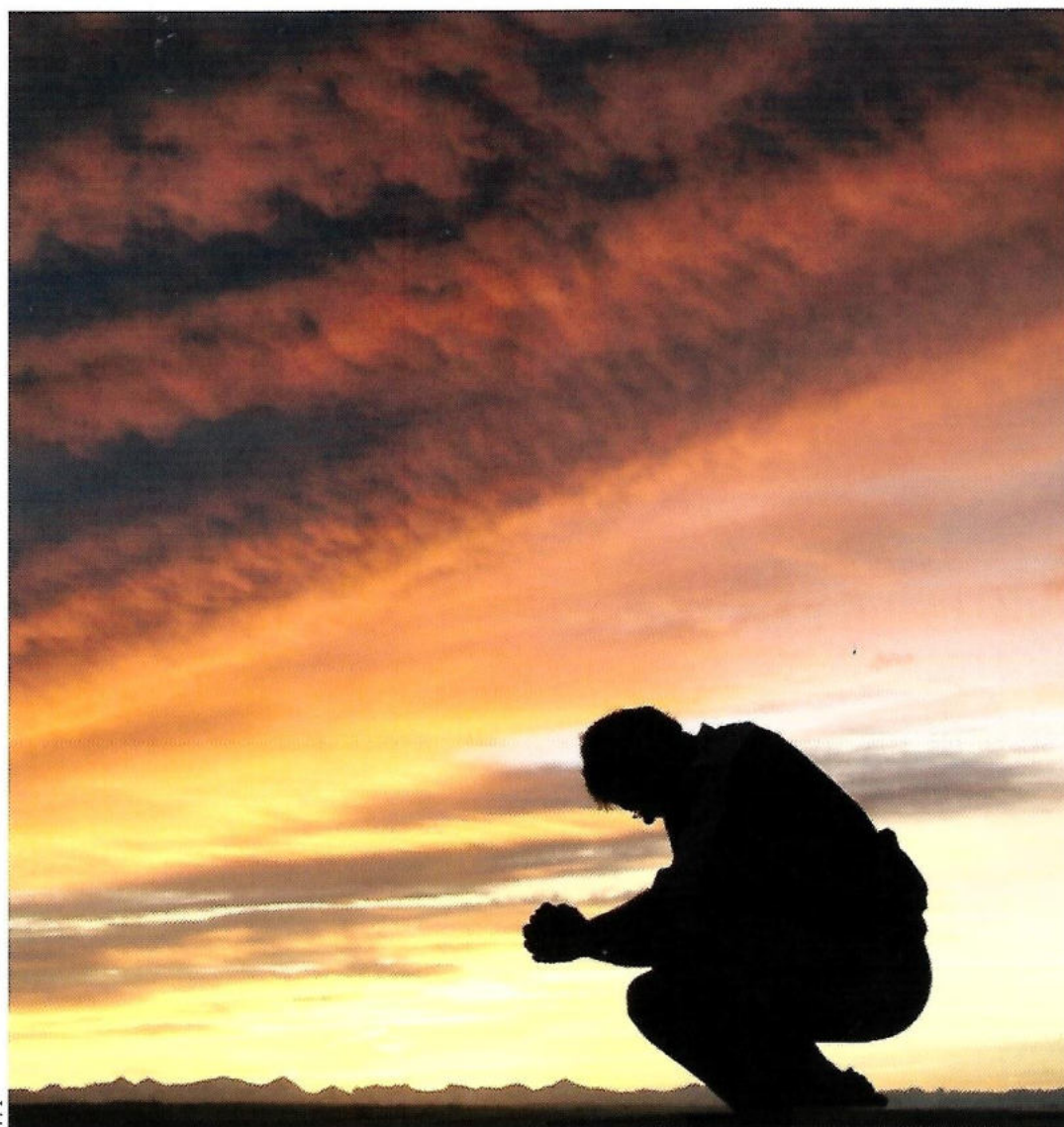

PARAPSYCHOLOGIE

LES 1 T/M 4

471

PARAPSYCHOLOGIE

LES 1

Inleiding

- 1.1 Parapsychologie
- 1.2 Opzet van deze cursus
- 1.3 Paranormale verschijnselen
- 1.4 Psychologie en parapsychologie
- 1.5 Het gangbare mensbeeld
- 1.6 Kort overzicht van de geschiedenis van de parapsychologie
- 1.7 Wetenschappelijke integratie
- 1.8 Parapsychologische onderzoeksinstellingen en tijdschriften
- 1.9 Samenvatting
- 1.10 Volgende les
- 1.11 Huiswerkopgaven
- 1.12 Oefenopgave
- 1.13 Literatuurlijst

1.1 Parapsychologie

Parapsychologie is een onderwerp waar bijna iedereen een mening over heeft. Mensen “geloven” vaak heilig in allerlei paranormale verschijnselen. Of ze verwijzen die juist zonder een spoor van twijfel naar het rijk der fabelen. Daardoor lijkt het erop dat het in de parapsychologie niet gaat om een wetenschap. Maar om een vorm van geloof, dat je dus naar eigen keuze wel of niet kunt aanhangen. Misschien wel doordat je bepaalde karaktereigenschappen hebt die maken dat je meer of minder aangetrokken wordt tot allerlei “mysterieuze” verhalen. Een bepaalde stroming, van de zogeheten sceptici, ziet dat inderdaad zo. Het paranormale zou volgens hen bij voorbaat helemaal *buiten de wetenschap* vallen. Er zou geen enkele vorm van wetenschappelijk bewijsmateriaal voor bestaan. En als je daar wel vanuit gaat ben je volgens hen eigenlijk meteen een zogenaamde pseudo-wetenschapper. Dat wil zeggen dat je beweert dat je wetenschappelijk onderzoek doet naar iets wat in feite helemaal niet bestaat of dat je niet wetenschappelijk *kunt* onderzoeken. Een ander voorbeeld van pseudo-wetenschap is volgens hen de astrologie.

In deze cursus gaan we duidelijk uit van een andere kijk op parapsychologie. De parapsychologie is een wetenschap die fenomenen bestudeert waar meestal wel degelijk sterke aanwijzingen voor bestaan. Het gaat dus in die zin zeker niet om een pseudo-wetenschap.

Twee mensen in sektarisch aandoende gewaden vliegen elkaar in de haren. De ene gilt: "Jij moet net als ik in het paranormale geloven, ongelovige Thomas", de andere: "Jij mag daar helemaal niet in geloven, rare zweverd!"

1.2 Opzet van deze cursus

Parapsychologie is een rijk geschakeerde wetenschap die het verdient meer aandacht te krijgen onder gewone mensen. Vaak wordt in de media alleen aandacht besteed aan de meest sensationele beweringen. Er wordt veel te dikwijls een associatie gelegd tussen allerlei zweverige stromingen en het paranormale. Ook wordt het paranormale al snel in verband gebracht met zwarte magie en kwalijke praktijken. Nog steeds lijkt de middeleeuwse link tussen paranormale verschijnselen en griezelige kwade krachten niet doorbroken in de beleving van gewone mensen.

Een ander probleem is dat veel documentaires over parapsychologie heel "mysterieus" eindigen in een vraagteken. Alsof er na meer dan honderd jaar onderzoek nog steeds geen degelijk bewijsmateriaal zou bestaan voor parapsychologische verschijnselen. Alsof parapsychologie geen wetenschap is, maar gewoon een vorm van geloof.

In deze cursus gaan we er vanuit dat er voor de meeste parapsychologische fenomenen sterke bewijzen bestaan. Die sterke aanwijzingen maken dat parapsychologen zich niet meer in de eerste plaats bezighouden met het bewijzen van het 'bestaan' van allerlei dingen, maar eerder met het bestuderen *hoe* die dingen precies in elkaar steken. In het kort krijgt u dus een overzicht van de voornaamste fenomenen, van het bewijsmateriaal dat er voor bestaat, en van de onderzoeken die men doet als men de verschijnselen eenmaal voldoende bewezen acht.

Al deze informatie zal u de mogelijkheid geven uw eigen mening te vormen.

Parapsychologische verschijnselen hebben zoals gezegd alles te maken met ons wereldbeeld. Ze passen namelijk niet in het normale, gangbare beeld dat veel mensen van zichzelf (en ook van andere diersoorten) hebben. Daarom zijn ze dus ook uitzonderlijk belangrijk voor ons beeld van onszelf en van andere mensen en dieren. Ze leveren een andere kijk op ons leven dan waar men binnen de wetenschap doorgaans vanuit gaat. We kijken in de cursus daarom ook uitgebreid naar de gevolgen van de parapsychologie voor ons wereldbeeld. Extra van belang zijn in dit verband de parapsychologische onderzoeken naar een overleven na de dood en reïncarnatie.

Sommige parapsychologische verschijnselen hebben niet alleen gevolgen voor ons wereldbeeld, maar lijken ook praktisch toegepast te kunnen worden. Paragnosten kunnen bijvoorbeeld ingeschakeld worden bij politieonderzoeken tijdens vermissingen.

Paranormale genezers kunnen hun krachten inzetten bij pijnbestrijding en genezing van bepaalde lichamelijke kwalen. Mogelijk kunnen bepaalde mediums een brug slaan naar overledenen. Dit soort toepassingen kunnen het leven in principe erg veraangenamen.

Toch zit er juist op dit gebied ook veel kaf onder het koren en worden veel mensen daardoor het slachtoffer van hun eigen goedgelovigheid. Ook aan deze aspecten van de parapsychologie besteed de cursus ruim aandacht.

Onderwerpen

Parapsychologie wordt in deze cursus dus opgevat als de wetenschap van de parapsychologische oftewel paranormale verschijnselen. Parapsychologische verschijnselen vatten we daarbij dus steeds op als: verschijnselen die iets te maken hebben met de geest of ziel van mensen of dieren en die moeilijk te plaatsen zijn in het gangbare wereldbeeld. Nu kunnen we deze paranormale verschijnselen nog wel verder onderverdelen:

1. Sommige parapsychologische verschijnselen hebben te maken met indrukken die mensen of dieren innerlijk krijgen van iets buiten hen zelf, zonder dat ze daar de gewone zintuigen voor gebruiken. Het gaat dus om indrukken buiten de zintuigen om, oftewel **“buitenzintuiglijke” waarneming**. Het Engelse woord daarvoor is Extra-sensory Perception, vaak afgekort als ESP.
2. Andere paranormale verschijnselen hebben te maken met een inwerking van de geest op de tastbare buitenwereld zonder dat daarvoor het lichaam wordt gebruikt. *Normaal gesproken beïnvloeden we dingen buiten onszelf via ons lichaam, door middel van ons zenuwstelsel en spieren.* We houden een boek bijvoorbeeld met onze handen vast terwijl we er geboeid in zitten te lezen. Maar bij de zogeheten **psychokinese** veranderen we dingen in de stoffelijke wereld zonder onze handen of een ander lichaamsdeel te gebruiken. We bewegen een voorwerp zonder het aan te raken. Psychokinese wordt overigens niet alleen in verband gebracht met de beïnvloeding van levenloze voorwerpen, maar ook van lichamen van andere mensen of dieren. Dit wordt gemeld bij ‘afstandsbehandelingen’ van magnetiseurs en gebedsgenezers.
We spreken van introsomatische psychokinese als de psychokinese het eigen lichaam betreft.
3. Het lijkt erop dat mensen geestelijk al tijdens het leven hun lichaam kunnen verlaten. Ze lijken daarbij soms gebruik te maken van een ander soort lichaam. Alles wat hiermee, met de zogeheten **meervoudige lichamelijke**, te maken heeft kun je daarom opvatten als onderdeel van de parapsychologie.
4. Na de dood vindt er een definitieve scheiding van lichaam en ziel plaats. Alles wat er rond en na die scheiding plaatsvindt valt onder het parapsychologisch onderzoek naar **leven na de dood**. Inclusief een mogelijke terugkeer van de geest naar een ander lichaam, oftewel reïncarnatie.

5. Niet alle paranormale verbanden tussen iemands innerlijke leven en de buitenwereld lijken verklaard te kunnen worden door eenvoudige vormen van buitenzintuiglijke waarneming en psychokinese. Er lijken ook diepere verbanden te bestaan waarbij verschillende processen tegelijk een rol spelen. Dit gebied van het zogeheten **toeval** valt ook onder de parapsychologie omdat het hoe dan ook te maken heeft met verbanden tussen de geest en de werkelijkheid die niet geplaatst kunnen worden in het gangbare wereldbeeld.

1.3 Paranormale verschijnselen

Elke wetenschap heeft een bepaald vakgebied dat een aantal verschijnselen omvat die op de een of andere manier met elkaar samenhangen. Nu beweren sommigen dat alles met alles samenhangt en tot op zekere hoogte is dat waar. Daarom is het ook moeilijk om scherpe scheidslijnen te trekken tussen de wetenschappen. Ook kunnen verschillende wetenschappen soms samen een bepaald onderwerp bestuderen. Maar dit neemt niet weg dat er wel degelijk verschijnselen bestaan waarin de verschillende wetenschappen gespecialiseerd zijn. De biologie houdt zich bijvoorbeeld bezig met het leven, de antropologie met de mens en de geologie met de aarde. De parapsychologie bestudeert zo de zogeheten paranormale of parapsychologische verschijnselen. Nu betekent de term “paranormaal” niet hetzelfde als “vreemd”, “mysterieus” of “mystiek”, hoewel het soms wel zo wordt gebruikt in het dagelijks taalgebruik. Letterlijk betekent paranormaal “naast het normale” (para=naast). Maar toch zijn er allerlei merkwaardige dingen die (als ze werkelijk bestaan) “niet normaal” zijn, maar op zichzelf toch niet onder de parapsychologie vallen. Bijvoorbeeld het monster van Loch Ness of U.F.O.s. Ook vallen allerlei abnormale verschijnselen, zoals psychiatrische stoornissen, niet onder de parapsychologie. Paranormaal is dus ook niet hetzelfde als abnormaal.

Kennelijk gaat het in de parapsychologie dus om een speciale soort merkwaardige verschijnselen. Het woord *parapsychologie* biedt wat dat betreft uitkomst. Het gaat bij paranormale of parapsychologische verschijnselen om verschijnselen die iets te maken hebben met de psyche. Een oud Engels woord voor parapsychologische verschijnselen, dat nog steeds wordt gebruikt, is zelfs “psychical”. Een paragnost heet in het Engels ook wel “psychic”.

Een buitenaards wezen zit bij een soort psychiater en zegt: “Ik weet niet meer wat ik ben. Ik dacht vroeger altijd dat ik bij de paranormale verschijnselen hoorde...”

1.4 Psychologie en parapsychologie

Psychologie

Het woord psychologie betekent letterlijk de wetenschap van de psyche. Het Griekse woord betekent in dit verband grofweg hetzelfde als de Nederlandse woorden “ziel” of “geest”. Tegenwoordig gebruikt men vaak het woord “bewustzijn”, maar dit sluit eigenlijk onbewuste delen van de geest uit, en is dus minder ruim.

Men bedoelt hier met name het innerlijke leven van mens en dier mee. Dus verschijnselen als denken, herinnering, willen, voelen, waarneming, e.d. De psychologie bestudeert zowel deze innerlijke processen als wat daaruit voortkomt, met andere woorden het gedrag.

De parapsychologie valt in die zin onder de psychologie dat ook zij zich richt op verschijnselen die te maken hebben met de psyche en wat daaruit voortkomt. Alleen concentreert zij zich daarbij op specifieke zaken die moeilijk geplaast kunnen worden binnen het beeld van mens en dier dat de “gewone” psychologie er meestal op na houdt. De psychologie heeft in de loop der tijd verschillende theorieën gekend die over het algemeen geen ruimte bieden voor de parapsychologische fenomenen. Zolang dit zo blijft, blijft er ook behoefte aan een aparte tak van wetenschap die we de parapsychologie noemen. Pas als de psychologie de parapsychologische fenomenen volledig erkent en opneemt in haar algemene theorievorming, zal de parapsychologie echt op kunnen gaan in de psychologie als geheel.

“Parapsychologie” is dus een woord dat aangeeft dat de dingen waar het om draait *naast* de gewone psychologische verschijnselen bestaan en moeilijk verklaard kunnen worden binnen de gangbare psychologie.

Niet alle parapsychologen zijn het trouwens met deze visie eens. Zij zoeken eerder aansluiting bij alternatieve theorieën binnen de natuurkunde dan dat ze zich op de eerste plaats verwant voelen met de psychologie. Dit zijn theorieën die er vanuit gaan dat de natuurkundige werkelijkheid in feite op de een of andere manier afhankelijk is van de geest. Ze denken dus dat de paranormale fenomenen uiteindelijk hun plaats moeten krijgen binnen de natuurkunde.

Op allerlei fascinerende ontwikkelingen binnen de parapsychologie zullen we in afzonderlijke lessen ingaan.

1.5 Het gangbare mensbeeld

Het gangbare beeld van mensen en ook van andere dieren binnen de psychologie is dat van biologische lichamen met geestelijke processen die zich zonder uitzondering afspelen binnen het brein. Er wordt tegenwoordig dus normaliter wel van uitgegaan dat mensen en “hogere” dieren zoals zoogdieren en vogels een geestelijk leven hebben. Dit is lange tijd anders geweest binnen de psychologie. Men keek jarenlang tegen mensen aan alsof het een soort machines waren die zich op voorspelbare manieren gedroegen zonder dat men geïnteresseerd was in de innerlijke beleving van mensen. Dit gold in nog sterkere mate voor dieren en helaas zijn er nog steeds aanhangers van deze oude school die dieren als geestloze machines zien.

Maar in ieder geval wordt de psyche of het bewustzijn ook nu nog meestal gezien als niets meer dan een soort functie van de hersenen. Deze visie betekent automatisch ook dat de geest nooit de lichamelijke grenzen van het brein kan overschrijden.

Telepathie	<i>Parapsychologische verschijnselen zijn verschijnselen waarbij de geest, de ziel of het bewustzijn dat nou juist wel lijkt te doen.</i> Het gaat dan om dingen zoals telepathie waarin iemand rechtstreeks indrukken krijgt van de geest van iemand anders. Om
Helderziendheid	helderziendheid waarbij iemand rechtstreeks indrukken krijgt van een plaats of
Psychokinese	voorwerp zonder dat daar een fysieke link mee bestaat. Om psychokinese waarbij iemand voorwerpen beïnvloedt buiten zijn zenuwstelsel om. Maar bijvoorbeeld ook om
Vorig leven	uitspraken die er op wijzen dat iemand zich een vorig leven kan herinneren voordat hij zijn huidige hersenen bezat.

1.6 Kort overzicht van de geschiedenis van de parapsychologie

Mensen hebben in de loop der eeuwen veel verschillende wereldbeelden gekend. Ook nu nog bestaan er talloze wereldbeelden naast elkaar. Er zijn nog steeds natuurluikers die uitgaan van een bezielde, magische wereld vol geesten en voorouders. Maar ook de grote wereldgodsdiensten verschillen natuurlijk op allerlei punten van elkaar. In die zin kun je niet spreken van één wereldbeeld dat alle mensen gemeen hebben. Dat is er nog nooit geweest en het is de vraag of dat er ooit zal komen. De werkelijkheid is nu eenmaal erg ingewikkeld en je kunt er daarom in principe op veel verschillende manieren tegen aankijken. Waarmee we niet bedoelen dat al die manieren even geschikt zijn.

Het is ook maar de vraag of er wel zoiets is als één enkel gangbaar wereldbeeld binnen de wetenschap of binnen de psychologie. Vaak is er sprake van verschillende grote theorieën naast elkaar. Toch mogen we wel stellen dat de huidige psychologie nog steeds meestal uitgaat van een wereldbeeld waarin de fenomenen die we boven genoemd hebben echt "parapsychologisch" zijn. Dat wil zeggen dat ze niet goed passen binnen de psychologie als geheel.

Maar dit betekent niet dat de parapsychologische verschijnselen pas voor het eerst bestudeerd werden toen ze als parapsychologisch werden beschouwd. De fenomenen hebben zich natuurlijk altijd al voorgedaan en ontstonden niet pas voor het eerst toen ze het etiket "paranormaal" opgeplakt kregen.

Er zijn bijvoorbeeld verslagen bekend van Romeinen en Chinezen die spookverschijnselen bestudeerden. Reïncarnatieonderzoek vond in zekere zin al plaats onder de Tibetaanse boeddhisten. De oude occultisten en magiërs uit de Middeleeuwen en Renaissance experimenteerden reeds systematisch met paranormale vermogens, uittredingen en communicatie met geesten.

Magische processen

De wetenschap zoals de we nu kennen is in het Westen ontstaan in de Renaissance en ging aanvankelijk niet gepaard met het ontkennen van wat we tegenwoordig parapsychologische verschijnselen noemen. Iemand als de wereldberoemde fysicus Isaac Newton (van de zwaartekracht) was bijvoorbeeld niet alleen een groot natuurkundige, maar ook een overtuigd alchemist. Dat wil zeggen dat hij uitging van het bestaan van allerlei magische processen die de meeste wetenschappers sindsdien al eeuwenlang verwerpen. Na de opkomst van de moderne wetenschap zie je niet alleen dat deze zich actief losmaakt van de christelijke theologie uit de Middeleeuwen, maar ook van de magie en alchemie van de Renaissance. In zekere zin kun je de erfgenamen van dit magische wereldbeeld zien als voorlopers van de huidige parapsychologen, ook al vallen hun interessegebieden en methoden niet altijd samen. De belangrijkste overeenkomst is dat men uitgaat van het bestaan van parapsychologische verschijnselen die sinds de opkomst van de westerse wetenschap in de verdrukking zijn gekomen.

Overigens heeft de rooms-katholieke kerk al eeuwenlang onderzoek gedaan naar de paranormale vermogens van zogeheten heiligen. Ze staat daarbij als kerk natuurlijk zelf wel buiten de wetenschap, maar maakt toch al eeuwenlang gebruik van onderzoeksmethoden die lijken op die van de hedendaagse parapsychologie.

Een woedende priester zegt: "Ze hebben het gewoon van ons afgekeken, die ketterse parapsychologen!"

Waarom heeft de westerse wetenschap zich eigenlijk afgekeerd van het paranormale? Hier zijn minstens twee redenen voor aan te wijzen.

Materialisme

- * Ten eerste probeerde men vanaf het begin te komen tot een zo doorzichtig mogelijk wereldbeeld. Men trachtte daarbij alle dingen in de werkelijkheid te herleiden tot verschijningsvormen van een en hetzelfde. Hoe langer hoe meer veranderde deze wens in een soort dogma, dat we tegenwoordig kennen als het **materialisme**. Er zou volgens dit wereldbeeld alleen maar één soort dingen bestaan, namelijk stoffelijke oftewel materiële dingen. De geest werd daarbij door sommigen opgevat als niet veel meer dan een illusie. Door andere materialisten werd de geest wel herkend als iets wat echt bestaat. Maar dan wel als het product van de hersenen dat ook volledig beperkt wordt door de kenmerken van die hersenen. Dit laatste is tegenwoordig nog steeds de gangbare wetenschappelijke visie.
- * Ten tweede probeerde men voorgoed af te rekenen met geloof en bijgeloof binnen de wetenschap. Alles wat leek te verwijzen naar theologische begrippen zoals God en duivel, maar dus ook ziel, onsterfelijkheid en visioenen moest daarom voortaan buiten de wetenschap worden gehouden. De wetenschap streeft namelijk naar zo zeker mogelijke kennis. Kennis waar je langs rationele weg toe komt, zonder een beroep te hoeven doen op een of andere vorm van godsdienst of bijgeloof. Het opmerkelijke is daarbij dat het materialisme en de wens om geloof of bijgeloof buiten de deur te houden elkaar hebben versterkt. Het materialisme leert dat "gelooven" in parapsychologische verschijnselen bijgeloof is. En door alle begrippen te schrappen die ook in een of andere theologie of magisch systeem voorkomen, hou je vanzelf wel een soort materialistisch wereldbeeld over.

- Tijdens de 17e en 18e eeuw bleef er onder bepaalde afzonderlijke intellectuelen belangstelling bestaan voor paranormale verschijnselen. Een bekende naam in dat verband is Emmanuel Swedenborg (1688-1772), een veelzijdig wetenschapper en ingenieur die een soort spiritistische experimenten uitvoerde. Hij werd onder meer onderzocht door de wereldberoemde filosoof Immanuel Kant die erkende dat bepaalde dingen onverklaarbaar waren voor het gangbare wetenschappelijke wereldbeeld. De visie van Swedenborg is erg invloedrijk geweest en heeft aan de wieg gestaan van het latere spiritisme.
- Swedenborg**
- Tegen het einde van de 18e eeuw ontwikkelde de Oostenrijker Franz Anton Mesmer een theorie en geneeswijze, het mesmerisme, die afweek van wat men doorgaans in wetenschappelijke kringen aanhing. Mesmer ging uit van een alles doordringend "fluïdum", een soort energie die alles met elkaar verbindt en reageerde op magnetisme. Door bepaalde technieken toe te passen kon men deze energie volgens Mesmer inzetten voor genezing van allerlei kwalen. Het mesmerisme heeft veel invloed gehad. Zowel de huidige hypnotherapie als het zogeheten "magnetiseren" (paranormaal genezen) hebben wortels in het wereldbeeld van Mesmer en zijn volgeling De Puységur die experimenteerde met buitenzintuiglijke waarneming.
- Mesmer**
- In 1848 onstond er in de Verenigde Staten een nieuwe beweging: het spiritisme. Margaretta en Catherine Fox, twee puberzusjes, zouden lastiggevallen zijn door onverklaarbare klopgekluiden. Ze slaagden erin om met deze geluiden te communiceren en vernamen dat ze geproduceerd werden door de geest van een vermoorde man die onder hun huis begraven zou liggen. Dit zou geverifieerd zijn en leidde ertoe dat de zusjes een soort mediums werden, dat wil zeggen doorgeefluiken voor overledenen. Er werden commissies ingesteld om de Fox-sisters te onderzoeken. Geen van de onderzoekers kon daarbij overtuigend aantonen dat ze bedrog hadden gepleegd. Margaretta "bekende" jaren later dat er toch sprake zou zijn geweest van bedrog, maar nam dit naderhand weer terug en beweerde toen dat ze dat alleen maar gezegd had omdat ze steekpenningen aangeboden had gekregen.
- Gezusters Fox**
- De gezusters Fox hebben een religieuze vorm van het spiritisme op gang gebracht. Bij het spiritisme gaat het altijd om het streven naar contact met overledenen. Bij de religieuze vorm van spiritisme wordt iemands godsdienstige wereldbeeld helemaal gebouwd op dergelijk contact. In de VS en Europese landen zoals Engeland, Frankrijk en Polen ontstonden omvangrijke spiritistische bewegingen. Later werd dit onder meer uitgebreid naar Latijns-Amerikaanse landen zoals Brazilië.
- Spiritisme**
- De spiritisten beweerden dat er tijdens hun bijeenkomsten, de zogeheten "séances" allerlei parapsychologische fenomenen plaatsvonden die wezen op de invloed van geesten die contact zochten met de stoffelijke wereld. Langzaam maar zeker raakten wetenschappers waaronder Nobelprijswinnaars geïnteresseerd in deze beweringen van de spiritisten. Er werden veel interessante onderzoeken gedaan naar beroemde mediums zoals Daniel Dunglas Home met opmerkelijke resultaten. In feite werden bij deze vroege onderzoeken al veel paranormale fenomenen onderscheiden die ook nu nog worden gerekend tot het terrein van de parapsychologie. Aan het einde van de 19e eeuw werden er enkele belangrijke wetenschappelijke organisaties opgericht om de fenomenen nader te bestuderen. De beroemdste hiervan die nu nog steeds bestaan zijn wel de Engelse Society for Psychical Research (SPR) en de Amerikaanse zustervereniging daarvan (ASPR). Het woord "psychical" staat dus voor "parapsychologisch". Toch bestaat er onderscheid tussen het woord "psychical research" en "parapsychology", met name in het Engelse taalgebied.
- SPR**

Dit onderscheid werd van belang vanaf de jaren '30 van de 20e eeuw toen de Amerikaan **J.B. Rhine** J.B. Rhine en zijn vrouw Louisa zich toe gingen leggen op experimenten met paranormale vermogens buiten een spiritistische context. Ze gebruikten daarvoor de zogeheten Zener-kaarten, speciale kaarten met abstracte symbolen, waarbij proefpersonen moesten raden welke daarvan getrokken werden. De uitkomsten van de experimenten leenden zich gemakkelijk voor statistisch onderzoek. We zullen hier onder meer bij stilstaan in les 3.

Ook buiten Amerika werden veel van dit soort experimenten uitgevoerd. Kort daarop vonden er ook vergelijkbare experimenten met psychokinese plaats. De methode van Rhine had zoveel succes dat veel mensen 'parapsychology' ten onrechte geheel identificeerden met statistische proeven.

De experimentele, statistische benadering mikte vooral op acceptatie van de parapsychologie als respectabele wetenschap, die overigens nog steeds niet echt doorgebroken is. De statistische benadering heeft inmiddels in de vorm van nieuwe experimenten waaronder de zogeheten Ganzfeld-onderzoeken een enorme hoeveelheid bewijsmateriaal opgeleverd voor ESP en psychokinese. Maar nog steeds proberen de sceptici de parapsychologie uit de wetenschappelijke gemeenschap te weren. Dit heeft dan ook niets te maken met de bewijskracht van de parapsychologie, maar alleen met het feit dat men de verschijnselen hoe dan ook als paranormaal blijft beschouwen. Dat wil zeggen dat ze niet verenigbaar zijn met het wereldbeeld van de scepticus en de scepticus weigert om zijn wereldbeeld bij te stellen. In feite een typisch voorbeeld van een onwetenschappelijke, dogmatische houding.

Kwalitatieve onderzoeken

Naast de kwantificeerbare, statistische benadering van Rhine en de zijnen, zijn er ook talloze kwalitatieve onderzoeken van de paranormale gaven van helderzienden en genezers geweest. Een belangrijke voorvechter hiervan is Prof. Dr. W.H.C. Tenhaeff geweest, evenals zijn Duitse collega Hans Bender. Bij kwalitatief parapsychologisch onderzoek staat de rijkdom van de paranormale vermogens en hun innerlijke beleving centraal. Overigens betekent dit niet dat er geen aspecten aan dit soort experimenten zitten die zich lenen voor statistische analyse. Een groot voordeel van de kwalitatieve methode is dat men zich kan richten op de paranormale vermogens zoals die zich spontaan voordoen in de dagelijkse, "natuurlijke" werkelijkheid. In les 4 staan we hier bij stil.

Al in de 19e eeuw werden bovendien op grote schaal paranormale ervaringen van gewone mensen verzameld. De SPR publiceerde op dit gebied het omvangrijke boek "Phantasms of the living" waarin veel gevallen uitgebreid werden beschreven.

Veel korter geleden gaf de Amerikaan Ian Stevenson nog het boek "Telepathic Impressions" uit dat een vergelijkbare benadering hanteert.

Ook in het onsterfelijkheidsonderzoek zijn er allerlei ontwikkelingen geweest sinds de jaren van het spiritisme. Er zijn inmiddels nieuwe, succesrijke gebieden ontsloten. Het gaat dan met name om het onderzoek naar Bijna-Dood Ervaringen (BDES), plaatsgeboden poltergeistverschijnselen, verschijningen van overledenen en vooral ook het reïncarnatie-onderzoek van Dr. Ian Stevenson en zijn collega's naar spontane uitspraken van jonge kinderen over een vorig leven. Net als in het onderzoek naar ESP en psychokinese, is men in het parapsychologisch onderzoek naar leven na de dood, wat de sceptici daar ook over mogen denken, al zover dat we gerust mogen uitgaan van het bestaan van de verschijnselen. We besteden er in deze cursus dan ook zeer uitgebreid aandacht aan.

Ook is er een rechtstreeks vervolg op de onderzoeken naar contact met overledenen, in de vorm van de zogeheten transcommunicatie met elektronische apparaten, waaronder computers. In Nederland is met name Dr. Anita Laverman hier mee bezig.

De laatste decennia is er ook meer aandacht gekomen voor serieus onderzoek naar uittredingen, aura's, paranormaal genezen en zinvol toeval. Op al deze gebieden is men inmiddels tot opmerkelijke bevindingen gekomen.

We zullen in deze cursus per fenomeen natuurlijk nader stilstaan bij de voornaamste namen en onderzoeken op al deze verschillende parapsychologische deelgebieden.

1.7 Wetenschappelijke integratie

Voor sommige parapsychologen blijft de strijd tegen de sceptici ook nu nog van het grootste belang. De meeste parapsychologen vinden echter dat de kritiek die sceptici uiten niet langer meer serieus te nemen is. Ook gaan ze er terecht vanuit dat ze zelf genoeg in staat zijn om hun eigen resultaten kritisch te bekijken. Ze hebben daar geen sceptici voor nodig.

Toch is het van belang dat de parapsychologie ooit geïntegreerd wordt in de wetenschap als geheel. Dat is vooral ook zo omdat de parapsychologische fenomenen enorme consequenties hebben voor ons wereldbeeld en daarmee dus ook voor de andere disciplines die daarmee werken.

De belangrijke parapsycholoog Dr. Ian Stevenson vindt dat experimentele parapsychologen zich teveel blindstaren op acceptatie van de wetenschappelijke gemeenschap. Hij vindt dat de parapsychologie zich daardoor erg heeft laten belemmeren in het doen van echt interessant onderzoek naar de parapsychologische fenomenen (verschijnselen) zoals die zich van nature voordoen. De parapsychologische verschijnselen komen pas echt tot hun recht "in het veld" en moeten daarom bestudeerd worden met een zogeheten naturalistische methode die zich dus richt op spontane gevallen. Stevenson vindt zelfs dat men af moet van het etiket "parapsycholoog" en zich als wetenschapper moet richten op de afzonderlijke fenomenen als verschijnselen die gewoon een plaats verdienen binnen de bestaande wetenschappen. Over het algemeen vindt deze benadering weinig navolging onder parapsychologen, hoewel velen van hen het wel met de naturalistische benadering eens zijn.

Naturalistische methode

Toch is er inmiddels een vereniging vanuit de benadering van mensen als Stevenson ontstaan, de Society for Scientific Exploration die ook een eigen tijdschrift laat verschijnen. In dit tijdschrift worden dus

Society for Scientific Exploration

niet alleen parapsychologische onderzoeken opgenomen maar ook serieuze artikelen over andere randgebieden zoals UFOs.

In Nederland vindt men over het algemeen dat zowel experimenteel, kwantitatief onderzoek als kwalitatief en naturalistisch onderzoek legitiem is. Daarmee sluit men aan bij de traditie in andere Europese landen zoals Engeland en Duitsland.

Een verontwaardigde Ian Stevenson bij de poort van de gevestigde wetenschap: "Maar ik ben helemaal geen parapsycholoog!" Een cynische scepticus met een brede glimlach: "Dat zeggen ze allemaal!"

1.8 Parapsychologische onderzoeksinstituten en tijdschriften

Er bestaan enkele instituten en zelfstandige verenigingen waarbinnen men zich op dit moment bezighoudt met serieus parapsychologisch onderzoek. De reeds genoemde Society for Psychical Research uit Engeland bestaat nog steeds en geeft het Journal of the Society for Psychical Research, The Paranormal Review en de Proceedings van de SPR uit. In Amerika heb je zoals gezegd de ASPR met haar Journal of the ASPR. Ook is er een internationale parapsychologische vakorganisatie, de Parapsychological Association (PA). Nederland kent ook al sinds 1920 een SPR, in dit geval staat voor Studievereniging voor Psychical Research, van mensen zoals W.H.C. Tenhaeff en Paul Dietz. Bij de Nederlandse SPR hoort het Tijdschrift voor Parapsychologie (TvP). De vereniging heeft het recht een bijzonder hoogleraar te benoemen.

Deze 'leerstoel' is bezet geweest door Prof. Dr. W.H.C. Tenhaeff, Prof. Henri van Praag en de laatste jaren door Prof. Dr. Dick Bierman.

Binnen de traditie van Rhine werd het Journal of Parapsychology opgericht, net als de European Journal of Parapsychology. Naast de Nederlandse SPR ontstond er in 1960 onder leiding van Dr. J. Kappers een tweede Nederlandse organisatie, de Nederlandse Vereniging voor Parapsychologie (NVP) met het tijdschrift Spiegel der Parapsychologie. Men streeft de laatste jaren actief naar bundeling van de Nederlandse krachten op parapsychologisch terrein. Ook de in 1996 te Nijmegen opgerichte Stichting Athanasia voor parapsychologisch onderzoek naar leven na de dood en de evolutie van de persoonlijke ziel staat achter samenwerking op dit gebied. Daarnaast is er nog de Paul Dietz Stichting voor filosofisch onderzoek rond paranormale verschijnselen, waaraan onder andere Dr. Hein van Dongen en Dr. Hans Gerding verbonden zijn, een stichting voor studie en hulpverlening rond bijna-dood ervaringen, Merkawah, en een zogeheten Platform Paranormaal Contact. Daarmee is de lijst trouwens niet compleet.

In Nederland hadden we jarenlang een Parapsychologisch Laboratorium aan de Rijks Universiteit Utrecht die helaas kortgeleden is wegbezuinigd. Hieraan waren Sybo Schouten en Martin Johnson verbonden geweest.

Wel is er "zoals gezegd" nog een bijzonder hoogleraar parapsychologie, Prof. Dr. Dick Bierman. Gelukkig kennen we in Utrecht daarnaast nog een Parapsychologisch Instituut van onder meer Douwe Bosga, Martine Busch, Hans Gerding en Rens Wezelman. Men doet bij dit P.I. onder meer zogeheten Ganzfeldonderzoek naar ESP en onderzoek naar paranormaal genezen.

In Duitsland is er met name in Freiburg am Main het Institut für Psychohygiene und Grenzgebiete der Psychologie gevestigd dat een eigen tijdschrift uitgeeft. Dit instituut is op dit moment het grootste ter wereld. Er zijn ook parapsychologische verenigingen in onder meer Frankrijk, Spanje, Oostenrijk, Hongarije en Zwitserland.

In Engeland en Amerika bestaan er aan enkele universiteiten leerstoelen die zich zowel bezighouden met experimenteel onderzoek als met kwalitatief en naturalistisch onderzoek. Dit zijn onder meer een leerstoel in Edinburgh en een laboratorium in Northampton. Van belang zijn ook de onderzoekingen in Princeton en aan de University of Virginia. Veel van de belangrijkste parapsychologische bevindingen zijn nog steeds afkomstig uit de Angelsaksische landen.

Buiten de genoemde landen in Europa en Amerika bestaan er overigens nog talrijke afzonderlijke onderzoekers en verenigingen die gelieerd zijn aan de belangrijkste internationale parapsychologische verenigingen zoals de SPR.

Namen van instituten

- Anomalous Cognition Program, Universiteit van Amsterdam
- Parapsychologisch Instituut, Utrecht
- Cognitive Sciences Laboratory, SAIC, Palo Alto, CA USA
- Consciousness Research Laboratory, Harry Reid Center, University of Nevada, Las Vegas, NV, USA
- Department of Psychology, University of Hertfordshire, Groot-Brittannië
- Eotvos Lorand University of Budapest, Hungary
- Institute for Parapsychology, Rhine Research Center, Durham, NC, USA
- Mind-Matter Unification Project, Cambridge University, GB
- Koestler Chair of Parapsychology, University of Edinburgh, Scotland
- Princeton Engineering Anomalies Research Laboratory, Princeton University, Princeton, NJ, USA
- Division of Personality Studies, University of Virginia Health Sciences Center, Charlottesville, USA

Namen van organisaties

- Parapsychological Association (PA)
- Society for Psychical Research, Engeland
- American Society for Psychical Research
- Studievereniging voor Psychical Research (Nederlandse SPR)
- Nederlandse Vereniging voor Parapsychologie (NVP)
- Paul Dietz-Stichting
- Stichting Athanasia voor onderzoek naar leven na de dood en de evolutie van de persoonlijke ziel
- Stichting Merkawah

Namen van tijdschriften

- European Journal of Parapsychology
- Journal of the American Society for Psychical Research
- Journal of the Society for Psychical Research
- Journal of Parapsychology
- Journal of Scientific Exploration
- Spiegel der Parapsychologie
- PEAR Publications (van Princeton)
- Tijdschrift voor Parapsychologie
- Zeitschrift für Parapsychologie und Grenzgebiete der Psychologie

1.9 Samenvatting

Iedereen heeft een uitgesproken mening over parapsychologie, terwijl het toch op de eerste plaats een wetenschap is. Helaas wordt de parapsychologie nog steeds te vaak geassocieerd met zwerigheid en sensatie. Parapsychologische verschijnselen passen niet in het normale wereldbeeld. Daarom heten ze "paranormaal". Bij al die verschijnselen overschrijdt de geest of psyche de grenzen van het lichamelijke.

Paranormale verschijnselen zijn heel belangrijk voor ons wereldbeeld en kunnen in bepaalde opzichten ook praktisch worden toegepast. In deze cursus komen vijf deelgebieden aan bod: buitenzintuiglijke waarneming, psychokinese, meervoudige lichamelijke, leven na de dood en toeval.

Parapsychologische verschijnselen zijn niet hetzelfde als mysterieuze verschijnselen, waar bijvoorbeeld ook UFOs en astrologie onder vallen, maar ze hebben altijd te maken met de psyche of geest. In die zin vallen ze ook onder de psychologie.

Reeds in de oudheid bestudeerde men paranormale verschijnselen geregeld op een rationele manier en in de Renaissance had men speciale aandacht voor zogeheten magische fenomenen. Kort na die tijd werden parapsychologische fenomenen echt taboe binnen de westerse wetenschap omdat die steeds materialistischer werd en zich steeds meer afzette tegen alles wat met geloof of bijgeloof te maken leek te hebben. Toch was het een wetenschapper, Emmanuel von Swedenborg, die probeerde om het paranormale weer respectabel te maken. Ook Anton Mesmer met zijn zogeheten dierlijk magnetisme speelde een belangrijke rol in dit proces. Maar pas na de opkomst van het spiritisme werden parapsychologische verschijnselen officieel onderwerp van wetenschappelijk onderzoek.

Er ontstonden eerbiedwaardige wetenschappelijke parapsychologische verenigingen in verschillende landen zoals Engeland, Amerika, Frankrijk en Nederland.

Aanvankelijk bestudeerde men vooral spontane paranormale ervaringen, maar later werd dit aangevuld met experimenteel onderzoek onder gecontroleerde omstandigheden. De parapsychologische studie van de verschijnselen van het spiritisme omvatte met name ook de vraag naar een leven na de dood. Dit deelgebied is inmiddels uitgebreid met ondermeer de studie van Bijna-Dood Ervaringen en Reïncarnatieonderzoek.

Parapsychologen streven met meer of minder succes naar integratie van hun discipline in de wetenschappelijke wereld als geheel.

1.10 Volgende les

In les 2 zullen we ingaan op spontane ervaringen met telepathie en helderziendheid

1.11 Huiswerkopgaven

1. Wat verstaan we onder parapsychologische verschijnselen?
2. Waarom verzetten sceptici zich tegen parapsychologisch onderzoek?
3. Valt telepathie tussen een medium en een cliënt onder:
 - a) buitenzintuiglijke waarneming
 - b) leven na de dood
 - c) psychokinese
Licht toe.
4. Wie was Emmanuel Swedenborg?
5. Wat is kwantitatief parapsychologisch onderzoek?
6. Waarom valt onderzoek naar leven na de dood onder het parapsychologisch onderzoek?

1.12 Oefenopgave

Probeer in een paar woorden weer te geven wij jij zelf van parapsychologie weet en welke houding je ertegenover aanneemt. Aan het einde van deze cursus kun je dan vaststellen of dat veranderd is.

1.13 Literatuurlijst

- Broughton, R.S. (1995). Parapsychologie: Een wetenschap in beweging. Deventer: Ankh-Hermes.
- Dongen, H. van.(1994). Para? Normaal! Deventer: Ankh-Hermes.
- Gauld, A. (1968). The Founders of Psychological Research. Londen: Routledge and Kegan Paul.
- Johnson, M. (1983). Parapsychologie. Baarn: De Kern.
- Rivas, T. (2004). Encyclopedie van de Parapsychologie van A tot Z. Rijswijk: Emar.
- Rogo, D. Scott (1975). Parapsychology: A century of investigations. New York: Taplinger.
- Tenhaeff, W.H.C. (1974). Inleiding tot de parapsychologie. Utrecht: Bijleveld.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 2

- 2.1 Inleiding
- 2.2 Telepathische indrukken
- 2.3 Telepathie
- 2.4 Voorbeelden van spontane telepathie
- 2.5 Helderziendheid
- 2.6 Voorbeelden van helderziendheid
- 2.7 Paranormale indrukken
- 2.8 Paranormaal of niet?
- 2.9 Samenvatting
- 2.10 Volgende les
- 2.11 Huiswerkopgaven
- 2.12 Oefenopgave
- 2.13 Literatuurlijst

2.1 Inleiding

Vanaf het begin van de geschiedenis van de parapsychologie is er onderzoek gedaan naar spontane paranormale ervaringen. Dit is logisch want zonder spontane ervaringen uit het dagelijkse leven zouden we helemaal geen reden hebben om er vanuit te gaan dat er paranormale verschijnselen bestaan. In feite wortelt dus de hele parapsychologie in dit onderzoek. Het heeft geen zin om in het laboratorium onderzoek te doen naar paranormale verschijnselen als er geen sterke aanwijzingen zijn dat zulke verschijnselen voorkomen in het dagelijkse leven. Zodra die aanwijzingen er wel zijn, kun je vervolgens ook aspecten ervan bestuderen die we niet aantreffen in het gewone leven van alledag. Er zijn daarom ook parapsychologen zoals Ian Stevenson die vinden dat paranormale verschijnselen voornamelijk bestudeerd moeten worden zoals ze zich van nature voordoen. Stevenson is dan ook de auteur van een belangrijk boek op dit gebied, "Telepathic Impressions". Hoe je hier ook tegen aankijkt, het is duidelijk dat de parapsychologie haar basis niet mag verwaarlozen. Overigens is het helemaal niet zo dat de studie van spontane ervaringen alleen maar neerkomt op het verzamelen van oncontroleerbare anekdotes. De interessantste verslagen van spontane paranormale ervaringen zijn gestaafd met schriftelijke getuigenissen van derden. Dit maakt het mogelijk de juistheid van het verhaal in kwestie te controleren. Hoe meer afzonderlijke getuigen, des te betrouwbaarder het verhaal en des te onaannemelijker wordt het dat het verhaal uit de duim gezogen is. Wat dat betreft lijkt het onderzoek naar spontane paranormale ervaringen op bijvoorbeeld historisch of juridisch onderzoek. Net als in die vormen van onderzoek probeert men te reconstrueren hoe dingen precies gegaan zijn. Dit is natuurlijk heel wat meer dan het aanleggen van een collectie onbetrouwbare anekdotes.

2.2 Telepathische indrukken

Coïncidentie

Op een zomerse namiddag is Jan druk aan het werk in zijn tuin. Plotseling moet hij denken aan zijn oude vriend Ali die hij al twee jaar niet heeft gezien. Ali woont in Canada. Hoe zou het met hem zijn? Zijn mijmeringen worden ruw onderbroken door zijn vrouw Caroline. Ze rent opgewonden op hem af: "We kregen net een telefoontje van Ali uit Canada! Hij is een paar weken in Nederland en komt morgenavond bij ons eten!" Dit voorbeeld is heel herkenbaar voor velen van ons. We hebben bijna allemaal wel een of meer van dit soort schijnbaar "toevallige" gebeurtenissen meegemaakt. Ervaringen waarbij iets wat spontaan in ons opkwam op een vreemde manier in verband bleek te staan met de buitenwereld. Veel mensen doen dit soort ervaringen graag af als "puur toeval", omdat ze een zogeheten "nuchter" wereldbeeld hebben. Een wereldbeeld waar paranormale ervaringen dus geen onderdeel van uitmaken. In sommige gevallen zal dat ook terecht zijn. Soms komen verschillende dingen die geen verband met elkaar houden samen zonder dat daar verder iets bijzonders achter zit. We noemen dit wel een toevallige samenloop van omstandigheden of met een moeilijk woord "coïncidentie". Zo kan Ali uit ons voorbeeld na twee jaar in Canada te hebben gewoond omdat het zomer is heimwee hebben gekregen naar Nederland en daarbij ook zijn vriend Jan terug hebben willen zien. Tegelijkertijd kan de zomerzon bij Jan herinneringen hebben opgeroepen aan zijn vriendschap met Ali. Misschien hebben ze in de zomer bijvoorbeeld altijd samen op een camping gestaan. Het probleem is dat we dat bij veel spontane gevallen van mogelijke paranormale ervaringen moeilijk kunnen achterhalen.

We krijgen namelijk als het ware alleen het eindresultaat te zien van alle gedachten en associaties die voorafgingen aan de uiteindelijke indruk die iemand krijgt. Daarom hechten bepaalde critici van de parapsychologie weinig of geen waarde aan het onderzoek naar spontane paranormale ervaringen. Dit is echter helemaal niet terecht. In bepaalde gevallen kunnen we wel degelijk onderscheiden of we te maken kunnen hebben met "puur toeval" of niet.

In ons voorbeeld zou Jan bijvoorbeeld niet alleen gedacht kunnen hebben aan Ali, maar daarbij ook het idee kunnen hebben gehad dat Ali de volgende avond bij hem zou willen komen eten. Hoe groter en specifiekere de overeenkomsten tussen iemands spontane indrukken en de buitenwereld zijn, des te moeilijker wordt het om die indrukken af te doen als alleen maar toeval. Het wordt in bepaalde gevallen zelfs absurd om nog langer te spreken van toeval.

2.3 Telepathie

Telepathie is een woord dat afgeleid is van twee Griekse woorden: "tele" dat "ver" betekent en "pathie" dat "ondergaan" betekent. Je ondergaat als het ware op afstand wat een ander denkt, meemaakt of voelt. Dat "op afstand" (ver) moet je niet al te letterlijk nemen. Het gaat er niet om dat er een enorme afstand is tussen degene die een indruk krijgt over iemand anders en die persoon zelf. Maar het gaat erom dat er een direct contact plaatsvindt tussen je eigen geest en de geest van de ander. Zonder dat er daarbij gebruik wordt gemaakt van de gewone bronnen van informatie. Dus zonder wat je kunt afleiden uit iemands oogopslag, zijn lichamelijke houding, zijn gezichtsuitdrukking, zijn woorden, en dergelijke. Nu is het in parapsychologisch onderzoek natuurlijk wel gemakkelijker als "zender" en "ontvanger" bij telepathie ver van elkaar verwijderd zijn,

omdat dan (behalve via telecommunicatie e.d.) normale communicatie immers onmogelijk wordt.

Een oud woord voor telepathie dat ook nu nog wel eens wordt gebruikt is "gedachtelezen". Je leest als het ware rechtstreeks iemands gedachten. Dat wil zeggen dat je geen gebruik maakt van de normale, indirecte signalen over iemand, zoals wat die persoon zegt of wat diens lichaamstaal uitdrukt. Er is trouwens kritiek geweest op de term "gedachtelezen" omdat die de indruk wekt dat de informatie letterlijk gelezen wordt in andermans geest, alsof de ene mens een open boek kan zijn voor de ander. In werkelijkheid kent telepathie vrijwel altijd beperkingen.

2.4 Voorbeelden van spontane telepathie

Na het verzonden voorbeeld van hierboven krijg je nu een paar echte gevallen van spontane telepathie voorgeschoteld.

Het eerste geval stamt uit de verzameling van de bekende Nederlandse parapsycholoog Prof. dr. W.H.C. Tenhaeff. Het wordt vermeld in zijn boek "Inleiding tot de parapsychologie" (blz. 25). Een zekere Mevr. E.W.-B. uit Strijen (Z.H.) werd tijdens een zaterdagavond plotseling heel onrustig en nerveus. De nacht daarop sliep zij bijna niet en ook de dag daarna voelde ze zich niet veel beter. Er was iets in haar wat haar aanzette om naar ouderlijk huis in Den Haag te gaan. De volgende morgen begaf zij zich daar dan ook direct heen. Haar vader was uitermate verbaasd haar nu al in zijn woning te zien.

Hij had haar zondag een briefkaart gestuurd om haar te vertellen dat haar moeder zaterdagavond plotseling ziek was geworden.

Maar zijn dochter kon deze briefkaart zo vroeg op die maandagochtend onmogelijk al ontvangen hebben. De volgende middag werd de moeder van E.W.-B. in een ziekenhuis opgenomen.

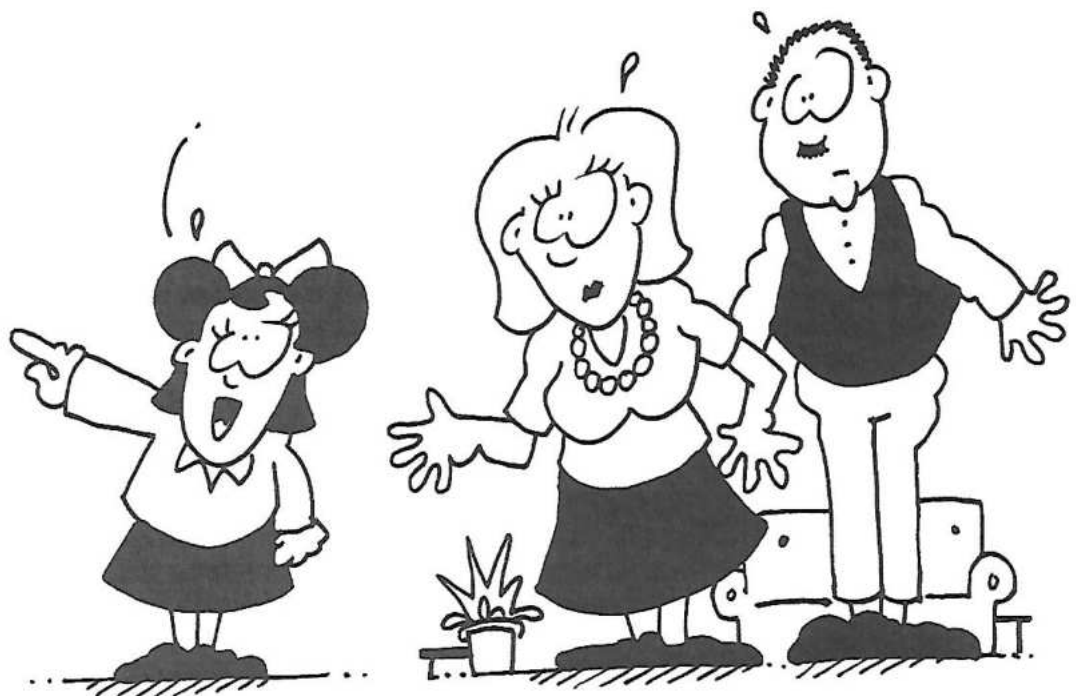
Een ander geval is dat van Dolores Katz (genoemd in het boek "Honden weten wanneer hun baas thuiskomt" van Rupert Sheldrake, blz. 164-165). Zij schrijft :

"Toen ik op een dag op mijn werk was, begon het te onweren en te regenen. Onder mijn werk werd ik steeds nerveuzer. Daarna erg opgewonden. Ik kon het niet meer houden. Er was iets mis. Ik wil hier even opmerken dat ik nooit tussendoor vrij nam. Ik vroeg mijn baas of ik die middag vrij kon nemen. Ik voelde me niet helemaal in orde. Op weg naar huis wist ik dat er iets mis was met Eric, mijn Duitse herder. Ik wist dat hij bloedde. Toen ik thuiskwam haastte ik me naar de patio achter het huis. Het raam was gebroken. Bang geworden had Eric het glas gebroken met zijn poot en zijn voorste voetkussentjes op het gebroken glas opengesneden. Hij bloedde heel erg."

Weer een ander geval is beschreven in "Evidence for Telepathy" van Mrs. W.H. Salter uit 1934 (blz. 19). De persoon in kwestie schrijft: "Ik kreeg een telepathische indruk van mijn broer twee jaar geleden. Hij was plotseling ziek geworden en naar een verpleegtehuis gebracht. Het leek alsof ik alles voelde wat hij voelde... Ik was zo overstuur dat mijn echtgenoot... niet meer wist wat hij voor me moest doen. Ik zei dat ik wist dat er iets ernstigs mis was en ging meteen schriftelijk informatie inwinnen... Dit gebeurde op 23 oktober 1931. Voordat ik een brief terug had ontvangen, kwam er een telegram dat meldde dat mijn broer op 13 november was overleden, na precies 3 weken ziekte. De brief die daarop volgde bevestigde alles. Hij had de hele tijd naar mij gevraagd en dacht dat ik de nachtzuster was."

Veel gevallen van spontane telepathie hebben te maken met crisissituaties. Er wordt dan ook wel gesproken van "crisistelepathie". Angsten, paniek, wanhoop maar bijvoorbeeld ook pijnen kunnen daarbij worden opgepikt van de ander. Dit is natuurlijk allesbehalve een plezierige zaak. Het lijkt erop dat telepathie in zulke gevallen een soort alarmfunctie vervult.

Ik heb zelf wat dat betreft het volgende meegemaakt. In 1983 werd ik voor de eerste en voorsnog laatste keer het slachtoffer van een dronken bezoeker van een Nijmeegs café. Ik kreeg een paar flinke stompen in mijn maag en mijn bril werd kapotgetrapt. Mijn moeder sliep op dat moment al en droomde dat ik in een ziekenhuis werd opgenomen vanwege nierklachten. Ze informeerde de volgende dag angstig naar mijn welbevinden.

Een meisje van een jaar of 5 komt een kamer binnen waar haar verbijsterde ouders zitten, terwijl ze getooid is met een Mickey Mouse-hoedje (met grote oren). Ze zegt glunderend: Ik heb telepathisch contact gehad met Mickey! Hij heeft me verteld dat hij tegenwoordig in Parijs woont. We moeten er meteen naartoe! Anders gebeuren er ongelukken, geloof me nou! Ik voel me helemaal beroerd! Mickey heeft me heel hard nodig!!

2.5 Helderziendheid

Er is een tijd geweest dat wetenschappers minder duidelijk onderscheid maakten tussen telepathie en helderziendheid dan tegenwoordig. Ze duiden het toen allemaal aan als "clairvoyance", een van oorsprong Franse term die letterlijk helderziendheid betekent. Het woord helderziendheid duidt er letterlijk op dat je iets helder kunt zien wat je langs normale weg helemaal niet zou kunnen zien. Het gaat er dus om dat je indrukken krijgt van iets in de buitenwereld wat je wel zou kunnen zien als je er in de buurt was of als het bijvoorbeeld op een televisiescherm zou verschijnen.

Maar dan zonder dat je er in de buurt bent en ook zonder dat je iets te zien krijgt op zo'n televisiescherm. Je krijgt dus visuele indrukken van de buitenwereld zonder daarvoor je ogen te gebruiken. Een voorbeeld zou er als volgt uit kunnen zien: Een 60-plusser verliest haar handtasje, waarin zich enkele belangrijke persoonlijke bezittingen bevinden, in een park. Het tasje wordt door iemand gevonden en meegenomen. Als blijkt dat er niets in zit, gooit de oneerlijke vinder het handtasje een kilometer verderop in een container. De eigenares krijgt een droom over de container waarin haar tasje zich bevindt. De volgende dag weet zij haar eigendom op te sporen door de indrukken uit haar droom serieus te nemen.

Overigens wordt het woord helderziendheid doorgaans niet alleen gebruikt voor visuele indrukken, maar ook voor indrukken die gewoonlijk te maken hebben met onze andere zintuigen. Bijvoorbeeld met het gehoor of met het gevoel. In het Nederlands kennen we trouwens wel aparte woorden om helderziende indrukken die daarmee te maken hebben aan te geven, zoals helderhorendheid en heldervoelendheid. Maar die zijn minder gebruikelijk dan helderziendheid en worden doorgaans niet genoemd door parapsychologen.

Net als bij telepathie kan men toevallige samenlopen van omstandigheden aanzien voor een paranormaal geval van helderziendheid. Ook hierbij geldt dus dat we ons moeten concentreren op sterke gevallen waarbij de toevalsverklaring met een grote waarschijnlijkheid uitgesloten kan worden.

Telepathie heeft altijd betrekking op de innerlijke gesteldheid van bijvoorbeeld een ander mens, overledene of dier, en helderziendheid heeft te maken met de fysieke wereld en situaties. Bij allebei kunnen er visuele indrukken optreden en ook bij helderziendheid "voelt" of "ondergaat" men dingen. Het verschil tussen telepathie en helderziendheid heeft dus uitsluitend te maken met de inhoud van de indrukken, niet met het soort indrukken.

Op een kermis staat een "heldervoelende". Dit woord staat ook op het bord boven haar tent. Ze kijkt haar klant -die er ziek en rillerig uit ziet, een snotneus heeft en heel dik ingepakt is- erg geheimzinnig aan en zegt: Ik voel dat u zich erg ziek voelt, het lijkt wel alsof u griep heeft....!!

2.6 Voorbeelden van helderziendheid

Een van de bekendste voorbeelden van spontane helderziendheid overkwam de in de vorige les genoemde Emanuel (von) Swedenborg. Toen hij op een van zijn reizen toevallig in Göteborg verbleef, kreeg hij een visioen, dat wil zeggen beelden van iets wat er op dat moment niet (op een normale manier) te zien was. Hij vertelde de aanwezigen dat er in Stockholm op dat moment een vreselijke brand uitgebroken was. Daarbij beschreef hij hoe de vlammen steeds sneller om zich heen grepen en hoe duizenden mensen schreeuwden en wegrenden. Ook zag hij dat de bluspogingen niets uithaalden. Het Zweedse Göteborg ligt zo'n 500 km van Stockholm vandaan. Desondanks klopte het visioen van Swedenborg tot in de details.

Een ander voorbeeld is dat van de helderziende Vanga Dimitrova uit Bulgarije. Zij werd op een dag tijdens de Tweede Wereldoorlog bezocht door haar buurman Boris Gurov, wiens broer Nikola vermist raakte in 1923, toen hij 15 jaar oud was. Zijn familie had overall naar hem gezocht, maar tot dusverre dus tevergeefs. Vanga vertelde Boris Gurov dat ze spontaan indrukken van hem kreeg: "Hij leeft! Ik zie je broer Nikola in een grote stad in Rusland. Hij is daar opgegroeid. Hij is een wetenschapper. Maar.... hij is daar nu niet. Hij is een slaaf van de Duitsers. Hij bevindt zich in een kamp. Maar maak je maar niet ongerust, hij zal terugkomen". Twee maanden later keerde Nikola Gurov inderdaad na twintig jaar afwezigheid naar huis terug. Hij bleek te zijn weggelopen naar Rusland, had daar uiteindelijk zijn school afgemaakt, en was ingenieur geworden. Toen de oorlog uitbrak moest hij meevechten met het Rode Leger en werd al snel krijgsgevangene van de Duitsers.

2.7 Paranormale indrukken

Als we kijken naar de spontane gevallen op het gebied van telepathie en helderziendheid, blijkt dat ze bijna altijd te maken hebben met emotionele zaken. Het lijkt er daarom sterk op dat bij ons "gewone mensen" telepathische en helderziende informatie alleen dan tot het bewustzijn doordringt als zij extra van belang voor ons is. Toch is het niet zo dat helderzienden en telepathen, allebei ook wel aangeduid met de term "paragnosten" (van Paul Dietz), wat dat betreft echt totaal verschillen van gewone mensen. Veel proefpersonen van Nederlandse parapsychologen zoals Kappers en Tenhaeff, die goed scoorden waren bijvoorbeeld geen "beroeps" en veel professionele paragnosten scoren juist opmerkelijk slecht bij bepaalde experimenten.

Misschien zijn sommige mensen wel beter in staat om ook indrukken over dingen die hen persoonlijk minder of helemaal niet aangaan tot hun bewustzijn te laten doordringen. Maar iedereen kan dus een paranormale ervaring meemaken.

Intuïtie

Paranormale indrukken worden ons kennelijk vaak niet bewust, maar blijven gewoonlijk net als veel andere "gewone", zintuiglijke informatie op een onbewust niveau van onze geest steken. Veel zogeheten "intuïtieve" indrukken kun je op deze manier goed plaatsen. Het gaat dan om indrukken die slechts gedeeltelijk tot bewustzijn komen.

Ik heb zelf bijvoorbeeld het volgende meegemaakt. Enkele jaren geleden bevond ik mij 's nachts ergens waar ik de weg niet kende. Ik was hopeloos verdwaald en wist me geen raad. Opeens voelde ik "intuïtief" dat ik een bepaalde weg moest inslaan en zo kwam ik inderdaad terug op een punt dat ik wel herkende.

Er waren praktisch geen herkenningspunten te zien, want het was pikkedonker en normaal gesproken is mijn oriëntatievermogen behoorlijk gebrekkig. Het is daarom mogelijk dat ik in mijn paniek onbewust gebruik gemaakt heb van helderziendheid en dat die slechts in de vorm van een intuïtie tot mijn bewustzijn doordrong. Het is te verwachten dat allerlei intuïtieve, vage paranormale indrukken veel vaker voorkomen dan bewuste telepathische en helderziende indrukken.

Ook het feit dat veel mensen spontane telepathische indrukken opdoen in dromen pleit voor de theorie dat we veel paranormale indrukken niet toelaten tot ons waakbewustzijn. Tijdens de droom zijn veel filters die horen bij het normale waakbewustzijn namelijk tijdelijk uitgeschakeld. Dit zijn filters die het ons overdag mogelijk maken ons te concentreren op wat in onze situatie van moment tot moment echt van belang is. Als we dromen, krijgen allerlei zaken waar we ons overdag niet mee bezig kunnen of willen houden een kans. Het is daarom begrijpelijk dat paranormale indrukken eerder tot het droombewustzijn dan tot het waakbewustzijn doordringen.

We concluderen uit spontane gebeurtenissen in ieder geval dat mensen niet zo maar altijd naar willekeur over telepathie en helderziendheid kunnen beschikken, maar dat deze bijna zonder uitzonderingen samenhangen met emotionele situaties, die vaak ook nog neerkomen op crisis-situaties.

Symboliek

Een ander kenmerk dat terugkomt bij spontane ervaringen is dat er sprake kan zijn van symboliek. Er verschijnen daarbij symbolen in het bewustzijn die duidelijk moeten maken hoe het met iemand of iets gesteld is. Je kunt bijvoorbeeld een graf voor je zien als teken dat iemand is overleden. Veel symbolen komen daarbij steeds weer terug, het zijn een soort universele symbolen die de meeste of alle mensen herkennen. De Zwitserse psycholoog Carl Gustav Jung spreekt in dat verband van "archetypen": collectieve symbolen die we allemaal kunnen duiden. Naast het zojuist genoemde graf, kunnen we bijvoorbeeld ook denken aan het oversteken van een rivier of het maken van een reis als symbolen voor iemands dood. Naast de universele symboliek, kennen mensen echter ook allemaal hun strikt persoonlijke symbolen. Die zijn ontstaan door de persoonlijke levenservaring die we ieder afzonderlijk hebben. Zo kan een vrouw haar kind hebben gekregen in een taxi. Als ze later de associatie krijgt met het voor haar zinvolle symbool "taxi" kan ze dat zo interpreteren dat er een kind geboren is. Speciale emotionele banden blijken bevorderlijk voor het optreden van telepathisch contact, zoals relaties tussen moeders en kinderen, tussen tweelingen en tussen honden en hun bazen.

2.8 Paranormaal of niet?

Dat indrukken echt helderziend of telepathisch zijn, kun je trouwens altijd alleen achteraf vaststellen, namelijk door de indrukken te toetsen aan normale bronnen van informatie. Dit geldt in het algemeen voor alle takken van parapsychologie waarin men werkt met paranormale informatie. Het is dus weinig zinvol om te spreken van bijvoorbeeld "paranormale dromen" zonder eerst te hebben vastgesteld of die dromen wel overeenkomen met de werkelijkheid. Helaas maken sommige mensen er een gewoonte van om dit in het algemeen te beweren van hun dromen of indrukken.

Dit kan begrijpelijk zijn als veel van hun indrukken inderdaad juist zijn gebleken, maar strikt wetenschappelijk gezien kun je zoiets zoals gezegd steeds pas achteraf vaststellen van alle indrukken afzonderlijk. Er is geen enkele garantie dat iemand die de ene keer een juiste, paranormale ingeving heeft gehad het ook de volgende keer bij het rechte eind zal hebben.

2.9 Samenvatting

De parapsychologie wortelt als wetenschap in spontane ervaringen van gewone mensen. Onderzoek naar spontane gevallen van telepathie en helderziendheid is vergelijkbaar met historisch of juridisch onderzoek. Er wordt getracht te komen tot een gedegen reconstructie die verder gaat dan het vastleggen van anekdotes.

Veel spontane paranormale ervaringen hebben te maken met crisissituaties. Ze zijn niet voorbehouden aan zogeheten paragnosten, maar kunnen iedereen overkomen. Intuïtie kan in bepaalde gevallen neerkomen op vage paranormale indrukken. Veel spontane ervaringen vinden plaats in dromen. Bij spontane ervaringen kan sprake zijn van symbolen.

Of een indruk paranormaal is of niet kan altijd pas achteraf blijken, namelijk als de juistheid ervan gebleken is.

Succes met de vragen!

2.10 Volgende les

In de volgende les zullen het we hebben over de kwantitatieve experimenten met helderziendheid en telepathie. Het gaat daarbij om experimenten die gebruik maken van statistische analyse. Door alle factoren onder controle te houden, kan de onderzoeker precies uitrekenen hoe groot de kans is dat de verkregen resultaten toegeschreven kunnen worden aan toeval.

2.11 Oefenopgave

Vraag aan vrienden of familieleden of zij voorbeelden kennen van spontane telepathie of helderziendheid wat vind je van die concrete gevallen?

2.12 Huiswerkopgaven

1. Wat is helderziendheid?
2. Wat kan intuïtie te maken hebben met paranormale indrukken?
3. Waarom zijn spontane paranormale ervaringen belangrijk voor de parapsychologie?
4. Kun je telepathisch contact met een steen hebben? Waarom wel of niet?
5. Wat is een paragnost?

2.13 Literatuurlijst

- Broughton, R.S. (1995). Parapsychologie: Een wetenschap in beweging. Deventer: Ankh-Hermes.
- Dongen, H. v. (1994). Para? Normaal! Deventer: Ankh-Hermes, Ankertjesreeks.
- Keller, W. Wat gisteren nog als wonder gold. Zwolle: La Rivière en Voorhoeve.
- Ostrander, S., & Schroeder, S. (1970). Psychic Discoveries behind the iron curtain. New York: Bantam Books.
- Playfair, G. (2004). Tweelingtelepathie. Deventer: Ankh-Hermes.
- Ryzl, M. (1969). Parapsychologie: Tatsachen und Ausblicke. München: Knauer.
- Salter, Mrs. W.H. (1934). Evidence for Telepathy. Sigwick & Jackson.
- Sheldrake, R. (1999). Honden weten wanneer hun baas thuiskomt: Een onderzoek naar de mysterieuze vermogens van dieren. Utrecht: Kosmos-Z&K.
- Stevenson, I. (1970). Telepathic Impressions: A Review and Report of Thirty-five New Cases. Charlottesville: University Press of Virginia.
- Tenhaeff, Prof. Dr. W.H.C. (1958). Telepathie en helderziendheid. Zeist: De Haan.
- Tenhaeff, Prof. Dr. W.H.C. (1976). Inleiding tot de parapsychologie (vierde druk). Utrecht: Bijleveld.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 3

Experimenten die telepathie en helderziendheid aantonen

- 3.1 Inleiding
- 3.2 Bewijzen voor telepathie en helderziendheid
- 3.3 Wanneer mogen we spreken van telepathie en helderziendheid?
- 3.4 Kwantitatieve experimenten
- 3.5 Proeven met precieze kansberekening
- 3.6 Droomonderzoek
- 3.7 Ganzfeld-onderzoek
- 3.8 Remote-viewing experimenten
- 3.9 Meta-analyses
- 3.10 Beperkingen van het kwantitatieve onderzoek
- 3.11 Samenvatting
- 3.12 Volgende les
- 3.13 Huiswerkopgaven
- 3.14 Oefenopgave
- 3.15 Literatuurlijst

3.1 Inleiding

We hebben in de vorige les gezien dat gewone mensen paranormale ervaringen kunnen hebben die we moeilijk af kunnen doen als toeval. Toch streven veel parapsychologen naar nog “hardere” bewijzen. Ze proberen door middel van proeven vast te stellen of telepathie en helderziendheid echt bestaat. Als dat lukt, willen ze ook weten hoe die verschijnselen dan wel precies werken.

Aan de andere kant zijn er nog steeds veel mensen die denken dat je verschijnselen zoals telepathie of helderziendheid niet wetenschappelijk kunt “bewijzen”. Omdat buitenzintuiglijke waarneming iets heel ongrijpbaars en mysterieus lijkt. En daarom ook niet geschikt om aangetoond te worden in bijvoorbeeld een laboratorium. Maar is er ook sprake van heel veel propaganda van zogeheten sceptici of skeptici, die niet geloven dat buitenzintuiglijke waarneming *kan* bestaan. Als iets niet bestaat, en zelfs niet *kan* bestaan, dan is het logisch dat je er ook geen onderzoek naar kunt doen. Je kunt het in ieder geval niet bewijzen of aantonen, want het bestaat immers helemaal niet. Deze twee heel verschillende redenen maken dat veel mensen zich nauwelijks kunnen voorstellen dat er experimentele bewijzen bestaan voor telepathie en helderziendheid. En toch bestaan die wel.

3.2 Bewijzen voor telepathie en helderziendheid

De meeste parapsychologen gaan natuurlijk uit van de realiteit van hun onderzoeksobjecten, waaronder dus ook buitenzintuiglijke waarneming. Toch is er erg veel moeite gedaan om aan te tonen dat ESP echt bestaat.

Kwantitatieve methode
Kwalitatieve methode

Zoals ik al aangaf in de inleiding, zijn in het onderzoek naar buitenzintuiglijke waarneming twee hoofdmethoden aan te wijzen: de kwantitatieve en de kwalitatieve methode. De kwantitatieve methode wordt vaak ingezet om aan te tonen dat iets bestaat aan de hand van statistieken of kansberekening. Kwalitatieve onderzoeken gaan meestal al uit van het bestaan van iets, of tonen dat aan zonder dat er een duidelijk getal uit de bus rolt over hoe sterk iets precies staat. Bijvoorbeeld: Als bij een kwalitatief onderzoek een helderziende iemands hele familiegeschiedenis kan navertellen, zonder daar op een normale manier achter te kunnen zijn gekomen, is het niet exact vast te stellen hoe groot de kans precies is dat de juistheid van zijn verhaal op toeval berust. Maar het is wel absurd om daarbij nog langer uit te gaan van toeval. Veel natuurlijke paranormale verschijnselen lenen zich zo minder goed voor de kwantitatieve methode dan voor de kwalitatieve methode.

Toch zijn telepathie en helderziendheid inmiddels heel goed onderzocht met de kwantitatieve methode. Dat wil zeggen dat onderzoekers er experimenten mee hebben gedaan waarbij ze alle factoren zoveel mogelijk zelf konden bepalen. Door dat te doen, konden ze ook exact vaststellen hoe groot of klein de kans op puur toeval was.

Bij kwantitatief onderzoek gaat het daarom bijna per definitie om onderzoek in een laboratorium waarbij je als onderzoeker de omstandigheden helemaal onder controle kunt houden. Hier gaan we in deze les dus nader op in.

Een voorbeeld van een kwantitatief experiment: Een proefleider concentreert zich op een aantal kaarten, en de proefpersoon moet raden op wat voor een kaart hij of zij zich concentreert, zonder dat de proefpersoon hier langs normale wegen informatie over kan vergaren. Dat betekent in de praktijk dat de twee personen zich in verschillende ruimten moeten bevinden. Na afloop wordt het aantal juiste uitspraken genoteerd, evenals het aantal onjuiste. Aan de hand hiervan kun je berekenen hoe groot de kans is dat iemand in die mate toevallig raadt om welke kaarten het ging. Naarmate de kans kleiner is dat het zuiver om toeval gaat, is de kans groter dat het echt gaat om een vorm van buitenzintuiglijke waarneming.

3.3 Wanneer mogen we spreken van telepathie en helderziendheid?

Experimenteel, kwantitatief onderzoek naar ESP heeft gemeen met kwalitatief onderzoek dat men probeert alle normale bronnen van informatie uit te sluiten. Dat zijn bijvoorbeeld allerlei tekens die men langs normale wegen kan opvangen, maar ook lichaamstaal, of aanwijzingen die verborgen zitten in iemands uiterlijk, kleding, e.d. Een klassiek voorbeeld is de kermishelderziende die uit een trouwring opmaakt dat iemand getrouwd is. Of de paragnost die aan een zwangere vrouw vertelt dat ze geen maagd meer is.

Uitsluiten van normale bronnen

Overigens gebeurt het uitsluiten van normale bronnen van informatie in alle takken van de parapsychologie. Bijvoorbeeld ook in het reïncarnatieonderzoek, of het onderzoek naar contacten met overledenen. Het is daarmee ook helemaal niet voorbehouden aan kwantitatief onderzoek.

Critici van de parapsychologie gaan er vaak bij voorbaat vanuit dat de parapsychologische onderzoekers niet uitzoeken of er een normale verklaring bestaat voor de concrete fenomenen die ze bestuderen. Dit is volkomen onterecht, want het zoeken naar normale bronnen is dus een standaardprocedure bij elk serieus parapsychologisch onderzoek.

Een volgende klacht is dat parapsychologen niet slim genoeg zouden zijn om normale bronnen te achterhalen. Ook dit is helemaal nergens op gebaseerd. De meeste onderzoekers kennen uit eigen ervaring gevallen van bedrog of zelfbedrog en ze zijn veel kritischer dan een gemiddeld iemand. Alleen als je uit wil gaan van een grote, alles doordringende samenzwering kun je tegenwoordig nog volhouden dat alle paranormale verschijnselen uiteindelijk berusten op een verkeerde interpretatie van normale fenomenen. Maar er is dus geen enkele goede reden om dat te doen.

3.4 Kwantitatieve experimenten

Guthrie

De eerste kwantitatieve experimenten vonden al aan het eind van de 19e eeuw plaats. Een van de onderzoekers daarbij was de Engelsman Malcolm Guthrie. Hij onderzocht het telepathisch opvangen van indrukken van allerlei dingen, zoals kleuren, speelkaarten en meetkundige figuren. Bij latere experimenten liet hij een proefpersoon zich concentreren op krabbels en tekeningen. Met opmerkelijk succes. Dit onderzoek werd begin twintigste eeuw door enkele andere wetenschappers herhaald.

Prince

In de jaren '30 deed de Amerikaanse onderzoeker Dr. W.F. Prince telepathische proeven met de vrouw van de bekende schrijver Upton Sinclair.

Daarbij concentreerde een wat je zou kunnen noemen telepathische "zender" zich op voorwerpen en probeerde Mevrouw Sinclair hier juiste indrukken van te ontvangen. Tenhaeff beschrijft een voorbeeld waarin de zender zich ongeveer 72 km van het huis van Mevr. Sinclair vandaan bevond. Op een van te voren afgesproken tijdstip concentreerde hij zich op een vork, die hij daarbij trouwens ook tekende. Mevr. Sinclair zag rond datzelfde moment een vork voor zich opdoemen en beweerde: "Ik zie een vork. Niets anders."

3.5 Proeven met precieze kansberekening

Richet

De eerste die systematisch gebruik maakte van kansberekening bij de beoordeling van zijn proeven was de Franse Nobelprijswinnaar Professor Charles Richet. Hij gebruikte 52 gewone speelkaarten. Hij trok steeds een willekeurige speelkaart, keek ernaar en liet een proefpersoon raden welke kaart hij had getrokken. Doordat het aantal mogelijkheden (namelijk 52 kaarten) hierbij van tevoren bekend is, kun je ook precies vaststellen hoe groot de kans is dat iemand op basis van toeval de juiste kaarten raadt.

Dietz en Heymans

Ook in Nederland zijn vergelijkbare proeven gedaan door Dr.P.A. Dietz en Professor Heymans. Heymans onderzocht daarbij een proefpersoon die telepathisch begaafd zou zijn. Hij benutte daartoe een opstelling die exacte berekening mogelijk maakte, net als bij de kaartproeven, maar dan met een bord dat lijkt op een schaakbord. Opmerkelijk hieraan was dat de proefpersoon geen beelden zag, maar in plaats daarvan de drang kreeg om zijn hand naar een bepaald vlak te bewegen.

Heymans rekende uit hoe hoog de kans was dat de resultaten van zijn proefpersoon op toeval berustten en kwam op een astronomisch lage kans die praktisch gelijk staat aan nul.

In de jaren '30 vond er een belangrijke doorbraak in het kwantitatieve parapsychologische onderzoek naar ESP. Namelijk door de proeven van de Amerikaan **Duke University** J.B. Rhine van de psychologische faculteit van de Duke University. Samen met Dr. Zener ontwikkelde hij speciaal voor zijn onderzoek een vijftal kaarten, de zogeheten Zener-kaarten. Deze bestaan uit afbeeldingen van een cirkel, een kruisje (plusteken), een vijfpuntige ster, een vierkant, en een drietal verticale golfjes. Omdat het dus gaat om 5 kaarten heb je bij elke kaart een kans van 1 op 5 dat hij toevallig juist wordt geraden. Naarmate het aantal kaarten dat iemand juist raadt boven het aantal kaarten ligt dat je toevallig kunt raden, wordt de kans op toeval dus kleiner. Het mooie van dit systeem is dat het net als bij de speelkaarten van Richet mogelijk blijft de kans precies te bepalen, maar met minder kaarten zodat het een proefpersoon minder moeite kost om geconcentreerd te blijven.

Paranormale vermogens worden grondig getest. Hier worden de resultaten van een test waarbij de deelnemers aan weerszijden van een scheidingswand kaarten moeten aanraken, zorgvuldig genoteerd.

Zuivere helderziendheid

Rhine en zijn medewerkers deden drie soorten onderzoek naar buitenzintuiglijke waarneming. Allereerst onderzoeken naar zogeheten zuivere helderziendheid waarbij men vijf van elke soort Zener-kaarten (dus in totaal 25) goed door elkaar schudde en de kaarten op een stapeltje allemaal met de rug naar boven voor de proefpersoon legde. De proefpersoon moest dan allereerst de onderste kaart raden, dan die daarbovenop, enzovoorts. De onderzoeker noteerde daarbij steeds welke kaart de proefpersoon voor zich zag.

Nadat alle 25 kaarten geraden waren, keek de onderzoeker hoe vaak de proefpersoon juist had geraden -het aantal TREFFERS- en hoe vaak hij of zij een verkeerde kaart had genoemd -het aantal MISSERS.

Zuivere telepathie

Dan waren er de onderzoeken naar zuivere telepathie. Hierbij keek de proefleider steeds naar de willekeurig door elkaar geschudde afzonderlijke kaarten en concentreerde zich daarop. Hij gebruikte daar echter een code bij, die niet overeenkwam met de kaarten zelf. De proefpersoon moest dan telepathisch contact maken met het bewustzijn van de onderzoeker en zo de kaarten raden.

GESP

Tot slot waren er onderzoeken waarbij zowel helderziendheid als telepathie een rol konden spelen, die Rhine General ESP noemde oftewel GESP. Het woord 'general' geeft aan dat het niet mogelijk is om uit te maken of de proefpersoon de informatie langs telepathische of langs helderziende weg tot zich heeft genomen. Het gaat daarbij om experimenten waarbij de onderzoeker geen gebruik van een speciale code, zodat de indrukken zowel uit zijn bewustzijn afkomstig kunnen zijn als via helderziendheid kunnen zijn verkregen.

Rhine testte duizenden proefpersonen en een groot deel van hen behaalde resultaten die niet door toeval verklaarbaar leken. Sommigen van hen staken daarbij trouwens weer boven de anderen uit.

Houding

Een merkwaardig effect dat Rhine verder vaststelde, was dat sommige proefpersonen steeds veel minder resultaten boekten dan je op basis van toeval mocht verwachten. Het lijkt er sterk op dat dit ligt aan de houding van de proefpersonen. Als zij niet in ESP geloven of het experiment saai en oninteressant vinden, scoren ze minder dan gemiddeld. Dat laatste geldt zelfs voor sommige paragnosten die in kwalitatieve onderzoeken blijken te geven van grote paranormale vermogens.

Overigens vonden de onderzoekers geen verschillen tussen mannen en vrouwen wat betreft buitenzintuiglijke waarneming. Wel boekten kinderen over het algemeen betere resultaten. Om die reden heeft men onder meer in Nederland speciaal aangepaste proeven met kinderen gedaan. De symbolen op de kaarten en de sfeer waren daarbij meer toegespitst op de belevingswereld van kinderen.

Rhine en zijn medewerkers gingen erg ver in het uitsluiten van normale bronnen van informatie. Ze hielden experimenten waarbij de proefpersoon en de onderzoeker in twee afgescheiden ruimten verkeerden, maar ook in twee verschillende huizen of zelfs steden! In de tijd waarin dit soort experimenten het meest gedaan werden, waren er ook geen mobiele telefoons zoals nu, zodat dit betekent dat bij dit soort experimenten elke normale verklaring echt uitgesloten kan worden.

J.B. Rhine (1896-1980) één van de grootste pioniers op het gebied van modern experimenteel onderzoek in de parapsychologie. Hier samen met zijn vrouw Louisa, die actief meedeed aan het onderzoek.

3.6 Droomonderzoek

Het onderzoek van Rhine oogste veel bijval, maar toch vonden sommige parapsychologen het veel te beperkt. Het gaf volgens hen niet zo'n goed beeld van hoe buitenzintuiglijke waarneming spontaan werkt. Het was met andere woorden te kunstmatig.

Zoals ik in het vorige hoofdstuk al heb aangegeven, komen veel spontane ervaringen met telepathie en helderziendheid voor in dromen. Dit hangt waarschijnlijk samen met het feit dat er in dromen allerlei indrukken naar boven komen, die normaliter in het waakbewustzijn geen kans krijgen.

Droomonderzoekers hebben enkele tientallen jaren geleden vastgesteld dat iemands hersengolven zoals je die kunt meten op een EEG een bepaald patroon vertonen als iemand droomt. Bovendien vertoont de dromer daarbij zogehete snelle oogbewegingen, dat wil zeggen: bewegingen van de ogen terwijl de ogen wel gesloten blijven. Deze heten in het Engels Rapid Eye Movements, afgekort als REM.

De periode waarin dit verband kan worden waargenomen heet daarmee ook wel REM-slaap. Op deze manier heeft men systematisch onderzoek kunnen doen naar dromen. Door iemand te wekken tijdens of vlak na de REM-slaap, kan de proefpersoon zich meestal nog goed de laatste droom herinneren die hij of zij heeft gehad.

Maimonides

Aan het Maimonides Medisch Centrum te Brooklyn, New York, deden Montague Ullman, Stanley Kripner en Sol Feldstein onderzoek naar dromen waarin men telepathische indrukken opving van een bepaalde afbeelding. De proefpersoon werd aangesloten op een EEG-apparaat en tijdens zijn of haar REM-slaap concentreerde iemand anders in een andere ruimte zich op een willekeurige afbeelding. Deze afbeelding heet ook wel "doelplaat" of in het Engels "target". De dromer werd na afloop van de REM-slaap direct gewekt, zodat hij of zij zich de droom nog goed kon herinneren. Daarbij moest de proefpersoon dus zo uitgebreid mogelijk beschrijven wat er tijdens de droom te zien en beleven viel. Het gaat er dus niet om dat men een van te voren al bekende kaart noemt, maar alle indrukken beschrijft die er in de droom voorkomen. We

Free-response methode noemen dit de free-response methode, dus een methode waarbij de proefpersoon volkomen vrij gelaten wordt in wat hij of zij allemaal zegt over de indrukken. De verkregen indrukken werden bij het Maimonides Medical Center vervolgens beoordeeld door neutrale beoordelaars (“judges”) die moesten vaststellen in hoeverre de beschrijvingen van de dromen overeenkwamen met de targets. Hoewel het centrum reeds eind jaren '70 om financiële redenen werd gesloten, voerde men eind jaren '80 pas een algemene analyse uit over alle experimenten. Daarbij werd vastgesteld dat de kans op toeval heel klein was, minder dan 1 op de 25.000.

3.7 Ganzfeld-onderzoek

**Charles
Honorton**

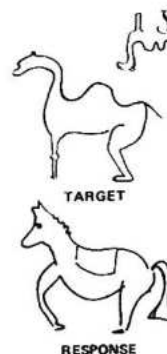
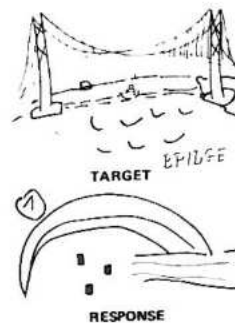
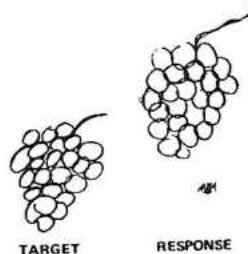
Een volgend type onderzoek dat thuishoort bij de kwantitatieve experimenten is het zogeheten Ganzfeld-onderzoek. Het Ganzfeld-onderzoek wordt binnen de parapsychologie maar ook daarbuiten algemeen beschouwd als een van de succesrijkste vormen van experimenteel parapsychologisch onderzoek. Op dit moment wordt er ook Ganzfeld-onderzoek gedaan door de staf van het Parapsychologisch Instituut te Utrecht. Het Ganzfeld-onderzoek ontstond uit het zojuist genoemde droomonderzoek. Een van de betrokken onderzoekers was Charles Honorton, een medewerker van Maimonides. Hij werd uiteindelijk hoofd van een eigen privé-onderzoeksinstituut, het Psychophysical Research Laboratory (PRL). Bij het Ganzfeld-onderzoek gaat men uit van een veronderstelling afgeleid uit het droomonderzoek. Die luidt dat paranormale indrukken tijdens de droomtoestand meer kans krijgen omdat er geen sprake is van de gewone bombardering met zintuiglijke indrukken die er normaliter in het waakbewustzijn plaatsvindt. Als dit een van de belangrijkste redenen is van de succes van het droomonderzoek, dan kan men ook bij proefpersonen in een waaktoestand proberen de normale indrukken zoveel mogelijk uit te schakelen. Dit is dus precies wat men in Ganzfeld-onderzoek doet. Proefpersonen krijgen halve pingpongballetjes over hun ogen geplakt en een koptelefoon op waardoor alleen ruis te horen is. Het hele normale gezichtsveld wordt afgeschermd van de buitenwereld, vandaar dus de term Ganzfeld (afgeleid uit het Duits, letterlijk: het hele veld). De term duidt aan dat er geen specifieke informatie doorkomt, maar ongedifferentieerde, “egale” prikkels. Verder is de methode grotendeels hetzelfde als die in het droomonderzoek. Als doelen gebruikt men hierbij men echter niet alleen doelplaten, maar ook Viewmaster-dia's en stukken uit films en cartoons.

Ganzfeld

Een voorbeeld, beschreven door Broughton. Bij een van de Ganzfeld-experimenten concentreerde de zender zich op een krantenadvertentie voor Coca-Cola van omstreeks de kerst in de jaren vijftig op een tv-scherm. De bekende kerstman houdt in zijn linkerhand een flesje Cola vast. Een deel van zijn pak is zichtbaar, en men kan daar drie knopen op zien. Op de achtergrond staat een grote flessendop afgebeeld, met het Coca Colalogo, die tegen een versierde kerstboom rust. De zender probeerde ongeveer een minuut lang om zich in een dorstige kerststemming te verplaatsen en toen verdween de afbeelding. Na een pauze verscheen de plaat opnieuw, voor in totaal zes vertoningen. In de geluiddichte kamer was proefpersoon nummer 332 diep ontspannen. Hij begon de indrukken te omschrijven die er in hem opkwamen. “Er is een man met een donkere baard en hij heeft een scherp gezicht... Er is nog een man met een baard. Nu is er groen en wit en hij zit in het oerwoud, het is een soort koloniaal.

Hij ziet eruit als Robin Hood en hij heeft een hoed op... Ik zie hem van achteren. Ik zie zijn hoed en hij heeft een zak over zijn schouder... Ik zie een overhellende rand boven een raam... er is een poster met 'Coca-Cola' er op... Er is een sneeuwpop met een wortel als neus en drie zwarte knopen aan de voorkant... daar is weer een witte baard. Een man met een witte baard... een oude man met een baard.

Het Ganzfeld-onderzoek is om twee redenen heel erg belangrijk voor de parapsychologie. Als eerste omdat er eigenschappen uit zijn gerold die maken of een proefpersoon er waarschijnlijk meer of minder goed op scoort. Het gaat daarbij om eigenschappen als gevoelig en ontvankelijk ingesteld zijn, maar ook of men al of niet geestelijke oefeningen heeft gedaan met meditatie en dergelijke. Eveneens is er een relatie vastgesteld tussen de score van proefpersonen en bepaalde 'persoonlijkheidstypen'. Ook blijken proefpersonen beter te scoren als ze al eerder aan dergelijke onderzoeken hebben meegedaan. Dit soort eigenschappen werden bevestigd in experimenten van andere onderzoekers.

Enkele doelen en reacties van ESP testen met Uri Geller op het Stanford Onderzoeksinstituut

3.8 Remote-viewing experimenten

**Targ en
Puthoff**

Een volgende vorm van kwantitatieve experimenten dat opnieuw lijkt op het droomonderzoek wordt gevormd door de remote-viewing experimenten van de Amerikaanse natuurkundigen Russell Targ en Hal Puthoff van het instituut SRI-International. Ook hierbij ging het om experimenten waarbij men gebruik maakte van de free response-methode. Anders dan bij het Ganzfeld-onderzoek ging het daarbij echter niet om doelplaten, dia's of videobeelden, maar om plaatsen buiten het laboratorium. Een onderzoeker ging daarbij naar een of andere plaats, bijvoorbeeld een haven, en nam daarbij gedurende enige tijd zo goed mogelijk de omgeving in zich op. De proefpersoon moest dan op afstand kijken (in het Engels: remote viewing) hoe de omgeving van de zender eruitzag en deze tot in details proberen te beschrijven. Vanaf het begin werd daarbij elke normale vorm van contact met de buitenwereld uitgesloten.

Een voorbeeld van een Remote Viewing-experiment betreft een experiment met de bekende schrijver Richard Bach. Aan het begin van beschreef Bach dat hij de ticketverkoop van een luchtvaartonderneming zag, met de balie aan de rechterkant. De experimentator, Targ, spoorde Bach aan om uit te leggen waarom hij die indruk had. Bach beschreef 'een wit blok' waarvan hij dacht dat het met wit formica bedekt was. Hij gaf de afmetingen ervan aan. Op de muur achter die 'balie' zag hij het logo van de maatschappij... het lijkt op een grote vergulde bloem'. Het onderzoeksteam bevond zich echter niet in een luchtvaartkantoor. Ze waren in een zeer moderne methodistenkerk. Het altaar was een groot blok marmer, ongeveer van de afmetingen die Bach had gegeven, en daarachter was een groot gouden kruis, dat je misschien het 'logo' zou kunnen noemen. Net als bij de vorige soorten experimenten werden ook de resultaten van de remote-viewing proeven beoordeeld door onafhankelijke onderzoekers. Ook hierbij bleek dat ze niet door toeval verklaard konden worden.

Inmiddels zijn er steeds meer succesvolle pogingen gedaan om de resultaten van Puthoff en Targ te evenaren.

Harold Puthoff

3.9 Meta-analyses

Ondanks de successen van het kwantitatieve experimentele parapsychologische onderzoek zijn er altijd sceptici gebleven die er niet aan wilden dat buitenzintuiglijke waarneming nu dan eindelijk aangetoond was in het laboratorium. Zij verdachten de parapsychologen ervan dat ze alleen de geslaagde proeven publiceerden, maar de resultaten daarvan in het niet vielen bij de ongepubliceerde proeven waar niets uit kwam. Om dit probleem te ondervangen, gingen parapsychologen waaronder Charles Honorton van het Ganzfeld-onderzoek, er toe over te kijken naar de resultaten van alle onderzoeken tezamen. Je kunt namelijk de kans op toeval voor een afzonderlijk experiment berekenen maar ook voor een aantal experimenten samen. Dit heet ook wel een meta-analyse. Na heel wat geharrewar zijn de meesten die zich in de meta-analyses van het parapsychologisch onderzoek naar ESP hebben verdiept, het er over eens geworden dat ESP hoogstwaarschijnlijk echt bestaat. Er is nog wat gesputter in de marge, want sceptici geven niet gauw op, maar de overwinning is wetenschappelijk gezien feitelijk al behaald door de parapsychologie. Door de meta-analyses zijn de onderzoekingen naar buitenzintuiglijke waarneming doorgedrongen tot het hoogste niveau van wetenschappelijke erkenning. De gegevens ervan worden gepubliceerd in bekende wetenschappelijke standaardtijdschriften. De tijd dat de parapsychologie zo maar afgedaan kan worden als flauwekul en gezweef is daarmee definitief voorbij. De scepticus Richard Wiseman heeft de meta-analyses onlangs toch weer in twijfel getrokken. Hij wordt hier echter veel minder serieus genomen dan vroegere critici van het ESP-onderzoek.

Een wanhopige scepticus gilt: "Maar dat kan niet! Er kan geen bewijs zijn voor iets dat niet bestaat! De wetenschap loopt groot gevaar door dit boerenbedrog!"

3.10 Beperkingen van het kwantitatieve onderzoek

Samenwerking kwantitatief en kwalitatief onderzoek

Zoals ik al aangaf in het eerste hoofdstuk, zijn niet alle paranormale verschijnselen even geschikt voor kwantitatief onderzoek. Sommige verschijnselen komen alleen spontaan voor, zodat je niet exact kunt bepalen hoe groot de kans op toeval is. Als men uitgaat van een wereldbeeld waarin paranormale verschijnselen verwacht worden, is dat echter geen probleem. Het mooie aan het kwantitatieve onderzoek is nu dat men zo'n wereldbeeld steeds waarschijnlijker moet gaan vinden, juist ook als wetenschapper. Veel aspecten van paranormale verschijnselen en sommige andere paranormale verschijnselen zoals herinneringen aan vorige levens kunnen echter alleen goed bestudeerd worden in het veld. Daarom hebben parapsychologen als de Nederlander W.H.C. Tenhaeff gepleit voor een nauwe samenwerking en verbondenheid van kwantitatief en kwalitatief onderzoek binnen de parapsychologie.

Tenhaeff geeft trouwens terecht aan dat het kwantitatieve onderzoek nooit van de grond was gekomen als men niet daarvoor kwalitatief onderzoek had verricht. Dit laatste maakte het namelijk al aannemelijk dat er buitenzintuiglijke waarneming bestaat. Zonder de ervaringen van het kwalitatieve onderzoek was er met andere woorden geen reden geweest om kwantitatief onderzoek te verrichten.

3.11 Samenvatting

De parapsychologie heeft hardere bewijzen geleverd voor het bestaan van ESP dan veel mensen beseffen. In de zogeheten kwantitatieve experimenten naar telepathie en helderziendheid is er men in geslaagd aan te tonen dat mensen veel hoger scoren dan je op basis van toeval zou verwachten. Bij de kwantitatieve experimenten worden alle normale bronnen van informatie uitgesloten. De term kwantitatief duidt erop dat je door middel van statistiek precies kunt uitrekenen hoe hoog de kans op toeval is.

De belangrijkste vormen van kwantitatief onderzoek zijn de onderzoekingen met Zener kaarten van J.B. Rhine, het droomonderzoek van Maimonides, het Ganzfeldonderzoek van Charles Honorton en de Remote Viewing-experimenten van Targ en Puthoff. Zogeheten meta-analyses waarbij je kijkt naar de statistische resultaten van alle kwantitatieve experimenten van een zelfde soort bij elkaar genomen, hebben laten zien dat ESP echt bestaat.

3.12 Volgende les

Kwalitatief onderzoek naar ESP. Het gaat daarbij om onderzoek dat meestal niet werkt met statistische analyse zoals in het kwantitatieve onderzoek. In plaats daarvan lijkt het meer op de studie van spontane ervaringen, waarbij men kijkt hoe ESP psychologisch precies werkt.

3.13 Huiswerkopgaven

1. Wat verstaan we onder Zener-kaarten?
2. Wat is de free-response methode?
3. Hoe toetst men of een proefpersoon een treffer of misser scoort bij de free-response methode?
4. Wie was J.B. Rhine?
5. Hoe gaat men te werk bij de zogeheten Ganzfeldmethode?
6. Wat is REM-slaap en welke rol speelt het in het parapsychologisch droomonderzoek?

3.14 Oefeningsopgave

Spreek met een vriend of vriendin af dat je een telepathisch experiment zult doen. Je gaat in een donkere kamer zitten met een koptelefoon op, terwijl je vriend of vriendin een woordenboek of kunstboek uit de kast trekt en met gesloten ogen een willekeurige pagina openslaat. De zender moet dit eventueel herhalen tot hij of zij een bladzijde heeft opengeslagen waarbij gemakkelijk beelden naar boven komen. Vervolgens moet de zender zich daarop concentreren. Jij zelf moet proberen om alle indrukken die in je opkomen op een bandrecorder in te spreken. Na afloop moet je een derde laten beoordelen in hoeverre je indrukken in verband gebracht kunnen worden met de gekozen afbeelding en nog vier willekeurige andere afbeeldingen. Je kunt bij deze oefening de rollen ook omdraaien. Dan ben jij dus de zender en je vriend of vriendin de ontvanger.

3.15 Literatuurlijst

- Bem, D., & Honorton, C. (1994) Does psi exist? Replicable evidence for an anomalous process of information transfer. *Psychological Bulletin*, **115** (1994),4-18.
- Broughton., R.S. (1995). *Parapsychologie: Een wetenschap in beweging*. Deventer: Ankh-Hermes.
- Honorton, Ch. (1985). Meta-Analysis of Psi Ganzfeld Research: A response to Hyman. *Journal of Parapsychology*, 51-91.
- Hyman, R. (1985). The Ganzfeld Psi Experiment: A Critical Appraisal. *Journal of Parapsychology*, 49, 3-49.
- Hyman, R., & Honorton, Ch. (1986). A Joint Communiqué: The Psi Ganzfeld Controversy. *Journal of Parapsychology*, 50, 315-336.
- Jahn, R.G., & Dunne, B.J. (1987). *Margins of reality: The rol of consciousness in the physical world*. San Diego: Harcourt, Brace and Jovanovich.
- Prince, W.F. (1930). *The Sinclair experiments demonstrating telepathy*. Boston.

- Radin, D. (1997). *The Conscious Universe: The Scientific Truth of Psychic Phenomena*. San Francisco: Harper.
- Rhine, J.B. (1934). *Extrasensory Perception*.
- Targ, R., & Puthoff, H. (1977). *Mind-Reach: Scientists look at psychic ability*. New York: Delacorte.
- Tenhaeff, W.H.C. (1976). *Inleiding tot de parapsychologie (4e druk)*. Utrecht: Bijleveld.
- Ullman, M., Kripner, S., & Vaughan, A. (1989). *Dream Telepathy: Experiments in nocturnal ESP*. Jefferson, NC: McFarland.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 4

Kwalitatief onderzoek naar ESP

- 4.1 Inleiding
- 4.2 Paragnosten
- 4.3 Vaagheden, gemeenplaatsen en normale aanwijzingen
- 4.4 Paragnosten en wereldbeeld
- 4.5 “Echte” paragnosten
- 4.6 Nederlandse paragnosten
- 4.7 Patronen gevonden in het kwalitatieve onderzoek
- 4.8 Geen diploma
- 4.9 Helderziendheid en leven naar de dood
- 4.10 Samenvatting
- 4.11 Volgende les
- 4.12 Huiswerkopgaven
- 4.13 Literatuurlijst

4.1 Inleiding

In deze les gaan we nader in op proefnemingen met begaafde proefpersonen waarbij de onderzoekers niet op de eerste plaats gericht zijn op het statistisch aantonen van paranormale verschijnselen. In plaats daarvan stellen ze zich, net als bij onderzoek naar spontane paranormale ervaringen, meestal tevreden met een grote aannemelijkheid dat er werkelijk sprake is van parapsychologische verschijnselen. Dit geldt niet voor alle vormen van kwalitatieve studies, want soms probeert men de kwantitatieve aanpak een plaats te geven binnen het onderzoek. Bij alle kwalitatieve onderzoeken staat echter de diepgaande studie centraal van hoe mensen bij het doen van paranormale waarnemingen precies te werk gaan. Vanzelfsprekend proberen parapsychologen ook in het kwalitatieve onderzoek eerst zoveel mogelijk alle normale bronnen van informatie uit te sluiten, alvorens te concluderen dat er werkelijk sprake zal zijn van paranormale ervaringen.

4.2 Paragnosten

Op zogeheten “parabeurzen” staan meestal allerlei standjes van alternatieve hulpverleners. Veel van deze hulpverleners noemen zich daarbij “paragnosten” of helderzienden. De term “paragnost”, een term van de Nederlandse parapsycholoog Paul Dietz, is daarbij nauwkeuriger dan het woord “helderziende”. Paragnosten zouden namelijk niet alleen veel helderziende indrukken krijgen, maar minstens zo vaak telepathische. Het is de vraag of de meeste zogeheten “paragnosten” werkelijk in staat zijn om te werken met paranormale indrukken. Het is trouwens een andere vraag of deze hulpverleners zelf goed kunnen beoordelen of ze “paragnosten” zijn in de parapsychologische zin van dit woord. Het lijkt er sterk op dat dit niet zo is. De meesten van hen zullen waarschijnlijk oprecht geloven in hun wel of niet vermeende gaven. Het is dus absoluut niet zo dat iemand direct een bedrieger is als hij beweert dat hij telepathisch contact met je kan leggen en vervolgens alleen maar onzin produceert. Een heleboel mensen hebben geen idee wat we wetenschappelijk onder een paragnost verstaan.

Het bestaan van paragnosten

Het is volgens sommige parapsychologen trouwens maar de vraag of er werkelijk paragnosten bestaan. Zij twijfelen in principe niet aan het bestaan van paranormale ervaringen, maar vragen zich af of er mensen zijn die zulke ervaringen aan de lopende band hebben en er ook een grotere mate van controle over kunnen uitoefenen dan de meesten van ons. Ik zelf denk echter dat onderzoek heeft uitgewezen dat er wel dergelijke personen bestaan die meer dan gemiddeld paranormaal begaafd zijn. Dat wil niet zeggen dat ze altijd alleen maar paranormale ervaringen hebben en het altijd bij het rechte eind hebben.

4.3 Vaagheden, gemeenplaatsen en normale aanwijzingen

Veel zogenaamde paragnosten gebruiken soms bewust, maar waarschijnlijk vaker onbewust, bepaalde technieken om te “scoren” met uitspraken die helemaal niet ‘paranormaal’ zijn. Ik bedoel daarmee dat ze proberen om juiste uitspraken te doen over hun cliënten zonder dat ze echt gebruik maken van telepathie of helderziendheid. Ze doen dat door heel vaag te blijven zodat hun uitspraken altijd zo uitgelegd kunnen worden dat ze overeenkomen met de achtergrond van hun cliënt. Een voorbeeld zou er als volgt uit kunnen zien.

Paragnoste: Ik voel dat u uit een behoorlijk gelukkig gezin komt.

Cliënt: Nou, er waren anders vaak genoeg ruzies thuis!

P.: Maar ik zie dat u ook uw gelukkige momenten had in uw jeugd..

C.: Ja, dat wel.

P.: En ik zie dat daar ook andere gezinsleden bij betrokken waren...

C.: Ja, dat is waar.

P.: Ja, nou, dat bedoelde ik dus met een “behoorlijk gelukkig gezin”.

Op deze manier kan natuurlijk iedereen zich voor paragnost uitgeven. Hieraan zien we ook hoe gemakkelijk mensen die willen geloven in de gaven van een door hen vereerde helderziende beetgenomen kunnen worden.

Iets dergelijks zie je wanneer de paragnost zijn toevlucht neemt tot algemeenheden die voor iedereen gelden. Zoals in het volgende voorbeeld:

- P.: U heeft altijd wel vrienden gehad.
C.: Dat klopt.
P.: Maar sommige vriendschappen zijn verwaterd of stukgegaan.
C.: Correct.
P.: Toch bent u altijd blijven geloven in vriendschap.
C.: Dat is volkomen juist.

Veel helderzienden gebruiken waarschijnlijk onbewust ook heel gewone aanwijzingen om conclusies te trekken over mensen die hen consulteren. Uit iemands kleding, haardracht, uiterlijk in het algemeen, spraak en dergelijke kun je vaak veel opmaken over zijn leeftijd, ethnische afkomst, sociale klasse, opleiding, etc. Dat doen de meeste mensen dan ook voortdurend wanneer ze iemand niet kennen. Veel conclusies berusten daarbij natuurlijk op vooroordelen, maar hoe meer je je hierin traint des te meer kans van slagen zul je hebben.

Sceptici gaan er meestal vanuit dat paragnosten alleen maar lijken te scoren omdat ze vaagheden en gemeenplaatsen produceren of omdat ze onbewust conclusies trekken uit iemands uiterlijk en gedrag. In bepaalde gevallen zeggen ze ook dat er simpelweg sprake is van boerenbedrog. Dat bedrog zou er dan op neer moeten komen dat de paragnost buiten medeweten van zijn of haar cliënt om specifieke informatie over hem heeft verzameld en die vervolgens presenteert als paranormale indrukken.

Toch is dit beeld onjuist. Kwalitatief onderzoek naar begaafde proefpersonen geeft aan dat zij ook paranormale indrukken kunnen krijgen wanneer men normale bronnen van informatie systematisch uitsluit. Overigens kunnen we dit al concluderen uit het gegeven dat er ook bij kwantitatieve experimenten begaafde proefpersonen bestaan.

4.4 Paragnosten en wereldbeeld

Als we aannemen dat er inderdaad paragnosten bestaan, wil dat nog niet zeggen dat we zodra we zo'n paragnost gevonden hebben, alles wat hij of zij vertelt voor zoete koek moeten slikken. Veel paragnosten (ongeacht of ze nu echt zijn of niet) doen allerlei oncontroleerbare uitspraken over verleden of toekomst. Ook kunnen ze hele verhalen vertellen over hun uitstapjes naar andere werelden en over het hiernamaals. In principe zijn die verhalen puur parapsychologisch beschouwd niet interessant, tenzij ze overeenkomen met verhalen uit heel andere bronnen zoals bijna-doodervaringen. In elk geval moeten we altijd extra kritisch staan tegenover juist dit soort verhalen. Zeker als ze ook nog eens impliceren dat de paragnost zelf een soort profeet is die de wijsheid in pacht heeft en daarom vereerd moet worden. Veel sectes zijn gesticht door dergelijke "zieners" en we weten allemaal waar dat toe kan leiden.

Het bestaan van paragnosten heeft zelf natuurlijk wel gevolgen voor ons wereldbeeld. Als er nu al mensen zijn die meer dan gemiddeld beschikken over paragnostische vermogens, dan is het goed denkbaar dat dat er in de toekomst meer kunnen worden. Misschien is dat ook wel de bedoeling. Het is weliswaar zo dat paranormale indrukken vaak onplezierig zijn, maar ze verschaffen (zeker in het geval van telepathie) de persoon wel informatie waar hij of zij op andere manieren moeilijk toegang toe zou hebben. Mits goed beheerst, zouden paragnostische vermogens uiteindelijk positief toegepast kunnen worden. Daar zullen we in een volgende les nader op ingaan.

De Nederlandse parapsycholoog Tenhaeff dacht dat de mensheid in de prehistorie veel beter toegang had tot paranormale indrukken dan nu en dat we de vermogens van onze voorouders in de toekomst weer terug zouden kunnen krijgen.

4.5 “Echte” paragnosten

Wie de “echte” paragnosten zijn en wie niet is niet zo eenvoudig vast te stellen. Ten eerste omdat alle mensen zich hoe dan ook geregeld vergissen als ze denken dat ze paranormale uitspraken doen. Er zijn *geen* uitzonderingen bekend, dus in die zin dat sommige paragnosten het *altijd* bij het rechte eind hebben. Een van de best gefundeerde conclusies die het parapsychologisch onderzoek heeft opgeleverd is wel dat er geen

Geen onfeilbare paragnosten

onfeilbare paragnosten bestaan.

Onder echte paragnosten kunnen we dan ook het veiligste mensen verstaan die veel vaker dan gemiddeld juiste paranormale indrukken krijgen en deze zo weten te verwoorden dat het ook duidelijk wordt dat hun indrukken werkelijk paranormaal zijn.

Nu is er onderzoek gedaan naar mensen die *zichzelf* als paragnost zagen door de Nederlandse parapsycholoog H.G. Boerenkamp. Uit zijn nauwgezette promotie-onderzoek blijkt dat ongeveer 90% van de uitspraken van deze “paragnosten” zeer algemeen waren, en dat van de specifieke uitspraken (dus van de resterende 10%) slechts 10% correct was. Hij concludeert dat er geen echte paragnosten bestaan. Maar dit is natuurlijk geen maatstaf omdat er vooraf geen enkele aanwijzing was dat juist deze mensen paranormaal begaafd konden zijn. Ook moet je je afvragen of 10% van 10% echt te weinig is om van paranormale gaven te mogen spreken. In het algemeen moet je in ieder geval kijken of er onder de zogeheten paragnosten maar ook daarbuiten proefpersonen bestaan die veel hoger scoren dan gemiddeld. Zoals gezegd weten we alleen al uit het kwantitatieve onderzoek dat die er wel degelijk zijn!

Maar er is ook kwalitatief onderzoek verricht naar enkele begaafde mensen waaruit blijkt dat we moeilijk om het gegeven heen kunnen dat er werkelijk paragnosten bestaan.

De parapsycholoog Milan Ryzl biedt een korte geschiedenis van dit onderzoek.

“Psychometrie”

Het blijkt dat veel kwalitatieve onderzoekingen naar helderziendheid gebruik maakten van zogeheten “psychometrie”. Daarbij krijgt de proefpersoon een voorwerp in handen en hij of zij moet vervolgens de mogelijk paranormale indrukken weergeven, ongeveer zoals bij de kwantitatieve Ganzfeld-experimenten.

Chowrin

Een vroeg voorbeeld van een reeks van zulke experimenten komt van A.N. Chowrin. Hij onderzocht ene Miss M. aan het einde van de 19e eeuw. Bij een van zijn proeven uit 1893 schreef Chowrin vijf verschillende teksten op vijf gelijksoortige stukken papier, hij vouwde die dubbel en deed ze in ondoorzichtige donkere enveloppen. Daarna pakte hij een willekeurige envelop en vernietigde de rest van de enveloppen. Op die manier kon hij onmogelijk te weten komen om welke tekst het in de getrokken envelop precies ging. In vijf opeenvolgende zittingen moest Miss. M. haar indrukken weergeven. Ze zei daarbij:

Eerste Zitting: “Ik zie een heldere streep, een ongewoon heldere streep... een behoorlijk grote kamer van de een of andere soort... een heldere vlek als van een ster duikt op.”

Tweede Zitting: “Ik zie zeer heldere punten als sterren.. witte pilaren... net als witte kaarsen... ja, het is een grote kamer, ramen... waar komt het licht vandaan? Ja, het zijn kaarsen, veel kaarsen... iets is helder verlicht. Ik zie zwarte punten... het zijn mensen!”

Derde Zitting: “Een veel duidelijker beeld: Opnieuw heldere lichten, kaarsen, lampen, lantaarns, maar geen sterren. Mensen lopen rond, het is helder, zeer helder... veel mensen... Een helder verlichte kamer... een mensenmassa. Een schouwburg? Nee. Maar

misschien een bal?"

Vierde Zitting: "Een gelegenheid waarbij je met elkaar praat, mensen lopen rond in paren... Een gestalte maakt zich los van dit geheel, ze wordt duidelijker, het is een dame, ze houdt iets in haar hand... Kijk eens aan, die gestalte gaat ergens heen... een podium op... luister... men hoort zingen... ze gebaart met haar handen."

Vijfde Zitting: "Ik heb de indruk, ik ben in een schouwburg... een jonge vrouw zingt. Het lied "During the Storm" dringt door tot mijn hart. Ik kan niet vaststellen of de dame zingt of dat ik het slechts in mijn oren hoor klinken... Nu hoor ik zingen... Muziek. Wat doen die mensen? Ze applaudisseren... Verder zie ik niets."

Daarna schreef ze op de envelop de volgende woorden als oplossing:

"Ik heb een grote, met kaarsen verlichte, helder verlichte ruimte gezien. Veel mensen in avondkleding liepen paarsgewijs op en neer. In de ruimte bevindt zich een podium. Een dame in het wit maakt zich uit de massa los; ze houdt iets in haar hand, klimt op het podium en begint te gebaren; ze lijkt te zingen. De andere mensen bewegen zich niet; daarna lijken ze te klappen."

De tekst op het stukje papier luidde: Een grote danszaal, helder verlicht met lampen en kroonluchters. Mannen en vrouwen in avondkleding lopen in groepjes op en neer. Een dame met een waaier in haar hand betreedt het podium, blijft daar staan en zingt met een vleiende stem het lied "During the storm". De toehoorders applaudisseren."

Andere vroege onderzoekers, zoals Murray, Tischner en Wassiljewski gingen op een vergelijkbare manier te werk. Overigens werd bij sommige proefpersonen wel degelijk bedrog geconstateerd, in elk geval bij de proefpersonen Bert Reese en Ludwig Kan.

Stephan Ossowiecki

Van de vroege paragnosten zijn met name Pascal Forthuny en de Pool Stephan Ossowiecki (spreek uit: Ossowjetski) echt beroemd geworden. Beide gaven in talrijke experimenten blijk van een grote begaafdheid. Het geval van Ossowiecki wordt daarbij vaak gezien als een van de beste kwalitatieve bewijzen voor het bestaan van paragnosten. De Franse parapsycholoog Gustave Geley beschrijft allerlei sterke aanwijzingen voor de gaven van Ossowiecki. Een voorbeeld:

Een andere vroege onderzoeker, de nobelprijswinnaar in de natuurkunde Charles Richet, had op 1 mei 1921 een brief ter beschikking gesteld waarvan de inhoud onbekend bleef aan de onderzoeker Gustave Geley. Ossowiecki kreeg deze brief in handen en gaf zijn indrukken weer:

"Iemand heeft het over een dame genaamd Berger. Een man van 50 schreef deze brief (...). De brief komt niet uit Parijs, maar uit een plaats aan zee. Het is een uitnodiging. Er is iets over een Mevr. Berger van 33 jaar. Ze is getrouwd. Ik kan het niet lezen. Het is erg snel geschreven, niet netjes geordend, een rommeltje. Het is een muzikale man die hem geschreven heeft." Dit was allemaal correct, behalve de uitspraak over "een plaats aan zee", want de brief was afkomstig uit Berlijn. Het ging om een uitnodiging om een paar lezingen te houden voor verschillende verenigingen. Er komen de woorden "U zult Mme Berger's er gast zijn" in voor. De brief vermeldt zelf dat hij "heel haastig" geschreven is. De brief is erg slecht geschreven en vertoont weinig samenhang. De leeftijd en kenmerken van Meneer en Mevrouw Berger kloppen precies.

Bij een andere test had men vijf dingen genummerd op een papiertje geschreven (waarbij men er natuurlijk voor gezorgd had dat Ossowiecki ze niet op een normale manier kon lezen):

Oosters landschap, kamelen

Een tekening van een vis, met de kop naar rechts gericht.

Gelui van klokken

De geur van de mimosa

Vive la Pologne!

Ossowiecki probeerde eerst door middel van helderziendheid te lezen wat er op het papiertje stond en deed toen de volgende uitspraken:

"Een man die dit geschreven heeft. Het is een chaos. Er zijn vier of vijf ideeën. Het is een

soep van ideeën. Een uitroep: Vive la Pologne. Ik ruik parfum, heerlijke parfums. (Ossowiecki tekende vervolgens een vis, maar met de kop naar links gericht). Er is een nummering 1, 2, 3, 4, 5.”

De onderzoekers die betrokken waren bij deze en andere experimenten met Stephan Ossowiecki waren zich volledig bewust van de normale mogelijkheden die een zogenaamde paragnost ter beschikking staan om aan informatie te komen. Ze sloten deze normale mogelijkheden dan ook systematisch uit.

Hierdoor wordt bijna algemeen aangenomen dat Ossowiecki een “echte” paragnost was. Twee dames verbonden aan de Engelse SPR, Mary Rose Barrington en Dr. Zofia Weaver zijn om die reden bezig met een boek waarin alle experimenten met hem besproken worden. Mary Rose Barrington heeft me persoonlijk verteld dat het beeld van Ossowiecki als waarachtige paragnost alleen maar is versterkt door haar nauwkeurige studie van hem.

L'ingénieur Stephan Ossowiecki

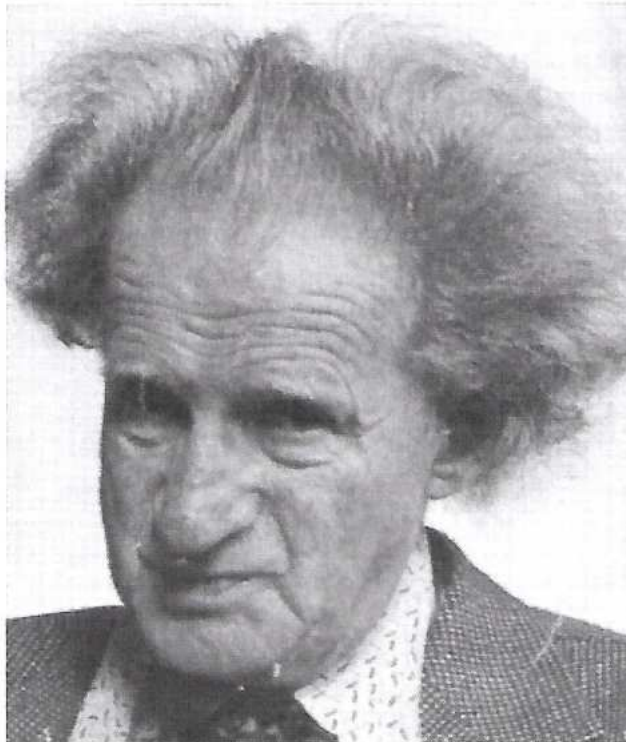
4.6 Nederlandse paragnosten

Ook Nederland is erg belangrijk geweest voor het kwalitatief onderzoek naar paragnosten, vooral door het werk van Prof. Dr. W.H.C. Tenhaeff. Bekende paragnosten waar hij en anderen mee werkten zijn onder meer Warner Tholen, Cor Heijligers, Joop van Limbeek, en met name ook Gerard Croiset, de ster-paragnost van Tenhaeff. Croiset heeft aan veel verschillende experimenten van Tenhaeff deelgenomen die daarbij ook werd geassisteerd door andere onderzoekers, waaronder de bekende Duitse parapsycholoog Hans Bender.

Gerard Croiset Gerard Croiset werd wel eens voorgesteld als een soort onfeilbare paragnost en zoals we al gezien hebben bestaat zo iemand niet. Natuurlijk wekte dit bij sceptici erg veel argwaan, met name bij de Nederlandse journalist Piet Hein Hoebens. Hij besloot kritisch

te kijken naar verslagen en protocollen van onderzoeken en kwam erachter dat Tenhaeff de successen van Croiset vaak had overdreven. Helaas wierpen dit soort praktijken veel te algemeen een smet op de naam van Tenhaeff. Daar komt bij dat het archief van Tenhaeff verloren is gegaan, zodat nooit meer exact vast te stellen is hoe vaak hij dingen onnauwkeurig had weergegeven.

Gerard Croiset schijnt trouwens zelf ook, zoals zoveel paragnosten, een erg hoge dunk van zichzelf te hebben gehad. Dit alles neemt echter niet weg dat de gemeenschappelijke experimenten die Tenhaeff samen met andere onderzoekers uitvoerde nog steeds een goed beeld geven van Croisets kunnen. We kunnen daar nog steeds uit opmaken dat ook Gerard Croiset waarschijnlijk sterk paragnostisch begaafd was. In volgende lessen gaan we nader in op zijn verrichtingen bij voorschouw (paranormaal kijken in de toekomst) en vermissingen.

Gerard Croiset

4.7 Patronen gevonden in het kwalitatieve onderzoek

Net als in het kwantitatieve onderzoek kijkt men in het kwalitatieve onderzoek niet alleen maar naar de vraag of bepaalde verschijnselen bestaan, maar vooral ook waar zij mee samenhangen. Bij het kwalitatieve ESP-onderzoek komt daar vooral ook de subjectieve dimensie bij kijken, nog meer dan in het kwantitatieve onderzoek. Men wil met andere woorden weten hoe de proefpersoon dingen zelf innerlijk ervaart.

We staan nu stil bij de voornaamste patronen die hierbij naar voren zijn getreden.

Inneren

Prof. Dr. W.H.C. Tenhaeff introduceerde een nieuwe term in de parapsychologie die hij afleidde van het woord herinneren, namelijk het woord inneren.

Zoals ieder van ons bij een herinneringen dingen opnieuw in zijn bewustzijn voelt komen

die hij eerder heeft meegemaakt, zo krijgt de paragnost beelden die te maken hebben met het geheugen van anderen. De dingen die wij ons her-*inneren* van ons eigen (recente of verre) verleden, *innert* de paragnost uit andermans geheugen. De vergelijking tussen herinneren en inneren komt trouwens ook vaak bij paragnosten zelf voor.

Daarbij hebben paragnosten vaak te maken met identificatie met de persoon in kwestie. Het lijkt wel alsof ze de persoon in kwestie worden. Ze krijgen niet alleen beelden "door" van anderen, maar evenzeer de emoties, verlangens, pijn, e.d. die daarbij horen. Ook allerlei lichamelijke gewaarwordingen kunnen bij dit identificatieproces worden overgenomen.

Specialisaties

Zoals gezegd zijn alle paragnosten feilbaar. Maar daarmee is nog niet alles gezegd. Paragnosten zijn niet alleen in hun feilbaarheid menselijk, maar ook in het gegeven dat ze gevoelens en verlangens hebben. Bepaalde thema's interesseren hen meer dan andere onderwerpen, net zoals dit voor iedereen geldt. Dit maakt dat alle paragnosten zwakke en sterke punten hebben. Iemand die bijvoorbeeld zelf seksueel misbruikt is, zal ook telepathisch eerder beelden en indrukken oppikken van vergelijkbare ervaringen. Dit kan zover gaan dat iemand daarin gespecialiseerd wordt. Bij Gerard Croiset ging het om een 'specialisatie' in verdrinkingsgevallen: hij was als kind zelf tweemaal bijna verdronken. Hetzelfde geldt voor neutralere en positieve onderwerpen. Paragnosten maken fouten in hun uitspraken en bovendien zijn ze slechts goed op bepaalde gebieden, omdat die echt hun interesse hebben. Ook het tegenovergestelde komt trouwens voor. Zo had Croiset een hekel aan diefstalzaken, omdat hij een anarchistische opvoeding had gekregen.

Tenhaeff (links) en Croiset (midden) bij de receptie ter gelegenheid van het verschijnen van het boek van Croiset

Psychometrie

Zoals gezegd gebruikt men in het kwalitatief onderzoek vaak de psychometrische methode. Dat wil dus zeggen dat een paragnost een voorwerp (bijvoorbeeld een sieraad van iemand of een foto waar hij of zij op staat) krijgt om zich op te concentreren.

Sommigen interpreteren dit zo dat er als het ware een psychische of psychokinetische afdruk van bepaalde gedachten en gevoelens van de bezitter van het voorwerp in dat voorwerp zijn vastgelegd. En dat de paragnost die kan ontcijferen door middel van wat Tenhaeff "psychoscopie" noemt, een oudere term voor paragnosie. Maar het is waarschijnlijk aannemelijker dat het voorwerp alleen maar dient om de paragnost te concentreren op een bepaalde persoon of onderwerp. Op die manier slaagt hij er dan gemakkelijker in om telepathisch contact te krijgen met de persoon in kwestie of helderziende indrukken te krijgen rond het bewuste onderwerp.

Pseudo-hallucinaties

Overigens krijgen paragnosten zoals gezegd vaak allerlei beelden en andere indrukken door die door Tenhaeff worden aangeduid als pseudo-hallucinaties. Ze lijken op hallucinaties omdat de paragnost of psychoscopist dus dingen ziet, hoort, proeft, ruikt of voelt die op dat moment fysiek niet waargenomen kunnen worden. Daarom wordt een paragnost in de volksmond vaak ook "ziener" (of natuurlijk "helderziende") genoemd. Toch zijn het geen echte hallucinaties, want wat hij ziet is er wel degelijk, alleen niet fysiek op dezelfde plek als de paragnost zelf, en bovendien is hij zich daar (anders dan bij echte hallucinaties) meestal zelf van bewust. Daarom spreken we van pseudo-hallucinaties.

Associaties

Net als bij paranormale ervaringen zoals die bij ieder van ons kunnen voorkomen, is er ook bij paragnosten vaak sprake van universele of persoonlijke symboliek. Die persoonlijke symboliek kan zich vaak nog verder uitkristalliseren dan bij een gemiddeld iemand, omdat zij steeds weer terug kan keren bij verschillende paranormale indrukken. Ook kunnen er onbewust verwarringen optreden tussen een onbewust paranormaal waargenomen situatie of persoon en de interpretaties daarvan. Soms krijgt een paragnost alleen het eindresultaat door zodat het lijkt alsof zijn indrukken onjuist waren.

Maar in bepaalde gevallen is het dan toch mogelijk om te beredeneren hoe de associaties waarschijnlijk kunnen samenhangen met het onderwerp. Dit komt trouwens ook bij spontane paranormale ervaringen bij gewone mensen voor. Zo droomde ik een keer dat een vriend van mij verzeild was geraakt in de maffia en daardoor opgesloten werd. Ik was erg geschrokken door deze nachtmerrie omdat hij zeer realistisch overkwam en er op het eerste gezicht in ieder geval geen normale verklaring leek te zijn voor de droom.

Daarom besloot ik zelfs tijdelijk het contact met de vriend in kwestie te verbreken. Kort daarop betreurde ik deze overhaaste beslissing en ik bood hem mijn excuses aan. Jaren later bleek echter dat dezelfde persoon in het kader van huwelijksproblematiek maandenlang onschuldig vastzat. Men beschuldigde hem van spionage en...

maffiapraktijken! Het lijkt er sterk op dat ik een voorgevoel heb gekregen dat ik niet kon plaatsen, waardoor ik ten onrechte concludeerde dat mijn vriend iets met de maffia te maken had. Dergelijke verschuivingen kunnen zich ook vaak voordoen bij paragnosten. Bij dit alles past vanzelfsprekend een waarschuwend woord. Zodra men begrippen als associatie, verschuiving, e.d. toepast op paragnosten, loert het gevaar dat men alle missers en fouten goed probeert te praten als associaties. Dit kan natuurlijk nooit de bedoeling zijn van serieus kwalitatief onderzoek. Men dient zich daarbij te concentreren op duidelijke gevallen van ESP in plaats van op alleen maar mogelijke, erg vage gevallen.

Goedpraten

Het volgende zou dus geen goed voorbeeld zijn:

Een paragnost zegt: "Ik zie een kleine, illegale Ghanees met gouden tanden die op een fiets zit". Een parapsycholoog herinterpreteert dit als volgt. "Dit is een opmerkelijke treffer. Hij bedoelt natuurlijk de burgemeester en die rijdt inderdaad vaak in zijn slee rond. Ghana en gouden tanden staan voor rijkdom en inderdaad, de burgemeester is heel vermogend. Niet te geloven!"

Gunstige factoren

Net als bij het kwantitatieve onderzoek blijken er bij kwalitatief onderzoek gunstige factoren te zijn die ESP kunnen bevorderen. Die hebben onder meer te maken met een verlaagde bewustzijnstoestand, zoals we die in feite al kennen uit het Ganzfeld-onderzoek en het droomonderzoek. Ook kunnen er bepaalde persoonlijkheidsfactoren een rol spelen, zoals een bepaalde openheid voor paranormale waarnemingen.

Kinderen

Paranormale begaafdheid kan zich al vroeg laten gelden. Martine Busch heeft onderzoek gedaan naar paranormaal begaafde kinderen. Het is heel belangrijk dat juist kinderen serieus worden genomen als ze beweren herhaaldelijk paranormale indrukken op te doen. Helaas is dat nog vaak helemaal niet het geval.

Dit wil overigens niet zeggen dat alle kinderen of jongeren die beweren paranormaal begaafd te zijn dit daarom ook meteen echt zijn. Dit geldt zoals we weten al niet voor alle volwassenen die dit beweren, en dus ook niet voor alle kinderen. Alleen een open, positieve houding maakt het mogelijk om bij elk kind afzonderlijk vast te stellen wat er aan de hand is en hem of haar dienovereenkomstig te begeleiden.

In dit kader kan naast Martine Busch van het Parapsychologisch Instituut te Utrecht, wellicht ook het platform Nieuwetijdskinderen een belangrijke rol gaan spelen. Dit platform gaat er namelijk vanuit dat bepaalde kinderen paragnostische talenten kunnen hebben en mede daardoor slecht begrepen worden door hun omgeving. Door publicaties, gespreksgroepen en begeleiding probeert men er een bijdrage aan te leveren dat een en ander in goede banen wordt geleid.

4.8 Geen diploma

Ook al beweren velen het tegendeel, bestaat er niet zoiets als een diploma voor paragnosten. Als je dan ook met een bepaalde paragnost in zee wil gaan, zul je zelf moeten bepalen hoe betrouwbaar en bekwaam hij of zij is.

Overigens ben ik zelf altijd benieuwd naar je mogelijke ervaringen met paragnosten.

4.9 Helderziendheid en leven na de dood

Met onze behandeling van het thema kwalitatief onderzoek naar ESP hebben we al een voorzet genomen voor het onderwerp parapsychologisch onderzoek naar leven na de dood dat pas later in de cursus aan bod komt. Sommige parapsychologen doen namelijk alsof het bestaan van paragnosten aantoont dat alle paranormale uitspraken die gedaan worden in het kader van leven na de dood, uiteindelijk gemakkelijk verklaard kunnen worden door helderziendheid of telepathie. In volgende onderdelen van deze cursus gaan we hier nader op in.

4.10 Samenvatting

Er bestaan waarschijnlijk echt paragnosten die meer dan gemiddeld paranormaal begaafd zijn. Het is echter niet meteen duidelijk wie dat zijn. Niet iedereen die zichzelf als paragnost ziet, is het ook. Onder echte paragnosten kunnen we dan ook het veiligste mensen verstaan die veel vaker dan gemiddeld juiste paranormale indrukken krijgen en deze zo weten te verwoorden dat het ook duidelijk wordt dat hun indrukken werkelijk paranormaal zijn. Er zijn enkele paragnosten geweest van wie bijna algemeen wordt aangenomen dat ze sterk paranormaal begaafd waren, zoals de Pool Stephan Ossowiecki en de Nederlander Gerard Croiset. In het kwalitatieve onderzoek met paragnosten concentreert men zich op de patronen die zich bij hen voordoen, zoals het 'inneren' van andermans herinneringen; specialisaties die gebonden zijn aan voorkeuren van de paragnost; en de rol van associaties in paranormale waarnemingen.

4.11 Volgende les

In de volgende les zullen we ons bezighouden met retrocognitie: dat wil zeggen paragnostische indrukken met betrekking tot het verleden.

Succes met de vragen!

4.12 Huiswerkopgaven

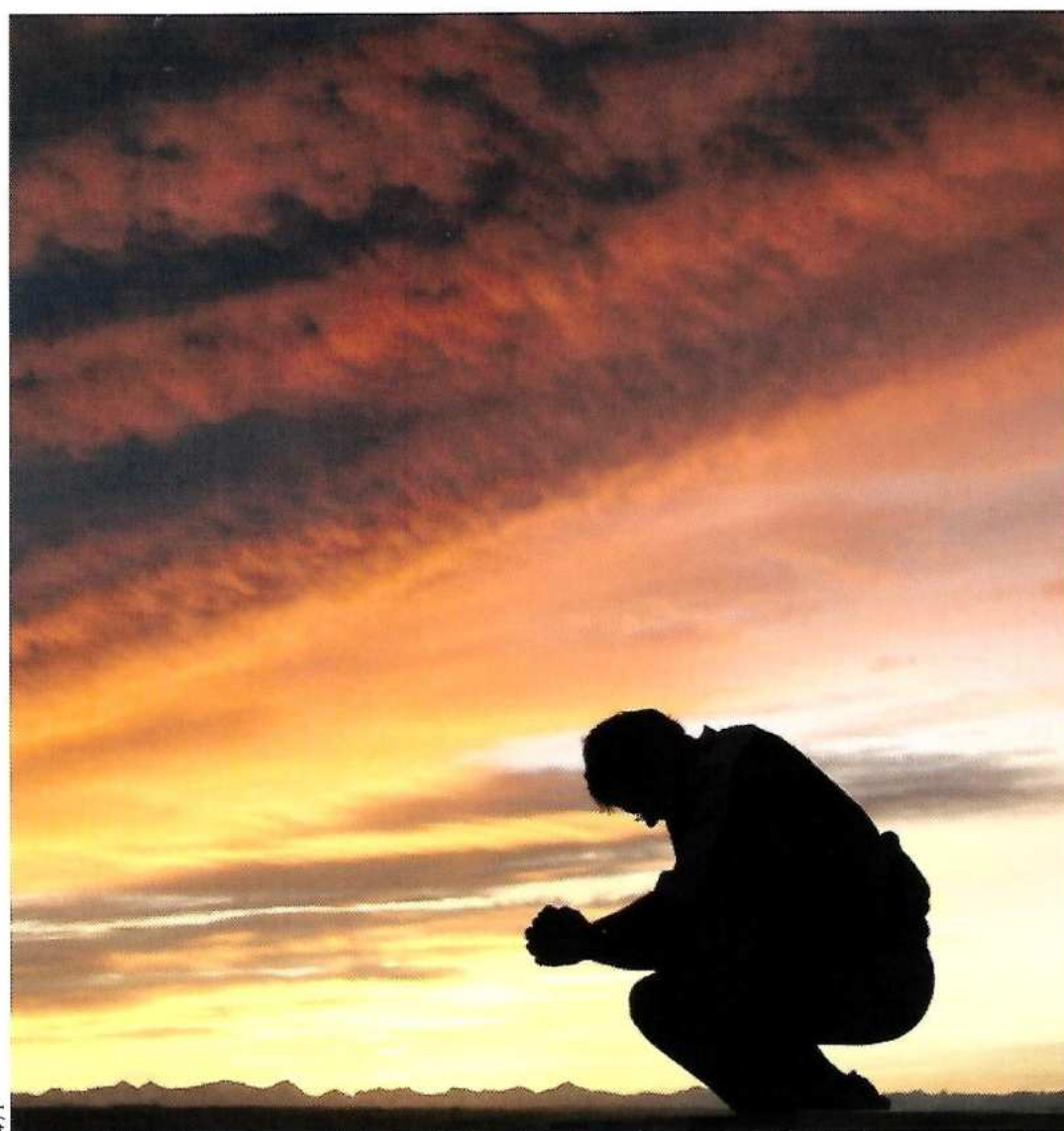
1. Wat verstaan we onder een paragnost?
2. Wie was Stephan Ossowiecki?
3. Wat bedoelde Prof. Dr. W.H.C. Tenhaeff met het begrip “inneren”?
4. Zijn paragnosten altijd in staat om juiste waarnemingen te doen? Waarom?
5. Wat is psychometrie?

4.13 Literatuurlijst

- Barrington, M. (1993). Stephan Ossowiecki: A remarkable Polish medium. *The Psi Researcher*, 10, 7-8.
- Bosga, D, & Busch, M.(1984). *Natuurlijk niet bovennatuurlijk*. Deventer: Ankh-Hermes.
- Busch, M. (1992). *Waar haalt hij het vandaan?* Rotterdam: Lemniscaat.
- Broughton, R.S. (1995). *Parapsychologie: Een wetenschap in beweging*. Deventer: Ankh-Hermes.
- Croiset, G. (1977). *Croiset. Paragnost*. Naarden: Strengholt.
- Dongen, H. van (1994). *Para? Normaal!* Deventer: Ankh-Hermes.
- Geley, G. (1924). *L'Ectoplasmie et la clairvoyance: Observations et expériences personnelles*. Parijs: Felix Alcan.
- Johnson, M. (1983). *Parapsychologie*. Baarn: De Kern.
- Rogo, D. Scott (1975). *Parapsychology: A century of investigations*. New York: Taplinger.
- Ryzl, M. (1970). *Parapsychologie: Tatsachen und Ausblicke*. München: Knauer Verlag.
- Tenhaeff, W.H.C. (1958). *Telepathie en helderziendheid*. Antwerpen: De Haan.
- Tenhaeff, W.H.C. (1974). *Inleiding tot de parapsychologie*. Utrecht: Bijleveld.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 5 T/M 8

471

PARAPSYCHOLOGIE

LES 5

Inhoud

- 5.1 Inleiding
- 5.2 Reizen naar het verleden
- 5.3 Terugschouw
- 5.4 Terugschouw en "inneren"
- 5.5 Verklaring van terugschouw
- 5.6 Samenvatting
- 5.7 Volgende les
- 5.8 Huiswerkopgaven
- 5.9 Oefenopgave
- 5.10 Literatuurlijst

5.1 Inleiding

De tijd is een groot mysterie. Niemand heeft er ooit een bevredigende definitie van kunnen geven.

Ooit schreef de filosoof Augustinus daarom in zijn belijdenissen: "Wat is tijd? Zolang niemand het me vraagt weet ik het, maar als het me gevraagd wordt weet ik het niet". Er bestaan twee soorten paranormale verschijnselen die ingaan tegen onze normale beleving van de tijd. Dit zijn indrukken die ons in contact lijken te brengen met het *verleden*, en verschijnselen die in verband staan met de *toekomst*. In deze les staan we stil bij paranormale indrukken uit het verleden en in de volgende bij indrukken over de toekomst.

5.2 Reizen naar het verleden

Er zijn een paar vreemde verhalen bekend over mensen die iets beleefden dat ze zelf zijn gaan zien als een reis naar het verleden. Het bekendste verhaal op dit gebied is wel dat van twee Engelse dames die rond de vorige eeuwwisseling in contact leken te komen met een deel van het verleden van het Franse Versailles. Dit was het grote landgoed van de Franse koningen bij Parijs. Daarbij leek het eerst alsof ze verdwaald raakten. Ze zagen vervolgens enkele personen in historische gewaden met wie ze gewoon konden praten.

Versailles

Na afloop reconstrueerden ze hun ervaringen als beelden uit het verleden. Onder meer van Marie Antoinette, de Franse koningin die haar leven eindigde onder de guillotine. Sommige wetenschappers vatten dit echter niet zo op dat de 'ladies' werkelijk een tijdreis hadden gemaakt naar het verleden. Maar in plaats daarvan denken ze dat zij contact hadden gelegd met de geesten van mensen die er vroeger geleefd hadden. Die geesten zouden er dan als het ware zijn blijven hangen door de gruwelijke ervaringen die ze later hadden doorgemaakt. Bovendien betwijfelen weer anderen of het verhaal van de twee dames wel juist is weergegeven en of hun indrukken wel echt overeenkomen met de historische feiten.

Zoals bij alle verhalen die we in de parapsychologie te horen krijgen, moeten we ook dit soort verhalen natuurlijk niet zo maar voor waar aannemen. Er moeten ook onafhankelijke getuigen kunnen worden gevonden om de gevallen te ondersteunen. Helaas zijn dit soort verslagen van mogelijke echte reizen naar het verleden zeer zeldzaam, en geen van de verhalen die mij zelf bekend zijn omvat het soort getuigenverklaringen waar ik hier op doel.

Maar zelfs als de gevallen waargebeurd zijn, dan is er nog een andere verklaring denkbaar. Dat is dat de personen in kwestie gezamenlijk paranormale indrukken hebben gekregen over het verleden. Op dit soort indrukken gaan we hieronder nader in.

5.3 Terugschouw

Er zijn bepaalde plekken bekend waar mensen het gevoel kregen in verband te worden gebracht met het verleden van die oorden. Zonder dat ze zelf ook daadwerkelijk in dat verleden terecht kwamen. Daarmee is het natuurlijk nog niet meteen duidelijk of dat gevoel ook klopt. Veel plaatsen spreken nu eenmaal sterk tot onze verbeelding. Het is daarom bepaald niet ondenkbaar dat nogal wat mensen aan het fantaseren slaan op sommige historische plekken. Dit geldt al helemaal als algemeen bekend is wat er op zo'n plek gebeurd is. Vage indrukken over monniken in een Middeleeuws klooster hoeven zo bijvoorbeeld niets anders te zijn dan fantasie.

Het wordt echter anders als de indrukken die iemand ergens krijgt, verbonden blijken aan die plaats zonder dat het gaat om algemeen bekende feiten. Dan is er dus duidelijk sprake van paranormale kennis van het verleden oftewel *terugschouw*. Dit woord is afgeleid van het werkwoord "schouwen", dat zoiets kan betekenen als "buitenzintuiglijke waarneming". Het staat tegenover het woord "voorschouw", het schouwen van het verleden. Een internationaler woord voor terugschouw is *retrocognitie*, waarbij "retro" terug betekent, en "cognitie" kennis.

Er zijn al heel lang spontane gevallen bekend van terugschouw. Een voorbeeld daarvan draait om een aantekening van Major-General Henry Darling, Burgess van Berwick-upon-Tweed. Henry Darling liet zijn woning verbouwen in 1781 en nam een paar werklieden uit Tweedmouth in dienst. Een van hen kwam uit Cornwill-on-Tweed en "zwoer op zijn erewoord, dat hij en zijn broers hadden gezien dat de koning van de Schotten werd gedood bij Flodden." Deze man, John Redpath, was samen met zijn broers konijnen gaan stropen ten westen van Branxton.

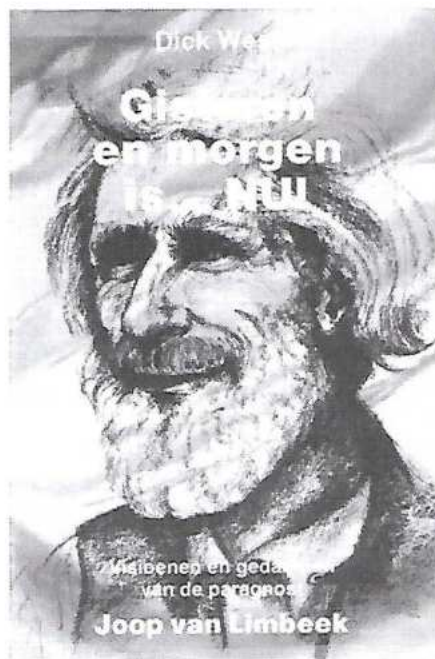
Koning van de Schotten

Binnen een paar minuten werden ze omgeven door een zware mist afkomstig uit Flodden Edge. Toen ze bij elkaar stonden, met strikken in hun hand, hadden ze door de mist heen gezien hoe gewapende mannen met elkaar vochten. Temidden van deze soldaten zat een roodharige man zonder helm te paard. Een minuut of twee lang zagen ze de man vechten tegen voetsoldaten.

**Joop van
Limbeek**

Tenslotte zagen ze dat de man van zijn paard was afgestegen en omringd door soldaten werd doodgestoken. De mist trok weer op, en er waren geen voetsporen te zien. James IV van Schotland had inderdaad rood haar en hun beschrijving van zijn banniers en schild bleek overeen te komen met de historische realiteit. De mannen waren bijna niet naar school gegaan en hadden daarom geen benul van de achtergronden van die omgeving. De paragnost Joop van Limbeek werd eens een museum, de Prinsenhof rondgeleid. Zijn biograaf, Dick West beschrijft wat voor een indrukken Van Limbeek daar kreeg in het ganggedeelte waar de moord op Willem van Oranje plaatsvond: "Die trap was anders, smaller en in een spiraalvorm. Trouwens de hele situatie is anders! Hier naast de trap was de deur, die is er nu niet meer. En hier bij die nis tegenover de trap, is de situatie ook veranderd. Nu hoor ik ineens kerkgezag, het zijn vrouwenstemmen." En naar de deur wijzend: "Daar! Kunt u dat thuisbrengen?" Dat kon men inderdaad. De heer Leeuw verteld dat het geheel in zijn vroegste tijd een klooster was geweest met een kapel erbij. Later was een deel van de kapel afgescheiden. Daar is nu de ingang van het museum, maar het kerkgedeelte is altijd kerk gebleven. 'Ja', vervolgt Joop, 'toen ik het museum inging, merkte ik dat ik een kerk binnenkwam. Ik zie die nu zoals het vroeger was, dan keek ik neer op een altaar. Ik heb het gevoel alsof ik een paar treden moet afdalen om erbij te komen.'

Er zijn trouwens nogal wat 'griezelige' radio-programma's gewijd aan de al of niet paranormale indrukken van paragnosten, of mensen die zichzelf zo zien, op plaatsen die vroeger het toneel vormden van oorlogen, moorden of andere gruwelen. Wat daarbij opvalt is dat de indrukken die de paragnosten weergeven meestal heel vaag zijn. Zelden of nooit worden er bijvoorbeeld specifieke namen genoemd. Het lijkt er zelfs op dat ze zich vaak al of niet bewust beperken tot algemeenheden overgoten met wat dramatische gevoelens. Hun pogingen kunnen echter heel suggestief zijn, zeker als de programmamakers daarbij gezorgd hebben voor sfeervolle achtergrondmuziek. Parapsychologisch kunnen we hier echter niets mee zolang alles onverifieerbaar blijft.

Joop van Limbeek

5.4 Terugschouw en “inneren”

Terugschouw kan spontaan optreden bij bepaalde plekken, maar het kan evengoed gaan om iemands persoonlijke verleden. Hierbij vindt het zogeheten “inneren” plaats, dat wil zeggen dat de persoon die de paranormale indrukken uit het verleden krijgt het gevoel heeft alsof hij of zij zich die indrukken herinnert. Een voorbeeld hiervan wordt gegeven door Tenhaeff in zijn “Telepathie en Helderziendheid” (blz. 34-35). Het heeft te maken met een maatschappelijk werker die indrukken kreeg rond het zoontje van cliënten van hem:

Jongetje uit Zaandam

“Het was, zo schreef de sociale werker (...), een ongeveer negenjarig jongetje uit Zaandam, dat met zijn beide ouders bij mij binnenkwam. Het ventje zat tegenover mij, antwoordde behoorlijk op mijn vragen, maar stakte opeens. Ik greep hem toen bij de linkerhand, zonder te weten waarom ik dat deed en zag in mijn verbeelding, op de wijze alsof ik voorheen gezien had en het mij nu herinnerde, het jongetje naar de straatdeur van zijn woning gaan, het schuifje uit de brievenbus opheffen en daaruit een vierkante, lichtgrijze envelop nemen. Daarna zag ik in mijn herinnering -d.w.z. het kon geen herinnering zijn, want ik zag het jongetje voor de eerste maal en ik was nooit in Zaandam geweest, maar de manier, waarop ik hetgeen gebeurd was, innerlijk zag, is te vergelijken met een herinnering- de jongen de gang in gaan, waardoor hij een half glazen deur, die naar voren en naar achteren door een verend scharnier bewogen werd, moest passeren. Dan loopt de jongen naar een andere deur: wat daar achter is kan ik niet zien, ik vermoed dat het de W.C. is. Dan zie ik dat dit juist gedacht is. De jongen gooit de brief in de W.C. en gaat de gang weer in. Meer zie ik niet. Ik zeg de jongen dan dat hij een brief uit de bus gehaald heeft en dat hij die in de W.C. gooide en verlang dat hij zegt, van wie die brief was. Huilend beweert de knaap, dat hij het niet weet, maar ik zeg hem dat hij het wèl weet, anders zou hij geen reden gehad hebben die brief te verdonkeremen en zelfs zeg ik er bij, dat hij zeggen moet wat er in die brief stond. (...) Hij had op school, ik weet niet meer wat, genomen uit het tasje van de juffrouw.”

Terugschouw draait om het verleden. Bijna alle indrukken die men van iemand anders krijgt komen door *nadat* die ander ze eerst zelf heeft doorgemaakt. Er is zoals Tenhaeff het noemt sprake van het *inneren* van dingen uit iemands verleden zoals hij of zij zich die zelf zou *herinneren*..

Vanga Dimitrova

Een ander voorbeeld van terugschouw zien we bij de Bulgaarse paragnoste Vanga **Dimitrova**. De onderzoeker Georgi Lozanov had een bevriende medewerker aan de universiteit van Sofia meegenomen, Sasha Itrech, om Vanga te testen. Beiden hadden alles in het werk gesteld zodat Vanga niet langs normale weg aan gegevens over Sasha kon komen. Lozanov vertelt hierover:

“We gingen met honderden anderen in de rij staan en we wachtten drie volle uren tot we vooraan kwamen te staan. We zeiden zelfs niets tegen elkaar. Waarom zouden we eventuele luisteraars immers aanwijzingen geven? Eindelijk was het onze beurt. Sasha ging als eerste naar binnen. Vanga noemde eerst zijn eerste en tweede naam. Ze vertelde hem waar hij was geboren en beschreef de flat op de tweede verdieping waar hij op dat moment leefde. Toen noemde ze de naam van zijn moeder en de ziekte waaraan zij leed. Ze noemde Sasha de datum waarop zijn vader was overleden en de ziekte die hem had geveld. Ze verstreekte Sasha al deze informatie alsof ze het uit een boek las” (Ostrander en Schroeder, blz. 275-276).

**Paranormale
archeologie**

Overigens geldt hierbij hetzelfde als voor terugschouw rond bepaalde plaatsen: De uitspraken die een paragnost over iemand doet moeten verifieerbaar zijn en niet alleen maar neerkomen op vaagheden of algemeenheden. Zo doen nogal wat paragnosten uitspraken over iemands vorige levens. Er bestaan weliswaar zeer sterke aanwijzingen dat mensen echt vorige levens kunnen hebben gehad. Maar alleen als je de uitspraken van paragnosten daarover kunt verifiëren worden deze interessant. Sommige paragnosten beweren overigens van dat ze van bepaalde eigen uitspraken over vorige levens van cliënten hebben vastgesteld dat die correct waren. Alleen in zulke gevallen worden dit soort uitspraken parapsychologisch echt interessant.

Dit geldt ook voor wat “paranormale archeologie” (“psychic archeology” in het wordt genoemd. Alleen wanneer de uitspraken van paragnosten over het verleden van een bepaald oord gestaafd worden door de methoden van de gewone archeologie, heeft men er wetenschappelijk iets aan.

Helaas scoren veel paragnosten in de ogen van menigeen ten onrechte met “wijs” aandoende informatie over het verre verleden. Ze hebben het daarbij bijvoorbeeld over mogelijk verloren gegane continenten zoals Atlantis of Lemurië en bekommeren zich er absoluut niet om of hun uitspraken verifieerbaar zijn of niet. Dit soort wijsheden dragen bij tot het beeld van parapsychologie als niets meer dan gezweef.

5.5 Verklaring van terugschouw

**Informatie
aflezen uit
voorwerp**

Er zijn drie soorten theorieën mogelijk over terugschouw. De eerste daarvan komt er op neer dat de indrukken uit het verleden zich als het ware “vasthechten” aan voorwerpen en plaatsen. Hoe dramatischer de ervaringen, des te eerder iemand spontaan indrukken kan krijgen over het verleden van het voorwerp of de plaats in kwestie. Sommige paragnosten menen werkelijk dat ze als ze een bepaald voorwerp (of inductor) gebruiken om paranormale indrukken over de eigenaar ervan te krijgen, ze als het ware de informatie aflezen uit dat voorwerp zelf.

**Telepathisch
contact**

Een andere theorie is dat men bij terugschouw langs telepathie contact legt met andermans geheugen. Terugschouw zou daarmee dus altijd neerkomen op het inneren van dingen die een ander zich kan herinneren.

**Universele
databank**

Een derde theorie is dat er een soort universele, geestelijke databank bestaat waar je als het ware op kunt “inloggen”. In de databank zou alle informatie opgeslagen zijn van alle gebeurtenissen uit het verleden, inclusief de innerlijke ervaringen die mensen daarbij hadden, zoals hun gedachten, verlangens of gevoelens. Zo’n databank komt in verschillende wereldbeelden voor, waarbij hij dan wordt aangeduid met termen als Universele Geest of Akasha-kroniek. Deze theorie lijkt extra aannemelijk wanneer paragnosten juiste indrukken krijgen van bijvoorbeeld gesteenten of andere voorwerpen die ontstaan zijn in een tijd waarin er geen mensen en zelfs geen dieren op aarde rondliepen.

Laten we eens kijken hoe de verschillende theorieën terugschouw over een bepaalde historische plek zouden verklaren:

- De eerste theorie zou er vanuit gaan dat er een soort audiovisueel archief is dat gebonden is aan de plek in kwestie. In dat archief zouden in feite alle ervaringen van mensen zijn vastgelegd die aan de geschiedenis van de plek verbonden zijn. Sommige van die ervaringen zijn daarbij heviger geweest dan andere en dat maakt dat mensen in het heden gemakkelijker paranormale indrukken krijgen van juist die ervaringen.

- De tweede theorie stelt dat de persoon in het heden contact legt met het geheugen van iemand uit het verleden die verbonden is geweest aan de plek. De indrukken die hij of zij krijgt zijn dan dus telepathische indrukken. Dit betekent overigens meteen dat die persoon op de een of andere manier geestelijk nog moet bestaan, ook in die gevallen waarin hij al is overleden.
- De derde theorie veronderstelt dat het niet nodig is om op de plek zelf aanwezig te zijn om paranormale indrukken te verkrijgen van het verleden ervan. In plaats daarvan kan men zich op welke andere locatie ook evenzeer afstemmen op de informatie die er in de universele geestelijke databank bestaat over het verleden van die plaats. Door aanwezig te zijn op de plaats zelf wordt het alleen wel gemakkelijker om zich juist op die plaats te concentreren en daar ook de paranormale informatie over door te krijgen.

Een paragnost staat bij een begraafplaats en doet "indrukken" op over het verleden: Ik zie allemaal mensen, ze hebben vroeger geleefd. Ze maakten van alles mee. Sommigen waren getrouwd, anderen waren alleenstaand. Sommigen zijn een natuurlijke dood gestorven, anderen niet. Afscheid... Ik voel veel verdriet..."

5.6 Samenvatting

Bij terugschouw krijgt iemand paranormale indrukken van het verleden van voorwerpen, plaatsen, mensen of dieren. Mensen melden dit soort indrukken als spontane ervaringen, maar er is ook onderzoek naar gedaan onder paragnosten. Er zijn verschillende verklaringen bedacht voor dit verschijnsel. Het zou kunnen gaan om een soort indrukken die zich vasthechten aan voorwerpen die geactiveerd worden tijdens de terugschouw. Ook kan er misschien gebruik gemaakt worden van telepathisch contact met andermans geheugen, door middel van het zogeheten inneren, dat lijkt op het herinneren van eigen ervaringen. Weer een derde theorie gaat uit van een universele geestelijke databank waar men contact mee maakt.

5.7 Volgende les

De volgende keer zullen we het dus hebben over de tegenhanger van terugschouw, de voorschouw. De les zal dus gaan over paranormale indrukken van de toekomst.

Succes met de vragen!

5.8 Huiswerkopgaven

1. Wat houdt de theorie van een universele geestelijke databank in?
2. Als een paragnost indrukken krijgt van iemands verleden is er dan sprake van:
 - a. voorschouw
 - b. inneren
 - c. terugschouw
 - d. inneren door middel van terugschouw
3. Wanneer kunnen paranormale uitspraken over Atlantis interessant zijn voor de parapsychologie?
4. Waarom speelt terugschouw waarschijnlijk vaak een rol bij paranormale waarnemingen?

5.9 Oefenopgave

Vraag aan een familielid om een persoonlijk voorwerp. Doe dan het volgende experiment met een vriend of vriendin die het familielid niet kent. Hij of zij moet proberen om concrete indrukken te krijgen van het verleden van het voorwerp. Vervolgens vertel je het familielid wat voor een uitspraken er zijn gedaan en die moet dan beoordelen of ze ergens op slaan of niet.

5.10 Literatuur

- Brown, R.L. (1977). A casebook of military mystery. Cambridge: Patrick Stephens.
- Goodman, J. (1977). Psychic Archeology: Time machine to the past. Londen: Granada.
- MacKenzie, A. (1982). Hauntings and Apparitions. Londen: Granada.
- Ostrander, S., & Schroeder, L. (1970). Psychic Discoveries behind the Iron Curtain. New York: Bantam Books.
- Rivas, T. (1996). Reizen naar het verleden: Terugschouw en reïncarnatieherinneringen. Prana, 93, 23-26.
- Tenhaeff, W.H.C. (1958). Telepathie en helderziendheid. Antwerpen: De Haan.
- West, D. (1982). Gisteren en morgen is... NU! Visioenen en gedachten van de paragnost Joop van Limbeek. Deventer: Ankh-Hermes.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 6

Inhoud

- 6.1 Inleiding
- 6.2 Voorwaarden om te mogen spreken van voorschouw
- 6.3 Dromen
- 6.4 Dromen en déjà-vu
- 6.5 Experimenten met proscopische dromen
- 6.6 Visioenen
- 6.7 Experimenten met proefpersonen die bij vol bewustzijn zijn
- 6.8 Stoelenproeven
- 6.9 Orakels en voortekenen
- 6.10 Theorieën rond voorschouw
- 6.11 Samenvatting
- 6.12 Oproep
- 6.13 Volgende les
- 6.14 Huiswerkopgaven
- 6.15 Oefenopgave
- 6.16 Literatuurlijst

6.1 Inleiding

In de vorige les hebben we gezien dat veel paranormale indrukken te maken hebben met het verleden. Dit is op verschillende manieren te verklaren, maar bij terugschouw weten we één ding zeker: als de indrukken kloppen dan gaan ze altijd over iets wat al gebeurd is. Het is daarom in principe ook mogelijk om direct te toetsen of indrukken die schijnbaar op terugschouw berusten echt paranormaal zijn of niet.

Dit gaat niet op voor de tegenhanger van terugschouw, de voorschouw. Bij voorschouw of proscopie (een ander woord dat zelf letterlijk voorschouw betekent) gaat het om paranormale indrukken van dingen die op dat moment zelf nog niet gebeurd zijn. We weten daarom ook nooit meteen of deze indrukken juist zijn of niet. Als een paragnost beweert dat er in 2002 een doorbraak zal komen in het onderzoek naar medicijnen tegen AIDS, dan weten we ook pas in 2002 of zij gelijk had of niet. Toch is er nogal wat bewijsmateriaal dat aangeeft dat er echt zoiets bestaat als voorschouw of proscopie, ook wel aangeduid als precognitie (pre=voor, cognitie=kennis).

6.2 Voorwaarden om te mogen spreken van voorschouw

Wanneer mogen we er vanuit gaan dat iemand echt paranormale indrukken heeft over toekomstige gebeurtenissen?

Stel dat iemand een droom krijgt over een Franse staatsman die hij nog nooit heeft ontmoet. In de droom reist de Fransman naar een Latijns-Amerikaans land waarbij hij ontvoerd wordt door een drugsbende. Stel dat de dromer anderen over zijn nachtmerrie vertelt en daarbij onder meer de naam noemt van de leider van de drugsbende. Sommigen van degenen aan wie hij het vertelt schrijven het hele verhaal in hun dagboek of vermelden het in een brief aan andere vrienden. Stel vervolgens dat het hele verhaal tot in details uitkomt inclusief de naam van de bendeleider. Mogen we dan uitgaan van voorschouw?

In het algemeen moeten we uitgaan van de volgende voorwaarden:

- Getuigen**
 - Er moeten getuigen zijn aan wie de indrukken verteld zijn voordat zij uitkomen. Het veiligste is het wat dat betreft als de indrukken van tevoren opgeschreven of op band vastgelegd zijn.
- Psychologische onverklaarbaar**
 - Er mag geen psychologische verklaring mogelijk zijn van de juistheid van de indrukken. We moeten dan denken aan de Engelse term “selffulfilling prophecy”. Door uit te gaan van een bepaalde voorspelling over de toekomst kun je die toekomst ook langs normale wegen naderbij brengen. Stel dat een student bijvoorbeeld gelooft dat het voorbestemd is dat hij een bepaald proefwerk niet zal halen. Hij kan door zijn verwachting dat hij het proefwerk toch niet zal halen, veel te weinig moeite doen om de stof goed te leren. Ook wensdromen kunnen eerder verwezenlijkt worden als je er echt in gelooft.
- Zeer specifiek**
 - De overeenkomsten tussen de mogelijk precognitieve indrukken en de toekomst moeten niet heel vaag zijn, maar zeer specifiek. “Het gaat volgende maand een keer regenen”, is dus geen goede kandidaat. “Als uw zoon 15 jaar oud is, zal hij zich regelmatig verzetten tegen uw gezag” ook niet.
- Niet verstandelijk te verwachten**
 - De indrukken moeten niet overeenkomen met wat je puur verstandelijk kunt verwachten. Een uitspraak als “Indien de mensheid zo doorgaat, is er over 10 jaar bijna geen regenwoud meer over” komt dus bijvoorbeeld niet in aanmerking als geval van voorschouw.
- Niet te lang wachten**
 - Men zou niet te lang moeten wachten voor de voorspelling uitkomt, omdat de kans dat iets ‘toevallig’ gebeurt met het verstrijken van de tijd steeds groter wordt. Dit geldt echter niet voor voorspellingen waarbij men een exact jaartal in de verre toekomst heeft genoemd.
- Geen telepatische indrukken uit het heden**
 - Mensen zijn bijna nooit alleen maar betrokken bij het heden. Ze denken voortdurend terug aan allerlei gebeurtenissen uit het recente of verre verleden. Maar ze zijn ook voortdurend bezig met de toekomst. Ze hebben daar hun voorstellingen bij en kunnen naar van alles verlangen of juist bang zijn voor bepaalde ontwikkelingen. In feite kunnen dit soort voorstellingen, verlangens of angsten ook opgevangen worden in de vorm van telepathische indrukken. Het zijn dan paranormale indrukken van de toekomst. Maar niet van de toekomst zoals die werkelijk zal zijn, maar enkel en alleen van hetgeen mensen zich daarvan voorstellen. Dit is dus niet wat we bedoelen met precognitie of voorschouw. Bij voorschouw gaat het steeds om juiste, paranormale indrukken van de toekomst die niet alleen maar neerkomen op telepathie.

6.3 Dromen

Spontane gevallen van voorschouw komen net als spontane ervaringen met telepathie en helderziendheid, veel voor in dromen.

In de Bijbel komen verschillende profetische dromen voor, bijvoorbeeld de dromen van Jozef (een zoon van Jacob). Sommigen van die dromen lijken verklaarbaar door doodgewone psychologische processen, zoals eerzucht. Toch is er een aanzienlijk aantal dromen bekend die je moeilijk als iets anders kunt opvatten dan voorschouw.

Mr. Fried

De Amerikaan Mr. Fried kreeg begin 1977 een droom waarin een krant voorkwam. Een overleden vriend van hem hield de krant vast en hij kon er de naam, datum en een kop van lezen, waarin sprake was van de botsing van twee Jumbojets boven Tenerife met 583 doden. Fried studeerde op dat moment aan de Duke University en besloot daarom zijn droom aan de rector van deze universiteit te melden. Tien dagen na de droom stond er in de bewuste krant inderdaad een bericht over de botsing van twee vliegtuigen op 27 maart 1977 waarbij ook een KLM-toestel betrokken was.

Het geval Gotenhafen

Een ander geval is begin jaren '60 uitvoerig bestudeerd door de Duitse parapsychologen Hans Bender en J. Mischo. Het geval is bekend geworden onder de naam "Het geval Gotenhafen". Het ging daarbij om een vrouw die steeds specifieke, precognitieve dromen kreeg over nog niet geplande opnames voor een film, "Nacht fiel über Gotenhafen". In haar dromen kwamen met andere woorden juiste details voor van toekomstige opnames die niet overeenkwamen met wat de regisseur op dat moment voor ogen stond. De overeenkomsten kunnen dus niet worden afgedaan als telepathie.

Aberfan

Veel proscopische dromen hebben trouwens te maken met rampen, ongelukken, ziektes en dood. Bekend zijn wat dat betreft de vele dromen over de ramp met de Titanic. Een ander bekend voorbeeld draait om de ramp in het dorpje Aberfan (Wales) van 21 oktober 1966. Hierbij stortte een kolenmijn in, waardoor 128 schoolkinderen omkwamen. Verschillende mensen hadden van tevoren over deze ramp gedroomd. Een van de sterkste voorbeelden draaide om een vrouw die gedroomd had van een klein doodsbang jongetje.

Er waren verschillende reddingsacties in de dromen en ze had het gevoel dat de jongen werd gered.

De dame in kwestie vertelde haar droom aan 6 getuigen op 20 oktober 1966 en beschreef daarbij ook het jongetje dat ze had gezien. De volgende dag, nog voordat de ramp had plaatsgevonden vertelde ze de droom ook nog aan een buurman die later ook als getuige optrad. 's Avonds toonde de BBC beelden van een jongetje dat er precies zo uitzag als de vrouw in haar droom had gezien. Ook rond de terroristische aanslagen van Al Qaeda van 11 september 2001 zijn er weer veel precognitieve ervaringen gemeld. De *American Society For Psychical Research* heeft een speciaal archief aangelegd om zulke ervaringen vast te leggen.

Tweede Wereldoorlog

Ook over de Tweede Wereldoorlog en de Nederlandse bezettingsjaren zijn goed gedocumenteerde precognitieve dromen bekend. Tenhaeff citeert een ingenieur uit Delft die hem in 1943 schreef over zijn zoon (De Voorschouw, blz.171-172) :

"Overeenkomstig Uw verzoek geef ik U hierbij het verslag van een droom, welke mijn zoon Cornelis in de nacht van 5 op 6 februari 1943 had. C. Was toen bijna 20 jaar oud en student aan de T.H. alhier. Hij woonde bij ons in huis en sliep daar ook in de nacht van de droom. Wij wonen in een buitenwijk van Delft.

C. slaapt altijd zeer rustig en vast. Hij droomt zelden of nooit, is een rustige, kalme en evenwichtige figuur, enigermate materialistisch aangelegd...

In de nacht van 5 op 6 februari had hij een beklemmende, angstverwekkende droom. Hij droomde dat de studenten in Delft 'en masse' opgepakt werden door de Duitse politie en zag Duitse overvalwagens door Delft rijden.

's Morgens (6 februari) vertelde hij zijn moeder, om ongeveer 8 uur, aan het ontbijt zijn angstdroom. Deze, een kalme, evenwichtige vrouw, troostte hem met de opmerking dat

dromen bedrog zijn. Maar C. had de overvalwagens zo duidelijk in zijn droom door de stad zien rijden, dat hij onder de indruk van zijn droom bleef. Nochtans ging hij die ochtend naar het college en verliet op de gewone tijd (10 uur) de collegezaal, zonder zich op dat ogenblik bijzonder angstig te maken. Achteraf bleek dat heel goed te zijn geweest, want 10 minuten later werden de gebouwen der T.H. door de Duitse politie bezet en de studenten, die zich nog in de gebouwen bevonden, werden ingerekend. C. bemerkte daar niets van, omdat hij reeds thuis was toen dit gebeurde. Eerst tegen 12 uur vernam hij wat er zich na zijn vertrek had afgespeeld. Het spreekt vanzelf dat hij toen maatregelen nam ten einde te voorkomen, dat ook hij in handen der Duitser zou geraken.

Ik moet er op wijzen dat men op 5 februari in studentenkringen te Delft volkomen onkundig was van het Duitse plan om studenten gevangen te nemen. C. wist daar ook niets van en hij ging 5 februari rustig naar bed. Van een verwachtingsdroom kan hier geen sprake zijn.

Achteraf is gebleken dat 's morgens (6 februari), omstreeks 6 uur, de Duitse politieautoriteiten op het hoofdbureau van politie te Delft waren verschenen om maatregelen te treffen voor het arresteren van studenten. Enkele ogenblikken later reden er overvalwagens het binnenplein van het hoofdbureau op...'

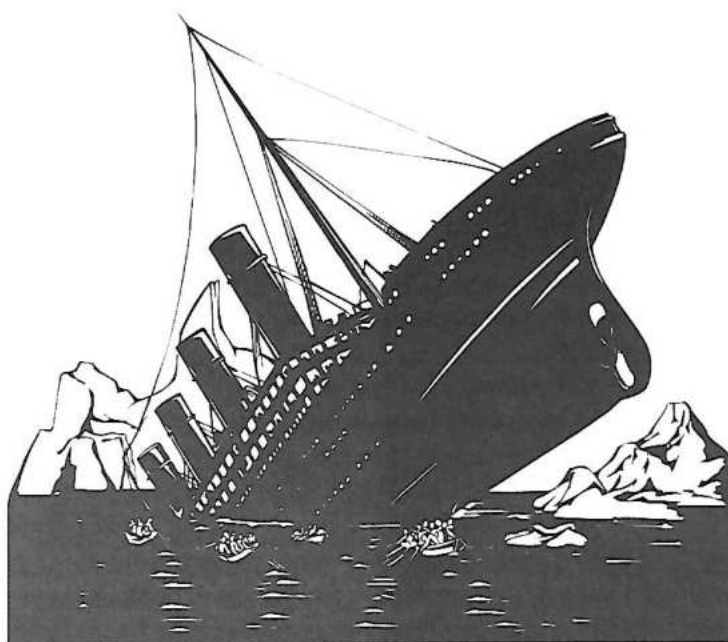
Dunne-effect

Een aparte soort precognitieve droom staat bekend als het Dunne-effect. Dit verschijnsel is vernoemd naar de eerste die het in kaart bracht, J.W. Dunne. Hierbij gaat het om dromen over op zichzelf schijnbaar alledaagse, maar onverwachte gebeurtenissen die korte tijd later uitkomen, meestal binnen 24 uur. Ze lijken op dromen over alledaagse gebeurtenissen uit het recente verleden, met dien verstande dat het dus gebeurtenissen zijn die nog moeten plaatsvinden. Dunne hield jaren een droomdagboek bij waardoor hij heel precies de overeenkomsten tussen bepaalde dromen en de nabije toekomst kon vaststellen. In Nederland heeft Ir.J.M.J. Kooy Jr. een vergelijkbare collectie aangelegd

Schuldgevoel

Nare voorspellende dromen die zijn uitgekomen roepen vaak een schuldgevoel op bij de dromer. Hij kan het gevoel hebben dat hij de nare gebeurtenissen had moeten voorkomen. In veruit de meeste gevallen is dit niet terecht.

Voorspellende dromen worden namelijk meestal nog steeds afgedaan met woorden als "dromen zijn bedrog" en zolang dat zo blijft, kunnen mensen met voorspellende dromen bijna nooit invloed uitoefenen op toekomstige gebeurtenissen.

titanic

6.4 Dromen en déjà-vu

Het Franse woord déjà-vu dat letterlijk “al gezien” betekent, wordt in allerlei verbanden gebruikt. Het speelt onder meer een rol binnen het reïncarnatieonderzoek, waarbij het dan gaat om de herkenning van plaatsen uit een vorig leven. Maar het kan ook gebruikt worden binnen het onderzoek naar voorschouw. In dat geval bedoelen we ermee dat iemand een bepaalde situatie “herkent” alsof hij die al eerder gezien heeft. In sommige gevallen kan de persoon zelfs voorspellen wat er in de situatie verder gaat gebeuren. Ik heb zelf zo'n ervaring gehad tijdens een vakantie in Spanje. Ik zat daarbij op een terrasje en kreeg het vreemde gevoel dat ik wat ik meemaakte al eerder had beleefd. Tegelijk kreeg ik concrete verwachtingen van wat er verder zou gebeuren. Ik “voorspelde” voor mezelf onder meer dat er binnen een paar seconden een man met grijs haar en een bril langs zou lopen en hoe hij daarbij zou kijken. Tot mijn grote verbazing bleek dit inderdaad te kloppen.

Het is goed denkbaar dat déjà-vu ervaringen in deze betekenis te maken hebben met het Dunne-effect. Mogelijk dromen mensen veel vaker over alledaagse gebeurtenissen in de nabije toekomst dan ze zich de volgende ochtend kunnen herinneren. En misschien maken bepaalde gebeurtenissen de herinneringen aan deze Dunne-dromen weer bewust in de vorm van een déjà-vu gevoel.

6.5 Experimenten met proscopische dromen

Aangezien veel spontane ervaringen met voorschouw zich aandienen in dromen, is het niet verwonderlijk dat men ook in het parapsychologisch dromenlaboratorium van Maimonides onderzoek heeft gedaan naar precognitieve dromen. Het slapen en het rapporteren van de dromen bleef hetzelfde verlopen als bij de gewone droomexperimenten die we in les 3 hebben besproken, maar er was geen ‘zender’ en geen geselecteerd doel voor die nacht. In plaats daarvan werd de doelplaat pas de volgende ochtend willekeurig gekozen door een lid van het team die met de nachtelijke activiteiten niets te maken had. Om de echtheid van de gegevens te garanderen was de bandopname van de proefpersoon, waarop hij zijn droom vertelde, tegen die tijd al verzegeld en gepost. Een ander verschil met de gewone droomproeven bestond erin dat de proefpersoon meteen na de droomnacht ervaringen moest ondergaan die betrekking hadden op de doelplaat die dus pas diezelfde morgen was geselecteerd.

**Malcolm
Bessent**

Een voorbeeld draait om een Engelse proefpersoon, Malcolm Bessent. Hij meldde tijdens een van de eerste nachten: ‘Een groot betonnen gebouw... een patiënt boven aan een trap die probeert te ontsnappen... hij had een witte jas aan, zoals van een dokter.’ In de derde droom merkte hij een gevoel op van ‘vijandigheid jegens mij van een groep waarmee ik elke dag te maken heb... Ik had het gevoel dat het dokters en medische mensen waren.’ Onderzoeker Stanley Krippner moest de volgende morgen de doelplaat selecteren. Volgens een ingewikkelde toevalsprocedure werd een schilderij van Van Gogh geselecteerd, *De ziekenhuisgang te Saint-Rémy*.

Toen Bessent de slaapruijntte verliet, werd hij naar een donkere gang geleid waarin hysterisch gelach weerklonk. Stafleden in witte jassen begroetten hem als “mijnheer Van Gogh”. Hij kreeg een pilletje, werd ‘ontsmet’, en kreeg dia's te zien van schilderijen die door psychiatrische patiënten waren gemaakt.

Bessent, die overigens bekend stond als paragnost, bleek tijdens de experimenten veel hoger te scoren dan men op basis van toeval mag verwachten.

6.6 Visioenen

Proscopische indrukken dienen zich niet alleen aan in de vorm van dromen, maar evengoed als helderziende indrukken bij waakbewustzijn. Men spreekt in dit verband ook wel van visioenen of “gezichten”. Het gaat daarbij om beelden die zich sterk aan de persoon opdringen zonder dat het gaat om een hallucinatie.

Een voorbeeld van zo'n visioen wordt besproken door Hans Bender. Rond 1900 had een meisje genaamd Gret een visioen van een brand die pas met pinksteren 1933 bijna het hele dorp Ahausen op de Lüneburger Heide in de as legde. Ze had de brand tot in details beschreven en de inwoners van het dorp waren hiervan zo onder de indruk geweest dat ze jarenlang brandwachten instelden tot de spanning afnam. Gret zag dat de brand tegenover de kerk tijdens een mis zou uitbreken. De mensen konden nog maar net de kerk uit vluchten en voor de kerk stond reeds een grote boom in brand. Het vuur breidde zich volgens Gret in noordelijke richting uit en stopte bij een bepaald huis. En zo noemde zij nog allerlei andere details die uitkwamen.

Brand in Ahausen

Een paragnost krijgt een 'visioen': "Ik zie dat ik in de toekomst door veel mensen geloofd zal worden. Volle zalen, ik zie volle zalen. Iemand zal hier behoorlijk rijk van worden..."

6.7 Experimenten met proefpersonen die bij vol bewustzijn zijn

Rhine en Soal

J.B. Rhine deed vanaf 1938 kaartexperimenten waarbij de proefpersoon niet moest raden welke kaarten er al getrokken waren, maar welke kaarten er getrokken zouden worden. De controversiële parapsycholoog S.G. Soal, die mogelijk terecht beschuldigd is van bedrog, had dit reeds voor hem gedaan. De resultaten van dit soort proeven rond retrocognitie werden betrokken bij de bekende meta-analyses, waar ik het in les 3 over heb gehad. Ook bij deze statistische analyses bleek dat er een precognitief effect bestaat dat men niet kan wegverklaren door toeval.

Hella Hammid

Ook de remote viewing-experimenten van Targ en Puthoff, die ik ook al heb beschreven in les 3, omvatten enkele precognitieve experimenten. Ze maakten daarbij gebruik van een precognitief begaafde proefpersoon, Hella Hammid, die in het laboratorium bleef terwijl andere onderzoekers uitgezonden werden naar tot dan toe onbekend gebleven bestemmingen. Doel van het experiment was vast te stellen of de proefpersoon in het laboratorium van tevoren visuele details kon beschrijven van de plaats die de onderzoekers dus pas naderhand zouden bezoeken. De onderzoekers in kwestie hadden van tevoren geen enkel idee naar welke bestemming ze zouden worden gestuurd. In plaats daarvan verlieten ze het lab met tien verzegelde enveloppen, met daarin gedetailleerde instructies. De enveloppen waren daarvoor weer willekeurig geselecteerd uit een veel groter aantal enveloppen. De resultaten van deze proeven konden niet verklaard worden door alleen maar toeval en gaven dus opnieuw aan dat indrukken over de toekomst paranormaal kunnen zijn.

6.8 Stoelenproeven

Croiset in opspraak

Zoals we in hoofdstuk 4 reeds zagen, zijn de Nederlandse parapsycholoog Prof. Dr. W.H.C. Tenhaeff en de Nederlandse paragnost Gerard Croiset in opspraak geraakt. Dit is extra jammer als men bedenkt dat Croiset betrokken was bij uiterst interessante kwalitatieve experimenten met precognitie. Gelukkig was Tenhaeff niet de enige onderzoeker die aan deze proeven meedeed. Onder meer Hans Bender en de Amerikaan Jule Eisenbud deden er ook aan mee. Overigens was Tenhaeff ook niet de eerste die dit soort proeven deed. Voor hem had de Franse parapsycholoog Osty al vergelijkbare, succesvolle experimenten met de paragnost Pascal Forthuny uitgevoerd. Gerard Croiset moest bij de stoelenproeven aangeven wie bij een toekomstige demonstratie op een bepaalde stoel zou zitten (vandaar dus de naam stoelenproeven). Hij moest die persoon zo nauwkeurig mogelijk beschrijven, zowel wat betreft diens uiterlijk als wat verband hield met diens persoonlijkheid. Tenhaeff voerde dit soort experimenten al aan het eind van de jaren '40 uit met Croiset. In 1951 nam hij Croiset mee naar Freiburg, waarbij Bender ook invloed had op de proefopstelling. Ulrich Timm, een andere onderzoeker van het instituut te Freiburg ontwikkelde een kwantitatieve maatstaf om vast te stellen hoe specifiek de uitspraken van Croiset overeenkwamen met de persoon die later op de stoel zou zitten. De plaatsen werden daarbij uiteindelijk verloot onder de bezoekers. Bender beschrijft zo'n experiment (blz. 26 en verder):

Freiburg

“Waar Tenhaeff en ik zelf bij waren, deed Croiset om 14 uur (op 3 juni 1953) de voorspelling voor de stoelenproef die diezelfde avond zou plaatsvinden in Pirmasens. Op de plattegrond van de zitplaatsen koos hij zelf plaats nr. 73 uit. Zijn uitspraken, die hij in het Nederlands deed, werden op band opgenomen, meteen vertaald en vervolgens nog

eens door Croiset maar nu in het Duits op band vastgelegd. (...) De kernuitspraken die tot de identificering van de doelpersonen voerden, waren:

“Woont deze dame in de buurt van een rood gebouw, waarvoor hoge stutzuilen staan? Ik zie ook hoge treden. Komt die vrouw vaak in dit gebouw? Ik heb de indruk dat er voor dit gebouw een hek is. Hij ziet er een beetje vervallen uit. Heeft ze kort geleden iets gelezen over Oberschlesien, of heeft ze met iemand gepraat over Oberschlesien? Ik zie een vlieger, die niet opstijgt. Het is een Nederlands spreekwoord dat betekent: iets willen bereiken wat niet doorgaat. Dat heeft te maken met een man van 28 tot 32 jaar, grijs pak, donkerblond haar. Hij draagt een pullover. Deze man was iets van plan geweest, maar die dame heeft er een stokje voor gestoken (daarom: De vlieger gaat niet op). Ik zie een groene sigarettenkoker. De dame haalt daarvoor haar neus op.”

Direct nadat Croiset de zaal waarin de bijeenkomst plaats vond, betrad herkende hij persoon die hij “gezien” had. Het was een jonge apothekeres, Mej. B., die echter niet op de plaats zat, die wij (de onderzoekers) op het ongenummerde stoelenplattegrondje als nr. 73 hadden aangemerkt, maar twee plaatsen daarvan verwijderd. (...) Met de uitspraken “gebouw”- “vlieger” –“sigarettenkoker” raketde Croiset kennelijk een heel emotionele ervaring op bij de doelpersoon. Mevr. B. had kort voor de proef met Croiset een brief ontvangen van een voormalige jeugdvriend die inmiddels getrouwd was, waarin hij haar voorstelde de relatie weer te hernieuwen. Dit voorstel bracht haar van streek en overviel haar. De uitspraak: “rood gebouw, waarvoor zich stutzuilen bevinden, bracht zij direct in verband met de kapel van het kerkhof in Pirmasens. Ze had daar net deelgenomen aan een begrafenis en daarbij levendig teruggedacht aan een eerder bezoek aan een kerkhof in 1942, toen ze lang geen bericht had ontvangen van haar jeugdvriend uit Rusland. (...) De overtuiging van Mej. B. dat zij de doelpersoon was, werd nog versterkt door de uitspraak over “Oberschlesien”: Haar moeder had voor proef een boek over Schlesien op tafel gelegd. Een studente die Mej. B. had leren kennen tijdens haar studie in München en van wie ze aan had genomen dat ze uit Schlesien stamde, kwam die dag bij haar langs en ging 's avonds mee naar de proef.”

We kunnen ook de resultaten van de stoelenproeven waar derden zoals Bender aan meededen niet afdoen als het gevolg van onzorgvuldig of bewust bedrog. Ook de stoelenproeven tonen met andere woorden aan dat paranormale indrukken over de toekomst werkelijk bestaan.

Hans Bender

6.10 Orakels en voortekenen

Alle oude culturen hebben priesters of profeten gekend die men raadpleegde over de toekomst. Deze zieners gebruikten allerlei methoden. Vaak werden dieren het slachtoffer van hun ijver om inzicht te krijgen in wat er in het verschiet lag. Zij werden daarbij geofferd aan een of andere godheid en vervolgens werden hun ingewanden bestudeerd op voortekenen. Dat wil dus zeggen: tekens van wat men in de toekomst moest verwachten.

- Vogelvlucht** Maar ook uit het gedrag van levende dieren, zoals de vlucht van vogels, trok men conclusies over wat komen ging. We spreken dan van het gebruiken van dieren als orakel. Daaronder verstaan we dus: een methode om langs paranormale weg inzicht te krijgen in iemands heden, verleden of toekomst. Over het algemeen worden orakels met name (maar niet uitsluitend) gebruikt om de toekomst te voorspellen. Niet alleen dieren, maar ook het menselijke lichaam en gedrag kunnen worden gebruikt als orakels. We moeten dan bijvoorbeeld denken aan het handlezen oftewel
- Chiromantie** “chiromantie”, waarbij men zich uit de vorm en de lijnen van iemands handen een beeld vormt van de te verwachten levensloop. Ook het menselijk gedrag wordt door sommigen als voortekenen opgevat, bijvoorbeeld het vreemde gedrag van geesteszieken. Een volgende bron van voortekenen dacht men te kunnen vinden in bijzondere
- Natuurverschijnselen** natuurverschijnselen, zoals kometen, zonsverduisteringen en meteorieten. Overigens kondigden die daarbij dan meestal rampen aan. De meest uitgewerkte vorm van het interpreteren van natuurverschijnselen als teken van ontwikkelingen in het aardse leven, is waarschijnlijk de astrologie. Overigens richt de astrologie zich tegenwoordig ook sterk op wat je uit een horoscoop over iemands persoonlijkheid kunt opmaken. Ze houdt zich dus niet alleen maar bezig met voorspellingen over de toekomst. De astrologie valt als zodanig buiten de parapsychologie en andersom.
- Astrologie** Naast de natuurlijke orakels die uitgaan van verschijnselen die zich van nature voordoen, zoals de positie van planeten of de lijnen in je handpalm, zijn er ook orakelmethode die afhankelijk zijn van verschijnselen die de mens zelf veroorzaakt. Degene die het orakel raadpleegt moet dus zelf een situatie scheppen die informatie zou verstrekken over de toekomst. Men gebruikt daarbij een vaste methode, die traditioneel kan zijn of strikt persoonlijk. Voorbeelden van orakels die door de mens zelf ontworpen zijn, zijn de
- Tarot** verschillende varianten van het Tarot- of Tarocchi-kaartspel. De gewone speelkaarten zijn hier overigens van afgeleid. Dat wil dus zeggen dat je steeds als je een spelletje kaart speelt eigenlijk een instrument gebruikt dat oorspronkelijk als orakel bedoeld was. De Tarot is een vernuftig en intelligent systeem van symbolen dat alleen daarom al erg geschikt zou kunnen zijn als orakel. Om een antwoord te krijgen op je vragen trek je een aantal kaarten (soms ook maar een) en brengt de betekenis ervan met elkaar in verband via een van de vele legmethoden.
- I Tjing** Een ander systeem dat oorspronkelijk uit China stamt is de I Tjing. De I Tjing lijkt een beetje op de Tarot omdat het eveneens gebruik maakt van een rijke symboliek. Je gooit een aantal stokjes of munten en hoe deze komen te liggen bepaalt in het licht van welk symbolisch beeld je de toekomst moet zien. Andere systemen die enigszins lijken op de I Tjing gebruiken Runen, magische Scandinavische lettertekens die allemaal een eigen symbolische betekenis hebben, dobbelstenen, munten, theeblaadjes, koffiedrab, gekleurde stenen, e.d.
- Het Lot** Bij alle soorten orakels die ik tot nu toe heb genoemd gaat men er doorgaans vanuit dat er iets bestaat als een Lot dat zich laat kennen in allerlei verschijnselen. Het Lot kun je daarbij opvatten als een blauwdruk voor de ontwikkeling van dingen, dieren of mensen. Voor de interpretatie van sommige orakels zou je dan ook geen paranormale indrukken nodig hebben. Het gaat er uitsluitend om dat je in staat bent patronen te herkennen en hun symboliek te duiden. Paranormale vermogens zouden daarbij dan wel van pas kunnen komen als de symboliek te vaag zou zijn. Maar voor het raadplegen van dergelijke orakels zou je zelf in principe ook kunnen volstaan met kennis van de interpretatieregels.

Zo hoeft een astroloog geen paragnost te zijn om een prognose te geven van toekomstige ontwikkelingen.

Er zijn echter ook andere orakels waarvoor de persoon in kwestie gebruik moet maken van een vorm van precognitie. Volgens sommigen gaat het daarbij trouwens niet om eigen voorschouw, maar om precognitieve kennis van voorouders, geesten of goden die

Orakel van Delphi

door wordt gegeven aan de profeet of priester of het medium. Een zeer bekend voorbeeld hiervan is het Orakel van Apollo te Delphi uit de Griekse Oudheid. Een priesteres, de zogeheten Pythia, ademde daarbij een speciaal soort dampen in waardoor ze in een veranderde bewustzijnstoestand raakte. In die toestand orakelde ze over de toekomst van stervelingen op basis van de ingevingen die de god Apollo haar aanreikte. Dergelijke orakels kwamen en komen overal voor.

Zelfs in de rooms-katholieke kerk heeft men het nu nog over zieners die toekomstvoorspellingen doorkregen van Maria. In spiritistische kringen gaat men er soms vanuit dat geesten van overledenen meer zicht hebben op de toekomst dan levenden en hun visioenen doorgeven via mediums. Iets dergelijks zie je ook in channeling-kringen waarbij men belang hecht aan voorspellingen van buitenaardse of bovenaardse entiteiten.

Wanneer de uitspraken van dit soort orakels werkelijk paranormaal blijken, is het waarschijnlijk dat mensen daarbij gebruik maken van voorschouw. Volgens sommigen geldt dit ook voor astrologen en handlezers die veel juiste en specifieke uitspraken doen over de toekomst.

Hun successen zouden dus niet toe te schrijven zijn aan de effectiviteit van hun orakelmethoden, maar aan een onbewust talent om in dat geval tamelijk willekeurige natuurverschijnselen via voorschouw toch in verband te brengen met de toekomst. Het is zeer de vraag of dit een juiste voorstelling van zaken is. Met name de astrologie poogt bewijsmateriaal te verzamelen voor de stelling dat er echt een verband bestaat tussen de stand van de sterren en de persoonlijke toekomst. Als ze daarin slaagt, zou dit (net als bij parapsychologie) enorme gevolgen kunnen hebben. Maar ons interesseert hier alleen dat opmerkelijk juiste astrologische voorspellingen in dat geval dus niets te maken zouden hoeven hebben met voorschouw.

een Tarotkaart

6.10 Theorieën rond voorschouw

Rampen voorkomen

Bestaat voorschouw echt letterlijk of is er iets anders aan de hand? Dat is een belangrijke vraag die je je moet stellen alvorens je theorieën ontwerpt om voorschouw te verklaren. Het is heel moeilijk om deze vraag met zekerheid te beantwoorden. In ieder geval heeft de vrouw van J.B. Rhine, Louisa Rhine, vastgesteld dat het mogelijk is om de toekomst te beïnvloeden naar aanleiding van precognitieve ervaringen. Mensen kunnen bijvoorbeeld soms maatregelen nemen om te voorkomen dat zij persoonlijk betrokken raken bij een vliegcrash waar ze over hebben gedroomd. Terwijl het dan wel duidelijk blijft dat hun dromen paranormaal waren, omdat ze specifieke details bevatten die weer wel uitkwamen. Het lijkt er in zulke gevallen haast op dat de ervaringen eerder betrekking hebben op een blauwdruk van de toekomst waar we nog iets aan kunnen veranderen dan op de toekomst zelf. Aan de andere kant zijn er echter ook gevallen bekend waarin pogingen om de toekomst te beïnvloeden om onheil af te wenden, mislukten en de pogingen zelfs bij leken te dragen aan de verwezenlijking van dat onheil. Er bestaat een mooi gedicht van P.N. van Eyck dat hier in feite over lijkt te gaan:

DE TUINMAN EN DE DOOD

Een Perzisch edelman:

Van morgen ijlt mijn tuinman, wit van schrik,
Mijn woning in: 'Heer, Heer, één ogenblik!'

Ginds, in de rooshof, snoeide ik loot na loot,
Toen keek ik achter mij. Daar stond de dood.

Ik schrok, en haastte mij langs de andere kant,
Maar zag nog juist de dreiging van zijn hand.

Meester, uw paard, en laat mij spoorlags gaan,
Voor de avond nog bereik ik Ispahaan!'

Van middag (lang reeds was hij heengespoed)
Heb ik in 't cederpark de Dood ontmoet.

'Waarom', zo vraag ik, want hij wacht en zwijgt,
'Hebt gij van morgen vroeg mijn knecht gedreigd?'

Glimlachend antwoordt hij geen: 'Geen dreiging was 't,
Waarvoor uw tuinman vlood. Ik was verrast,

Toen ik 's morgens hier nog stil aan 't werk zag staan,
Die 'k 's avonds halen moest in Ispahaan.'

Blauwdruk	<p>Als we er vanuit gaan dat mensen die precognitieve ervaringen hebben toegang hebben tot een blauwdruk in plaats van tot de toekomst zelf, moeten we aannemen dat zo'n blauwdruk in principe veranderbaar is. Misschien dragen we zelf onbewust bij tot de blauwdruk door onze gedachten en verlangens. Dit is in ieder geval wel het uitgangspunt bij zogeheten karmatheorieën. Hier ga ik in een van de laatste lessen nader op in. De andere mogelijkheid is dus dat we via voorschouw indrukken krijgen van de toekomst zoals die werkelijk zal zijn. Misschien loggen we dan in op een universele geestelijke databank, die in dat geval ook alle toekomstige ervaringen zou moeten omvatten.</p>
De toekomst zoals die echt zal zijn	<p>Een andere, natuurkundige georiënteerde verklaring is dat we in het heden beïnvloed worden door de toekomst. Iemand uit de toekomst, of we dat nu zelf zijn of iemand anders, zou als het ware zijn herinneringen terugsturen naar het heden. Deze merkwaardige theorie speelt een belangrijke rol bij bepaalde hedendaagse parapsychologen. Het is zeer de vraag of hij zelfs maar kan kloppen, omdat hij in strijd lijkt met ons verstand: de oorzaak van iets in het heden zou in de toekomst moeten leggen. Als voorschouw in de letterlijke zin bestaat (dus als paranormale indrukken van een vaststaande toekomst) zou die toekomst inderdaad invloed moeten hebben op het heden, zoals de filosoof Stephen Braude aangeeft. Alleen al daarom lijkt het er sterk op dat voorschouw in die letterlijk zin niet kan bestaan. Dit soort problemen geven aan hoe moeilijk het is om een aannemelijke theorie op te stellen die voorschouw zou kunnen verklaren.</p>
Wilsvrijheid	<p>Volgens sommigen zet voorschouw in de letterlijke zin ook vraagtekens bij de wilsvrijheid van mensen. Dit is voor de meesten van ons helemaal in strijd met hoe ze zichzelf ervaren. Er zijn dus rationele maar ook intuïtieve bezwaren tegen het bestaan van voorschouw als helderziendheid aangaande een vaststaande toekomst.</p>
Functies van precognitie	<p>Een ander vraagstuk dat wel degelijk verband lijkt te houden met de voorschouw, is dat van de lotsbestemming, waar we in een van de laatste lessen bij stil zullen staan. Tot slot kun je je nog afvragen welke functie precognitie zou kunnen vervullen voor mensen. Er zijn wat dat betreft zeker drie mogelijkheden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Precognitieve indrukken kunnen misschien werken als waarschuwing, bijvoorbeeld om niet aan boord te gaan van een schip dat zal zinken. • Ze kunnen ook de functie hebben om dingen die staan te gebeuren als het ware al van tevoren gedeeltelijk te verwerken. • Ze kunnen ruimer beschouwd ook dienen als informatie waarmee je je kunt voorbereiden op ontwikkelingen, zodat je die optimaal kunt benutten.

6.11 Samenvatting

Voorschouw is een woord voor paranormale indrukken van de toekomst. Er zijn veel spontane ervaringen verzameld die sterk wijzen op het bestaan van voorschouw, in de vorm van voorspellende dromen en visioenen. Bij deze ervaringen speelt symboliek opnieuw een belangrijke rol. Experimenteel onderzoek, kwalitatief en kwantitatief, heeft het bewijsmateriaal voor voorschouw verder vergroot. Daarom kunnen we er tegenwoordig nog maar moeilijk aan twijfelen. Een andere vraag is of voorschouw te maken heeft met een vaststaande toekomst of alleen met een blauwdruk ervan. Er bestaan verschillende merkwaardige theorieën over hoe voorschouw precies in zijn werk zou gaan.

6.12 Oproep

Ook bij deze les wil ik je graag oproepen om mij te schrijven over eventuele eigen ervaringen met voorschouw. Beschrijf uitgebreid onder welke omstandigheden je de indrukken kreeg, waar ze uit bestonden en in hoeverre ze zijn uitgekomen. Vermeld ook getuigen en stuur me een kopie van eventuele aantekeningen die je van de indruk maakte voordat je vaststelde of de indrukken correct waren.

Stuur dit alles vervolgens naar het bekende adres (zie les 2).

6.13 Volgende les

Het onderwerp van les 7 sluit direct aan bij de huidige les: bekende profeten en voorspellingen. We staan stil bij de bekendste namen en gaan na in hoeverre hun voorspellingen waarschijnlijk echt berustten op voorschouw.

Succes met de vragen!

6.14 Huiswerkopgaven

1. Waarom zijn de uitspraken van astrologen slechts in bepaalde gevallen parapsychologisch van belang?
2. Wat zijn stoelenproeven?
3. Waarom zijn de uitkomsten van de stoelenproeven niet afhankelijk van de reputatie van Tenhaeff?
4. Noem minstens drie soorten experimenten die voorschouw hebben aangetoond.

6.15 Oefening

Schrijf de komende drie weken bij het wakker worden al je dromen op in een schrift. Probeer verbanden te ontdekken met gebeurtenissen die daarna plaatsvinden. Doe dit echter niet krampachtig. Laat alles gewoon gebeuren (tenzij het om gigantische rampen zou gaan natuurlijk!) en kijk steeds pas achteraf of er duidelijke overeenkomsten zijn met een droom die je daarvoor had gehad. Als je zulke verbanden kunt vaststellen heb je doorgaans te maken met een Dunne-effect.

6.16 Literatuurlijst

- Bender, H. (1983). *Zukunftsvisionen, Kriegsprophezeiungen, Sterbeerlebnisse*. München: R. Piper & Co.
- Broughton, R.S. (1995). *Parapsychologie: Een wetenschap in beweging*. Deventer: Ankh-Hermes.
- Dunne, J.W. (1935). *Buiten de grenzen van den tijd*. Den Haag: Leopold.
- Tenhaeff, W.H.C. (1976). *Inleiding tot de parapsychologie*. Utrecht: Bijleveld.
- Tenhaeff, W.H.C. (1981). *De Voorschouw. Onderzoekingen op het gebied van de helderziendheid in de tijd (zevende druk)*. Den Haag: Leopold.
- Zohar, D. (1982). *Through the Time Barrier*. London: Paladin Books.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 7

Profeten en voorspellingen

- 7.1 Inleiding
- 7.2 Individuele voorspellingen
- 7.3 Omgaan met individuele voorspellingen
- 7.4 Collectieve straffen
- 7.5 Nostradamus
- 7.6 Fatima
- 7.7 Oorlogsvoorspellingen
- 7.8 Collectieve Zegeningen
- 7.9 Edgar Cayce
- 7.10 Jeanne Dixon
- 7.11 Samenvatting
- 7.12 Volgende les
- 7.13 Huiswerkopgaven
- 7.14 Oefenopgave
- 7.15 Literatuur

7.1 Inleiding

In de vorige les hebben we stilgestaan bij de voorschouw of precognitie. In deze les gaan we kijken naar wat we in parapsychologisch opzicht kunnen zeggen over een paar concrete voorspellingen. We doen dat steeds aan de hand van de “profeten” die die voorspellingen hebben gedaan. Ik gebruik dit woord hier dus in de zin van “iemand die profetieën oftewel voorspellingen uit”. Er bestaat nog een heel andere betekenis van het woord profet, namelijk een man of vrouw die in het algemeen boodschappen doorkrijgt van een godheid. Volgens het Jodendom, het Christendom of de Islam zijn mensen als Abraham, Jacob en Mozes bijvoorbeeld profeten geweest. Volgens de moslims was Mohammed de laatste en belangrijkste profet.

Natuurlijk hebben deze twee verschillende betekenissen wel iets met elkaar te maken. De profeten uit de Bijbel deden bijvoorbeeld voorspellingen over het lot van het volk Israël. En er zijn ook katholieke heiligen geweest die beweerden dat hun toekomstvisioenen afkomstig waren van God. Maar hier hebben we het dus puur over profeten in de zin van paragnosten die visioenen hebben gekregen over wat er komen gaat en die visioenen hebben doorverteld aan anderen.

7.2 Individuele voorspellingen

De meeste voorspellingen die paragnosten doen, komen uitsluitend neer op uitspraken over de toekomst van de persoon die hen raadpleegt. Tenzij dit zelf weer een beroemde persoon is, krijgen deze voorspellingen doorgaans geen publiciteit. De paragnosten die zich beperken tot persoonlijke voorspellingen blijven dan ook meestal relatief onbekend als profeet. Als hun uitspraken genoeg aanslaan bij hun cliënten, verwerven ze zich vaak wel een vaste kleine kring van bewonderaars. Er zijn overigens wel individuele voorspellingen vastgelegd door parapsychologen voordat ze uitkwamen. Een voorbeeld daarvan betreft nota bene een parapsycholoog zelf, Dr. Gustave Geley van het Institut Métapsychique te Parijs. Geley overleed op 15 juli 1924 toen hij met een vliegtuig terugkeerde van Warschau naar Parijs. Een paragnoste, Mevr. Peyrouet, had deze gewelddadige dood voorspeld aan een collega, Dr. Osty. Zij had in dit verband de volgende uitspraken gedaan:

18 februari 1922 - '...U neemt geregeld deel aan een diner, waarbij slechts heren aanzitten. Een van deze heren gaat reizen. Bij gelegenheid van een dezer reizen zal hij verongelukken...'

24 februari 1922 - '...Een van uw vrienden zal verongelukken. Hij zal door een val om het leven komen. Het is een wetenschappelijk gevormd man...'

25 februari 1922 - '...U zult een van uw vrienden door een ongeluk verliezen. Twee personen zullen bij gelegenheid van dit ongeluk het leven verliezen...'

15 juli 1922 - '...Ik zie maar steeds die dood van een geleerde om u heen. Twee personen zullen daarbij het leven verliezen.'

23 september 1922 - '...Weer zie ik dat dodelijke ongeluk van een van uw vrienden om u heen. Dat ongeluk zal tot gevolg hebben, dat men u een voorstel zal doen. Het zal een verandering in uw werkzaamheden veroorzaken...'

20 januari 1923 - '...U zult bericht krijgen van de dood van een geleerde. Hij zal verongelukken. Een plotselinge dood. Twee personen zijn bij dit ongeluk betrokken. Hij zal op reis zijn ver van hier...'

17 februari 1923 - '...Ik zie altijd maar weer dat ongeluk om u heen dat een geleerde zal treffen die u kent. Het is een val die met een vertrek samenhangt...'

21 maart 1923 - '...U zult bericht krijgen over een dodelijk ongeluk. De man die verongelukt zal u werk nalaten...'

1 december 1923 - '...Weer zie ik de dood van een geleerde om u heen. U heeft toch geen plan om te gaan vliegen. Wees maar voorzichtig...'

22 maart 1924 - '...U zult bericht krijgen van de dood van een geleerde die u zeer goed kent. Een dokter zal een dodelijke val maken. Een val uit een auto of zoiets. Het zal in het buitenland gebeuren, althans ver hier vandaan...'

4 april 1924 - '...Er ligt een sterfgeval om u heen. Ik zie altijd maar weer dat ongeluk in den vreemde...'

31 mei 1924 - '...Iemand die u kent zal in het buitenland verongelukken. Het hangt met een vertrek samen...'

9 juli 1924 - '...U zult opgeschrikt worden door een doodsbericht. Een ongeluk. Het zal vlak na zijn vertrek plaatsvinden. Het betreft een geleerde. Zijn dood zal een verandering in uw leven met zich meebrengen...'

Prof W.H.C. Tenhaeff bestudeerde individuele voorspellingen die paragnosten deden over de jodenvervolging tijdens de bezettingsjaren. Een voorbeeld betreft Mevr. v.d. B.T. uit Den Haag. Zij werd geraadpleegd door een jodin, Mevr. C.B. In zijn boek "Oorlogsvoorspellingen" dat enige jaren na de Tweede Wereldoorlog verscheen en dat later deels herdrukt werd in "De Voorschouw", citeert Tenhaeff uit een brief van Mevr. C.B. en levert daar vervolgens per uitspraak commentaar bij (blz. 180-181):

‘Mevrouw v.d. B. nam mijn trouwring, keek mij somber aan (hetgeen me deed schrikken) en zei toen:

1. U heeft een man en twee zoons.
Commentaar: Juist.
2. Uw man wordt ziek maar hij komt er weer bovenop.
Commentaar: Dit is juist gebleken.
3. Een van uw zoons gaat over zee. Hij is een flink, donker type en hij zal weldra een vreemd uniform dragen.
Commentaar: Deze zoon wist naar Engeland te ontkomen. Hij kreeg een plaats bij de marine en droeg geruime tijd een ‘battle dress’.
4. Uw tweede zoon blijft hier. Hij moet echter zeer voorzichtig zijn, daar hij met straatgevechten te maken krijgt. Hij krijgt met officieren en politie te doen. Hij zal door het oog van de naald kruipen. Hij brengt er echter het leven af.
Commentaar: Dit is juist gebleken. De tweede zoon dook onder en bleef in het land. Hij maakte een moeilijke tijd door. Bij razzia’s werd er twee maal op hem geschoten. Een Duitse officier rende hem (toen hij vluchtte) achterna. Hij wist in een huis te ontkomen. Men doorzocht het huis maar men vond hem niet. In zijn schuilplaats hoorde hij zijn achtervolgers met elkaar spreken.
5. Een van uw zoons is zeer veelzijdig belezen. De ander leest ook veel, maar beperkt zich tot één onderwerp.
Commentaar: Zeer juist.
6. Bij uw jongste zoon zie ik een donkere vrouw. Hij is reeds getrouwd.
Commentaar: Na de oorlog trouwde deze zoon met een donkere vrouw. Ten tijde van het consult was hij met dit donkere meisje verloofd.
7. U krijgt met Amsterdam en Haarlem te maken. Ik zie u in de omgeving van Haarlem. Daar blijft u geruime tijd. Het zal moeilijk zijn. Maar u brengt het er levend af.
Commentaar: Enige tijd na dit consult kregen de heer en mevrouw C.B. bevel naar Amsterdam te gaan. Ze doken in Den Haag onder. Niet lang daarna kregen zij de gelegenheid in Heemstede onder te duiken. Zij bleven daar tot het einde van de oorlog. Het was een moeilijke tijd, maar zij brachten het er levend af.”

7.3 Omgaan met individuele voorspellingen

We hoeven er niet aan te twijfelen dat er individuele voorspellingen bestaan die correct zijn. Zoals ik in de vorige les al zei, is dit echter steeds pas naderhand vast te stellen. Het kan daarom geen kwaad om voorspellingen serieus te nemen, maar het heeft weinig zin om je leven op voorspellingen te grondvesten. Zelfs als voorspellingen steeds herhaald worden door verschillende paragnosten wil dit nog niet zeggen dat ze uit zullen komen, omdat dit ook toegeschreven kan worden aan telepathie. Individuele voorspellingen zijn alleen zinvol als ze ertoe leiden dat iemand gerustgesteld wordt of positieve actie onderneemt om bepaalde dingen te vermijden.

Overigens ken ik zelf uit eigen ervaring een voorbeeld van een geruststelling die volledig misplaatst was. Het ging om een vriend van mij, Wim D., die herhaaldelijk zelfmoordpogingen had gedaan en op mijn advies een Brabantse paragnoste consulteerde medio jaren ‘90. De psychoscopiste (een ander woord voor paragnoste) vertelde hem dat zij zag dat hij zou trouwen en heel gelukkig zou worden. Minder dan een jaar later, in de herfst van 1996, was de zoveelste zelfdodingspoging van Wim echter “succesvol”. Toen ik de paragnoste hiermee op een neutrale, beleefde manier confronteerde, bleek zij verbijsterd. Ze vertelde me dat ze echt gezien had hoe hij trouwde met een vrouw. Een

pikant detail hierbij was dat Wim, die homosexueel was, zelf aan een homohuwelijk had gedacht, iets waar hij inderdaad op uit was. Dit is dus een voorbeeld van een voorspelling die helemaal niet uit is gekomen en mogelijk zuiver berust op verkeerd geïnterpreteerde telepathie of misschien zelfs het eigen wensdenken van de paragnoste. Vanzelfsprekend heb ik de paragnoste deze misser niet kwalijk genomen, omdat de voorspelling eerder een positieve dan een negatieve uitwerking had op Wim. We kunnen er wel aan zien dat we niet kunnen afgaan op wat Tenhaeff het "juistheidbewustzijn" van paragnosten noemde. Dit is het gevoel dat de uitspraken die ze doen juist zijn.

Een andere kwestie die hierbij aansluit is de vraag hoe paragnosten zelf met hun precognitieve indrukken om moeten gaan. Er is daarover een behoorlijke overeenstemming ontstaan onder professionele paragnosten en paranormale genezers. Ze vertellen hun cliënten nooit plompverloren dat ze zien hoe zij vroegtijdig of gewelddadig aan hun einde komen. Over het algemeen doseren ze voorspellingen heel erg, en beperken ze zich tot positieve en bemoedigende uitspraken.

Paragnost met een bril en een sikje doet individuele voorspelling: "Ik zie dat u binnenkort een hoge rekening in de bus krijgt. Het gaat om een of ander consult. Ik zie een bril en moet steeds aan een geit denken..."

7.4 Collectieve straffen

De profeten uit de Bijbel en de Koran waren ervan overtuigd dat ze geïnspireerd waren door God. Ze hadden op de eerste plaats de taak om de goddelijke boodschap door te geven aan het Joodse volk of de hele mensheid. Daarbij pasten vooral ook veel dreigementen. Deze kwamen steeds neer op: als de mensen hun leven niet beteren, dan zal er iets verschrikkelijks gebeuren. Dit was het vaste patroon in hun profetieën. Daarnaast deden ze ook uitspraken over welke straffen er precies opgelegd zouden worden door God. Een heel concreet voorbeeld daarvan zijn de tien plagen die Mozes voorspelde aan de Egyptische Farao als hij de Joodse slaven niet vrij zou laten. Merkwaardig genoeg bestaan er hedendaagse wetenschappers die probeerden aan te tonen dat deze voorspellingen echt uitgekomen zijn. Zij leggen een verband met een soort kettingreactie van verschillende natuurlijke processen. Als dit verband er werkelijk is, dan zou het verhaal over de voorspellingen van Mozes historisch kunnen zijn. De voorspellingen die hij deed zouden dan echt gebaseerd kunnen zijn op proscopie.

Tenzij we ervan uit willen gaan dat hij reeds op de hoogte was van de natuurlijke samenhang tussen de verschillende rampen, terwijl hedendaagse wetenschappers die nu pas ontdekt hebben.

Het is heel aannemelijk dat sommige profeten die ervan overtuigd zijn dat hun visioenen afkomstig zijn van een godheid rampen automatisch in verband brengen met een straf terwijl daar in werkelijkheid geen sprake van is. Als onschuldige mensen een catastrofe meemaken, lijkt dat immers (nog) veel onrechtvaardiger dan wanneer "schurken" zoiets overkomt. De precognitieve indrukken worden daarmee in een godsdienstig kader ondergebracht van oordeel en straf.

In dit verband kennen we in het Christendom en de Islam de voorstelling van een Laatste Dag des Oordeels, die ook wel aangeduid wordt als het Laatste Oordeel of de Eindtijd. Op die dag zou de aarde zoals wij die kennen ophouden te bestaan en de slechte mensen zouden gescheiden worden van de goede. Er bestaan allerlei voorspellingen over het Laatste Oordeel, zowel in de Bijbel als daarbuiten. In de meeste gevallen kunnen we daar parapsychologisch gezien echter niets mee, omdat de voorspellingen te duister zijn. Verhalen over een draak of ruiters zoals we die aantreffen in de Openbaring van Johannes (de Apocalyps) zijn wel interessant als een soort sprookjesachtige, symbolische voorstellingen, maar zonder meer onbruikbaar als paranormale voorspellingen. Het is niet voor niets dat er zoveel griezelfilms over de Eindtijd verschijnen.

Dit verschijnsel van vage voorspellingen over een grote ramp is niet voorbehouden aan de joods-christelijke en islamitische traditie. Het komt in feite in allerlei culturen voor, ook bijvoorbeeld bij de Hindoes van India. Een ander voorbeeld hiervan zijn de voorspellingen van de Hopi-Indianen die gaan over een dag van Grote Zuivering. Sommige westerlingen gaan zo ver dat ze in hun tamelijk duister overkomende voorspellingen verwijzingen zien naar straaljagers en atoombommen.

Vage collectieve voorspellingen over rampen kunnen heel negatief uitwerken. Het kan mensen ontmoedigen en een verwachtingspatroon scheppen dat rampen in de hand werkt. Een voorbeeld daarvan is het verschijnsel dat Amerikaanse leiders het woord Armageddon gebruikten (een woord dat verwijst naar het Laatste Oordeel) in bepaalde internationale crises.

Het mooie aan de meeste negatieve collectieve toekomstvoorspellingen is nou juist dat ze heel vaag zijn en dat er daarom geen enkele reden bestaat er vanuit te gaan dat ze van toepassing zijn op onze eigen toekomst of die van de generaties na ons.

Mozes

7.5 Nostradamus

Michel de Nostredame bijgenaamd Nostradamus was een 16e-eeuwse Joodse arts, astroloog en ziener uit Frankrijk die ook wel wordt aangeduid als de Ziener van Salon (zijn woonplaats). Nostradamus schreef de zogenaamde Centurieën, verzamelingen van steeds 10 vierregelige versen ("kwatrijnen") die de toekomst tot en met het jaar 3797 zouden voorspellen. Zijn voorspellingen zijn spoedig uitzonderlijk populair geworden en ze zijn dat in feite ook tegenwoordig nog steeds. Desondanks blinken de versen niet uit in duidelijkheid, integendeel zelfs. Ze zijn geschreven in een vreemd mengsel van Frans dialect, Middeleeuws Latijn en allerlei losse woorden uit het Spaans, Italiaans, Grieks en Hebreeuws. Ook maakte de ziener van Salon geregeld gebruik van nieuwe door hemzelf verzonden woorden en anagrammen, dat zijn woorden waarvan de letters in een ander volgorde zijn gezet, zoals Nersaf in plaats van France.

Waarschijnlijk deed Nostradamus dit om zichzelf in te dekken tegen de Inquisitie.

Mensen die dol zijn op mysteries of geheime codes smullen van de voorspellingen van Nostradamus.

Parapsychologisch zijn de voorspellingen echter niet of nauwelijks interessant, omdat ze zo vaag zijn, iets wat nou juist contrasteert met de belangrijke parapsychologische eis dat het gaat om specifieke, eenduidige informatie. Bovendien zijn er bepaalde verzen bekend die domweg niet zijn uitgekomen. Er is onder andere een vers over een bloedig einde van Frankrijk in 1984.

En volgens een ander vers zou er in juli 1999 een "grote koning der verschrikking" uit de hemel komen. Dit laatste vers werd trouwens vaak gezien als voorspelling van een nucleair bombardement van Parijs.

Na 1981 ontstond er een Nostradamus-"boom" onder invloed van boeken van Jean Charles de Fontbrune die miljoenen mensen in hun greep hielden. Ik heb zelf wel eens de indruk gekregen dat velen Nostradamus stukken interessanter vinden dan serieus parapsychologisch onderzoek. En dat terwijl het nog nooit gelukt is om uitgaande van de Centurieën concrete voorspellingen te doen over de toekomst. Ook zijn er veel verschillende interpretaties van de verzen bekend die absoluut niet met elkaar stroken. De interpretaties die wel "succesvol" zijn, zijn allemaal speculatief en in geen enkel geval te vergelijken met bijvoorbeeld successen bij Ganzfeldexperimenten.

Een Nederlandse vertaler van het werk van Nostradamus voegt hieraan toe dat het werkelijk grappig is te constateren dat de commentaarschrijvers dezelfde kwatrijnen van toepassing achten op hun eigen tijd.

Nostradamus

7.6 Fatima

In 1917 zou de heilige maagd Maria in het Portugese dorpje Fatima verschenen zijn aan drie jonge schaapherders, de kinderen Lucia de Jesus dos Santos, haar neef Francisco en zijn zus Jacinta Martos. Ze deed daarbij volgens de kinderen ondermeer enkele voorspellingen, waarvan een belangrijk deel tot voor kort ongepubliceerd bleef en als het "derde geheim" bekend stond. Maria zou de kinderen het volgende hebben voorspeld: "De oorlog gaat eindigen, maar als ze niet ophouden God te beledigen, zal onder het pontificaat van Pius XI een andere, ergere dan deze beginnen.

Als gij een nacht verlicht zult zien door een onbekend licht, weet, dat dit het teken is dat God u geeft, dat Hij de wereld zal straffen voor haar misdaden door middel van oorlog, hongersnood en vervolgingen van Kerk en H. Vader. Om dat te verhinderen, zal ik de toewijding komen vragen van Rusland aan Mijn Onbevlekt Hart en de Communie van eerherstel op de Eerste Zaterdag. Als ze naar Mijn Verlangen luisteren, zal Rusland zich bekeren en zal er vrede komen. Zo niet, dan zal het (Rusland) zijn dwalingen over de wereld verbreiden, oorlogen aanstokend en Kerkvervolgingen. De goeden zullen gemarteld worden, de H. Vader zal zeer veel te lijden hebben, verschillende naties zullen vernietigd worden. Eindelijk zal Mijn Onbevlekt Hart triomferen. De H. Vader zal Mij Rusland toewijden, dat zich zal bekeren, en aan de wereld zal een tijd van vrede geschonken worden." Al deze voorspellingen zijn parapsychologisch volstrekt oninteressant. Ze zijn allemaal veel te vaag. Bovendien wordt Rusland aangewezen als de grote vijand en er wordt met geen woord gerept over Nazi-Duitsland of Japan. De hele boodschap van Maria is in feite doordrenkt met een heilige afkeer van het goddeloze communisme dat juist in 1917 als een grote bedreiging van het rooms-katholicisme werd gezien.

Inmiddels is het Derde Geheim dus ook vrijgegeven door het Vaticaan. Het beschrijft hoe de paus geraakt wordt door pijlen en kogels van een groep soldaten terwijl hij door een half verwoeste stad loopt. Hij zou hierbij het leven laten. Men heeft dit geheim in verband gebracht met de historische moordaanslag op Paus Johannes Paulus II wat hoe dan ook absurd is, omdat hij die immers heeft overleefd. In ieder geval wordt in het Derde Geheim met geen woord gerept over een Derde Wereldoorlog, terwijl dit wel jarenlang gedacht werd. Het Derde Geheim maakt de voorspellingen van Fatima dus niet interessanter voor parapsychologen.

Paragnoste concentreert zich diep en orakelt dan: "Het kan vriezen, het kan dooien!"

7.7 Oorlogsvoorspellingen

Er zijn enkele voorspellingen bekend over grote oorlogen van de 20e eeuw. W.H.C. Tenhaeff publiceerde in zijn boek "Oorlogsvoorspellingen" een verzameling uitspraken over de Tweede Wereldoorlog en de bezetting van Nederland.

De merkwaardigste van dit soort voorspellingen zijn echter die van een ongeïdentificeerde "profetische Fransman" die ze aan een Beierse soldaat, Andreas Rill vertelde. Rill beschreef de profetieën in een tweetal brieven aan zijn familie. Er wordt door de Duitse parapsycholoog Hans Bender na een grondig onderzoek vanuit gegaan dat de brieven authentiek zijn. In het Nederlandse tijdschrift Prana verscheen een artikel over de brieven.

De Fransman deed voorspellingen over het einde van de Eerste Wereldoorlog die verloren zou worden door Duitsland, en over de decennia die erop volgden. Hij noemde daarbij een revolutie in Duitsland, grote inflatie, een dictatuur en een tweede grote oorlog. Ook deze oorlog zou Duitsland weer verliezen en dit zou leiden tot een splitsing van Duitsland in twee gebieden. Kort daarop zou er een derde oorlog uitbreken. Het merkwaardige aan de voorspellingen van de profetische Fransman is dat er een aantal tussen zitten die behoorlijk exact zijn uitgekomen, terwijl er tegelijk ook voorspellingen bij zijn die volledig de plank mis slaan. Een voorbeeld van de eerste soort is:

"Iedereen wordt miljonair, en er is zoveel geld dat ze het uit het raam naar buiten gooien" dat overeenkomt met de gigantische inflatie in Duitsland tijdens de crisisjaren.

Een voorbeeld van de tweede soort voorspellingen:

"hun lot is verschrikkelijk, want alles ligt op de grond als een monster. Hij zegt dat dit in het jaar 1949 zou zijn.", hetgeen slaat op een Derde Wereldoorlog.

Ook komen er in de brieven van Andreas Rill merkwaardige tegenspraken voor, zoals dat in een geval het jaar 1941 als het einde van de Tweede Wereldoorlog wordt aangeduid en in een ander geval 1945.

Al met al is het aannemelijk dat de uitspraken van de profetische Fransman inderdaad voor een deel op echte voorschouw berusten, maar voor een ander deel toch echt niet. Bovendien hebben we de uitspraken niet van de profeet zelf, maar van iemand die ze in zijn brieven vermeldt.

Hans Bender zegt daarom het volgende (blz. 83): “Het kan niet genoeg benadrukt worden dat geen enkele paragnost in staat is te onderscheiden of zijn indrukken betrekking hebben op feiten of op iets onwerkelijks, of het daarbij nu gaat om fantasie van het onbewuste of om het opvangen van iets potentieels, iets mogelijks, van iets, wat “in de lucht hangt”, maar zich niet noodzakelijk hoeft te realiseren.”

Vergelijkbare merkwaardige mengsels treffen we aan bij andere zieners, zoals Mühlhiasl en Alois Irlmaier. Veel van de oorlogsvoorspellingen over een mogelijke Derde Wereldoorlog die er de afgelopen tientallen jaren zijn gedaan zijn gelukkig niet uitgekomen.

7.8 Collectieve zegeningen

Tegenover de voorspellingen over rampen staan voorspellingen over grootschalige positieve veranderingen. Mensen die geïnteresseerd zijn in het paranormale, hebben zich vaak ook verdiept in het “alternatieve” circuit. Een belangrijke plaats wordt daarbinnen op dit moment ingenomen door de zogeheten New Age- oftewel Nieuwetijdsbeweging. Dit woord wordt op twee heel verschillende manieren gebruikt: als aanduiding van allerlei alternatieve verschijnselen die onderling weinig samenhang lijken te vertonen en als aanduiding van een levensbeschouwing die er van uit gaat dat er in de komende eeuwen een wereldwijde overgang zal plaats vinden naar een tijdperk van menselijke ontwikkeling, vrede en geluk. Vanzelfsprekend heb ik hier deze laatste betekenis op het oog.

De Nieuwetijdsbeweging baseert zich onder meer op astrologische leringen volgens welke we langzaam maar zeker terechtkomen in het Aquariustijdperk, een periode van zo'n tweeduizend jaar die bepaald wordt door de eigenschappen van het sterrenbeeld Waterman (Aquarius). Dit soort gedachten bestaan feitelijk al heel lang, maar hebben aan populariteit gewonnen sinds de jaren '60.

In feite komen ook deze voorspellingen van de Nieuwetijdsbeweging (bijna) nooit in aanmerking voor parapsychologisch onderzoek. Ze hebben meer te maken met astrologie dan met parapsychologie.

Een veel ouder voorbeeld van profetieën over een gouden toekomst vindt men ondermeer bij de Joden die wachten op de komst van een zogeheten Messias die hen zal verlossen van hun aardse problemen en een tijd van vrede zal brengen. Volgens de christenen is de Messias allang gekomen, namelijk in de persoon van Jezus van Nazareth, maar ook bij hen bestaan er voorspellingen over een positieve toekomst op aarde. In de vorm van een duizendjarig vredesrijk.

De reeds genoemde Nostradamus geloofde hier heilig in en plaatste de aanvang van dit rijk voor de het begin van het derde millennium na Christus.

Er zijn ook concretere zaken voorspeld over een zonnigere toekomst. Een voorbeeld daarvan vinden we bij paragnost Joop van Limbeek:

‘Ik zie in de komende jaren, zeker tot 1986, helaas eerst nog een toenemende angst. Maar daarna zal zich, langzaam maar zeker, een ander positiever tijdsbestel opbouwen. Die

verandering kan de mens mee zelf bewerkstelligen! Allereerst moet hij ook met het negatieve leren leven. (...)

Er staat geschreven: "Zij zullen allen één zijn". En wat zien we gebeuren, ook binnen onze grenzen? Dat de vermenging van rassen en culturen zich -al is het vaak nog met tegenkating- aan het voltrekken is, door de "vreemdelingen" die zich hier gevestigd hebben in de loop van de tijd.

Ik heb in de verre toekomst die eenheid mogen zien! Eén ras! Met een prachtige huidskleur, die er uitziet als van mensen die door de zon mooi gebruid zijn. Het komt, vast en zeker!"

Deze voorspelling van Van Limbeek lijkt een beetje op die van de eerder vermelde paragnoste die voorspelde dat mijn inmiddels overleden vriend zou trouwen. Ook bij hem gaat het waarschijnlijk eerder om voor hem zelf wenselijke voorstellingen dan om echte voorschouw. Het is namelijk zeer onwaarschijnlijk dat mensen van verschillende ethnische afkomst zich allemaal precies zo vermengen dat iedereen dezelfde bruine huidskleur krijgt. Als een Chinees en een Hollander met elkaar trouwen krijgen ze bijvoorbeeld echt geen "bruine" kinderen.

Paragnost schreeuwt hysterisch: "Het is bijna afgelopen! Ik heb haast geen stem meer over!"

7.9 Edgar Cayce

Een van de bekendste Amerikaanse paragnosten was Edgar Cayce, bijgenaamd de "slapende profeet". Hij kon naar verluidt in een soort trance zonder medische opleiding diagnoses stellen van patiënten die hij nog niet ontmoet had. Ook gaf hij zogeheten "readings", sessies waarin hij inging op de psychologische en sociale achtergronden van cliënten. Bij een van die sessies vertelde iemand hem een droom, die Cayce interpreteerde als een precognitief visioen van het instorten van de beurs van Wall Street.

Zes maanden later gebeurde dit ook inderdaad, wat tot de grote crisis van de jaren '30 leidde.

Maar ook Cayce deed vagere uitspraken over een toekomstig tijdperk die lijken op die van de New Age-beweging, en waar we parapsychologisch dus niets mee kunnen beginnen. Sommige uitspraken zijn zeker niet uitgekomen, zoals de uitspraak dat China katholiek zou worden.

Edgar Cayce

7.10 Jeanne Dixon

Jeanne Dixon is een van de bekendste Amerikaanse vrouwelijke helderzienden geweest. Haar gaven werden ook commercieel goed uitgebuit. Na haar dood probeerden de exploitanten van een website het te doen voorkomen dat ze nog steeds volop aan die website meedeed. Dit neemt niet weg dat ze best parapsychologisch interessante uitspraken gedaan kan hebben. De bekendste daarvan hebben betrekking op de aanslagen op leden van de Kennedy-familie.

Het is echter opvallend dat ze daarbuiten nauwelijks bekend is geworden vanwege andere juiste voorspellingen. Daarom mogen we er vanuit gaan dat ze die niet meer deed dan andere paragnosten.

7.11 Samenvatting

De meeste voorspellingen die paragnosten doen, komen uitsluitend neer op uitspraken over de toekomst van de persoon die hen raadpleegt. Sommige daarvan zijn inderdaad uitgekomen nadat ze goed waren gedocumenteerd. Individuele voorspellingen zijn alleen zinvol als ze ertoe leiden dat iemand gerustgesteld wordt of positieve actie onderneemt om bepaalde dingen te vermijden. Overigens komen veel voorspellingen niet uit. We kunnen daarom ook niet afgaan op het gevoel van paragnosten zelf dat hun voorspellingen juist zijn. Eenzelfde patroon zien we bij collectieve voorspellingen. Een groot deel daarvan berust niet op precognitie maar op eigen verwachtingen, telepathie en mogelijk ook het oppikken van tendensen die in de lucht hangen maar daarom nog niet verwezenlijkt hoeven te worden.

Een aparte categorie voorspellingen bestaat uit duistere uitspraken zoals die van de bekende Nostradamus waar je in feite alle kanten mee op kunt. Deze zijn parapsychologisch gezien onbruikbaar.

7.12 Volgende les

In de volgende les staan we stil bij telepathie en helderziendheid onder dieren.

Veel succes met de vragen!

7.13 Huiswerkopgaven

1. Hoe kunnen we onderscheid maken tussen juiste en onjuiste voorspellingen?
2. Waarom zijn de voorspellingen van Nostradamus parapsychologisch gezien oninteressant?
3. Gaat het Derde Geheim van Fatima over:
 - a. een Derde Wereldoorlog?
 - b. een mislukte moordaanslag op de Paus?
 - c. een gelukke moordaanslag op de Paus?
4. Wanneer is het verstandig om rekening te houden met voorspellingen en wanneer niet?

7.14 Oefenopgave

Zoek een paar voorspellingen van paragnosten in kranten, tijdschriften of boeken. Stel per voorspelling vast of ze mogelijk parapsychologisch interessant kan zijn.

7.15 Literatuur

- Bender, H. (1983). *Zukunftsvisionen, Kriegsprophezeiungen, Sterbeerlebnisse* München: R. Piper & Co.
- Cayce, H. (Ed.) (1969). *The Edgar Cayce Reader*. New York: Warner Books.
- Rivas, T. (1999). *Verscheen Maria in Fatima?* Prana, 115, 45-51.
- Tenhaeff, W.H.C. (1981). *De Voorschouw: Onderzoekingen op het gebied van helderziendheid in de tijd*. Den Haag: Leopold.
- Vreede, W.L. (1982). *De profetieën van Nostradamus* (4e druk). Amsterdam: Uitgeverij Schors.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 8

Inhoud

- 8.1 Inleiding
- 8.2 Zijn dieren een soort machines?
- 8.3 Het innerlijk leven van dieren
- 8.4 Terug naar huis
- 8.5 Telepathie
- 8.6 Het voorzien van toekomstige gevaren
- 8.7 Experimenten
- 8.8 Kritiek op het idee van dierlijke ESP
- 8.9 Samenvatting
- 8.10 Volgende les
- 8.11 Huiswerkopgaven
- 8.12 Oefenopgave
- 8.13 Literatuur

8.1 Inleiding

Mijn kater Guusje bleef een keer drie dagen achter elkaar buiten. Dit strookte helemaal niet met zijn normale gedrag. Gewoonlijk gaat hij 's avonds elke dag een paar uur de hort op en komt voor de nacht gevallen is weer thuis. Ik woon in een flat en heb dus geen eigen tuin waarin hij 24 uur per dag zou kunnen rondstruinen. We hebben samen de gewoonte dat ik hem voordat ik zelf ga slapen bij me roep of fluit en dat hij dan zo snel mogelijk naar me toe rent. Maar nu was hij dus al 3 etmalen niet thuisgekomen en ik begon me erg ongerust te maken. Ik maakte zelfs een soort affiche compleet met foto en hing dit op in een supermarkt bij mij in de buurt. Ook meldde ik zijn vermissing bij de Dierenambulance. Na drie dagen deed ik een bezoeker van mij rond 3 uur 's nachts uitgeleide. Daarbij ging ik niet zoals gewoonlijk door de voordeur van mijn flat, maar door de achterdeur omdat hij met de fiets was en daarom de keldertrap aan de achterkant moest nemen. Tot mijn grote verbazing zat Guusje daar opeens vermagerd en nat bij die achtertrap. Dit was extra vreemd omdat ik hem in bijna alle gevallen aan de voorkant naar binnenlaat. Het was net alsof hij had aan gevoeld dat ik uitgerekend rond die tijd door de achterdeur naar buiten zou gaan.

In deze les gaan we in op wat er bekend is over dit soort mogelijke gevallen van buitenzintuiglijke waarneming bij dieren.

8.2 Zijn dieren een soort machines?

Veel mensen zien hun huisdieren als een soort vrienden of zelfs gezinsleden. Ze gaan er vanuit dat hun dier net als zichzelf gedachten en gevoelens heeft en een band voelt met zijn menselijke verzorger. Dit geldt met name voor sociale diersoorten zoals honden die in hun sociale gedrag sterke overeenkomsten kunnen vertonen met mensen.

De wetenschap twijfelt van oudsher vaak aan dingen die gewone mensen vanzelfsprekend vinden. Dat is trouwens maar goed ook want anders zou ze nooit iets nieuws kunnen ontdekken. Ook bij de opvattingen die er onder gewone mensen leven over dieren zijn grote vraagtekens gezet. Veel wetenschappers vinden dat dieren teveel gezien worden als mensen, terwijl ze waarschijnlijk heel andere soorten gevoelens en gedachten hebben. Sommige wetenschappers zijn nog veel verder gegaan. In navolging van de 17e-eeuwse filosoof en wiskundige René Descartes gaan ze er van uit dat dieren niet zozeer andere gevoelens en gedachten hebben dan mensen, maar dat ze helemaal geen gevoelens en gedachten hebben. In de tijd van Descartes bestonden er al een soort robots, de zogeheten "automaten", apparaatjes waarin een mechaniekje zat dat er voor zorgden dat ze zich op een bepaalde manier bewogen. De automaten waren in staat om bepaalde handelingen te verrichten waardoor ze op mensen leken. Een draaiorgel of pianola zijn voorbeelden van automaten die ook nu nog tamelijk populair zijn. Net als een computer werken ze op basis van een programma. Ze denken daar niet over na, maar voeren het gewoon gedachteloos uit. Zo zal niemand dan ook beweren dat een draaiorgel muzikaal inzicht heeft. Descartes dacht dat dieren te vergelijken waren met een soort natuurlijke automaten. Apparaten zonder gedachten of gevoelens die door de natuur of God geprogrammeerd waren om zich op een bepaalde manier te gedragen.

Een berucht voorbeeld van deze opvatting is de gedachte dat als een hond, die zonder verdoving wordt opengesneden voor een dierproef, piept en jankt dit geen teken is van pijn of angst. Het zou in plaats daarvan alleen maar gaan om voorgeprogrammeerde geluiden die horen bij zijn mechaniekje.

Deze vreemde gedachtegang heeft veel meer geleerde aanhangers gehad dan je als leek zou verwachten. Zelfs tot ver in de 20e eeuw gingen veel biologen en psychologen er van uit dat dieren inderdaad niet veel meer waren dan een soort natuurlijke robots zonder innerlijk leven. In de psychologische stroming van het behaviourisme (=richting die alleen het waarneembare gedrag bestudeert) ging men er vanuit dat je in ieder geval niet in een dier zijn geest kunt kijken en er daarom net zo goed vanuit mag gaan dat die geest niet bestaat. Ook tegenwoordig zijn er psychologen die ontkennen dat het aannemelijk is dat dieren gevoelens en gedachten hebben. Ze geven tegenwoordig meestal wel toe dat dieren zich intelligent lijken te kunnen gedragen, maar wijzen er dan net als Descartes op dat het zou kunnen gaan om een soort programma's waarin geen gedachten voorkomen. Een en ander heeft gevolgen voor hoe wetenschappers aankijken tegen dieren en daarom ook voor de manier waarop ze dieren behandelen, bijvoorbeeld in dierexperimenten. Maar het heeft ook consequenties voor de parapsychologische visie op dieren.

Een reuzemuis heeft een doktersjas aan en een brillette op en snijdt met een lancet in de borst van een gillende man. Hij zegt tegen een varken, ook al gekleed als een arts: "Je zou bijna geloven dat zo 'n mens gevoel heeft. Maar gelukkig weten wij wel beter!"

8.3 Het innerlijk leven van dieren

De wetenschappelijke visie op dieren stond vroeger in schril contrast met hoe mensen doorgaans naar dieren kijken. De laatste decennia is daar echter verandering in gekomen. Wetenschappers zijn zich veel meer bewust geworden van het intelligente gedrag van diersoorten zoals mensapen, dolfijnen, olifanten en wolven en ze beseffen dat dit gedrag niet verklaard kan worden als het gevolg van vaststaande programma's.

Daar zijn de gedragingen namelijk te flexibel voor. Ze vereisen met andere woorden een bepaalde vorm van denken.

Ook realiseert men zich met name de laatste jaren steeds meer dat dieren ook qua emotioneel gedrag erg op mensen lijken. Ons eigen emotionele gedrag is meestal gekoppeld aan sterke innerlijke emoties. Als we bijvoorbeeld huilen is dat meestal omdat we verdrietig of ontroerd zijn. Het is dan onredelijk om er zo maar vanuit te gaan dat dit bij dieren anders zal zijn.

Sommigen brengen hier tegenin dat wij mensen een taal hebben die ons in staat stelt om ons bewust te zijn van onze gedachten en emoties. Maar dit betekent nog niet dat wezens zonder taal daarom ook geen gedachten of emoties hebben. Als we daar wel van uitgaan zouden bijvoorbeeld pasgeboren baby's niets kunnen voelen totdat ze hun eerste woordjes hebben geleerd. Er zijn inderdaad een paar consequente wetenschappers die dat werkelijk geloven! De meeste van hen zijn echter tegenwoordig toch wel van mening dat er zoveel overeenkomsten bestaan tussen de bouw van het zenuwstelsel en het gedrag van mensen en van dieren dat het onredelijk is om er vanuit te gaan dat dieren geen geest hebben. Dit maakt het voor parapsychologen mogelijk om te onderzoeken of de dierlijke geest dezelfde paranormale vermogens kan vertonen als de menselijke geest.

Natuurlijk wordt het onderzoek naar deze vermogens wel bemoeilijkt doordat dieren niet in mensentaal kunnen vertellen wat er in hen omgaat, maar hun gedrag kan toch vaak duidelijke aanwijzingen daaromtrent geven.

Telepathie en helderziendheid bij dieren is geen nieuw onderwerp binnen de parapsychologie. Parapsychologen als W.H.C. Tenhaeff schreven er al over. Toch is er vergeleken met onderzoek bij mensen weinig experimenteel onderzoek gedaan bij dieren. De studie van buitenzintuiglijke waarneming bij dieren is van oudsher voornamelijk onderzoek naar spontane ervaringen.

We kunnen deze spontane ervaringen onderverdelen in verschillende soorten:

- Het terugvinden van de weg naar huis zonder dat dit verklaard kan worden door normale, zintuiglijke informatie die het dier onderweg opdoet
- Telepathie bij dieren
- Het voorzien van toekomstige gevaren.

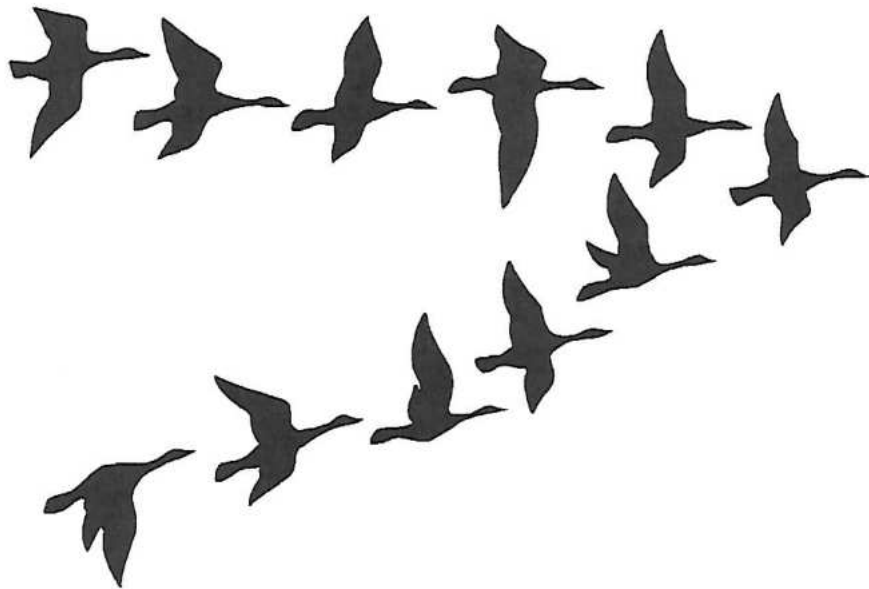
8.4 Terug naar huis

Er zijn gevallen bekend waarin dieren grote afstanden overbruggen om een bepaald doel te bereiken zonder dat er normale prikkels zijn die het dier de weg kunnen wijzen. Waarschijnlijk zijn lang niet alle voorbeelden die hiervoor worden aangevoerd ook echt parapsychologisch van belang. Sommigen voeren bijvoorbeeld de trek van duiven aan als bewijs voor een paranormaal vermogen bij deze dieren. Ze zijn niet op de hoogte van het feit dat dieren veel lichamelijke zintuigen kunnen bezitten die hen in staat stellen dingen te doen die op mensen de indruk kunnen maken dat ze niet mogelijk zijn langs normale wegen. Een voorbeeld daarvan is het sonarsysteem van dolfijnen dat gebruik maakt van geluidsgolven om deze dieren zich een beeld te laten vormen van de omgeving. Het is niet alleen mogelijk, maar zelfs waarschijnlijk dat we nog lang niet alle normale zintuigen van dieren kennen. Zo kan er ook een soort "kompas" in de hersenen van een duif zitten dat de duif in staat stelt om zijn positie te bepalen en zo ook de weg terug te vinden in een onbekende omgeving. Dit onbekende 'zintuig' zou bijvoorbeeld een gevoeligheid voor aardmagnetisme kunnen zijn, of een extreem goede waarneming van zeer lage geluidsfrequenties.

Ook de mens kent een soort ruimtegevoel dat bij bepaalde mensen veel beter ontwikkeld is dan bij anderen. Zulke zintuigen zijn zeker interessant, maar ze hebben niets te maken met parapsychologische vermogens. Omdat daarbij nou juist geen gebruik gemaakt wordt van de normale, lichamelijke zintuigen van het dier.

Toch zijn niet alle gevallen op dit gebied irrelevant voor de parapsychologie. Er zijn namelijk ook goed gedocumenteerde ervaringen bekend rond diersoorten waarover we geen gegevens bezitten die wijzen op een innerlijk kompas. Of die met een innerlijk kompas gewoon niet bevredigend verklaard worden. Een voorbeeld daarvan is het geval van een Amerikaanse hond, Bobbie genaamd die in augustus 1923 zijn baasje en vrouwtje kwijtraakte. Zij waren noodgedwongen zonder hun hond verder gereisd. Bobbie legde een enorme afstand af om ze terug te vinden. Hij trok door de staten Illinois en Iowa om te eindigen in Oregon. Onderweg wist hij steeds eten en onderdak te vinden, hoewel hij wel erg vermagerde. Hij stak de Missouri en andere rivieren over en trok zelfs midden in de winter over de Rocky Mountains. Ongeveer zes maanden nadat hij aan zijn reis was begonnen, wist hij het huis van zijn verzorgers te vinden. Hij had meer dan 3000 kilometer aangelegd.

De bioloog Rupert Sheldrake wijst erop dat het gehoorbereik van honden voor normale geluiden van zijn baasje maximaal minder dan een halve kilometer is.

8.5 Telepathie

Met gevallen van telepathie bedoelen we hier: ervaringen die te maken hebben met het aanvoelen van intenties of gevoelens van anderen zonder dat daar normale aanwijzingen voor zijn. De meeste gevallen op dit gebied hebben te maken met het aanvoelen van mensen, omdat we die natuurlijk het gemakkelijkst kunnen opmerken.

Een voorbeeld van deze categorie is het geval van de pointer Leica van de Spaanse psycholoog en journalist Miguel Blanco uit Madrid:

“Ik had een hondje -Leica- een pointer. Ik had een heel speciale telepathische relatie met haar. Ik schreef samen met een vriend een commando op een stuk papier, waarvan ik wou dat ze dat uitvoerde. De hond wist natuurlijk niet wat ik had opgeschreven.

Vervolgens keek ik haar strak aan, dacht aan het commando, bijvoorbeeld dat ze iets concreets naar me toe moest brengen en ze maakte nooit fouten: altijd kwam ze naar me toe met datgene in haar bek dat ik haar geestelijk gevraagd had”. Deze ervaring is in die zin spontaan, dat ze niet plaatsvond onder strikt gecontroleerde omstandigheden. Toch lijkt ze al op een soort speels experiment. Een spontane ervaring waarbij het initiatief lijkt uit te gaan van het dier is bijvoorbeeld die van een vrouw die haar enkel op verschillende plaatsen had gebroken: “Ik lag in bed en had erge pijn toen ik hoorde: ‘Ik weet dat we van verschillende culturen komen en misschien denk je dat ik je niet kan helpen, maar als je me gewoon aait, zal ik je pijn wegnemen.’ Ik hoorde deze woorden net zo helder in mijn hoofd klinken als wanneer iemand tegen me praat. Ik opende mijn ogen en zag toen mijn engeltje van een kat, Kisa, op mijn kussen liggen en mij recht in de ogen kijken. Ik wist dat zij het was geweest. Ik aaide haar inderdaad en mijn pijn ging nog weg ook!”

Het gaat hierbij om een vrouw die in mentaal formuleert wat ze (eventueel) aan telepathische signalen van haar kant opvangt. Ze gaat daarbij in ieder geval gedeeltelijk de mist in. Een kat kan namelijk zeker heel intelligent en gevoelig zijn, maar heeft duidelijk geen benul van wat wij mensen met een begrip als "culturen" bedoelen. Dus als het hierbij al gaat om echte telepathie, dan is het hoe dan ook telepathie waarbij een flink stuk interpretatie door de mens komt kijken.

Hetzelfde geldt voor een rage uit de jaren '80 onder leiding van mensen als Beatrice Lydecker om telepathisch te communiceren. Bovendien komt hier nog een ander probleem bij kijken. Als je doelbewust streeft naar telepathisch contact met dieren, zou het best kunnen dat je wel contact krijgt met het dier maar zonder dat het dier zich daar zelf van bewust is. Dit is vergelijkbaar met de passieve rol van een cliënt van een paragnost. De paragnost kan allerlei telepathische informatie over iemand doorkrijgen zonder dat die persoon daar bewust aan meewerkt. Overigens wil dat zeker niet zeggen dat paragnosten die gespecialiseerd zijn in dieren geen nuttig werk kunnen doen. Het is goed mogelijk dat ze dieren helpen door hun inzicht in de psychische of fysieke klachten van die dieren.

De beste spontane aanwijzingen voor buitenzintuiglijke waarneming bij dieren hebben te maken met reacties van dieren op de gemoedstoestand of bedoelingen van anderen zonder dat die anderen zich in dezelfde ruimte bevinden.

Een voorbeeld daarvan ziet er als volgt uit. Ian Fraser Ker uit Westcourt, Surrey, merkte dat zijn hond, een boxer, erg opgewonden werd vlak voordat hij thuiskwam. Ian was iemand die voor zijn werk ver van huis met het vliegtuig moest reizen en dus ook op onvoorspelbare tijden thuiskwam: 'Dit ging op den duur zo ver dat mijn vrouw op dagen dat mijn hond tekenen van opwinding vertoonde en bij de voordeur ging zitten, met zijn snuit zo ver mogelijk in de brievenbus, eten voor me klaarmaakte, en ja hoor, dan belde ik van het vliegveld om te zeggen dat ik er aankwam.'

Het vermogen om iemands thuiskomst te voorvoelen lijkt bij heel veel zoogdiersoorten en vogelsoorten voor te komen, zoals bij honden, katten, schapen, paarden, apen en papegaaien. Rupert Sheldrake wijst erop dat er als dit soort telepathie tussen mens en dier voorkomt, waarschijnlijk ook telepathie tussen dieren onderling voorkomt in de vrije natuur. Het zou dan moeten gaan om een waardevolle extra bron van informatie en een middel van communicatie om banden tussen individuele dieren te versterken. Daarbij komen er net als bij menselijke paragnosten waarschijnlijk "specialisaties" voor die overeenkomen met de voorkeuren en interesses van het individuele dier.

Het spontane bewijsmateriaal voor telepathie met dieren liegt er niet om.

Een aparte categorie daarbinnen wordt nog gevormd door telepathie rond sterfgevallen. Een voorbeeld daarvan draait om een kater bij een gezin in Zwitserland, die sterk gehecht was aan de zoon des huizes Frank, die ging werken als scheepskok. Hij kwam op onregelmatige tijdstippen thuis, en de kat wachtte hem bij de deur op voordat hij aankwam. Maar op een dag ging de kat bij de deur zitten en miauwde ontzettend treurig. 'We konden hem niet bij deur weg krijgen. Ten slotte lieten we hem in Franks kamer, waar hij aan alles snuffelde maar toch doorging met zijn gejammer. Twee dagen na het vreemde gedrag van de kat kregen we het bericht dat onze zoon exact op dat tijdstip was gestorven in Thailand.' (Karl Pulfer, Koppingen, Zwitserland). De afstand bedroeg meer dan 11.000 kilometer.

Een eigenaar van een kat rammelt met een pak kattenvoer, zijn kat cirkelt om hem heen en hij zegt onnozel: "Moet je zien, die kat voelt me perfect aan!"

8.6 Het voorzien van toekomstige gevaren

Voor voorschouw onder dieren geldt iets dergelijks als voor het mogelijk paranormaal de weg terugvinden. We weten nog lang niet alles van dierlijke zintuigen zodat we vooral bij natuurrampen, zoals aardbevingen moeten oppassen om de reacties van dieren meteen maar toe te schrijven aan een vorm van helderziendheid. Het is bijvoorbeeld heel waarschijnlijk dat dieren gevoeliger zijn voor seismische trillingen dan mensen. Honden werden bijvoorbeeld ook met succes ingezet in oorlogen om voor mensen onhoorbare geluiden te detecteren die direct verbonden waren met gevaar.

Begin jaren '90 deed de Britse dierenarts Andrew Edney een onderzoek naar 21 honden die epileptische aanvallen van hun baasje leken te kunnen voorspellen door onrustig te worden en waarschuwingssignalen te geven. In eerste instantie zou je dan denken aan normale lichamelijke signalen van de patiënt die de hond opvangt. Maar Dr. Peter Halama, een neuroloog in Hamburg heeft een epileptische patiënte wier honden ook reageren wanneer ze zich in een andere kamer bevinden:

"Voor een aanval blijven haar honden (twee bastaards, een reu en een teef) dicht in haar buurt, en zodra de aanval begint, proberen ze haar te helpen. Een van de twee probeert tussen haar en de vloer te komen voordat ze valt. Als ze op de vloer ligt likken ze haar gezicht en haar handen tot ze weer volledig bij bewustzijn is. Ze laten geen andere personen in haar buurt toe wanneer ze zich in deze toestand bevindt. Als ze in een andere kamer is dan de honden, komen ze kort voor een aanval haar kamer binnen rennen en blijven bij haar, klaar om haar op dezelfde manier bij te staan. Haar man heeft dit vaak gezien en hij kan dit gedrag bevestigen."

Ook een naderende, plotselinge dood schijnen dieren te kunnen voorvoelen zoals blijkt uit het volgende geval van Christine Vickery en haar man in Sacramento, Californie. Meneer Vickery was een gezondheidsfanaat en ogenschijnlijk kerngezond, maar: "Op de avond van de eerste december (1995) kwam hij zoals gebruikelijk om 18.30 uur thuis. In plaats van op hem af te rennen om hem te begroeten, bleven mijn honden Smokie en Popsie in hun manden in een andere kamer liggen. Hij riep ze. Ze weigerden te bewegen. Om 21.00 uur kwamen de honden de eetkamer binnen en gingen aan de voeten van mijn man zitten. Mijn man was ongerust en vroeg zich af (zoals hij zei) wat zij wisten dat hij niet wist. Ze volhardden gedurende de volgende vijf dagen in dit merkwaardige ritueel. Op de avond van de zesde december knuffelde Smokie, de oudste hond, het been van mijn man met zijn snuit. Popsie gaf hem een poot. Om 1.30 uur op 7 december stierf mijn man in zijn slaap. Ik was jaloers op mijn honden. Zij hadden het op de een of andere manier geweten en afscheid van hem genomen."

8.7 Experimenten

Er zijn in verhouding tot de vele meldingen van spontane ervaringen met telepatie en helderziendheid onder dieren weinig experimenten naar deze vermogens gedaan. Daar komt nog bij dat sommige van de experimenten die er wel gedaan zijn ethisch gezien niet door de beugel kunnen omdat er bijvoorbeeld elektrische schokken bij toegepast worden die de dieren door middel van voorschouw moeten zien te vermijden.

Sommige parapsychologen hebben zich expliciet uitgesproken tegen dit soort praktijken die duidelijk niet in een volwassen parapsychologie thuishoren. Als dit soort dieronvriendelijke proeven alles zijn wat parapsychologen kunnen verzinnen rond ESP bij dieren, dan is het beter dat ze zich strikt beperken tot het onderzoeken van spontane ervaringen. Er is de laatste jaren echter een belangrijke uitzondering. De bekende bioloog Dr. Rupert Sheldrake neemt de spontane ervaringen van ESP bij dieren zo serieus dat hij

proefopstellingen heeft bedacht die voortborduren op de spontane fenomenen. Hij probeert verschijnselen als aanvoelen dat het baasje thuiskomt onder gecontroleerde omstandigheden te laten plaatsvinden.

Zijn onderzoek staat nog in de kinderschoenen maar het lijkt er nu al op dat hij harde experimentele bewijzen gevonden heeft voor telepathie met dieren.

8.8 Kritiek op het idee van dierlijke ESP

De meeste mensen gaan er tegenwoordig vanuit dat dieren gedachten en gevoelens hebben. Maar dat is voor velen nog iets heel anders dan de stelling dat dieren ook telepathie en helderziendheid kunnen vertonen. Dat komt omdat ze het bestaan van deze verschijnselen helemaal niet aanvaarden, ook niet bij de mens. Of omdat ze ervan uitgaan dat alleen de mens buitenzintuiglijke waarneming kan vertonen omdat zijn geest van een heel andere orde zou zijn dan die van dieren. Sommigen zijn zelfs benauwd dat het aantonen van ESP bij dieren zou betekenen dat ESP uiteindelijk toch zou berusten op lichamelijke zintuigen, dus ook bij de mens.

Toch zitten ze natuurlijk wel met de vele spontane gevallen die aangeven dat er wel degelijk telepathie met dieren mogelijk is. De tegenstanders van telepathie met dieren, waaronder John Randall, ontkennen daarom niet dat er iets paranormals aan de hand is. Maar ze proberen het wel weg te verklaren door middel van een inwerking van de menselijke geest op het brein van de dieren. Er zou dus geen sprake zijn van telepathie tussen mens en dier, maar van psychokinese van mensen op het lichaam van dieren. Het absurde aan deze theorie is dat er, zodra je een dierlijke geest erkent, geen reden meer kan zijn om te ontkennen dat de menselijke geest die dierlijke geest zelf beïnvloedt. Wat op zichzelf dus ook al neer zou komen op telepathie, ook al zou het dier in dat geval alleen 'ontvanger' zijn.

8.9 Samenvatting

Niet alles wat mensen aanzien voor buitenzintuiglijke waarneming onder dieren is dat ook echt. Bepaalde gevallen zullen ook berusten op nog onbekende normale zintuigen van dieren. Toch is er een groot aantal spontane gevallen en een opkomende experimentele traditie die aantoont dat er buitenzintuiglijke waarneming onder dieren bestaat. Ook bij dieren komt er een soort specialisaties in ESP voor die samenhangen met de voorkeuren en banden van het individuele dier. De weerstand tegen het begrip buitenzintuiglijke waarneming bij dieren heeft geleid tot een vreemde theorie die bij voorbaat uitgaat van een verschil tussen de menselijke en de dierlijke geest.

8.10 Volgende les

In de volgende les gaan we in op de praktische toepasbaarheid van ESP.

8.11 Huiswerkopgaven

1. Sommige katten voelen het feilloos aan wanneer ze naar de dierenarts moeten voor een prikje of ingreep en verstoppen zich dan. Wanneer mogen we in zo'n geval spreken van buitenzintuiglijke waarneming?
2. Waarom is de theorie van Randall geen aannemelijke theorie?
3. Noem enkele diersoorten waarvan zijn spontane paranormale ervaringen gemeld.
4. Noem twee voordelen die telepathie voor dieren in een natuurlijke omgeving kan hebben.

8.12 Oefenopgave

Als je met zijn tweeën in een huis woont en jij hebt een huisdier, vraag dan aan je huisgenoot of hij eventueel in patroon kan ontdekken in overeenkomsten tussen het gedrag van het dier en het moment waarop je thuiskomt.

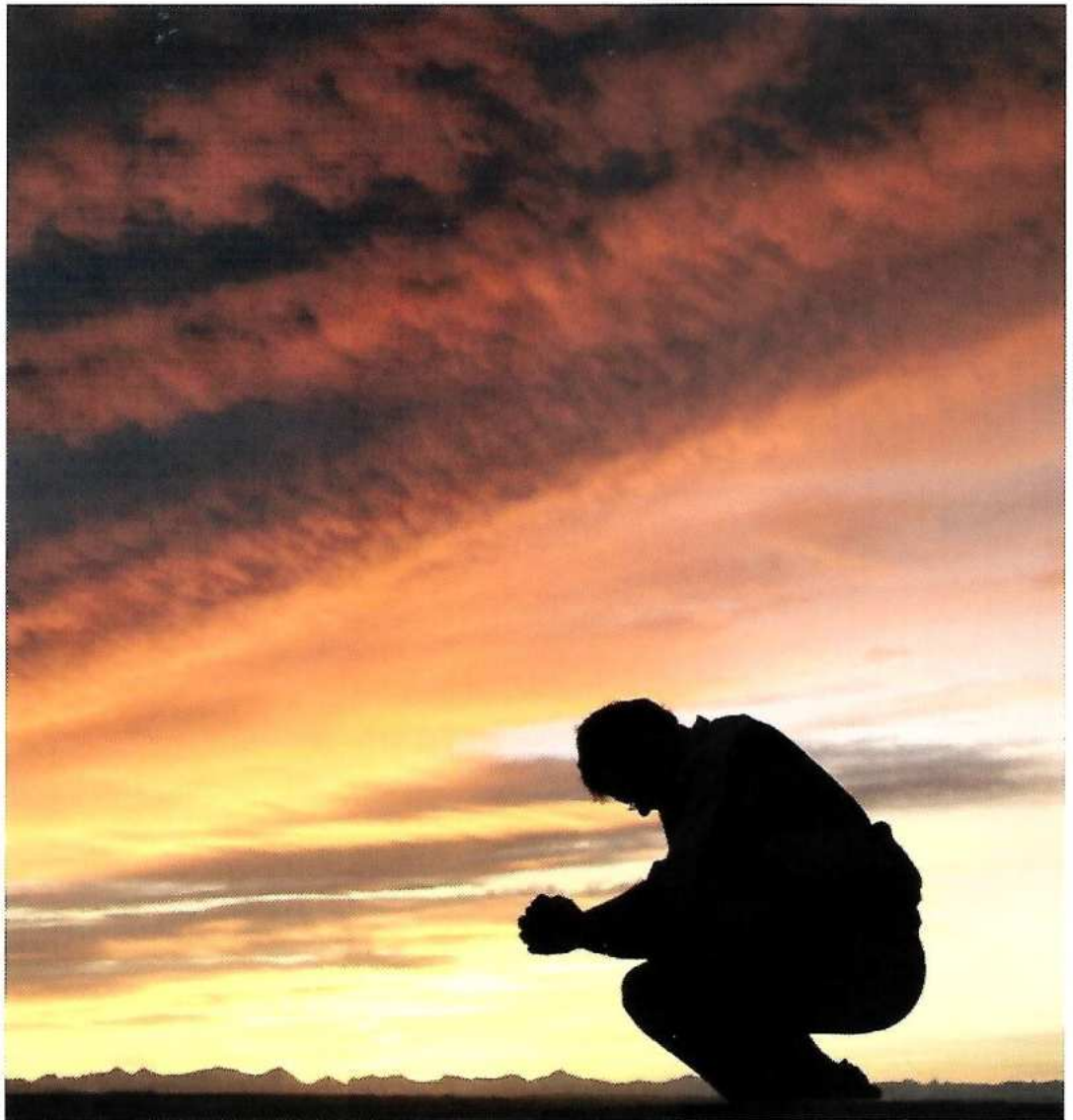
Als je zelf geen huisdier hebt, spreek dan met iemand af voor wie dat wel geldt, en observeer zelf het gedrag van het huisdier in verband met de thuiskomst van de eigenaar.

8.13 Literatuur

- Huisman, F. (1985). Zo praat je met dieren. Deventer: Ankh-Hermes.
- Huisman, F. (1998). Over het bewustzijn van dieren. Deventer: Ankh-Hermes.
- Lydecker, B. (1982). Contact met dieren: hoe mensen met dieren kunnen praten. Deventer: Ankh-Hermes.
- Randall, J. R. (1998). Animal PSI revisited. *The Paranormal Review*, 6, 12-15.
- Rivas, T. (1997). Hebben dieren een bewustzijn? *Psychologie*, 22-25.
- Rivas, T. (1999a). A question of parsimony: Animals and PSI. *The Paranormal Review*, 9, 9-10.
- Rivas, T. (1999b). Bestaat er een dierlijke ziel? *Gezond Idee!*, 46, 12-13.
- Schul, B. (1977). *The psychic power of animals*. Londen: Coroner Books.
- Sheldrake, R. (1999) *Honden weten wanneer hun baas thuiskomt: Een onderzoek naar de mysterieuze vermogens van dieren*. Utrecht: Kosmos-Z&K Uitgevers.
- Smith, P. (1989). *Animal Talk: Interspecies Telepathic Communication*. Point Reyes, CA: Pegasus Publications.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 9 T/M 12

471

PARAPSYCHOLOGIE

LES 9

Praktische toepassingen van ESP

- 9.1 Inleiding
- 9.2 Persoonlijke consulten
- 9.3 Nut van persoonlijke consulten
- 9.4 Vermissingen
- 9.5 Diagnoses
- 9.6 Wetenschap
- 9.7 Telepathie en relaties
- 9.8 Telepathische beïnvloeding
- 9.9 Praktische toepassingen van helderziendheid
- 9.10 Samenvatting
- 9.11 Volgende les
- 9.12 Huiswerkopgaven
- 9.13 Oefenopgave
- 9.14 Literatuurlijst

9.1 Inleiding

In de vorige lessen heb ik je een overzicht proberen te geven van onderzoek naar ESP oftewel telepathie en helderziendheid in hun verschillende varianten. In deze les gaan we kijken hoe ESP in de praktijk toegepast zou kunnen worden.

9.2 Persoonlijke consulten

De bekendste manier waarop mensen op dit moment gebruik maken van ESP is het paragnostische consult. Natuurlijk is het voor leken heel moeilijk om vast te stellen of de paragnost die ze raadplegen ook echt bekwaam is of niet. Ik bedoel daar niet alleen mee of hij of zij juiste uitspraken doet, maar ook of de paragnost zich houdt aan morele principes. Het gaat dan om dingen als niet zo maar plompverloren praten over intieme of pijnlijke ervaringen van cliënten of over rampen die in de toekomst zouden kunnen plaatsvinden.

**Morele
principes**

Mensen zijn bij gebrek aan een betrouwbaar meldpunt van officieel erkende paragnosten aangewezen op mond-tot-mond reclame en stukjes in kranten of tijdschriften. Het is raadzaam om enkele paragnosten bij hen uit de buurt te bezoeken zodat ze als het ware een vergelijkend warenonderzoek kunnen houden.

Verdacht

Daarbij hoort ook de prijs van een consult een belangrijke rol te spelen. Weliswaar is niet elke gratis paragnost ook meteen bekwaam, maar het is verdacht als een paragnost bijvoorbeeld € 140,- per uur vraagt en daarbij ook nog beweert dat hij 100% onfeilbaar is. Helaas zie je deze combinatie vaak genoeg in advertenties in dagbladen staan. Een goede helderziende is hoe dan ook bescheiden en onderkent zijn beperkingen.

Cliënt: Maar u zei dat ik mocht rekenen op 100% resultaat! U zou Pierre zeker opsporen! Ik wil mijn geld terug, meneer!

Paragnost: Er kan gewoon niets meer gedaan worden aan deze zaak. Pierres lijkt ligt ergens op een diepe zeebodem. U krijgt 100% van wat er mogelijk is, namelijk helemaal niets.

Paranormale informatie

In een paragnostisch consult doet de paragnost uitspraken over het leven van de cliënt zelf of dat van zijn vrienden, gezins- en familieleden. Deze uitspraken kunnen voor een groot deel berusten op normale mensenkennis en dergelijke en dan maken ze geen onderdeel uit van het eigenlijke paranormale proces. Het paragnostische consult verschilt nou juist van andere consulten doordat er gebruik gemaakt wordt van paranormale informatie.

Interpreteren

Voor zover het inderdaad gaat om paranormale bronnen van kennis, kunnen we een onderscheid maken tussen informatie op basis van telepathie, helderziendheid, terugschouw en voorschouw. Bij al die vormen van ESP moeten we rekening houden met het feit dat de paragnost de indrukken die hij doorkrijgt goed moet kunnen interpreteren. Een paragnost die bijvoorbeeld nog nooit in een hindoetempel is geweest, en ook nooit van het hindoeïsme heeft gehoord, weet zich geen raad met indrukken van zo'n tempel. Hij kan die indrukken niet direct plaatsen, maar moet ze omschrijven. Desondanks hebben paragnosten vaak te snel de neiging om hun indrukken meteen onder te brengen in voor hen bekende categorieën. Ook kan een paragnost sterk de neiging hebben om informatie te vervormen zodat ze in overeenstemming is met zijn levensovertuiging. Veel paragnosten bijvoorbeeld die een vorm van christendom aanhangen, ontkennen dat ze ooit indrukken doorkrijgen van iemands vorige levens, terwijl dit soort indrukken juist

Levens-overtuiging

weer vaak vermeld worden door helderzienden binnen de New Age-beweging. Paragnosten zijn mensen net als iedereen. Ze kennen net als ieder ander sterke voorkeuren of aversies die doorwerken in een gerichtheid op paranormale informatie over specifieke onderwerpen.

In het algemeen geldt daarom dat je het beste op zoek kan gaan naar een paragnost die een ruime levenservaring heeft en tenminste in grote lijnen dezelfde soort levensbeschouwing of godsdienst aanhangt als jijzelf.

9.3 Nut van persoonlijke consulten

Inzicht en advies	<p>We hebben in voorgaande lessen gezien dat paragnosten juiste informatie aan cliënten kunnen verstrekken die berust op telepathie of helderziendheid. Als we het hebben over toepassingen, wordt het dus de vraag wat cliënten met die informatie kunnen. Er zijn globaal genomen twee functies van paragnostische consulten. Ze kunnen neerkomen op het geven van inzicht in de achtergrond van iets of iemand. Maar ze kunnen ook een waarschuwing of advies bevatten met betrekking tot de toekomst. Een voorbeeld zou er als volgt uit kunnen zien. Iemand kampt al maanden met slapeloosheid en voelt zich overdag constant gedeprimeerd. Ze gaat naar een paragnost die haar zonder haar te kennen (juist) vertelt dat haar vader een half jaar geleden plotseling is overleden en dat ze volkomen vast is komen te zitten in haar rouwproces. Hij adviseert haar rust te nemen en in het reine te komen met haar verdriet.</p>
Geen wondermiddel	<p>Een paragnostisch consult is geen wondermiddel. Paragnosten zijn altijd gespecialiseerd in bepaalde onderwerpen en hun uitspraken worden mede sterk bepaald door hun eigen vooroordelen en wereldbeeld. Zeker als een paragnost geen psychotherapeutische opleiding heeft, kan hij weliswaar inzicht geven in psychologische problemen, maar zonder dat hij die problemen daarmee ook helemaal weg kan nemen. Inzicht in psychologische problemen is een belangrijk uitgangspunt voor het aanpakken ervan, maar de meeste psychologische problemen zijn niet volledig op te lossen door dat inzicht alleen.</p>
Beeld van problemen	<p>Een paragnostisch consult is vooral nuttig als het informatie biedt die kan leiden tot een beeld van je problemen. Dat beeld moet dan nog wel worden getoetst aan normale bronnen van informatie. Daarna kan het pas leiden tot een aanpak van de problemen.</p>

Een paragnost: "Je maakt je teveel zorgen. Vooral over geld. Ik zie een rekening. Een rekening ja! Van een alternatieve genezer. Of nee, het is een helderziende. Een para.. een paragnost dat is het juiste woord."

9.4 Vermissingen

Bij vermissingen maakten familieleden, vrienden of politie vroeger geregeld gebruik van de diensten van paragnosten. Ook hierbij geldt dat de paragnost zijn of haar bekwaamheden pas kan aantonen door het leveren van toetsbare, overwegend juiste informatie.

"Baat het niet, dan schaadt het niet"

Patroon

Achteraf vast te stellen

Er is bij vermissingszaken soms sprake van een merkwaardige situatie. Politie en andere betrokkenen geloven zelf niet of nauwelijks in de waarde van paragnostische uitspraken, maar nemen er toch hun toevlucht toe. Onder het mom van: "baat het niet, dan schaadt het niet". Door een gebrek aan parapsychologische expertise heeft de politie vaak ook geen instrument om het kaf van het koren te schiften. Er is soms sprake van honderden "paranormale" tips bij vermissingszaken. De politie probeert hier vervolgens een patroon in te ontdekken, maar zonder dat ze de middelen heeft om de achtergronden van informanten na te trekken. Als de tips al een correcte richting aangeven, dan is dat daarom vaak pas achteraf vast te stellen. Dit is gebleken in de beruchte ontvoeringszaken van Gerrit-Jan Heijn en A. Heineken. Tenhaeff merkt daarom op dat paragnosten parapsychologisch gezien vaak wel interessante uitspraken kunnen doen over een zaak, maar zonder dat hun informatie bruikbaar is voor de politie.

**Select
gezelschap**

In plaats van veel waarde te hechten aan anonieme paragnostische tips van een groot aantal verschillende informanten, lijkt het daarom veel nuttiger om een select gezelschap paragnosten in te zetten, van wie het in parapsychologisch opzicht gezien waarschijnlijk is dat ze een meer dan gemiddelde begaafdheid hebben.

Gerard Croiset

Gerard Croiset is een paragnost die bruikbare informatie verschaftte bij vermissingszaken. Een voorbeeld van zijn kunnen wordt geleverd door Tenhaeff (Ontmoetingen met paragnosten, blz. 149-151):

"Verdronken in de Donau." - Zeer vermeldenswaard is o.m. eveneens de opsporing van een omstreeks vijftigjarige man, die in oktober 1964 vermist werd in een plaatsje dat onder de rook van Belgrado is gelegen. Hij was op een ochtend naar zijn werk gegaan en sindsdien spoorloos. In de dagbladen verscheen zijn portret, in de hoop dat er onder de lezers iemand te vinden zou zijn die gegevens over hem zou kunnen verstrekken. Deze hoop bleek ijdel te wezen. -In het begin van 1965 stelde een in Nederland verblijf houdende Joegoslavische dame, mevrouw O. Sijacic, die als correspondentie van een te Belgrado verschijnend dagblad werkzaam was, zich na overleg met mij gepleegd te hebben, met Croiset in verbinding. Deze had aanvankelijk weinig lust zich met dit geval in te laten; hij wees op het overstelpende aantal brieven met verzoeken om hulp dat hem bereikte, en stelde ons de vraag of het in verband met zijn overladen werkprogramma niet beter was dit geval aan een andere paragnost in behandeling te geven. Na enig over en weer gepraat besloot hij niettemin op het hem gedane verzoek in te gaan.

Hij vertelde zijn bezoekster onder meer dat de vermiste man verdronken was en dagelijks een soort burcht passeerde. Verder zag hij een huis waarin men hout verwerkte, een grote rivier, een aanlegsteiger, vloten en bootjes en nog enkele andere terreinvoorwerpen. Van een en ander maakte hij een ruwe schets, waarna hij zijn consultante vroeg na te gaan of deze gegevens geverifieerd konden worden. Eerst wanneer zou blijken dat hij op het goede spoor was, zou hij verder kunnen gaan. De mogelijkheid bestond immers dat hij op een zijspoor was geraakt. Mevrouw Sijacic gaf hem te verstaan dat zij vreesde dat dit het geval was, daar men van politieke zijde de mening was toegedaan dat de man nog in leven was. Ook geloofde zij niet dat er in de buurt van Belgrado een burcht was zoals Croiset beweerde te hebben gezien.

Ondanks haar twijfel zond zij de verstrekte gegevens, waaronder de terreinschets, aan de redactie van haar krant, met wie zij tevoren inzake haar proefneming met een paragnost overleg gepleegd had en die haar destijds aangemoedigd had met mij contact op te nemen. Niet lang daarna ontving zij een antwoord waaruit bleek dat de opgezonden beschrijving precies klopte met een plaats die door de verdwenen man dagelijks gepasseerd werd (daar stond onder andere een vervallen kasteel en een houtzagerij). Verheugd vroeg zij nu een nieuw consult bij Croiset aan. Bij deze tweede zitting verschaftte zij hem een plattegrond van Belgrado en omgeving. De paragnost zette zonder de kaart ook maar in ogenschouw te nemen direct ergens een merkteken neer. Later bleek dat Croiset precies het stadje Stara Pazova had aangestreept. Dit stadje is ongeveer dertig kilometer van Belgrado verwijderd; de vermiste man was daar werkzaam. Hierna herhaalde Croiset eerst enkele van de reeds door hem in het eerste consult verstrekte gegevens alvorens zich bij hem nieuwe beelden opdrongen. Hij zag dat de man gedronken had en in besonken toestand te water was geraakt en verdronken. "Ik zie een grote rivier (op de eerder door hem gemaakte schets gaf hij de juiste richting aan waarin deze rivier stroomde). Nu zie ik een eilandje en een bocht in de rivier. Daar zie ik een schip liggen. Dat schip kun je niet altijd zien. Op het eilandje zie ik een huis dat niet altijd bewoond is. Het schip dat ik bij het eilandje zie liggen is kapot. Er zit een gat in dat schip, dat een olijfgroene kleur heeft. Ik zie er water in- en uitlopen. Dat moet met eb en vloed te maken hebben. Op een eiland zie ik een soort sloot en voorts een paar pijpen of buizen."

Enkele maanden later zijn de door Croiset verstrekte gegevens over het geheel genomen juist gebleken. Het lijk van de man werd in augustus 1965 op een der eilandjes gevonden. Het was kennelijk tijdens een overstroming van dat gebied meegesleurd en kwam hierdoor op een der eilandjes terecht, die eerst nadat het land weer drooggevallen was, door arbeiders bezocht werd.

Voor de overstroming plaatsvond (de waterstand was in het voorjaar en de zomer van 1965 daar ongewoon hoog) hadden arbeiders op een der vele eilandjes welke hier in de rivier de Donau liggen, een sleuf gegraven waarin buizen gelegd werden ten dienste van de waterzuivering. Toen het water gezakt was en de arbeiders hun werk konden hervatten, vonden zij het lijk van de vermiste. Het lag wel in de buurt van een schip, maar niet bij het door Croiset beschreven "schip dat kapot is". De beschrijving van dit wrak was overigens juist; er is water in- en uitgelopen, dat heeft echter niet met eb en vloed te maken (dat komt immers bij de Donau niet voor) maar wel met de overstroming. Juist is ook de beschrijving van het huis, dat niet altijd bewoond is. In de zomermaanden wordt het gebruikt door zwemmers om zich uit en aan te kleden."

Ook bij vermissingen van huisdieren kunnen echte paragnosten nuttige informatie leveren. Een voorbeeld daarvan is het volgende geval van de Nederlandse helderziende Warner Tholen, behandeld door W.H.C. Tenhaeff in zijn Ontmoetingen met paragnosten (blz 123-125):

**Warner
Tholen**

"Het betreft de vermissing van een hond, toebehorend aan de bekende tekenaar en illustrator Rien Poortvliet, die ons op 16.8.1963 als volgt berichtte.

'Toen wij kortgeleden, laat in de avond, van een kort vakantie-reisje terugkeerden, verwachtten wij een leeg huis. Maar wij waren nog niet binnen of oma kwam de trap af en zei: Urban (een boxer) is weg. Hij was de eerste dag al uit de kennel ontsnapt, vader en moeder hadden direct advertenties geplaatst in de streekbladen en mijn broer was al aan het zoeken geweest, zo maar in het wilde weg. Ik heb de gehele nacht wakker gelegen. De volgende morgen heb ik zitten peinzen wat mij te doen stond. Nog meer advertenties opgegeven, een tekening van de hond gemaakt en met een kort verhaaltje erbij aangeboden aan de kranten... Toen kwamen er telefoontjes. Ik sjouwde de gehele dag adressen af, maar het leverde niets op. Ondertussen belde ik alle dierenasiels in Zuid-Holland, om te waarschuwen en ook de politiebureaus. Ik loofde beloningen uit. Van werken kwam niets meer.

Toen begon mijn broer over een helderziende. (...) De man in Emmeloord, Tholen heet hij, zei: 'Dertig kilometer ten noordoosten van Kethel (woonplaats van de heer Poortvliet) zie ik een molen zonder wieken. Als ik met mijn rug naar die molen ga staan, zie ik links een brug over een kanaal. Op die brug staande zie ik een wegsplitsing, een arm loopt naar een spoorwegovergang, de ander loopt langs een dijk naar een rijtje huizen, daar moet hij zitten. Ga daar maar zoeken.' (...) Urban was twee weken weg toen ik mijnheer Tholen in Emmeloord weer belde. Tholen zei: 'Hij zit in een of andere schuur met een toren erop in Boskoop'. Ik dacht, die man weet het, dus ik naar Boskoop. Ik kon de schuur niet vinden. De mensen dachten dat ik gek was als ik over een schuur met een toren begon. De gehele dag gezocht. Mijn vrouw stond te springen toen ik 's avonds thuiskwam. Zij was 's middags opgebeld door een landarbeider die Urban had gevangen. Wij spoedden ons naar Boskoop. De man woonde in een rijtje huizen naast een schuur met een toren erbij. Hij had Urban klem gereden met zijn tractor en hem de sloot in geschopt. Hij was er bovenop gesprongen en had hem aan zijn stropdas mee naar huis genomen. Hij was nog gebeten ook. Urban was vel over been... Van het ogenblik af dat wij hem in de auto zetten gedroeg hij zich alsof er nooit iets gebeurd was...".

Behalve bij het opsporen van vermiste personen en dieren, kunnen paragnosten ook worden ingezet bij het opsporen van voorwerpen en van criminelen.

Politieagent zegt enigszins spottend: "Paranormale indrukken zijn altijd onzin. Daarom moeten we iedereen even serieus nemen als ze dergelijke waarnemingen melden."

Aanhouding

Ook recenter nog zijn er voorbeelden van geslaagde gevallen waarin paragnosten bruikbare informatie aandroegen. In een daarvan leidde dit zelfs tot de aanhouding van de paragnoste in kwestie, Etta Louisa Smith. Ze werd vier dagen lang vastgehouden omdat ze juiste gegevens verstreekte over een moord die ze niet op een normale manier te weten kon zijn gekomen. Pas na een bekentenis van de echte moordenaar werd ze weer vrijgelaten. Jaren later ontving ze meer dan 26.000 dollar schadevergoeding.

Gerrit-Jan Heijn

In Nederland is er echter in de jaren '80 een ontvoeringszaak geweest die de reputatie van het inzetten van paragnosten voor politiedoeleinden bepaald geen goed heeft gedaan, namelijk de zaak Gerrit-Jan Heijn. Er kwamen duizenden "paranormale" tips binnen die al tijdens het onderzoek parapsychologisch werden geanalyseerd maar zonder dat dit iets opleverde. Het blijft daarbij de vraag of het zinvol is duizenden afzonderlijke tips te analyseren. Misschien is het nuttiger om je alleen te concentreren op indrukken van paragnosten van wie we mogen aannemen dat ze werkelijk geregeld paragnostische indrukken krijgen.

9.5 Diagnoses

Psychologische en sociale problemen

Paragnostische consulten draaien vaak om de psychologische en sociale problemen van cliënten of hun familieleden of vrienden. In de praktijk worden paragnostische consulten trouwens vaak gegeven door paranormale genezers. Paragnosten kunnen echter ook ingezet worden voor het doen van diagnoses. We moeten dan denken aan paranormale informatie over iemands lichamelijke of geestelijke gezondheid. Deze informatie kan vervolgens worden getoetst door artsen, psychiaters of psychologen. Het gaat dus net als bij paragnostische consulten als het goed is om toetsbare uitspraken die vergeleken kunnen worden met informatie uit normale bronnen.

Lichamelijke of geestelijke gezondheid

Toetsbare uitspraken

Het staat vast dat sommige paragnosten in staat zijn om een onverwachte diagnose te stellen die bij een nader onderzoek correct blijkt te zijn. In bepaalde gevallen kan dit heel belangrijk zijn, en zelfs levens redden.

Edgar Cayce

De bekende Amerikaanse paragnost Edgar Cayce was gespecialiseerd in dit soort diagnoses en men beweert dat zij vaak bevestigd werden door artsen. Terwijl Cayce dus zelf geen medische opleiding had gehad.

Gezondheid van dieren

Ook in de veterinaire praktijk kan men gebruik maken van paranormale diagnoses. Het gaat dan dus om paragnosten die gespecialiseerd zijn in de gezondheid van dieren. De Nederlander Focco Huisman en de Amerikaanse Beatrice Lydecker zijn zulke paragnosten. Huisman beschrijft zelf gevallen uit zijn praktijk, zoals het volgende voorbeeld: "De hond van een familie uit Leeuwarden 'fluisterde mij in het oor' dat hij zo zenuwachtig was en daarom zo blafte omdat de zoon van ongeveer zeventien jaar eigenlijk jaloers op hem was; bovendien hoorde ik een soort gedrum dat de hond erg stoorde; ik vroeg aan de eigenaar van de hond wat dat kon betekenen en toen vertelde hij dat de overbuurman gedurende de zomer op zijn drumstel speelde terwijl de ramen open stonden; voorts gaf de hond aan mij door dat de oudste zoon, op wie hij erg gesteld was, een nieuwe relatie had. Die zoon woonde niet meer thuis maar had zijn ouders wel op de hoogte gesteld van zijn relatie. Kennelijk was daar uitgebreid over gesproken in de huiselijke kring ...tja... kleine potjes hebben grote oren!

De familie was stomverbaasd dat de hond mij dat allemaal doorgaf en in een tv- programma hebben zij hun bevindingen nog eens bevestigd" (Over het bewustzijn van dieren, blz.

9.6 Wetenschap

Interessant onderzoek
Reconstructie

Paragnostische consulten en paranormale diagnoses komen als het goed is allebei neer op uitspraken die getoetst kunnen worden aan normale informatie. Dit verschijnsel van toetsbare uitspraken kennen we natuurlijk ook nog uit een ander verband; namelijk de wetenschap. Ook op wetenschappelijk gebied kunnen paragnosten uitspraken doen die leiden tot interessant onderzoek. Ze kunnen een heel ander licht werpen op dingen dan men doorgaans doet en zo mogelijk bijdragen tot ontdekkingen. We kunnen denken aan allerlei takken van wetenschap waarbij men gebruik maakt van reconstructie, zoals

Theorievorming	archeologie, antropologie, geologie en geschiedenis. Maar ook aan theorievorming binnen de natuurwetenschappen, de psychologie en de sociale wetenschappen.
Paranormale archeologie	Een voorbeeld van het inschakelen van paragnosten in een wetenschappelijke context is de zogeheten "paranormale archeologie" (psychic archeology). Daarbij doen paragnosten dus uitspraken over een ver verleden die vervolgens nagevolgd kunnen worden langs de normale archeologische wegen. Het interessante van psychic archeology is dat er hypothesen wordt geformuleerd waar men op een normale manier waarschijnlijk nooit toe gekomen was.
Alleen toetsbare uitspraken	De mogelijkheid van het inzetten van paragnosten bij wetenschappelijk onderzoek wordt nog wel eens belachelijk gemaakt door sceptische wetenschappers. Ze hebben gelijk als ze zich keren tegen het gebruiken van "paranormale" uitspraken alsof het zou gaan om betrouwbare normale informatie. Paranormale uitspraken kunnen alleen een serieuze rol gaan spelen in de wetenschap als ze toetsbaar zijn.
Verloren continenten	Een voorbeeld van hoe het niet moet wordt gevormd door uitspraken over verloren continenten die zich niet laten toetsen. Overigens wordt door aanhangers van bepaalde alternatieve stromingen juist weer gesteld dat de westerse wetenschap veel te beperkt is waar het gaat om de bronnen van kennis die zij als geldig aanvaardt. Dat is waar als ze bedoelen dat wetenschappers parapsychologie vaak nog steeds niet behandelen als een serieuze tak van wetenschap. De oplossing voor dit probleem ligt echter niet in het verwerpen van de westerse wetenschap, maar in de hervorming ervan.
Hervorming	

9.7 Telepathie en relaties

Speciale band	Bij telepathie tussen gewone mensen lijkt er bijna altijd sprake te zijn van een speciale band tussen hen. Zelden of nooit vangen we duidelijke telepathische signalen op van mensen of dieren die we niet kennen, en als dat wel gebeurt, dan gaat het meestal om bewuste concentratie zoals we die kennen uit de paragnostische praktijk. Wel is er nog het fenomeen dat we het verontrustende gevoel kunnen hebben aangestaard te worden door vreemden. Maar duidelijkere indrukken blijven in spontane gevallen bijna altijd beperkt tot signalen van bekenden.
Aangestaard door vreemden	Het is daarom heel begrijpelijk als telepathische ervaringen ertoe leiden dat mensen zich sterker verbonden voelen met de mens of het dier waar de ervaring om draaide.
Verbondenheid	Telepathie is vaak inderdaad een soort ontroerend bewijs voor de verbondenheid die er feitelijk tussen twee wezens bestaat. Hier vanuitgaande kunnen we ons ook voorstellen dat mensen ooit zullen leren om telepathie in te zetten bij het versterken van hun banden met andere mensen of met dieren. Door er bewust naar te streven telepathisch contact met anderen te onderhouden, is het wellicht mogelijk de verbondenheid met hen te vergroten. Natuurlijk is het wel van belang dat je er bij telepathisch contact rekening mee houdt dat niet alles wat je in principe telepathisch zou kunnen delen met een ander, ook de moeite van het delen waard is. Sommige gevoelens zijn bijvoorbeeld helemaal niet prettig en daarom lijkt het niet altijd zinvol om die gevoelens telepathisch op anderen over te brengen. Dit heeft ook te maken met intimiteit en privacy. Hoe intiemer je band met iemand is, des te mooier kan het zijn als er ook een duidelijke telepathische dimensie binnen die band optreedt. Maar andersom kun je je ook voorstellen dat telepathisch contact met iemand juist zeer ongewenst is. Bijvoorbeeld omdat je de persoon in kwestie helemaal niet mag of omdat die persoon een ziekelijke geest heeft.
Intimiteit en privacy	

Telepatische stalking We kunnen ons zelfs vormen van telepathische stalking voorstellen, waarbij een stalker niet voortdurend en obsessief brieven stuurt of telefoontjes pleegt, maar het slachtoffer bestookt met telepathische indrukken. Het is trouwens wel de vraag of dit altijd aan de orde is als iemand het gevoel heeft dat het gebeurt. Er zijn namelijk nogal wat mensen bang voor deze mogelijkheid en er is zelfs een onderzoeker, Lewis Diaz, om vermoord.

9.8 Telepathische beïnvloeding

Telepatische hypnose Er zijn parapsychologische proeven gedaan met het onbewust beïnvloeden van iemands geest door middel van telepathie die aantonen dat dit verschijnsel echt bestaat en lijkt op hypnose. Bekende namen op dit gebied zijn Pierre Janet, Bechterev en Wassilijev. Eigenlijk gaat dit verschijnsel terug tot de natuurvolkeren. Door middel van magische rituelen en bezweringen probeert men ook nu nog op afstand toegang te krijgen tot iemands innerlijk en dat te beïnvloeden.

Intenties Telepathische beïnvloeding kan in principe op heel verschillende manieren toegepast worden. Het kan gaan om onschuldige grapjes die lijken op trucs uit het repertoire van hypnotiseurs. Maar je kunt ook proberen om iemands gedachtegang diepgaand te beïnvloeden. Het hangt er dan maar vanaf hoe goed je intenties daarbij zijn. Iemands telepathische boodschappen kunnen waarheidsgetrouw en constructief zijn, maar het kan in het slechtste geval ook gaan om leugens en hersenspoeling.

9.9 Praktische toepassingen van helderziendheid

Zaken en kansspelen Naast de psychologische, medische en wetenschappelijke toepassingen van helderziendheid is het ook voorstelbaar dat dit vermogen wordt gebruikt voor praktische doeleinden. Bijvoorbeeld bij zaken of bij kansspelen.

Beslissingen Ook kan helderziendheid mensen helpen bij het nemen van beslissingen. In feite proberen nu al veel mensen gebruik te maken van helderziendheid wanneer ze een orakel zoals de Tarot of de I Tjing raadplegen. Ook vertrouwen velen op hun intuïtie, die een vorm van helderziendheid kan omvatten.

Schadelijk Het is denkbaar dat men in de toekomst betere technieken kan aanleren om de eigen helderziendheid aan te boren. Minder leuk aan dit perspectief is de mogelijkheid dat ook onsympathieke figuren, zoals criminelen of terroristen, gebruik leren maken van helderziendheid (en telepathie). Ze zouden hierdoor machtiger kunnen worden en anderen ernstig kunnen schaden. Om deze reden bestaat er in verschillende landen, zoals de VS, ook aandacht voor de mogelijkheden om ESP te misbruiken voor destructieve doeleinden, zoals in een oorlog. Ze proberen de vijand voor te zijn en zelf ook technieken te ontwikkelen om ESP waar nodig te kunnen inzetten.

Nu is het wel zeer de vraag of mensen er op korte termijn in slagen om telepathie of helderziendheid zo sterk te leren beheersen dat ze het kunnen inzetten voor dit soort doeleinden. Voorlopig lijken verhalen over paranormale oorlogvoering veel op voorspellingen over een derde wereldoorlog: ze klinken een stuk bedreigender dan ze zijn.

9.10 Samenvatting

ESP kan in principe op verschillende manieren bruikbaar zijn voor de maatschappij. Paragnosten kunnen op basis van paranormale indrukken hypothesen opstellen die vervolgens langs normale weg getoetst kunnen worden. We moeten daarbij denken aan paragnostische consulten, maar ook aan diagnoses en wetenschappelijke theorievorming. Bovendien kan men ESP inzetten bij vermissingen en politieonderzoeken, hoewel het nog niet duidelijk is welke methode daarbij de voorkeur verdient. ESP kan ook dienen om banden te versterken tussen mensen onderling en mensen en dieren. Daarnaast kunnen gewone mensen ook proberen hun ESP-vermogens te vergroten om ze te benutten voor praktische doeleinden en beslissingen. Zoals voor alles geldt, kan ook ESP worden misbruikt voor kwalijke doelen.

9.11 Volgende les

De volgende les is gewijd aan de levensbeschouwelijke consequenties van het bestaan van ESP. Wat betekent ESP voor ons beeld van het leven en de wereld?

9.12 Huiswerkopgaven

1. Waarom kan een telepathische ervaring met iemand de band versterken?
2. Welke rol kan ESP spelen bij een wetenschap als archeologie?
3. Is het goed als iedereen telepathisch contact met ieder ander zou kunnen krijgen? Waarom?
4. Een hoge prijs voor een paragnostisch consult is
 - a. een bewijs dat de paragnost niet deugt
 - b. een aanwijzing dat de paragnost wel eens niet zou kunnen deugen
 - c. een aanwijzing dat de paragnost juist wel deugt
 - d. volkomen irrelevant voor dat consult

9.13 Oefenopgave

Vraag aan vrienden of kennissen of ze iets kwijt zijn geraakt de laatste tijd. Concentreer je op het voorwerp en probeer indrukken te krijgen van de plaats waar het zich nu bevindt. Ga na of dit klopt.

9.14 Literatuur

- Bosga, D.& Busch, M. (1984). Natuurlijk niet bovennatuurlijk! Deventer: Ankh-Hermes.
- Broughton, R.S. (1995). Parapsychologie: een wetenschap in beweging. Deventer: Ankh-Hermes.
- Gerding, J.L.F., Millar, B., Molewijk, G.C., Neu, J.G., Voois, W. (1989). Analyse van de paranormale tips in de ontvoeringszaak G.J. Heijn. Tijdschrift voor Parapsychologie, 57, 1-2, 2-71.
- Goodman, J. (1977). Psychic Archeology: Time machine to the past. Londen: Granada.
- Huisman, F. (1998). Over het bewustzijn van dieren. Deventer: Ankh-Hermes.
- Keller, W. Wat gisteren nog als wonder gold. Zwolle: La Rivière en Voorhoeve.
- Lydecker, B. (1982). Contact met dieren: hoe mensen met dieren kunnen praten. Deventer: Ankh-Hermes.
- Neu, J.G. (1985). De waarde(loosheid) van spontane bijdragen van paragnosten: een analyse van paranormale tips in de Heineken-affaire. Algemeen Politieblad, 134, 3, 51-57. (Herdrukt in Tijdschrift voor Parapsychologie, 53, 1, 1985).
- Neu, J.G., & Gerding, J.L.F. (1989). Paragnosten vinden vermiste personen. Tijdschrift voor Parapsychologie, 57, 1.
- Sheldrake, R. (1999). Honden weten wanneer hun baas thuiskomt: een onderzoek naar de mysterieuze vermogens van dieren. Utrecht/Antwerpen: Kosmos-Z&K.
- Tenhaeff, W.H.C. (1957). Beschouwingen over het gebruik van paragnosten voor politionele en andere praktische doeleinden. Utrecht: Bijleveld.
- Tenhaeff, W.H.C. Ontmoetingen met paragnosten. Utrecht: Bijleveld.
- Tenhaeff, W.H.C. (1976). Inleiding tot de parapsychologie (vierde druk). Utrecht: Bijleveld

PARAPSYCHOLOGIE

LES 10

ESP en wereldbeeld

- 10.1 Inleiding
- 10.2 Materialisme
- 10.3 Geestelijke verbondenheid
- 10.4 Een ESP-netwerk
- 10.5 Herkomst en bestemming van de individuele geesten
- 10.6 Evolutie en ESP
- 10.7 Ruimte, tijd en causaliteit
- 10.8 Samenvatting
- 10.9 Volgende les
- 10.10 Huiswerkopgaven
- 10.11 Oefenopgave
- 10.12 Literatuurlijst

10.1 Inleiding

Onlangs vertelde Hafid, een Marokkaanse vriend, me dat hij veel moeite had met de Westerse parapsychologie. Hafid is een beoefenaar van de traditionele Marokkaanse magie. Daarbij gebruikt hij ondermeer oude magische tekens en Koranverzen om geesten of demonen ertoe te bewegen zijn opdrachten uit te voeren. Hierbij treden soms ook visioenen op die de Westerse parapsychologie als "paranormaal" zou betitelen omdat ze juiste informatie bevatten die de magiër niet langs normale weg verkregen heeft. Maar de Westerse parapsychologie gaat er vanuit dat veel paranormale ervaringen berusten op ESP van de mens zelf. En daar is iemand als Hafid het vanuit zijn traditie niet mee eens. Hij is er zelfs van overtuigd dat er helemaal geen menselijke ESP bestaat. In plaats daarvan gaat het volgens hem om demonen die stiekem paranormale informatie "afluisteren" van engelen en vervolgens die informatie doorgeven aan de magiër. De engelen zijn daarmee in feite de enige schepselen die volgens Hafid ESP bezitten. Een dergelijke geestentheorie voor ESP zie je terug bij veel natuurvolkeren, maar ook bij occulte bewegingen en het spiritisme. Tot nu gaan bepaalde christelijke kerken er nog steeds vanuit dat paranormale ervaringen altijd een bovennatuurlijke oorsprong hebben. Ze worden volgens de leer van deze kerken ofwel aangereikt door de hemelse wereld of ze zijn afkomstig van de duivel en zijn trawanten.

Geestentheorie

Aanhangers van de geestentheorie voor ESP stellen soms dat ESP zich door zijn bovennatuurlijke oorsprong niet leent voor wetenschappelijk onderzoek. Ze kunnen vinden dat de parapsychologie zich in feite begeeft op een terrein dat niet door het menselijk verstand bevat kan worden. Bovendien zou er volgens sommigen een risico verbonden kunnen zijn aan de parapsychologie dat zowel te maken heeft met het overschrijden van de natuurlijke grenzen van de menselijke kennis als met het mogelijk aantrekken van demonische krachten. Er zou sprake zijn van een soort intellectuele tovenaarsleerling die door zijn naïeve vertrouwen in het menselijk verstand onherroepelijk brokken maakt. Dit is echter een misvatting omdat parapsychologie niet hoort neer te komen op een dogmatisch herleiden van wonderlijke fenomenen tot bevooroordeelde theorieën, en omdat ze qua opzet niets te maken heeft met onverantwoorde magische experimenten. Toch is het goed om te beseffen dat de menselijke kennis altijd beperkt is en altijd beperkt blijft. Juist een ingewikkeld, mysterieus gebied als het parapsychologisch onderzoek naar ESP roept nog veel raadsels op die voorlopig zeker niet opgelost zijn. De bekwame parapsycholoog dient zich daar terdege van bewust te zijn.

**ESP
Als menselijk
vermogen**

Hoewel de geestentheorie voor ESP veel ouder is dan de theorie van ESP als menselijk (en dierlijk) vermogen, wil dat nog niet zeggen dat die geestentheorie daarom ook onjuist is. Het is echter wel zo dat de meeste spontane ervaringen met ESP niet gepaard gaan met een indruk dat er geesten in het spel zijn. Daarom lijkt het vooralsnog aannemelijker dat telepathische of helderziende ervaringen meestal berusten op menselijke vermogens en geen bovennatuurlijke oorsprong kennen. Maar dit wil op zichzelf nog niet zeggen dat er daarnaast helemaal geen ruimte meer is voor invloed van geesten in bepaalde gevallen. We zullen in latere lessen van deze cursus zien dat er gevallen zijn die wijzen op telepathisch contact met geesten van overledenen en dergelijke. In ieder geval heeft zowel de geestentheorie als de gangbare parapsychologische benadering geen moeite met het accepteren van de resultaten van het ESP-onderzoek. Er is echter een andere, wijdverbreide theorie die helemaal niet uit de voeten kan met ESP: het zogeheten materialisme.

10.2 Materialisme

"Het" materialisme bestaat eigenlijk niet als een enkele theorie. In feite zijn er allerlei concrete stromingen die allemaal samen het materialisme uitmaken. Toch hebben die stromingen wel enkele kenmerken met elkaar gemeen. Een paar van die kenmerken hebben direct te maken met ESP. Volgens alle varianten van het materialisme vallen onze mogelijkheden om informatie te vergaren over dingen buiten ons namelijk volledig samen met de mogelijkheden van onze hersenen en zenuwstelsel. Het bestaan van ESP gaat hier heel radicaal tegenin. ESP-ervaringen laten zien dat we informatie kunnen binnenkrijgen zonder dat we daarvoor de normale zintuiglijke kanalen gebruiken. Het kan gaan om informatie over de innerlijke toestand van iemand anders, maar ook over voorwerpen of locaties. En dan is het nog niet eens alleen informatie over het heden, maar -veel vaker zelfs- over het verleden en soms zelfs over de toekomst.

**De lichamelijke
vermogens
te boven**

Er is kennelijk een vermogen in de menselijke en dierlijke geest dat de lichamelijke vermogens te boven gaat. Ook wijst ESP op het bestaan van bronnen van informatie die zelf ook niet op een normale manier gebonden kunnen zijn aan de materie, met name in het geval van de voorschouw.

Geen volledig beeld van de werkelijkheid

Dat wil zeggen dat ESP aantoont dat het materialisme geen volledig beeld van de werkelijkheid kan bieden. Dit is ook een van de hoofdredenen waarom sceptici de parapsychologie in de ban willen doen.

Hieronder ga ik nog in op mogelijke levensbeschouwelijke gevolgen van ESP binnen een theorie die wel van het bestaan van ESP uitgaat.

Scepticus op een wolkje: "Parapsychologie is pure onzin!"

10.3 Geestelijke verbondenheid

Geestelijke landen

Een verschijnsel waar we hoe dan ook vanuit moeten gaan, zodra we het bewijsmateriaal voor ESP aanvaarden, is het bestaan van telepathische, geestelijke banden. Sommigen denken dat mensen wel met elkaar omgaan en daarbij gevoelens voor elkaar koesteren, maar dat er buiten die omgang en die gevoelens niet nog eens zoiets is als een geestelijke band. Het bestaan van telepathie in crisissituaties en dergelijke laat volgens mij zien dat we wel degelijk moeten uitgaan van geestelijke banden waarbij er sprake is van een directe wederzijdse verbondenheid. Dit kunnen banden zijn tussen mensen onderling, maar ook tussen mensen en dieren of tussen dieren onderling. Een tragisch voorbeeld van een geval van telepathie dat dit illustreert wordt geciteerd door Rupert Sheldrake in zijn boek "Honden weten wanneer hun baas thuiskomt", (blz. 127)

Kust

'Mijn zoon was sterk gehecht aan onze West Highland terriër. Hij nam in 1978 dienst bij de Royal Navy, en omdat hij een groot deel van zijn tijd tot 1982 op een basis aan de kust diende, kwam hij regelmatig in de weekends naar huis. Hij reisde per trein. Langzamerhand begonnen we te beseffen dat de hond ongeveer twintig tot dertig minuten voor zijn thuiskomst opgewonden raakte. Dus zodra zij heen en terug begon te rennen naar de voordeur, begon ik eten voor hem klaar te maken, zodat wanneer hij binnenkwam (altijd met honger) zijn maaltijd klaarstond. We lachten daar destijds vaak

om. In april 1982 moest zijn schip HMS Coventry naar de Falklands. Op de vooravond van 25 mei sprong de hond rillend en piepend op mijn knie. Toen mijn man binnenkwam, zei ik "Ik weet niet wat er met haar aan de hand is, zo is ze al een halfuur. Ze wil niet van mijn knie af." Op het nieuws van negen uur werd vermeld dat een 'Type 42' was gezonken; wij wisten dat het de HMS Coventry was, hoewel de naam pas de volgende dag werd vrijgegeven. Onze zoon was een van de omgekomenen. Ons hondje kwijnde weg en stierf binnen enkele maanden. (Iris Hall, Cowley, Oxford)."

10.4 Een ESP-netwerk

Telepatisch netwerk

Niet alle gevallen van telepathie hebben echter te maken met sterke geestelijke banden tussen zender en ontvanger. Dit weten we uit het kwantitatieve onderzoek en uit het onderzoek met paragnosten. De zender en de ontvanger kennen elkaar vaak niet eens buiten het experiment om. Dit geeft aan dat er een soort telepathisch netwerk (vergelijkbaar met bijvoorbeeld het internet) bestaat dat ons in staat stelt in principe met iedereen telepathisch te communiceren. Het is merkwaardig dat het daarbij mogelijk is om met een bepaalde persoon contact te leggen. Laten we het zojuist genoemde "netwerk"-beeld eens doortrekken. Het lijkt er dan op dat iedereen een persoonlijke code heeft die maakt dat je via het netwerk met een specifieke persoon contact krijgt en niet met andere. Maar niemand kent die codes, in elk geval niet bewust. In plaats daarvan concentreren paragnosten zich domweg op een bepaalde persoon. Bijvoorbeeld via een foto of een persoonlijk eigendom. Door middel van die concentratie krijgen ze soms contact met de persoon in kwestie.

Geen fysiek netwerk

Het lijkt er op dat het netwerk zelf "begrijpt" wie de paragnost bedoelt, zoals vroeger de juffrouw van de telefooncentrale het juiste nummer voor een beller draaide. Natuurlijk is het niet de bedoeling om dit model te letterlijk op te vatten. Er is geen fysiek ESP-netwerk dat ons met elkaar verbindt, maar het zou nou juist gaan om een geestelijk "netwerk" dat slechts in bepaalde opzichten met zo'n fysiek netwerk te vergelijken valt. Helaas gebruiken nogal wat paragnosten en paranormale genezers overigens verouderde concepten om ESP begrijpelijk te maken. Favoriet is wat dat betreft het beeld van "energie" dat alles zou met elkaar zou verbinden. Dit concept "energie" komt absoluut niet overeen met het huidige natuurkundige concept "energie" en levert daardoor meer misverstanden op dan dat het iets verheldert.

Een netwerkmodel kunnen we ons ook voorstellen voor helderziendheid. Ook daarbij kunnen we uitgaan van een soort code voor objecten of plaatsen die het "netwerk" kent. En waarmee het netwerk je soms in verbinding stelt als je je er op concentreert. Sommigen gaan nog verder en zeggen dat er geen telepathisch netwerk bestaat, maar in feite maar één geest waar we allemaal een onderdeel van zouden uitmaken. Deze geest wordt vervolgens vaak gelijkgesteld aan de geest van God. Deze visie hoort bij de zogeheten "mystieke" bewegingen. De mystiek streeft onder meer naar bewustwording van een diepe eenheid met alle geesten in of door God. In ieder geval kunnen we er aan de hand van de resultaten van het ESP-onderzoek zeker van zijn dat we allemaal geestelijk op een of andere wijze aan elkaar maar ook aan informatie over de buitenwereld verbonden zijn. Dit maakt dat we ons ook nog meer betrokken kunnen voelen bij elkaar en de wereld.

Paragnost: U heet Frans Verstraten, bent getrouwd en heeft vier kinderen

Cliënt: Nee, hoor, dat is mijn broer!

Paragnost: Oh sorry, dan ben ik verkeerd verbonden!

10.5 Herkomst en bestemming van de individuele geesten

ESP laat ons zien dat zowel de mens als andere diersoorten geestelijke kenmerken bezitten die we niet kunnen uitleggen met een materialistisch wereldbeeld. Die geestelijke kenmerken kunnen niet verklaard worden door de kennis van ons lichaam. Dit geeft op zijn beurt weer aan dat de individuele geest niet zo maar voortkomt uit het lichaam. Tenminste een deel van de geest heeft een herkomst die niet samenvalt met de herkomst van zijn lichaam. En tenminste een deel van diezelfde geest moet daarmee ook een bestemming hebben die niet overeenkomt met de bestemming van het lichaam. Dit heeft directe gevolgen voor de manier waarop we tegen de dood aankijken. Het ESP-onderzoek geeft aan dat we er niet meer vanuit mogen gaan dat het na de dood niet alleen met het lichaam maar ook met de geest definitief gedaan is. Hans Bender zegt hierover: "De parapsychologie kan erop wijzen dat we er bij een psyche, die ruimte en tijd overstijgt, die dus in staat is om buiten het ruimte-tijd continuüm te werken, veel gemakkelijker vanuit kunnen gaan dat ze voor haar bestaan onafhankelijk is van een levend organisme".

Na de dood

10.6 Evolutie en ESP

Het voorkomen van ESP bij dieren geeft aan dat ESP in de evolutie niet pas ontstaan is toen er mensen op aarde verschenen. Daarom mogen we er vanuit gaan dat ESP net als andere vermogens een ontwikkeling heeft doorgemaakt die niet is afgelopen met onze menselijke paragnostische vermogens. Een ontwikkeling wil overigens niet automatisch zeggen een versterking. Allerlei fysieke organen, zoals de staart, zijn bij de mensen immers rudimentair geworden en vervullen geen functie meer.

Prehistorie

W.H.C. Tenhaeff ging er vanuit dat mensen in de prehistorie veel meer konden beschikken over ESP dan wij. We zouden het grotendeels verleerd zijn om met telepathie en helderziendheid om te gaan door de evolutie van taal en cultuur. Toch verwachtte hij dat er een tijdperk zou komen waarin de mens zijn paragnostische vermogens zou herwinnen en helemaal zou integreren in de menselijke cultuur. De parapsychologie zou hier een hoofdrol in kunnen spelen. Doordat zij de mensen bewust maakt van een onbenut potentieel en misschien ook in de toekomst zal ontdekken hoe dit potentieel effectiever aangeboord kan worden.

10.7 Ruimte, tijd en causaliteit

De Franse filosoof Descartes was er al van overtuigd dat de geest zich niet houdt aan het fenomeen ruimtelijke uitgebreidheid. De verschillende varianten van ESP bevestigen inderdaad de visie dat de geest in ieder geval het vermogen bezit om de categorie ruimte te overstijgen.

In de lessen 5 en 6 over respectievelijk terugschouw en voorschouw zijn we al ingegaan op de vraag of dit ook geldt voor de categorie tijd. In een overdrachtelijke zin is het zeker aan de orde bij deze vormen van ESP maar het is vooralsnog onduidelijk of het ook in een letterlijke zin geldt. Daarom zal ik hier niet opnieuw ingaan op het vraagstuk van de lotsbestemming, waar ik in les 6 al bij stil heb gestaan. Het komt echter nog wel een keer aan de orde in de les over toeval.

Directe geestelijke verbanden

Ook opvattingen over wat voor een soort oorzakelijke verbanden, of met een moeilijk woord "causaliteit", er in de werkelijkheid bestaan moeten rekening houden met het bestaan van telepathie. Het bestaan van telepathie geeft aan dat er directe oorzakelijke verbanden bestaan tussen individuele geesten.

10.8 Samenvatting

Er zijn grofweg twee soorten visies die overweg kunnen met het bestaan van ESP. Dit zijn de geestentheorie die er vanuit gaat dat alle paranormale informatie afkomstig is van bovennatuurlijke wezens. En de theorie van ESP als natuurlijk vermogen. Het materialisme kan echter niets beginnen met ESP omdat telepathie en helderziendheid radicaal in strijd zijn met dit wereldbeeld. ESP komt namelijk neer op een geestelijk vermogen dat de lichamelijke beperkingen te boven gaat, iets wat bij voorbaat wordt uitgesloten door het materialisme. ESP wijst op het bestaan van sterke geestelijke banden en op een soort paragnostisch netwerk dat geesten onderling, maar ook geesten en de materiële wereld aan elkaar verbindt. Ook toont het bestaan van ESP aan dat het na de dood hoogstwaarschijnlijk niet afgelopen is met de persoonlijke geest. Dat komt doordat die geest tenminste bepaalde kenmerken bezit die geen lichamelijke herkomst hebben, zodat het aannemelijk is dat de geest ook tenminste gedeeltelijk de lichamelijke dood overleeft. Het bestaan van ESP bij dieren geeft aan dat de mensensoort niet als eerste diersoort over ESP beschikt. Het is mogelijk dat onze onbeschaafde voorouders meer paranormale ervaringen hadden dan wijzelf. Het is ook denkbaar dat ESP in de toekomst meer geïntegreerd zal worden in onze cultuur door een verandering van ons zelfbeeld, onder invloed van de parapsychologie.

Het bestaan van ESP kan ook consequenties hebben voor onze visie op de verhouding tussen geest en de categorieën van ruimte en tijd. Specifieker geeft het bestaan van telepathie aan dat er een directe causale inwerking kan zijn van een geest op een andere geest.

10.9 Volgende les

In de volgende les maken we voor het eerst kennis met de psychokinese. Dat wil zeggen de inwerking van de geest op lichaam en buitenwereld.

Succes met de vragen!

10.10 Huiswerkopgaven

1. Waarom is ESP niet verenigbaar met het materialistische beeld van mens en dier?
2. Op welke manier wijst het bestaan van ESP op een geestelijk overleven van de lichamelijke dood?
3. In welke zin lijkt ESP te werken met een soort telefooncentrale of internet?

10.11 Oefenopgave

Praat met een vriend, vriendin of familielid ongedwongen over ESP en probeer te achterhalen hoe hij of zij daartegenover staat. Stel vervolgens (al even ongedwongen vast) welke gevolgen dat heeft voor de levensbeschouwing die de persoon in kwestie erop nahoudt.

10.12 Literatuurlijst

- Asby, R. (1973). The Guidebook for the study of psychical research. New York: Samuel Weiser.
- Beloff, J. (1988). The importance of Psi. London: Society for Psychical Research.
- Bender, H. (1983). Zukunftsvisionen, Kriegsprophezeiungen, Sterbeerlebnisse. München R.: Piper & Co.
- Broughton, R.S. (1995). Parapsychologie Een wetenschap in beweging. Deventer: Ankh-Hermes.
- Dietz, P. (1954). Wereldzicht der Parapsychologie. Den Haag.
- Lindekens, B. (1975). De hemel op een kier. Amsterdam: Wetenschappelijke Uitgeverij.
- Sheldrake, R. (1999). Honden weten wanneer hun baas thuiskomt Een onderzoek naar de mysterieuze vermogens van dieren. Utrecht: Kosmos-Z&K.
- Stevenson, I. (1987). Children who remember previous lives: A question of reincarnation. Charlottesville: University Press of Virginia.
- Tenhaeff, W.H.C. (1976). Inleiding tot de parapsychologie (4e druk). Utrecht: Bijleveld.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 11

Psychokinese: inleiding en intrasomatische psychokinese

- 11.1 Inleiding
- 11.2 Soorten psychokinese
- 11.3 Onderzoek naar psychokinese
- 11.4 Spontane ervaringen met intrasomatische psychokinese
- 11.5 Intrasomatische psychokinese en wonderen
- 11.6 Intrasomatische psychokinese buiten een bovennatuurlijke verband
- 11.7 Intrasomatische psychokinese en telepathie
- 11.8 Meer en minder bewijsmateriaal
- 11.9 Samenvatting
- 11.10 Volgende les
- 11.11 Huiswerkopgaven
- 11.12 Oefenopgave
- 11.13 Literatuurlijst

11.1 Inleiding

Goocheltrucs

Als kind werd ik door mijn vader geregeld vermaakt met goochelvoorstellingen. Hij liet balletjes en munten verdwijnen, toverde uit het niets zakdoekjes te voorschijn en kende ook nog een paar kaarttrucs. Mijn fantasie ging altijd met me op de loop tijdens de voorstellingen en ik was teleurgesteld als mijn vader me naderhand omstandig uitlegde hoe alles toch alleen maar neerkwam op gegoochel. Ik herinner me dat ik toen aan mijn stomverbaasde vader vroeg: "Maar zijn er ook mensen die dat in het echt kunnen?" Hoewel er zogeheten "mental magic" bestaat die neerkomt op een imitatie van ESP, berusten de meeste goocheltrucs op de illusie van de andere helft van de paranormale vermogens, de psychokinese. Psychokinese is afgeleid uit het Grieks en betekent letterlijk beweging door de geest. Synoniemen voor psychokinese zijn telekinese (beweging op afstand) en het Nederlandse parergie (paranormale werking). Psychokinese wordt vaak afgekort als PK.

Je kunt geen onderscheid maken tussen ESP en PK door te zeggen dat ESP altijd te maken heeft met de geest, en PK altijd met de materie. ESP kan ook betrekking hebben op de materie, namelijk in het geval van helderziendheid, en bij PK gaat de invloed altijd uit van de geest.

Onderscheid tussen PK en ESP

Ook kun je niet zeggen dat PK altijd te maken heeft met een actieve invloed, en ESP altijd alleen met het ontvangen van informatie. Bij ESP kan er ook zoals we hebben gezien sprake zijn van het actief uitzenden van informatie die zelfs kan uitmonden in telepathische hypnose.

Wat is dan wel het verschil tussen beide soorten vermogens?

Bij ESP is het resultaat van de paranormale handeling altijd een geestelijke indruk (of dit nu bij de persoon zelf is of bij iemand anders). Bij PK is het resultaat van de paranormale handeling altijd een materieel verschijnsel, namelijk een verandering in een fysiek object of lichaam.

11.2 Soorten psychokinese

Levenloze en levende materie

De materiële wereld kan onderverdeeld worden in levenloze en levende materie. Onder levenloze materie moet je dan zulke uiteenlopende dingen verstaan als rotsen, zandkorrels, de atmosfeer, een tv, een boek of de maan. Onder levende materie vallen alle bacteriën, virussen en planten maar ook alle lichamen van mensen en dieren. Zo kun je ook onderscheid maken tussen psychokinese die inwerkt op de levenloze materie en psychokinese die inwerkt op levende materie. In het eerste geval gaat het bijvoorbeeld om het verbuigen van metalen voorwerpen, het laten verdwijnen van voorwerpen of in het brand vliegen van kleding. In het tweede geval bijvoorbeeld om paranormaal genezen.

Introsomatische en extrasomatische PK

Een andere nuttige onderverdeling kijkt naar de herkomst van het object dat door psychokinese wordt beïnvloed. Als dit het eigen lichaam is, spreek je van introsomatische psychokinese. Als het iets is wat geen onderdeel uitmaakt van het eigen lijf, heb je het over extrasomatische psychokinese.

11.3 Onderzoek naar psychokinese

Directe inwerking van de geest

Net als bij het parapsychologisch onderzoek naar ESP of naar leven na de dood, proberen ze ook bij onderzoek naar psychokinese eerst alle normale bronnen van een verschijnsel uit te sluiten. Bij onderzoek naar ESP en leven na de dood gaat het daarbij primair om het uitsluiten van normale bronnen van informatie. Bij onderzoek naar psychokinese draait het echter om het systematisch uitsluiten van fysieke oorzaken die mogelijk een normale verklaring zouden kunnen bieden van een verschijnsel. Het gaat dan om normale fysieke handelingen, zoals het oppakken of bewerken van voorwerpen met je handen, om normale lichamelijke processen zoals natuurlijke genezing van wonden, of om bekende natuurverschijnselen, zoals elektriciteit, weersverschijnselen, etc. Bij psychokinese moet het met andere woorden gaan om een directe inwerking van de geest op de materie zonder dat daarbij gebruik wordt gemaakt van de normale wegen.

Een voorbeeld: Stel dat een medicijnman beweert dat hij een magische regendans beheerst die er voor zorgt dat het gaat regenen. Hij voert de dans uit en het gaat inderdaad regenen. Parapsychologen zullen dan eerst kijken naar een mogelijke normale verklaring van de regen. Misschien is de medicijnman bijvoorbeeld goed op de hoogte van het verband tussen het gedrag van bepaalde diersoorten en een naderende regenbui.

Inzet van goochelaars	Parapsychologen verschillen in niets van sceptici als het aankomt op het nauwkeurig uitsluiten van normale bronnen van verschijnselen. Het verschil zit hem niet in de nauwkeurigheid, maar in de openheid van geest. Parapsychologen achten het in principe mogelijk dat paranormale verschijnselen bestaan, terwijl sceptici deze mogelijkheid bij voorbaat naar het rijk der fabelen verwijzen. Sommige goochelaars staan bijvoorbeeld sceptisch tegenover psychokinetische verschijnselen omdat ze extra veel weten van de mogelijkheden om mensen de illusie te geven dat er iets paranormals plaatsvindt. Toch wil dit niet zeggen dat goochelaars altijd sceptici zijn. Uit een voordracht uit de jaren '80 blijkt zelfs een meerderheid van hen wel degelijk in het paranormale te geloven. Goochelaars kunnen met hun expertise zeker iets bijdragen als het gaat om het uitsluiten van normale fysieke oorzaken, maar ze moeten niet doen alsof het bestaan van de goochelkunst bij voorbaat bewijst dat er helemaal geen psychokinese bestaat. Daarvoor bestaan er inmiddels veel teveel sterke aanwijzingen voor allerlei psychokinetische fenomenen.
Methoden	Net als bij ESP-onderzoek kennen we ook in het PK-onderzoek het naturalistische onderzoek, het kwantitatieve en het kwalitatieve onderzoek. Onder het naturalistische onderzoek verstaan we dus onderzoekingen naar spontane ervaringen met psychokinese. Dit kan bijvoorbeeld gaan om "poltergeist"-achtige fenomenen bij iemand thuis, zoals kloggeluiden en stenenregens, maar ook om spontane psychokinetische effecten in iemands eigen lichaam. Bij het kwantitatieve onderzoek gaat het met name om het beïnvloeden van fysieke processen op deeltjes-niveau. En bij het kwalitatieve onderzoek gaat het om mensen die zouden beschikken over grote psychokinetische gaven waaronder de gave om anderen te genezen van fysieke ziektes of aandoeningen.

11.4 Spontane ervaringen met intrasomatische psychokinese

Alledaagse lichamelijke handelingen	In deze les staan we nog stil bij een variant van het naturalistische onderzoek naar psychokinese, namelijk het onderzoek naar spontane gevallen van intrasomatische psychokinese (oftewel intrasomatische parergie, zoals de Nederlandse parapsycholoog Paul Dietz dit noemde). Onder intrasomatische psychokinese verstaan we dus een beïnvloeding van je eigen lichaam door je geest. Nu kunnen we beïnvloeding van het lichaam door de geest heel ruim opvatten en dan zelfs de alledaagse lichamelijke handeling als intrasomatische psychokinese beschouwen. Ik zelf ben inderdaad de mening toegedaan dat dit de correcte visie is.
Psychomotoriek	In feite kennen we allemaal twee soorten verschijnselen die onder intrasomatische PK zouden vallen als we dit maar ruim genoeg opvatten: <ul style="list-style-type: none"> - Als je iets doet, bijvoorbeeld praat, schrijft of loopt, gebruik je vaak je lichaam als instrument. Het lichaam richt zich daarbij naar je geest, naar je bedoeling. Dit kunnen we volgens mij eigenlijk niet anders opvatten dan een vorm van psychokinese. Weliswaar maakt de geest hierbij gebruik van hersenen (en zenuwstelsel), maar om dat te kunnen doen moet hij toch echt een psychokinetische invloed kunnen uitoefenen op dat brein. Een psychokinetische invloed die je niet kunt verklaren als zuiver fysiek proces, omdat de geestelijke intenties er wel degelijk bij komen kijken. We spreken dan ook van <i>psychomotoriek</i> in dit verband.
Psychosomatische verschijnselen	<ul style="list-style-type: none"> - Mensen die gestresst zijn kunnen vaak ernstige lichamelijke klachten krijgen, zoals het verergeren van maagzweren. Ook hierbij werkt een geestelijke gemoedstoestand onmiskenbaar door op het eigen lichaam. We noemen dit <i>psychosomatische</i> verschijnselen.

**Specifiek
verband tussen
voorstellingen
en lichamelijk
effect**

Deze twee soorten verschijnselen zijn bij iedereen bekend en ze worden nauwelijks meer ontkend door wetenschappers. Materialisten proberen weliswaar te doen alsof psychomotoriek weg te verklaren is door een soort computerprogramma's in de hersenen waar helemaal geen geest bij komt kijken. En psychosomatische verschijnselen als gevolg van zuiver lichamelijke stress. Maar wat dit betreft hebben ze zeker de laatste jaren toch minder aanhang gekregen. Ook al ben ik dus zelf van mening dat intrasomatische psychokinese als je er goed over nadenkt ook psychomotoriek en psychosomatische verschijnselen omvat, wordt de studie ervan nu eenmaal al door andere takken van de psychologie uitgevoerd. Daardoor richt de parapsychologie zich wat de intrasomatische psychokinese betreft eigenlijk maar op een bepaalde groep verschijnselen. Deze worden daarom bijna altijd bedoeld als we het over intrasomatische psychokinese hebben. Het gaat daarbij om verschijnselen waarbij er een specifiek verband bestaat tussen iemands voorstellingen en een lichamelijk effect. De inhoud van die voorstellingen komt dan dus precies overeen met de aard, vorm en locatie van een lichamelijk verschijnsel. Als iemand bijvoorbeeld denkt dat hij zijn rechterhand gebrand heeft aan een kachel terwijl daar geen sprake van is, en er zich vervolgens een flinke blaas ontwikkelt op diezelfde rechterhand, hebben we te maken met een onderwerp dat hoort bij het parapsychologisch onderzoek naar intrasomatische psychokinese. Een voorbeeld van intrasomatische psychokinese is de medisch goed onderzochte Belgische Louise Lateau (1850-1883). Zij concentreerde zich op de lijdensweg van Christus en ontving daarbij zijn wondtekenen. Deze bestonden uit vreemde veranderingen in de huid van handen, voeten, en hoofd, en waren volgens de arts Lefebvre niet langs normale weg verklaarbaar.

Franciscus van Assisi die stigmata vertoonde

11.5 Intrasonatische psychokinese en wonderen

Veel spontane ervaringen met intrasonatische psychokinese worden door de mensen die ze meemaken zelf niet ervaren als veroorzaakt door henzelf. Ze denken eerder aan een wonderlijk, bovennatuurlijk ingrijpen. Dit kan dan gaan om een invloed van God zelf, maar ook van engelen, demonen of zelfs buitenaardse wezens. Een paar voorbeelden van zulke verschijnselen:

- De Italiaanse volksheilige Pater Pio droeg op zijn handpalmen de stigmata van Jezus van Nazareth. Dit zijn de wonden die Jezus overhield aan de kruisiging. De wonden van Pater Pio werden zorgvuldig onderzocht door sceptische artsen die er geen normale verklaring voor konden vinden. Dat wil zeggen dat Pio ze niet zelf langs normale wegen kon hebben veroorzaakt door te krabben of zich met een mesje te snijden en dergelijke. De wonden waren ontstaan tijdens een soort trance-toestand waarin de pater zich identificeerde met de lijdende Christus. Dit stigmataverschijnsel heeft zich in de loop van de katholieke geschiedenis talrijke malen voorgedaan bij zowel mannen als vrouwen en geldt als een van de best gedocumenteerde varianten van intrasonatische psychokinese. Zelfs bepaalde sceptici erkennen de realiteit van deze stigmatisatie. We kunnen er daarbij zeker van zijn dat de stigmata door de geest van de persoon zelf veroorzaakt worden omdat ze zich richten naar diens voorstellingen van de spijkerwonden. Stigmata zijn bij iedereen weer verschillend. Bovendien komen ze niet overeen met de historische wonden van slachtoffers van kruisiging uit de tijd van Jezus. De gekruisigden werden namelijk opgehangen aan hun polsen en niet aan hun handen.
- Mensen die denken belaagd te worden door demonen kunnen het gevoel hebben dat deze hen ook lichamelijk aanvallen. Er zijn betrouwbare gevallen bekend waarbij er uit het niets krabwonden verschenen die overeenkwamen met verwondingen die ontstaan door klauwen. Daarbij kunnen ook tekens en woorden verschijnen op de huid. Ik heb zelf een meisje onderzocht dat beweerde bezeten te zijn door een overledene en door deze overledene te zijn gekrabd. Haar huisarts probeerde dit af te doen als een allergische reactie, maar vergat daarbij gemakshalve dat die reactie dan wel precies daar optrad waar het meisje voelde hoe ze gekrabd werd door de geest.
- Er zijn mensen die beweren genezen te zijn van lichamelijke ziekten na een bezoek aan een heilige plek, zoals Lourdes, of na gebed. Daarbij heeft men sterke aanwijzingen gevonden dat niet al dergelijke gevallen langs normale wegen verklaard kunnen worden.

Wat bij dit type gevallen steeds weer opvalt is dat de verschijnselen zich veel meer richten naar de persoonlijke overtuigingen van de mensen in kwestie dan naar een of andere religieuze traditie. Daarom mogen we er gerust vanuit gaan dat de fenomenen toch echt (onbewust) door de persoon zelf veroorzaakt worden en niet van buitenaf.

Scepticus, in een heilig vuur ontstoken: Die onderzoeken van Padre Pio zijn allemaal doorgestoken kaart! Anders hadden ze wel ontdekt hoe hij iedereen oplichtte!

11.6 Intrasomatische psychokinese buiten een bovennatuurlijk verband

Lang niet in alle gevallen van psychokinetische ervaringen met betrekking tot hun eigen lichaam, brengen mensen die zelf in verband met een externe bron.

Dat geldt natuurlijk zeker voor gevallen waarin mensen bewust streven naar beïnvloeding van hun eigen lichaam, bijvoorbeeld in de vorm van yoga of biofeedback.

Maar ook voor bepaalde spontane gevallen.

Dr. Robert Moody beschreef zo'n geval in *The Lancet*, een toonaangevend Brits medisch tijdschrift:

"Vier jaar voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog wandelde een toentertijd 26-jarige legerofficier, die we Alec zullen noemen, herhaaldelijk in zijn slaap toen hij in een ziekenhuis in India was opgenomen vanwege een lichte infectie. Om te voorkomen dat hij zichzelf zou verwonden, bonden de verpleegsters Alects handen op zijn rug, maar desondanks slaagde hij er tijdens een nacht in, weg te glippen en uren rond te zwerven. Rond 1944 vormde Alects slaapwandelen een reden tot bezorgdheid en ging het soms gepaard met agressief gedrag, dat hij zich in de waaktoestand niet herinnerde. Toen hij werd opgenomen in het Woodside Hospital te Londen, nam men waar dat hij een uur lang trachtte denkbeeldige touwen los te maken. (...) Deze herbeleving van de ervaringen in India schokte de zusters toen bleek dat Alects beide armen diepe striemen vertoonden, alsof hij met echte touwen vastgebonden was, ook al waren er helemaal geen touwen gebruikt." Dr. Robert Moody werd hiervan op de hoogte gesteld en hij observeerde de fenomenen zelf twee nachten daarna. Terwijl Alec opnieuw probeerde om "los te

komen", deed Moody het licht helemaal aan en zag hoe er duidelijk afgebakende striemen verschenen op beide onderarmen van Alec, hoe ze zichtbaar sneden veroorzaakten en tenslotte hoe er kleine druppeltjes bloed uit vloeiden. De volgende morgen waren de striemen nog duidelijk genoeg om te worden gefotografeerd.

11.7 Intrasonatische psychokinese en telepathie

Kinderen met aangeboren afwijkingen

Er zijn betrouwbare gevallen bekend van moeders die tijdens de zwangerschap heel emotionele ervaringen hadden, bijvoorbeeld doordat ze iemand met een misvormd lichaamsdeel zagen. Na afloop bevielden deze vrouwen van kinderen met aangeboren afwijkingen aan dezelfde lichaamsdelen. Goed gedocumenteerde gevallen op dit gebied zijn tamelijk zeldzaam, maar de Amerikaanse parapsycholoog Ian Stevenson heeft er toch voldoende verzameld om zeker te mogen zijn van het verschijnsel. Het lijkt erop dat moeders telepathisch hun emotionele indrukken kunnen doorgeven aan de baby zodat die intrasonatisch via psychokinese zijn eigen lichaam misvormt.

Sterke geestelijke band

Mensen die een sterke geestelijke band hebben met elkaar kunnen niet alleen gedachten en emoties opvangen van elkaar, maar ook lichamelijke gewaarwordingen. Dit kan zover gaan dat er wonden ontstaan op de plek waarop de ander verwond is. Vergelijkbaar met de stigmatisatie. Ik ken zelf een geval van iemand die zich brandde aan een sigaret. Op precies dezelfde plek als waar deze man zich gebrand had, vertoonde zijn vrouw een blaar die rond diezelfde tijd uit het niets scheen te zijn ontstaan.

11.8 Meer en minder bewijsmateriaal

Levitatie

Van sommige spontane vormen van psychokinese die inwerkt op het eigen lichaam kunnen we nu al zeker zijn dat ze waarschijnlijk echt bestaan. Ze zijn in die zin niet dubieus meer voor diegenen die zich erin verdiept hebben. Er zijn echter ook minder eenduidig aangetoonde verschijnselen zoals levitatie, dat wil zeggen het zweven of vliegen van menselijke lichamen. Er zijn slechts een paar goede gevallen bekend van dit soort verschijnselen, zoals de levitatie van het bekende "medium" Daniel Dunglas Home. Van hem werd onder meer waargenomen dat hij door een raam naar buiten en weer naar binnen zou zijn "gevlogen". Jammer genoeg was het erg donker toen dit gebeurde zodat we bedrog niet helemaal kunnen uitsluiten, hoewel dit nooit als zodanig bij Home geconstateerd is. Vergelijkbare waarnemingen zijn echter ook bekend van enkele katholieke heiligen, zoals de 17e eeuwse Josef van Copertino, die bijvoorbeeld in een toestand van extase tot boven het altaar zou zijn gezwefd in het bijzijn van betrouwbare getuigen. Ik ben zelf van mening dat het bewijsmateriaal voor levitatie op zich al sterk genoeg staat, maar bij zo weinig gevallen moet je toch extra voorzichtig zijn. Het onderzoek naar spontane gevallen van psychokinese die werkt op het eigen lichaam is dan ook zeker nog niet helemaal ontgonnen.

Moedervlekken en aangeboren afwijkingen

Een veel beter aangetoond verschijnsel is dat van de moedervlekken en aangeboren afwijkingen bij jonge kinderen die beweren dat ze zich een vorig leven kunnen herinneren. Ian Stevenson heeft hier een indrukwekkende collectie van aangelegd waaruit blijkt dat deze lichamelijke verschijnselen exact samenhangen met dodelijke verwondingen van degenen die de kinderen naar eigen zeggen geweest zouden zijn. De meeste gevallen zijn niet verklaarbaar door beïnvloeding van de moeder, aangezien deze

tijdens de zwangerschap meestal niet op de hoogte was de verwondingen in kwestie. Daarmee worden deze soort spontane intrasomatische psychokinetische verschijnselen vaak opgevat als van cruciaal belang voor het onderzoek naar leven na de dood. We gaan hier in een volgende les nader op in.

Padre Pio

11.9 Samenvatting

Psychokinese of PK is de paranormale beïnvloeding van de materie door de geest. Net als bij ESP worden in het onderzoek naar psychokinese alle normale oorzaken systematisch uitgesloten. Evenals bij ESP kent men ook bij PK naturalistisch, kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Men kan PK onderverdelen in psychokinetische invloeden op de levenloze en op de levende materie, maar ook in invloeden op het eigen lichaam en invloeden op de materie buiten het eigen lichaam. Intrasomatische psychokinese is een woord voor psychokinese met betrekking tot het eigen lichaam. Men heeft een groot aantal spontane ervaringen met intrasomatische psychokinese verzameld. Het gaat dan om gevallen waarin mensen zelf denken aan een bovennatuurlijke oorsprong, zoals stigmatisatie. Maar ook om ervaringen waarbij mensen niet denken aan een oorzaak buiten henzelf, zoals in het geval van herbeleving. Moeders kunnen hun ongeboren vrucht psychokinetisch beïnvloeden. Sommige vormen van psychokinese die inwerkt op het eigen lichaam zijn volgens veel onderzoekers nog te weinig aangetoond (zoals levitatie, d.w.z. het zweven van het eigen lichaam) vanwege het geringe bewijsmateriaal. Voor andere, zoals moedervlekken in verband met vorige levens, geldt dat ze nu reeds voldoende aangetoond zijn.

11.10 Volgende les

De volgende keer gaan we in op experimenten die er met intrasomatische psychokinese gedaan zijn.

11.11 Huiswerkopgaven

1. Is de kniepeesreflex een voorbeeld van psychokinese? Licht je antwoord toe.
2. Waarom is Padre Pio van belang voor het onderzoek naar intrasomatische psychokinese?
3. Noem een onderdeel van de psychokinese met betrekking tot het lichaam dat volgens velen nog niet voldoende aangetoond is. Waarom vindt men dat?
4. Welk orgaan speelt kennelijk een hoofdrol bij de spontane ervaringen met intrasomatische psychokinese?

11.12 Oefenopgave

Vraag aan vrienden of familieleden of ze ooit iets mee hebben gemaakt dat zou kunnen duiden op intrasomatische psychokinese. Vraag je af of deze ervaringen echt op psychokinetische inwerking op het eigen lijf berusten. Zo niet, waar berusten ze dan waarschijnlijk wel op?

11.13 Literatuurlijst

- Baudouin, C. (1924). Suggestion und Autosuggestion. Psychologisch-paedagogische Untersuchung auf Grund der Erfolge der neuen Schule von Nancy. Dresden: Sibyllen-Verlag.
- Dietz, P. (1939). Wereldzicht der Parapsychologie. Amsterdam.
- Dongen, H. v. (1989). Moderne magie. Tijdschrift voor Parapsychologie, 57, 4, 28-44.
- Rivas, T. (1991). Intrasomatische parergie De directe invloed van geestelijke voorstellingen op de fysiologie van het eigen lichaam. Deel 1. Tijdschrift voor Parapsychologie, 58, 1, 9-27.
- Rivas, T. (1991). Intrasomatische parergie De directe invloed van geestelijke voorstellingen op de fysiologie van het eigen lichaam. Deel 2. Tijdschrift voor Parapsychologie, 58, 2, 10-25.
- Rivas, T. (1991). Stigmatisatie. Prana, 63, 5-12.

- Stevenson, I. (1997). *Reincarnation and Biology* (2 volumes). Londen/Westport: Praeger.
- Stevenson, I. (2000). *Bewijzen voor reïncarnatie*. Deventer: Ankh-Hermes.
- Tenhaeff, W.H.C. (1980). *Magnetiseurs, somnambules en gebedsgenezers*. Den Haag: Leopold.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 12

Experimenten met intrasomatische psychokinese

- 12.1 Inleiding
- 12.2 Beheersingstechnieken
- 12.3 Vuurlopen
- 12.4 Suggestie
- 12.5 Stigmatisatie door suggestie
- 12.6 Placebo's
- 12.7 Beïnvloeding van zintuiglijke indrukken
- 12.8 Theoretische en praktische implicaties
- 12.9 Samenvatting
- 12.10 Volgende les
- 12.11 Huiswerkopgaven
- 12.12 Oefenopgave
- 12.13 Literatuurlijst

12.1 Inleiding

In de vorige les hebben we gekeken naar intrasomatische psychokinese. Dit is een andere benaming voor psychokinetische beïnvloeding van het eigen lichaam zoals deze zich kan voordoen in spontane gevallen. In deze les kijken we naar vormen van intrasomatische psychokinese die zich onder gecontroleerde omstandigheden, dat wil zeggen in experimenten, laten opwekken. Daarbij worden vaak zogeheten controlegroepen gebruikt. Dit zijn groepen proefpersonen bij wie men kan vaststellen of mensen ook zonder dat het verschijnsel dat men wil onderzoeken optreedt, spontaan bepaalde lichamelijke veranderingen ondergaan. Zo wordt het mogelijk om het effect van bijvoorbeeld een suggestie te onderscheiden van spontane, puur lichamelijke processen.

12.2 Beheersingstechnieken

We voelen ons allemaal wel eens het slachtoffer van ons eigen lichaam. Bijvoorbeeld wanneer we ziek zijn en daardoor op bed moeten blijven liggen. Of als we kiespijn hebben en aan niets anders kunnen denken dan aan die pijn. Of bij erge vermoeidheid en futloosheid.

Al duizenden jaren lang proberen mensen daarom controle te krijgen over hun lijf. Dat gebeurt doorgaans door middel van ons bewegingsapparaat. Dat wil zeggen dat we onze spieren opdrachten geven om ons lichaam op een bepaalde manier te bewegen. Zo zijn er allerlei gymnastiekoefeningen ontwikkeld in de loop der eeuwen. De oefeningen houden ons lichaam in conditie en bevorderen onze gezondheid.

Oosterse technieken

Hetzelfde kan gezegd worden van Oosterse technieken, zoals de Indiase yoga, de tai-chi en vechtsporten uit het Verre Oosten. Alleen gaat daarbij de controle over het lichaam verder dan alleen de beheersing van de spieren. Je kunt met deze technieken ook de ademhaling en bloedsomloop perfect onder controle krijgen. Parapsychologisch worden ze met name interessant als de beheersing niet meer via de normale beïnvloeding van de spieren te verklaren valt.

Autonome processen

Beoefenaars van deze beheersingstechnieken voeren niet alleen allerlei gymnastiekoefeningen uit, maar concentreren hun aandacht of wil ook op bepaalde lichaamsprocessen die bij gewone mensen niet onder controle staan van hun bewustzijn. Deze processen heten daarom ook autonome processen, d.w.z. dat ze zelfstandig verlopen zonder dat we er invloed op hebben met onze wil.

Twee vaders scheppen op

- vader 1 (Hollander) zegt "Jantje drinkt al tien pilsjes zonder aangeschoten te raken"
- vader 2 (Indiër) zegt "Arun kan nu al zoutzuur drinken zonder gevolgen."

Ramananda Yogi

Het is aangetoond dat mensen ook invloed kunnen uitoefenen op processen waarvan de meeste westerlingen aannemen dat ze buiten de invloedssfeer van de geest liggen. Waar moeten we dan aan denken? Aan dingen als bloedsomloop, ademhaling en spijsvertering. Een voorbeeld van de verrichtingen van yogi's (dat zijn gevorderde yogabeoefenaars) komt naar voren in het onderzoek van Dr. B.K. Anand, het hoofd van de afdeling fysiologie van het All-India Institute of Medical Sciences in Delhi (India). Anand onderzocht in 1959 een yogabeoefenaar genaamd Ramananda Yogi en hij publiceerde in 1961 een rapport over hem. Ramananda Yogi werd tijdens experimenten in een volledig luchtdichte box van metaal en glas gezet en met elektrodes en buizen aan apparatuur verbonden waarmee zijn lichaamsfuncties werden gemeten. Op de eerste dag verbleef hij acht uur in de box en op de tweede dag tien uur. Hierbij werd zijn zuurstofverbruik in de

box van een normale 19,5 liter per uur teruggebracht tot respectievelijk 12,2 en 13,3 per uur. Zijn hartslag ging geleidelijk naar beneden van 85 per minuut buiten de box naar 60-72 per minuut binnen in de box. Toch hijgde de yogi niet en viel hij ook niet in slaap. Twee personen zonder training in de yoga werden vervolgens aan dezelfde test blootgesteld en daaruit bleek dat hun zuurstofverbruik gewoon gelijkbleef en niet afnam. Ramananda Yogi was dus in staat om puur door zich daarop te concentreren zijn stofwisseling te vertragen.

**Swami
Rama**

Andere onderzoekers hebben aangetoond dat er yogi's zijn die hun lichaamstemperatuur naar willekeur kunnen verhogen en verlagen. Een voorbeeld daarvan is de Swami Rama uit Rishikesh. Dr. Green toonde aan dat hij de temperatuur van verschillende delen van zijn rechterhand willekeurig kon verlagen en verhogen, in een tegengestelde richting. De linkerkant van zijn handpalm zag er na afloop uit alsof er met een liniaal op geslagen was, terwijl de rechterkant asgrauw geworden was.

**Westerse
technieken**

Nog spectaculairder zijn de berichten over onderzoeken waarbij yogi's zoutzuur dronken of glasscherven opaten zonder dat hun dit deed. Natuurlijk zijn er in de loop der tijd ook lieden geweest die alleen maar ten onrechte dachten dat ze dit soort kunsten konden uithalen. In zo'n geval kan zelfoverschatting dus echt dodelijk zijn.

De yoga wordt ook in het westen steeds meer beoefend, maar we kennen ook beheersingstechnieken die hier ontwikkeld zijn, zoals de autogene training en de biofeedback. De autogene training lijkt sterk op de yoga-techniek van het zich concentreren op de eigen lichaamsprocessen. De biofeedback gaat uit van dezelfde concentratie maar gebruikt daarbij apparatuur die de persoon informatie (feedback) geeft over die lichaamsprocessen, zoals een apparaat waarmee je je eigen hersengolven kunt meten. Door zich op die informatie te concentreren kan men, net als bij de autogene training en de yoga, proberen de processen te veranderen.

Er zijn inmiddels veel studies verricht naar biofeedback en het lijkt er af en toe op dat het hierbij echt gaat om een wondermiddel. Mensen zijn in staat om puur met de juiste concentratie de "autonome" processen in hun eigen lichaam te beheersen. Juist het experimentele onderzoek naar biofeedback maakt dit feit ook respectabel voor natuurwetenschappers. Allerlei eigen lichaamsfuncties zoals hartslag, bloeddruk, nierfunctie, maagfunctie en hersenactiviteit zijn direct met de geest te beïnvloeden.

12.3 Vuurlopen

**Emile
Ratelband**

Een thema dat samenhangt met het vorige is dat van het zogeheten vuurlopen. In Nederland is dit de laatste jaren vooral populair geworden door de goeroe van het positieve denken, Emile Ratelband. Het gaat bij het vuurlopen om de mogelijkheid over gloeiende kolen te lopen zonder dat de voeten of benen worden verbrand.

Volgens veel sceptici is er een volkomen normale verklaring voor het vuurlopen en hoeven we daarbij niet uit te gaan van een beïnvloeding van het lichaam door de geest. Vuurlopen duurt meestal maar heel kort en zou daarom lijken op dingen als vuurspuwen, waarbij mensen ook alleen maar kortstondig in aanraking komen met vuur. Toch is het goed mogelijk dat vuurlopen wel degelijk ook een juiste mentale instelling vereist die er mede voor zorgt dat de voeten minder gauw verbranden. Er is bijvoorbeeld

- Scepticus** een uitspraak bekend van een scepticus dat iedereen zonder risico kan vuurlopen. Hij belandde zelf in het ziekenhuis. Toch blijft het dan de vraag of iemand de fysieke techniek niet goed beheerst of primair de verkeerde instelling heeft.
- D.D. Home** Wat vuurlopen betreft is er in ieder geval een parallel met het beroemde "medium" Daniel Dunglas Home die proeven deed met zogeheten onbrandbaarheid. Home bleek in staat een paar minuten lang met een roodgloeiend stuk kool in zijn handen door een kamer te lopen terwijl hij er voortdurend op blies om de kool te doen opvlammen. De kool werd vervolgens op een vel papier gelegd dat ogenblikkelijk vlam vatte. Bij deze proeven was ook de beroemde chemicus William Crookes aanwezig.

12.4 Suggestie

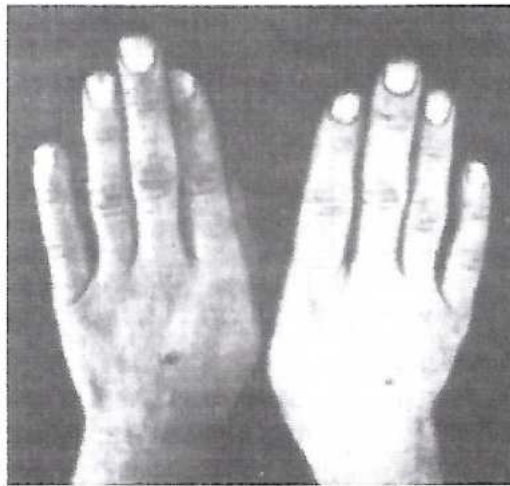
- 'Imagery'-techniek** Bij verschillende hedendaagse therapievormen maakt men gebruik van suggesties om psychische genezingsprocessen te bevorderen. Minder bekend is dat suggestie ook ingezet wordt voor het bestrijden van lichamelijke aandoeningen. Daarbij krijgt de patiënt de opdracht zich voor te stellen hoe ziekte wordt bestreden in zijn lichaam, vaak met behulp van symbolische voorstellingen. Jeanne Achterberg is een Amerikaanse arts die deze zogeheten 'imagery'-techniek actief inzet voor genezing van ernstige ziekten. Het is inmiddels bekend dat hypnotische suggestie ingezet kan worden voor de beïnvloeding van ondermeer hartklachten, nierziekten, zeeziekte, tuberculose, multiple sclerose en voor de versnelling van het genezingsproces van wonden en botbreuken. Klassiek in het onderzoek naar beïnvloeding van het lichaam door suggestie zijn de experimenten waarbij de proefpersoon de illusie kreeg dat hij een bepaald lichaamsdeel brandde aan een heet voorwerp en vervolgens een brandwond of blaar vertoonde op precies diezelfde plek.
- Ichtyosis** In 1952 verscheen in het British Medical Journal een rapport van A.A. Mason over het geval van een 16-jarige jongen die leed aan de erfelijke ziekte ichtyosis. Dit is een kwaal waarbij er een wratachtige, stinkende laag ontstaat over iemands hele lichaam. Nadat men vergeefs plastische chirurgie had proberen in te zetten, paste men hypnose toe. De jongen werd in een trance gebracht en ze vertelden hem dat zijn linkerarm zou genezen. De hypnotiseur beperkte zich in zijn suggestie met opzet tot dit ene lichaamsdeel, zodat de andere als controle konden dienen. Na enkele dagen werd de laag rond zijn arm zachter en liet los. Daarna gaf Mason de jongen de suggestie dat ook andere lichaamsdelen zouden genezen. Hoewel de jongen niet helemaal genas, bereikte men, behalve op de vingers, een blijvende genezing van 50 tot 95%, zonder andere behandelingsmethoden. De resultaten van Mason werden later herhaald door andere onderzoekers. De Rus V.M. Bechterev maakte reeds in 1925 melding van een genezing via hypnose van een geval van erfelijke blindheid, dat volgens experts volstrekt ongeneeslijk was.
- Blindheid**

12.5 Stigmata door suggestie

Lechler

Ook de vreemde gevallen van het ontstaan van stigmata waarbij de handen en voeten spontaan wonden vertonen die overeenkomen met iemands voorstelling van het lijden van Christus, kunnen door middel van hypnose experimenteel worden geïmiteerd. Het bekendste zijn in dit verband de proeven van Dr. Alfred Lechler geworden. Lechler bestuurdte vanaf 1928 het geval van Elizabeth K. Deze vrouw had de vreemde neiging om allerlei medische symptomen waar ze toevallig over hoorde praten, zelf lichamenlijk te gaan vertonen. Zo hoestte ze bloed op alsof ze aan tuberculose leed, terwijl haar longen in werkelijkheid perfect in orde waren. Op goede vrijdag 1932 woonde Elizabeth een religieuze bijeenkomst bij waar gesproken werd over de verschillende kwellingen die Jezus moest doorstaan tijdens zijn lijdensweg. Eenmaal terug bij Lechler, klaagde ze over erge pijn in haar handen en voeten. Omdat Lechler hier geen lichamenlijke oorzaak voor kon vinden, besloot hij om experimenteel stigmata bij haar op te wekken. Hij hypnotiseerde Elizabeth en gaf haar de suggestie dat de pijn erger zou worden omdat er echte spijkers door haar voeten en handen heen zouden gaan. De volgende morgen vertoonde Elizabeth rode, gezwollen plekken op handen en voeten ter grootte van een munt, waarbij de huid eromheen gescheurd was en vocht afscheidde. Met deze en dergelijke proeven leverde Lechler een belangrijke bijdrage tot de studie van de intrasomatische psychokinese. Toch moeten we moreel gezien wel een vraagteken stellen bij zijn proeven, evenals bij de experimenten waarin de proefpersoon de suggestie krijgt zich te branden terwijl daar geen sprake van is. Waarschijnlijk verdient het aanbeveling dat dit soort proeven vooral of uitsluitend uitgevoerd worden op wetenschappers zelf. Naast hypnotische veroorzaking van de stigmata van Christus, zijn er ook experimenten gedaan waarbij men heeft aangetoond dat iemand op heel precieze plaatsen op zijn huid kan gaan blozen of bloeden ten gevolge van suggesties. Een zeer bekend geval in dit verband is dat van Olga Kahl, onderzocht door de Franse parapsycholoog E. Osty. Olga Kahl kon blozen in de vorm van figuren, d.w.z. dat zij op haar huid bloedfiguren kon laten ontstaan. Een bijzonder bijkomend verschijnsel was dat onderzoekers haar telepathisch letters en andere figuren konden doorgeven die vervolgens op haar huid verschenen. Een vergelijkbaar fenomeen heeft men ook in Nederland bestudeerd, namelijk de psychokinetische "dermografie" (letterlijk: het schrijven op de huid) van Paul Diebel.

Olga Kahl

Elizabeth K

12.5 Placebo's

Nepgenees- middelen

De medische wetenschap begint her en der toch meer doordrongen te raken van de enorme impact die de geest op het eigen lichaam kan hebben. Het suggestieonderzoek toont aan dat deze invloed vaak onbewust zal plaatsvinden. Het gaat er steeds om wat iemand gelooft, hoe hij zich zijn eigen lichaamsprocessen voorstelt. De geneeskunde maakt hier vooral gebruik van door middel van het toedienen van "placebo's". Dit zijn een soort nepgeneesmiddelen, die bijvoorbeeld alleen bestaan uit suiker, en verder geen specifieke chemische werking zouden moeten hebben. Men gaat er algemeen vanuit dat het erg belangrijk is of een patiënt gelooft of een placebo werkt of niet. Als de patiënt er wel in gelooft betekent dit al een grote stap voorwaarts in het genezingsproces. De patiënt activeert onbewust zelf processen in zijn lichaam die genezing op gang brengen. Het succes van alternatieve geneeswijzen wordt door de reguliere geneeskunde voor een belangrijk deel toegeschreven aan dit zogeheten placebo-effect. Het is maar zeer de vraag of dit correct is, omdat het placebo-effect zeker ook een rol zal spelen in het geval van reguliere medicijnen.

Placebo's

Naast placebo's zijn er ook zogeheten 'nocebo's' of 'noncebo's'. Dit zijn net als placebo's onschuldige stoffen waarvan men echter gelooft dat ze een gevaarlijke werking hebben. Zo kan iemand verschijnselen van vergiftiging vertonen puur door de overtuiging vergiftigd te zijn. Vanzelfsprekend zijn negatieve placebo's verboden. Placebo's zijn inmiddels een standaardonderdeel van farmacologisch onderzoek voor de ontwikkeling van medicijnen. Ze maken het mogelijk om te testen in hoeverre een patiënt al puur door vertrouwen in de werking van een medicijn van een bepaalde kwaal kan genezen, en in hoeverre genezing echt toegeschreven moet worden aan een nieuw medicijn.

Ouderwetse kwakzalver staat op de markt met wonderpillen en zegt "Suiker uit Cuba! Als je er maar sterk genoeg in gelooft kun je erdoor genezen van kanker of er juist euthanasie mee plegen."

12.7 Beïnvloeding van zintuiglijke indrukken

Mensen worden geacht in het dagelijks leven alleen dingen waar te nemen die er echt zijn. Bij de gewone waarneming worden volgens de gangbare opvattingen daaromtrent een of meer lichamelijk zintuigen geprikkeld en de patronen van die prikkels worden vervolgens via het zenuwstelsel naar het brein geleid waarna ze worden omgezet in geestelijke indrukken.

Onderzoek naar intrasomatische psychokinese toont echter aan dat de waarneming vaak beïnvloed kan zijn door ideeën die men er over de wereld en zichzelf op nahoudt. Het is bijvoorbeeld aangetoond dat het mogelijk is om pijnprikkels door concentratie niet door te laten dringen tot het bewustzijn. Deze pijnbeheersing speelt een belangrijke rol bij de verrichtingen van zogeheten fakirs, zoals het liggen op een spijkerbed of op cactusdoorns. De beheersing van pijnprikkels kan zelfs de pijn van het levend verbrand worden uit het bewustzijn schakelen.

Pijnprikkels

Ook in Nederland is er een "fakir" geweest die in staat leek pijnprikkels te beheersen en bovendien inwendige verwondingen versneld te genezen, namelijk Mirin Dajo. Deze artiest specialiseerde zich in het doorboren van zijn organen met degens, zonder daar klaarblijkelijk veel hinder van te ondervinden. Het is niet helemaal duidelijk geworden in hoeverre zijn prestaties echt met intrasomatische psychokinese samenhangen of toegeschreven moeten worden aan merkwaardige lichamelijke kenmerken.

Horen en zien

Andere zintuiglijke prikkels, zoals geluiden, kunnen door suggestie eveneens uit het bewustzijn worden geweerd. Uit experimenten met hypnose blijkt dat dit bijvoorbeeld geldt voor het horen van bepaalde tonen, het zien van bepaalde kleuren, of zelfs voor zien in het algemeen. In een van de experimenten bleek het brein van een proefpersoon niet meer normaal te reageren op helder licht ten gevolge van suggesties.

Het tegenovergestelde komt ook voor. Mensen kunnen met succes de suggestie krijgen allerlei dingen te zien en te horen die er niet zijn.

Men gaat er vanuit dat bij dit soort processen de psychokinese bestaat uit het beïnvloeden van de patronen die de hersenen ontvangen hebben van bepaalde zintuigen.

12.8 Theoretische en praktische consequenties

Ziekte

Het bestaan van allerlei vormen van intrasomatische psychokinese is grondig aangetoond door goed opgezette experimenten. De onderzoeken laten zien dat we ons lichaam onbewust waarschijnlijk voortdurend beïnvloeden en dus zonder het te weten een grote rol spelen in onze eigen gezondheid en lichamelijk welbevinden. Dit belangrijke gegeven wordt door sommigen echter overdreven doordat ze stellen dat ziekte en gezondheid helemaal de verantwoordelijkheid zijn van de persoon zelf. Dat er beïnvloeding mogelijk is van je eigen lichamelijke processen geeft wel aan dat je eigen voorstellingen over die processen veel verschil kunnen maken, maar dat betekent niet dat ze die processen helemaal bepalen. Dat zou alleen zo kunnen zijn als de lichamelijke processen niet alleen beïnvloed, maar helemaal gecreëerd worden door de geest.

Dagelijks verschijnsel

Hoe dan ook moeten de psychokinetische invloeden op het eigen lijf erg serieus genomen worden door de geneeskunde en nog meer worden ingezet in de medische praktijk. Daarnaast is het verschijnsel van de intrasomatische psychokinese theoretisch gezien heel interessant. Het toont namelijk aan dat psychokinese een heel gewoon, dagelijks verschijnsel is als het gaat om je eigen lichaam. Dr. Hein van Dongen heeft wat dat betreft trouwens al terecht gewezen op het feit dat het optillen van je arm al een vorm van psychokinese zou kunnen zijn. In feite hebben we al in de vorige les gezien dat elke beïnvloeding van het eigen lichaam door de geest theoretisch als psychokinese mag worden beschouwd. Maar zelfs als we dit perse niet onder intrasomatische psychokinese willen rangschikken en ons willen beperken tot wat de parapsychologie van oudsher bestudeert op dit terrein, blijft er toch nog heel veel over.

Het hele leven

Veel vormen van intrasomatische psychokinese kunnen trouwens niet verklaard worden door een beïnvloeding van het zenuwstelsel en de spieren, maar komen neer op een directe beïnvloeding van als autonoom bekend staande processen zoals ademhaling, bloedsomloop, hersengolven, etc. Intrasomatische psychokinese geeft daarmee aan dat de invloed van de geest het hele leven doordringt.

12.9 Samenvatting

Intrasomatische psychokinese is een verschijnsel dat zich goed leent voor experimenteel onderzoek. In de afgelopen anderhalve eeuw heeft men onderzoek gedaan naar oosterse beheersingstechnieken zoals yoga en westerse technieken, waaronder biofeedback. Daarbij gaat het steeds om het beïnvloeden van zogeheten autonome lichaamsprocessen door middel van concentratie. Autonome lichaamsprocessen zijn processen die zich gewoonlijk buiten de bewuste controle om vanzelf voltrekken.

Daarnaast heeft men veel onderzoek gedaan naar de beïnvloeding van iemands lichaam door middel van suggestie. De beïnvloeding van de huid is wat dat betreft een bekend verschijnsel geworden.

Ook in de medische wetenschap past men zonder dat te beseffen technieken toe die waarschijnlijk op intrasomatische psychokinese berusten, namelijk in het geval van het toedienen van placebo's. Dit zijn onwerkzame stoffen waarvan de patiënt denkt dat ze het medicijn zijn dat hij voorgeschreven kreeg. In feite kan men de intrasomatische psychokinese nog veel breder inzetten dan nu het geval is.

Men moet zeker erkennen dat intrasomatische psychokinese een belangrijke rol speelt in de lichamelijke gezondheid, maar niet zover gaan patiënten verantwoordelijk te stellen voor hun eigen ziekten.

Intrasomatische psychokinese is een verschijnsel dat aangeeft dat het hele leven doordrongen is van de invloed van de geest.

12.10 Volgende les

In de volgende les staan we stil bij het verschijnsel van "poltergeist" als spontane vorm van psychokinese die inwerkt op de omgeving.

12.11 Huiswerkopgaven

1. Waardoor is Elizabeth K. beroemd geworden in het onderzoek naar intrasomatische psychokinese?
2. Waarom kun je de effecten van experimenten met intrasomatische psychokinese niet allemaal wegverklaren door toeval?
3. Het afkeuren van iemand omdat hij zelf onbewust zijn ziekte zou hebben veroorzaakt, kan zijn toestand verergeren. Leg uit op welke twee manieren dit kan gebeuren, dat wil zeggen de "gewone" psychosomatische en de intrasomatische psychokinetische manier.
4. Waarom zijn niet alle fakirs volgens jou goed in de psychokinetische beheersing van pijnprikkels?

12.12 Oefenopgave

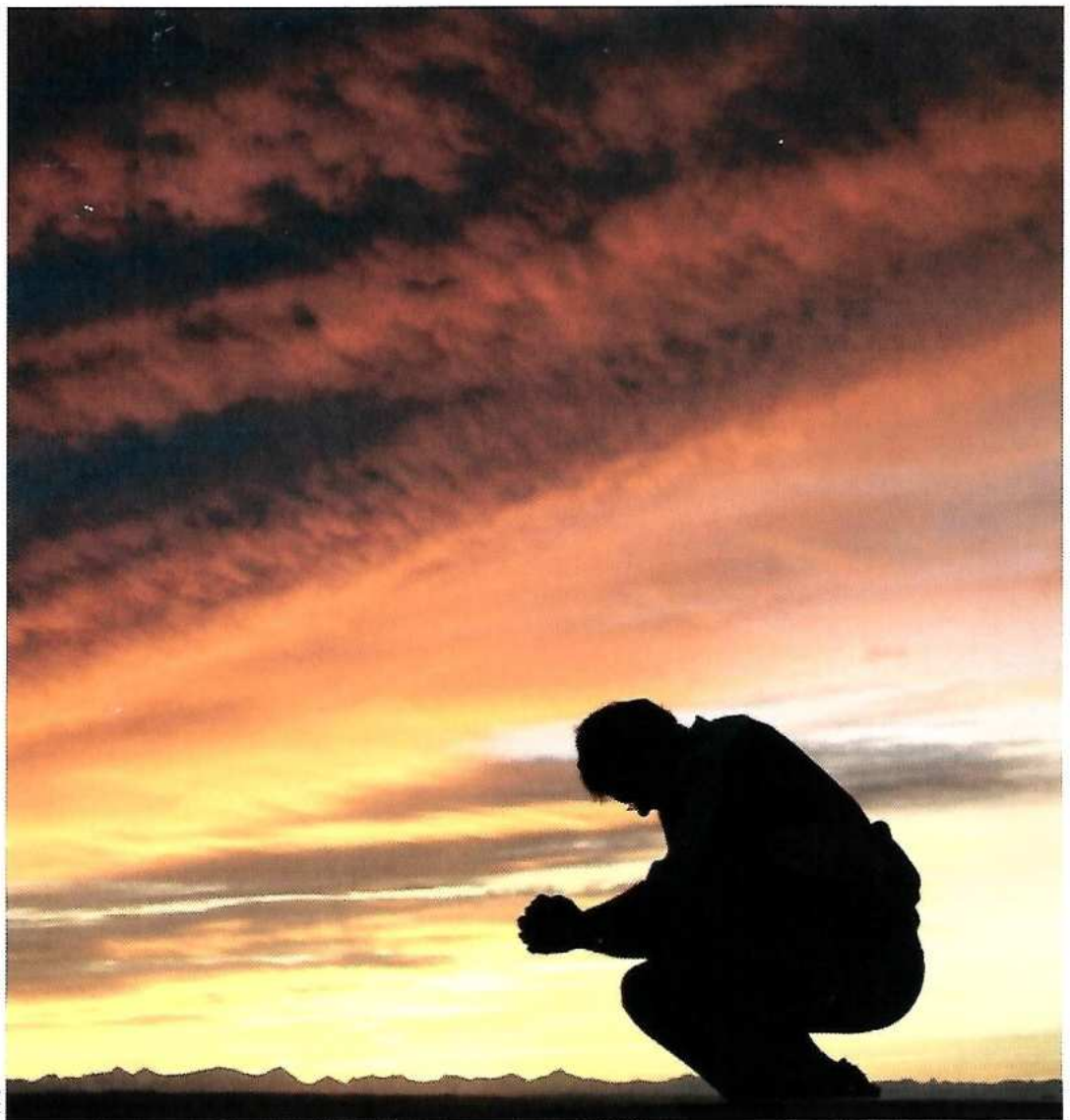
Probeer de temperatuur van je voeten te beïnvloeden puur door je erop te concentreren. Zorg dat je een eventueel effect niet kunt verklaren door normale lichamelijke handelingen.

12.13 Literatuurlijst

- Achterberg, J. (1985). Imagery in healing Shamanism and modern medicine. Boston Shambala/New Science Library.
- Anand, B.K., Chhina, G.S., & Singh, B. (1961). Studies on Shri Ramanand Yogi during his stay in air tight box. Indian Journal of Medical Research, 49, 82-89.
- Dietz, P. (1939). Wereldzicht der Parapsychologie. Amsterdam.
- Dongen, H. v. (1989). Moderne magie. Tijdschrift voor Parapsychologie, 57, 4, 28-44.
- Edmunds, S. (1961). Hypnotism and psychic phenomena. Hollywood: Melvin Powers.
- Mason, A.A. (1952). A case of congenital ichthyosiform erythrodermia of Brocq treated by hypnosis. British Medical Journal, 2, 422-423.
- Rivas, T. (1991). Intrasomatische parergie: De directe invloed van geestelijke voorstellingen op de fysiologie van het eigen lichaam. Deel 2. Tijdschrift voor Parapsychologie, 58, 2, 10-25.
- Rivas, T. (1999). Intrasomatische parergie: Theoretische beschouwingen. Spiegel der Parapsychologie, 37, 1, 25-35.
- Stevenson, I. (2000). Bewijzen voor reïncarnatie. Deventer: Ankh-Hermes.
- Tenhaeff, W.H.C. (1980). Magnetiseurs, somnambules en gebedsgenezers. Den Haag: Leopold.
- Thurston s.j., H. (1952). The physical phenomena of mysticism. Londen: Burns Oates.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 13 T/M 16

471

PARAPSYCHOLOGIE

LES 13

PK en Poltergeist

- 13.1 Inleiding
- 13.2 De verwachting dat een natuurlijk verschijnsel zich voor zal doen
- 13.3 De verwachting dat er een bovennatuurlijk verschijnsel zal plaatsvinden
- 13.4 Poltergeist
- 13.5 Poltergeist en bezetenheid
- 13.6 Poltergeist als fase van psychokinetische beheersing
- 13.7 Poltergeist als uiting van innerlijke conflicten
- 13.8 Soorten psychokinese bij poltergeist
- 13.9 Samenvatting
- 13.10 Volgende les
- 13.11 Huiswerkopgaven
- 13.12 Oefenopgave
- 13.13 Literatuurlijst

13.1 Inleiding

In 1962 werden er bij een geval van poltergeist in de Amerikaanse staat Indiana 110 gebeurtenissen vastgesteld, waaronder onverklaarbare klop geluiden, vreemde verplaatsingen van het meubilair en het kapotgaan van huishoudelijke artikelen. Dit soort poltergeistverschijnselen spreken erg tot de verbeelding en hebben geleid tot fantasievolle speelfilms.

We hebben in het vorige hoofdstuk al gezien dat spontane intrasomatische psychokinese vaak onbewust plaatsvindt. Iemand die bijvoorbeeld stigmata vertoont die overeenkomen met zijn voorstellingen tijdens een diepe meditatie over het lijden van Christus, zal die wonden al gauw aan de goddelijke genade toeschrijven. Terwijl experimenten hebben uitgewezen dat stigmata ook door middel van suggestie veroorzaakt kunnen worden. De spontane stigmata verschillen bovendien niet alleen sterk van elkaar maar ook van de wonden bij mensen die gekruisigd waren. Dit zijn wonden in de polsen in plaats van in de handpalm.

**Onbewuste
inwerking**

In deze en een aantal volgende hoofdstukken staan we stil bij de extrasomatische psychokinese, dat wil zeggen de psychokinese die niet inwerkt op iemands eigen lichaam maar op de buitenwereld. Net als bij intrasomatische psychokinese kenmerken spontane gevallen op dit gebied zich vaak door het onbewuste karakter van de psychokinetische inwerking. Mensen hebben dus vaak niet door dat zijzelf de bron vormen van de psychokinetische verschijnselen en schrijven die verschijnselen dus ook gauw toe aan een invloed van buitenaf.

13.2 De verwachting dat een natuurlijk verschijnsel zich voor zal doen

We hebben allerlei (meestal onbewuste) verwachtingen over wat er in de buitenwereld gaat gebeuren. Deze verwachtingen zijn nodig omdat we anders niet kunnen omgaan met die buitenwereld en steeds overdonderd zullen worden door de eenvoudigste natuurlijke processen. In feite zijn verwachtingen over fysieke processen aanwezig bij alle diersoorten die reageren op prikkels van buitenaf. De meeste van die verwachtingen gaan trouwens niet over wat voor een natuurlijke verschijnselen er zich allemaal voor zullen doen, maar hoe die verschijnselen zullen inwerken op het eigen lichaam of dat van soortgenoten. Er zijn bijvoorbeeld maar weinig diersoorten die een sterke interesse aan de dag leggen voor weersverschijnselen die hen zelf niets aangaan

Nu hebben we in de vorige les al gezien dat overtuigingen over reacties in het eigen lichaam zelf kunnen leiden tot psychokinetische veranderingen in dat lichaam. Een sterke overtuiging dat je je hand brandt aan een aansteker, terwijl dit in werkelijkheid helemaal niet gebeurt, kan leiden tot een flinke blaas op die hand.

Iets dergelijks is ook voorstelbaar als het gaat om externe verschijnselen, zoals het weer. Wanneer mensen verwachten dat het gaat regenen zou dit in dit bepaalde gevallen via psychokinese misschien kunnen leiden tot een vergrote kans op een regenbui. Hoe meer mensen vervolgens geloven dat het gaat regenen, bijvoorbeeld doordat ze geloven in de kracht van een regendans, des te groter die kans nog wordt. Ze zien dit daarbij niet zozeer als een bovennatuurlijk, maar eerder als een natuurlijk verband.

Regendans

Het is daarom tegelijkertijd in het algemeen erg moeilijk om deze vorm van psychokinese te onderzoeken omdat de mensen van wie het uitgaat het zelf helemaal niet ervaren als iets wonderlijks. Maar ook omdat de verschijnselen op zich volledig natuurlijk zijn en zich ook spontaan voor kunnen doen zonder normaal of paranormaal toedoen van de mens.

**Alledaagse
PK**

Veel alledaagse verschijnselen zoals het verliezen van sleutels, en dergelijke, zouden in theorie veroorzaakt kunnen zijn door onbewuste psychokinese.

Medicijnman lacht schamper: Rare jongens die Westerlingen! Ze kijken neer op onze regendans maar zelf strooien ze een of ander poeder over de wolken! Alsof dat werkt...!

13.3 De verwachting dat er een bovennatuurlijk verschijnsel zal plaatsvinden

Bij de intrasomatische psychokinese zien we dat veel spontane ervaringen verbonden zijn aan een wereldbeeld, volgens welk een of ander bovennatuurlijk wezen ingrijpt in de aardse werkelijkheid.

Vroeger ging het daarbij met name om wezens zoals natuurgeesten, engelen, demonen, goden en godinnen maar tegenwoordig zijn er ook voorstellingen bijgekomen over buitenaardse wezens afkomstig van andere zonnestelsels. De onbewuste of bewuste overtuiging die de persoon in kwestie hierover heeft maakt via psychokinese dat er zich veranderingen in zijn of haar lichaam voordoen die overeenkomen met de voorstellingen. Iemand die ervan overtuigd is dat hij de wondtekenen van Christus van Jezus zelf ontvangt (overigens als blijk van liefde, niet als straf) kan zijn voorstelling van die wondtekenen zelf onbewust in zijn lichaam reproduceren. Terwijl hij ervan overtuigd is dat hij zoiets niet eens zou kunnen en de wonden dus wel van Jezus zelf afkomstig moeten zijn.

Vaststelling

Iets dergelijks zien we nu ook in verband met extrasomatische psychokinese. Ook daarbij gebeuren er geregeld paranormale dingen die door de persoon zelf ervaren worden als het werk van een bovenaards of buitenaards wezen.

Dit is niet verwonderlijk omdat psychokinetische verschijnselen in het algemeen niet te plaatsen zijn binnen het gangbare materialistische wereldbeeld, dat stelt dat de geest waarschijnlijk helemaal geen echte invloed heeft op de materie en in ieder geval zeker niet buiten het zenuwstelsel om. Zodra er dan ook iets gebeurt wat niet in het materialistische wereldbeeld past, hebben veel mensen meteen de neiging om dit te verbinden aan traditionele religieuze of magische voorstellingen.

13.4 Poltergeist

RSPK

De term poltergeist stamt ook uit zo'n context. Het betekent letterlijk tamelijk neutraal "klopgeest", maar er werd meestal een kwelgeest of demon mee bedoeld die de boel op stelten zette. In de parapsychologie bedoelen we met de term poltergeist een spontane uitbarsting van psychokinetische verschijnselen. Een neutralere term voor poltergeist waarin de associatie met bovennatuurlijke wezens helemaal verdwenen is, is Recurrent Spontaneous Psychokinesis, afgekort als RSPK, oftewel Herhaaldelijke Spontane Psychokinese.

Poltergeistverschijnselen behoren ongetwijfeld tot de best gedocumenteerde spontane paranormale verschijnselen.

We onderscheiden grofweg twee soorten poltergeistgevallen:

- Poltergeist gecentreerd in bepaalde personen. Hierbij doen de spontane psychokinetische verschijnselen zich alleen voor wanneer er bepaalde mensen aanwezig zijn.
- Poltergeist verbonden aan een bepaalde locatie. Hierbij treden de verschijnselen soms gedurende verschillende generaties op in bijvoorbeeld steeds hetzelfde huis, kasteel of herberg.

Deze indeling is niet helemaal correct omdat de poltergeistverschijnselen soms zowel aan een groep mensen als een locatie verbonden lijken.

**Onbewuste
psychokinese**

Poltergeistverschijnselen worden van oudsher zoals gezegd in verband gebracht met geesten van overledenen of demonen. Er zijn echter sterke aanwijzingen dat dit niet correct is voor de meeste gevallen die gecentreerd zijn in bepaalde personen. In veel van zulke gevallen zijn de verschijnselen waarschijnlijk het gevolg van onbewuste psychokinese van levenden. Dit wil echter zeker niet zeggen dat er geen gevallen bekend zijn die mogelijk echt veroorzaakt zijn door psychokinese van overledenen. We zullen daar echter in een latere les bij stilstaan. In deze les houden we ons alleen bezig met onbewuste psychokinese van levende mensen die inwerkt op de buitenwereld. In de gevallen van poltergeist die veroorzaakt lijken door overledenen zou er overigens soms sprake zijn van doelbewuste psychokinese van de kant van die geesten. In feite zouden de overledenen in kwestie daarmee als we de term letterlijk opvatten de enige echte "Poltergeister" zijn.

13.5 Poltergeist en bezetenheid

Het woord "poltergeist", een term van de hervormer Martin Luther, stamt oorspronkelijk uit een duistere context van demonen en kwelgeesten. Poltergeistverschijnselen komen dan ook vaak voor in combinatie met bezetenheid.

In de praktijk komt dat erop neer dat mensen in de veronderstelling verkeren belaagd te worden door een bovennatuurlijk wezen dat bezit wil nemen van hun lichaam of geest. Het wezen beschikt als bovennatuurlijk wezen automatisch ook over psychokinetische gaven.

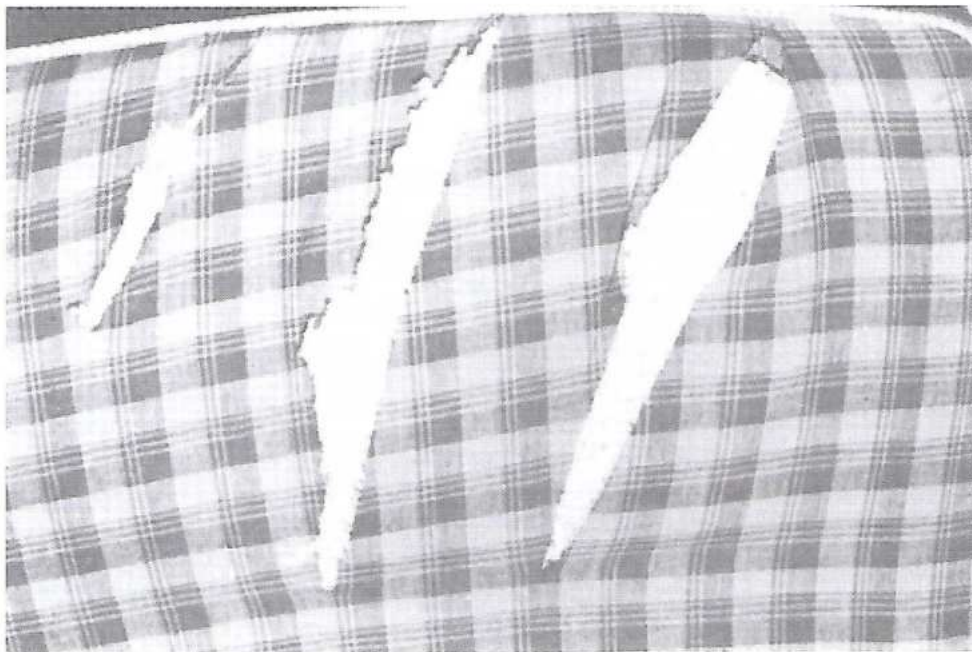
In verschillende bezetenheidgevallen zien we dan ook dat er een combinatie van intrasomatische en extrasomatische psychokinetische verschijnselen optreedt. Een

Eleonore Zugun

bekend voorbeeld daarvan is het geval van het tienermeisje Eleonore Zugun uit Roemenië. Deze deed in de jaren 1920 van zich spreken als zogeheten poltergeistmedium, dat wil zeggen iemand waarbij er extrasomatische verschijnselen optreden. Maar naast deze verschijnselen kwamen er bij haar ook intrasomatische verschijnselen voor die doen denken aan stigmatisatie, zoals bijt- en krabwonden. Eleonore was ervan overtuigd bezeten te zijn van een kwelduivel, die door haar zelf Dracu genoemd werd. De fenomenen begonnen een paar maanden voordat ze 12 jaar oud was met onverklaarbare bewegingen van verschillende voorwerpen, het gooien van stenen, en de verplaatsing van huishoudelijke voorwerpen. Kort geleden heeft de Oostenrijkse onderzoeker Peter Mulacz zich nog in dit geval verdiept.

Guarulhos

Een geval van "bezetenheid" waarin de extrasomatische nog directer samenhangen met de intrasomatische verschijnselen is het poltergeistgeval uit Guarulhos, Brazilië. De Braziliaanse parapsycholoog Hernani Guimaraes Andrade schreef hier een boek over. Het gaat om een 21-jarige vrouw die zwanger was van haar tweede kind. Zij en haar man behoorden allebei tot de pinkstergemeente. De gebeurtenissen deden zich voor tussen april 1973 en maart 1975. In dit geval kwamen vreemde snijwonden voor op verschillende lichaamsdelen van de betrokkenen maar ook inkepingen die zo maar uit het niets verschenen op meubels, kleding en gebruiksvoorwerpen.

inkepingen bij het geval van Guarulhos

Vertekend beeld

Poltergeistverschijnselen staan in het algemeen niet bekend als bijzonder vriendelijk, maar in gevallen van bezetenheid kan de onvriendelijkheid behoorlijk ver gaan. Toch geven films als Spielbergs "Poltergeist" geen goed beeld van wat er parapsychologisch gezien over deze verschijnselen bekend is. Ze vertekenen de werkelijkheid sterk en beelden allerlei fenomenen uit die nog nooit in poltergeistgevallen (op die manier) zijn voorgekomen.

Naast de reeds genoemde inkepingen is er nog een ander fenomeen dat extra agressief overkomt, namelijk het spontaan in brand vliegen van kleding en gebruiksvoorwerpen. Het lijkt er daarbij soms op dat de kwelgeest de persoon in kwestie en diens omgeving met de dood bedreigt. Dit fenomeen komt ondermeer voor in een ander Braziliaans geval, ook al bestudeerd door Andrade, namelijk het poltergeistgeval uit Suzano. Dr. Andrade beschrijft onder andere de spontane ontbranding van een bank waar kort daarvoor de kinderen van het gezin in kwestie op gezeten hadden.

“Het vuur ontstond in het binnenste van de bekleding, hetgeen de omstanders verplichtte de bekleding eraf te halen om het vuur uit te doven. In zijn interview met Dhr. Guy Lyon Playfair (een onderzoeker) beschreef Dhr. Natal S. de Lima (de heer des huizes) dit feit als volgt:

N.S.L.: “...de bank stond hier toen hij vlam vatte. Hij werd naar buiten gebracht. Het lijkt erop dat de kinderen erop lagen te slapen... Die bank was nat en hij (Dhr. Jeziel) liet ons zien dat het vuur van binnen naar buiten brandde.”

G.L.P.: “Zag u de plek op de bank?”

N.S.L.: “Ik zag inderdaad een grote brandplek.”

G.L.P.: “Van wat voor een formaat?”

N.S.L.: “Rond.”

G.L.P.: “Hoe lang ongeveer?”

N.S.L.: “Hij kan 10 of 20 cm lang zijn geweest. Ik weet het niet meer precies. Zoiets als een handpalm.”

G.L.P.: “En die brandplek was er nog niet toen u de eerste keer keek?”

N.S.L.: Nee ”.

PPG

Hernani Guimaraes Andrade heeft dit fenomeen vaker geconstateerd bij poltergeistgevallen en pleit voor het gebruik van het woord parapirogenia, afgekort als PPG: het langs psychokinetische veroorzaken van brand. Het is denkbaar dat PPG samenhangt met bepaalde gevallen van spontane zelfontbranding van mensen die volgens sommigen onverklaarbaar zouden zijn door normale factoren. Dit houdt in dat niet iemands omgeving, maar diens eigen lichaam in brand vliegt zonder aanwijsbare externe oorzaak. Sommigen gaan zover ook in dit griezelige fenomeen een psychokinetische werking te vermoeden.

UFO's

Ook zijn er mensen die poltergeistverschijnselen toeschrijven aan kwalijke invloeden van buitenaardse wezens. Zo is er het geval van een Franse bioloog, die in de literatuur Doctor X wordt genoemd, die op een novemberavond in 1968 getroffen zou zijn door een lichtflits van een UFO. Hij vertoonde niet alleen lichamelijke gevolgen van deze ontmoeting, maar kreeg ook te maken met poltergeistverschijnselen die direct gerelateerd leken aan de UFO. De UFO-deskundige Weverbergh schrijft hierover:

“Het belangrijkste poltergeistfenomeen in het huis van de bioloog, afgezien van het onverwachts en onverklaarbaar vallen, verplaatsen en verdwijnen van voorwerpen, is wel het nu en dan uitvallen van de elektrische stroom, zonder dat een erbij geroepen technicus fouten in de leiding kon of kan ontdekken. Een door de maatschappij gezonden vakman met diverse geraffineerde testapparaten, sprak zelfs van ‘hekserij’. (...) In tegenstelling tot al het voorgaande, werden de levitatiefenomenen van doctor X nog nooit door onafhankelijke getuigen vastgesteld, wat bijzonder jammer is, omdat wij getuige op zijn woord moeten geloven, dat hij nu en dan plotseling volkomen buiten zijn wil naar de zoldering van zijn kamer gestuwd werd.”

13.6 Poltergeist als fase van psychokinetische beheersing

Poltergeistverschijnselen spelen ook vaak een rol bij de ontwikkeling van sjamanen, heiligen en paragnosten. Het lijkt erop dat ze een fase vormen in de beheersing van psychokinetische vermogens. De psychokinese doet zich dan eerst voor in een onbewuste, chaotische vorm en kan pas later in de ontwikkeling onder bewuste controle komen.

Padre Pio

Dit patroon is ondermeer bekend uit het leven van Padre Pio, een Italiaanse katholieke heilige. Hij werd schijnbaar belaagd door duivels die zijn hele kamer overhoop gooiden. Later ontwikkelde hij volgens getuigen wonderbaarlijke vermogens.

Matthew Manning

Ook in het geval van Matthew Manning, een bekende Engelse paranormale genezer, was er eerst sprake van een reeks bizarre psychokinetische verschijnselen. Dit ging om verplaatsing van voorwerpen en meubels, een vliegende laars, een zelf opengaande kastdeur, klop geluiden, stoornissen in de elektriciteit en watertoevoer en het uit het niets verschijnen van handtekeningen op de muren van Matthews slaapkamer. De fenomenen werden bestudeerd door de bekende onderzoeker Dr. George Owen.

Owen schrijft over dit geval: "Ik geloof dat Matthews verhaal een getrouw verslag is. Ik zeg dit ondanks de opvallende aard van sommige verschijnselen. De meeste gebeurtenissen komen op dergelijke wijze voor in andere Poltergeistgevallen waar ze ook door onbetwistbare getuigen werden beschreven en ze zijn dus, hoewel vreemd, volmaakt mogelijk. Er waren trouwens ook te veel getuigen, velen van hen zelfs vijandig en tegenstribbelend en allemaal onafhankelijk van het gezin Manning, om enige twijfel open te laten." In dit geval kwamen volgens Owen ook vormen van teleportatie voor, het verdwijnen van voorwerpen uit gesloten kamers en het weer verschijnen van diezelfde voorwerpen in een andere kamer. Uniek aan dit geval was het verschijnen van ringen of schijven licht op muren die verwarmd schenen te zijn.

In augustus 1971 begonnen geapporteerde voorwerpen te verschijnen op trap en overloop. Daarbij was een brood, dat ongeveer zeventig jaar oud werd geschat; een oude kaars van bijenwas; fossielen, kralen en andere voorwerpen, die niet in het huis thuishoorden. Elk lid van het gezin Manning vond van tijd tot tijd vreemde voorwerpen. Ze verschenen altijd als er niemand in de buurt was van trap of overloop. Ook op Matthews school verschenen dergelijke voorwerpen. Het verschijnsel ging nooit over.

13.7 Poltergeist als uiting van innerlijke conflicten

In 1958 stuurde de bekende Amerikaanse parapsycholoog J.B. Rhine twee van zijn medewerkers, Dr. J.G. Pratt en William Roll, naar een huis in Seaford, Long Island. Het ging om de familie Hermann die meldde dat zij objecten door het huis hadden zien bewegen, dat ze doppen van hun flessen hadden zien schieten en meubels die uit zichzelf verschoven waren. Deze verschijnselen kwamen naar het scheen alleen voor als hun zoon Jimmy van 12 thuis was en dan alleen als hij wakker was. Daarom zette de politie hem onder druk om hen uit te leggen hoe hij de verschijnselen veroorzaakte. Maar de jongen hilde slechts en hield vol dat hij niets had gedaan. Pratt en Roll onderzochten de verschijnselen grondig en concludeerden dat ze waarschijnlijk niet op een normale manier veroorzaakt waren.

Innerlijke onrust

Poltergeistverschijnselen zijn vaak gekoppeld aan de aanwezigheid en problematiek van een bepaalde persoon en lijken dan een soort weerspiegeling te vormen van zijn of haar innerlijke onrust. Het is bekend dat poltergeistgevallen die verbonden zijn aan een specifieke, gestresste persoon die persoon ook kunnen achtervolgen als hij of zij verhuist naar een andere woonplaats.

Puberteit

Het klassieke poltergeistgeval dat veroorzaakt wordt door innerlijke conflicten is verbonden aan een puber die moeilijk om kan gaan met de spanningen en uitdagingen van de puberteit. Wanneer de persoon in kwestie geholpen wordt, zullen de fenomenen ophouden, een directe aanwijzing voor hun oorsprong. Veel parapsychologen vinden deze verklaring echter te beperkt en stereotyp.

Rosenheim

Een van de bekendste poltergeistgevallen die echt grondig onderzocht zijn is het geval uit Rosenheim uit 1967/68. Het ging daarbij om een vrouwelijke kantoorbediende Annemarie Sch. van 19 die werkte bij een advocatenkantoor. De verschijnselen hielden een paar weken aan en er waren ongeveer 40 personen getuige van: bureaupersoneel, cliënten van de advocaat, technici, politie, artsen, psychologen, natuurkundigen, enzovoorts. Bender zegt over dit geval ondermeer: "Na een grondige onderzoek, waar ook de politie bij betrokken was (...), scheen het uitgesloten om alle verschijnselen te herleiden tot bedrog (...)". Het ging ondermeer om vreemde elektrische verschijnselen zodat Bender de natuurkundigen F. Karger en G. Zicha erbij betrok. Er waren namelijk steeds vreemde storingen in het elektriciteits- en telefoonnetwerk geweest die al door verschillende vakmensen waren onderzocht. De natuurkundigen stelden bij een nauwkeurig onderzoek vast dat de verschijnselen echt onverklaarbaar waren en verband hielden met Annemarie. Ik heb zelf jaren later bij de opvolger van Hans Bender, Eberhard Bauer, nagevraagd hoe men dit geval Rosenheim tegenwoordig beoordeelt. Er is tot nu nooit iemand met een normale verklaring op de proppen gekomen voor dit geval, zodat Bender dit terecht als een parapsychologische doorbraak in het poltergeistonderzoek beschouwt.

Imitatieve fraude

Juist bij gevallen waarin de poltergeistverschijnselen het gevolg lijken van innerlijke spanningen of conflicten kunnen parapsychologen geconfronteerd worden met een lastig gegeven. De persoon in kwestie kan de neiging hebben om de paranormale fenomenen langs normale weg te continueren. Bijvoorbeeld om aandacht te trekken. Dit wordt ook wel imitatieve fraude genoemd. Zo kunnen er in sommige gevallen authentieke psychokinetische verschijnselen zijn waargenomen die echter ten onrechte in diskrediet worden gebracht door bedrog van betrokkenen. Een voorbeeld hiervan is te vinden in het Turks-Nederlandse poltergeistgeval in Druten onder meer onderzocht door de Nederlandse parapsychologen Bierman, Wezelman en Gerding.

Naar alle waarschijnlijkheid vonden hierin werkelijke psychokinetische verschijnselen plaats, maar de jongen Cetin Polat imiteerde de fenomenen waarbij hij deed of hij zich er zelf over verbaasde.

Het is zaak om als onderzoeker voorbereid te zijn op imitatieve fraude. Vaak beginnen poltergeistgevallen als echte gevallen van psychokinese maar eindigen vervolgens met bedrog.

Voor de mensen die lijden onder de poltergeist geldt overigens vooral dat ze er zo snel mogelijk vanaf willen zijn. Hoe langer de lastige verschijnselen aanhouden des te minder interessant worden zij vaak voor de betrokkenen, hoe paranormaal ze eventueel ook zijn!

Jongetje met jerrycan benzine in zijn hand voor afgebrande woning klaagt: "Nou heb ik ons hele huis afgefikt en nog willen ze niet geloven dat ik lijd aan Poltergeist".

13.8 Soorten psychokinese bij poltergeist

Alle authentieke poltergeistverschijnselen zijn uitingen van psychokinese. Zelfs aanhangers van de bovennatuurlijke hypothese voor poltergeist zijn het hier mee eens, hoewel zij de oorsprong van de psychokinese niet bij een menselijke maar bovenaardse psyche zullen zoeken.

We kunnen de extrasomatische psychokinese bij poltergeistverschijnselen verder onderverdelen in drie verschillende categorieën:

- Psychokinese die qua effect geïmiteerd kan worden door **normale motorische handelingen**. Dit zijn dingen als de stenenregens, inkepingen en klopgeluiden. Normaal gesproken kunnen we gewoon met onze handen stenen gooien, inkepingen in meubels veroorzaken, en klopgeluiden veroorzaken. Ik bedoel daarmee trouwens niet dat de psychokinetische fenomenen zich (los van de psychokinese) exact zo voordoen als de normale imitaties ervan. Bij stenenregens kunnen stenen bijvoorbeeld uit het niets te voorschijn komen.

Normale handelingen

- Normale natuurverschijnselen**
- Psychokinese die qua effect lijkt op **normale natuurverschijnselen**, zoals branden of overstromingen.
 - Psychokinese die niet geïmiteerd kan worden door normale motorische handelingen en in de natuur normaal niet voorkomt los van de psychokinese. Het gaat daarbij om natuurkundig beschouwd **onnatuurlijke verschijnselen** zoals levitatie, apporten en teleportatie. Levitatie is het paranormale zweven of vliegen van lichamen. Bij apporten hebben we te maken met het verschijnen van een voorwerp uit het niets. En bij teleportatie met het verplaatsen van een voorwerp van de ene plaats naar de andere zonder dat de afstand fysiek overbrugd wordt. Sommige fenomenen zoals stenenregens zijn overigens wel imiteerbaar maar omvatten ook dit soort onnatuurlijke verschijnselen zoals apporten van stenen.
- Onnatuurlijke verschijnselen**
- Hoe moeilijk het misschien ook is om dit in soort fenomenen te geloven, er bestaat wel degelijk bewijsmateriaal voor. Hans Bender meldde bijvoorbeeld dat tijdens een onderzoek van een Duits geval zijn eigen jas op een onverklaarbare manier buiten in de sneeuw was beland, zonder dat er voetsporen te ontdekken waren, en terwijl hij alle aanwezigen nauwkeurig in de gaten had gehouden.

In feite komen bij poltergeistgevallen daarmee alle soorten psychokinetische verschijnselen voor die de parapsychologie bestudeert. Als we het naturalistische bewijsmateriaal voor onbewuste psychokinese aanvaarden, hebben we er alle reden toe om te verwachten dat dezelfde soort psychokinetische verschijnselen ook in een bewuste vorm bestaan. Opnieuw kunnen we wat dat betreft een parallel trekken met intrasomatische psychokinese. Veel spontane intrasomatische vormen van psychokinese worden veroorzaakt door onbewuste voorstellingen, maar we kunnen door de juiste technieken ook bewust intrasomatische psychokinetische effecten bewerkstelligen. Het is daarom te verwachten dat hoewel ook spontane psychokinese die inwerkt op de buitenwereld vaak onbewust plaatsvindt, zij eveneens met behulp van bepaalde technieken tenminste gedeeltelijk onder bewuste controle gebracht kan worden. Op die vormen van bewuste gestuurde psychokinese gaan we de komende lessen in.

Bewuste controle

13.9 Samenvatting

Intrasomatische psychokinese wordt vaak veroorzaakt door onbewuste voorstellingen. Dit geldt ook voor psychokinese die inwerkt op de buitenwereld. Mensen van wie de psychokinese uitgaat hebben zo vaak ten onrechte het gevoel dat zij veroorzaakt wordt door bovennatuurlijke wezens of geesten. Spontane psychokinetische invloeden op de buitenwereld kunnen onbewust veroorzaakt zijn door een wel of niet bewuste verwachting dat een natuurlijk verschijnsel, zoals regen zal optreden. Maar ook door een wel of niet bewuste verwachting dat er iets bovennatuurlijks zal gebeuren, bijvoorbeeld door toedoen van demonen of buitenaardse wezens.

Poltergeist betekent letterlijk klopgeest en verwijst naar een traditionele opvatting over de streken van kwelgeesten of demonen.

Er bestaan grofweg twee soorten poltergeist:

- poltergeist gecentreerd in bepaalde personen
- poltergeist gecentreerd in bepaalde locaties.

De eerste soort poltergeistgevallen lijkt doorgaans verklaarbaar door onbewuste psychokinese van die personen zelf.

Er bestaat een heel scala aan psychokinetische fenomenen bij poltergeist. Sommige daarvan lijken op normale handelingen zoals het kloppen op muren, of normale natuurverschijnselen zoals vuur, maar andere lijken geen normale parallel te kennen. Een voorbeeld daarvan is teleportatie, het directe verplaatsen van voorwerpen van de ene plaats naar de andere.

13.10 Volgende les

De volgende keer gaan we in op het kwantitatieve bewijsmateriaal voor psychokinese.

13.11 Huiswerkopgaven

1. Zijn poltergeistverschijnselen alleen maar hallucinaties? Licht je antwoord toe.
2. Zowel bij intrasomatische parergie als bij poltergeistgevallen nemen mensen hun toevlucht tot een bovennatuurlijke verklaring. Is dit terecht of niet?
3. Noem minstens drie verschijnselen die parapsychologen hebben vastgesteld bij betrouwbare poltergeistgevallen.
4. Zijn poltergeistgevallen in feite lastige, onschuldige verschijnselen? Licht je antwoord toe.

Succes met de vragen!

13.12 Oefenopgave

Probeer na te gaan of er in uw leven verschijnselen zijn voorgekomen die overeenkomen met het soort poltergeistverschijnselen die in deze les aan bod zijn gekomen. Door wat voor een onbewuste voorstellingen zouden de verschijnselen veroorzaakt kunnen zijn?

13.13 Literatuurlijst

- Andrade, H.G. (1982). O "Poltergeist" de Suzano. Sao Paulo: IBPP.
- Andrade, H.G. (1984). O "Poltergeist" de Guarulhos. Sao Paulo: IBPP.
- Bayless, R. (1967). The enigma of the poltergeist. West Nyack, N.J.: Parker.
- Bender, H. (1968). Der Rosenheimer Spuk -ein Fall spontaner Psychokinese. Zeitschrift für Parapsychologie und Grenzgebiete der Psychologie, 11, 104-122

- Bender, H. (1974). Modern poltergeist research, in *New Directions in Parapsychology*, uitgegeven door John Beloff. Londen: Elek.
- Brown, M. (1979). *Psycho-Kinese: Een verslag over de kracht van Psycho-Kinese: Geestelijke energie die de materie in beweging brengt*. Helmond: Uitgeverij Helmond.
- D'arbo. (1981). *Posesiones y exorcismos... en profundidad*. Barcelona: Plaza & Janés.
- Fodor, N. (1958). *On the trail of the poltergeist*. New York: Citadel.
- Karger, F., & Zicha, G. (1968). *Physikalische Untersuchung des Spukfalles in Rosenheim 1967*. *Zeitschrift für Parapsychologie und Grenzgebiete der Psychologie*, 11, 113-131.
- Manning, M. (1974). *Een paranormaal fenomeen*. Haarlem: Gottmer.
- Owen, A.R.G. (1964). *Can we explain the Poltergeist?* New York: Garrett Publications.
- Palmer, J. (1973). A case of RSPK involving a ten-year-old boy: the Powhatan poltergeist, *Journal of the American Society for Psychical Research*, 68, 1-33.
- Rivas, T. (1990). *Intrasomatische parergie: Een overzicht van de directe invloed van geestelijke voorstellingen op de fysiologie van het eigen lichaam*. *Tijdschrift voor Parapsychologie*, 58, 9-27.
- Rogo, D.S. (1979). *The Poltergeist Experience*. New York: Penguin.
- Rogo, D.S. (1986). *Mind over matter: The case for psychokinesis: How the human mind can manipulate the physical world*. Wellingborough: The Aquarian Press.
- Roll, W.G. (1974). *The Poltergeist*. New York: New American Library.
- Zorab, G. (1984). *Spoken en spookverschijnselen*. Den Haag: Leopold.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 14

Kwantitatieve experimenten met psychokinese

- 14.1 Inleiding
- 14.2 Psychokinese-experimenten met dobbelstenen
- 14.3 Toevalsgtallengeneratoren
- 14.4 Resultaten van de proeven met de RNG
- 14.5 Experimentatoreffect
- 14.6 Micro-PK en precognitie
- 14.7 Psychokinese terug in de tijd
- 14.8 Micro-PK en quantummechanica
- 14.9 Samenvatting
- 14.10 Volgende les
- 14.11 Huiswerkopgaven
- 14.12 Oefenopgave
- 14.13 Literatuurlijst

14.1 Inleiding

We hebben in voorgaande lessen gezien dat er drie soorten methoden bestaan in parapsychologisch onderzoek. Dit zijn onderzoek naar spontane gevallen, experimenteel onderzoek met behulp van statistische maatstaven en kwalitatief experimenteel onderzoek gericht op het onderzoeken van verschijnselen zoals ze zich in hun natuurlijke rijkdom voordoen. Deze driedeling geldt voor het onderzoek naar ESP, maar net zo goed voor onderzoek naar psychokinese.

Driedeling

In deze les staan we dus stil bij het experimentele, kwantitatieve bewijsmateriaal voor psychokinese. Dat wil zeggen de resultaten van experimenten rond de invloed van de geest op de fysieke wereld, waarbij men gebruik maakt van kansberekening.

14.2 Psychokinese-experimenten met dobbelstenen

Het onderzoek naar psychokinese oftewel PK is als geheel minder snel van de grond gekomen dan het onderzoek naar ESP. Dit kwam doordat de negentiende eeuwse leden van de Engelse vereniging die onderzoek deed naar paranormale verschijnselen, de SPR, over het algemeen meer moeite hadden te geloven in psychokinese dan in telepathie of in helderziendheid. Dit leek voor hen kennelijk nog net iets teveel op hocuspocus.

J.B. Rhine

De Amerikaanse parapsycholoog J.B. Rhine stond meer voor open voor PK. Hij experimenteerde al vroeg met gewone dobbelstenen waarop proefpersonen zich moesten concentreren zodat er een bepaald vlak boven kwam te liggen. Dit leverde "significante" resultaten op, dat wil zeggen resultaten die je niet kunt wegverklaren door toeval.

**Dobbelsteen-
machines**

In de jaren '50 ging men een stap verder door het gebruik van automatisch aangedreven dobbelsteenmachines. Hierdoor werd de mogelijkheid tot beïnvloeding door de manier van gooien uitgesloten. Ook nu nog bleven de resultaten significant. Zo werden er later ook door andere onderzoekers nog weer ingenieuzere proeven met dobbelstenen ontwikkeld die allemaal wezen op een psychokinetische beïnvloeding van de stenen. Naast deze proeven met dobbelstenen deed men ook nog experimenten met andere dingen zoals beïnvloeding van het geleidingsvermogen van een zoutoplossing, het laten afzwenken van waterdruppels die uit een douche komen, etc. Bekende onderzoekers op dit gebied zijn naast Rhine met name McConnell en Cox.

J.B. Rhine

14.3 Toevalsgetallengeneratoren

Sinds de jaren '70 gebruikt men in de parapsychologie ook zogeheten toevalsgetallengeneratoren voor psychokinese-experimenten. Een toevalsgetallengenerator is een apparaat dat reageert op de "toevallige", dat wil zeggen onvoorspelbare reacties van natuurkundige deeltjes. Wanneer het apparaat in kwestie zich in overeenstemming met iemands voorstellingen gaat "gedragen" kunnen we exact uitrekenen of het te verwachten is dat dit aan toeval ligt of niet. Naarmate het gedrag van het apparaat onverklaarbaar is door toeval of normale processen, hebben we waarschijnlijk te maken met een inwerking van de geest op de materie. Men noemt de psychokinese in dit soort experimenten ook wel micro-PK, omdat we bij de gedragingen van natuurkundige deeltjes uit de quantummechanica te maken hebben met een (sub)microscopische wereld.

**Onvoorspel-
bare reacties**

Micro-PK

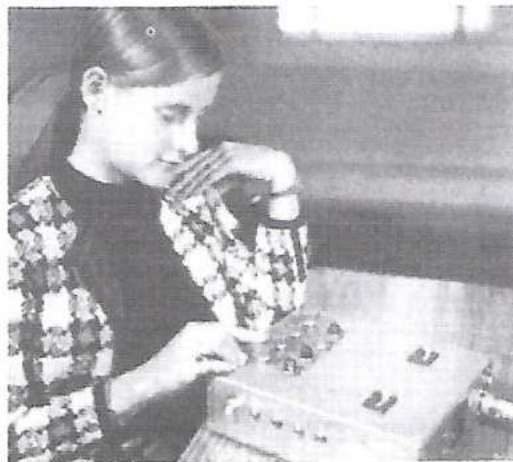
H. Schmidt

De grote naam in dit verband is Dr. Helmut Schmidt. Overigens waren er voor hem al Britse en Franse onderzoekers geweest die met bescheiden succes geprobeerd hadden om proefpersonen de door een geigerteller gemeten mate van radioactief verval te laten beïnvloeden. Maar Helmut Schmidt bouwde dit type onderzoek verder uit tot een van de belangrijkste onderzoeksprogramma's in de experimentele parapsychologie.

Experiment Richard Broughton beschrijft een typisch experiment in dit verband:

"Bob was al proefpersoon geweest in allerlei proeven van het Institute for Parapsychology. Hij was beleeft gebleven over de kaartraadproeven, maar hij had ze stomvervelend gevonden. En de dobbelsteenwerpmachine was nauwelijks beter. Maar op deze zomerdag in 1970 zag hij uit naar een fonkelnieuw experiment, dat was ontworpen door een natuurkundige die net bij de staf van het instituut was gekomen. Deze natuurkundige, Helmut Schmidt, ontmoette Bob beneden. 'Het is een proef met psychokinese, maar het lijkt helemaal niet op de andere die je gedaan hebt', legde Schmidt uit. 'Je moet met psychokinese het gedrag van atomen in een speciale machine beïnvloeden', verdedigde hij. 'Atomen!', riep Bob uit. 'En hoe zou ik die moeten zien?' 'Maak je maar geen zorgen', antwoordde Schmidt. 'Daar hebben we iets op gevonden.'

Schmidt leidde Bob naar een kleine kamer op de tweede verdieping. Die was niet veel groter dan een toilet, en er zaten geen ramen in. 'Je wordt hier niet afgeleid', zei Schmidt. Bob zat voor een laag tafeltje met een aluminium doos erop van ongeveer dertig centimeter in het vierkant, en zo'n tien centimeter diep. Er zaten negen lampen in een cirkel aan de voorkant, en een kabel leidde naar de andere kamer. 'Je hoeft je geen zorgen te maken om de atomen', vervolgde Schmidt. 'Ik heb een geigerteller aangesloten en als daar een deeltje in arriveert zullen deze lampen gaan branden. Sommige deeltjes zullen de lampen met de klok mee laten draaien, en andere zullen ze tegen de klok in laten draaien.' En daarmee zette hij de machine aan, en begon het licht lukraak langs de cirkel te bewegen, waarbij het bijna elke seconde van richting veranderde. 'Wat jij nu moet doen is psychokinese gebruiken om het licht in één richting te sturen, hetzij met de klok mee, hetzij er tegen in.'

Proefpersoon uit het onderzoek van Schmidt

Random Number Generator

De toevalsgtallengenerator die ook wel Random Number Generator (RNG) werd genoemd bestaat uit een elektronische oscillator die heen weer springt tussen twee posities, een 0 en een 1. Dit heen en weer springen wordt gestopt op het moment dat er een elektron (een natuurkundig deeltje) in de geigerteller aankomt. Het display waarnaar de proefpersoon kijkt bestaat daarbij bijvoorbeeld uit een cirkel met negen lampjes. Als de oscillator in de ene positie stopt, gaat het lichtje een stapje verder met de klok mee. Als de oscillator in de andere positie stopt, gaat het lampje tegen de klok in. Als er alleen maar toeval in het spel is, bewegen de lampen dus lukraak langs de cirkel, dan weer eens naar links en dan weer naar rechts, met grofweg hetzelfde aantal bewegingen in beide richtingen. Het kan echter bijvoorbeeld ook gaan om een monitor die een naar beneden dwarrelend sneeuwvlokje laat zien, dat de proefpersoon dus naar links of naar rechts moet laten gaan.

Persoonlijkheidskenmerken

Later zijn er weer nieuwe, vaak nog ingewikkeldere varianten bedacht, ondermeer in het PEAR-lab aan de Princeton University, een laboratorium waar veel onderzoek naar micro-PK is verricht. Ook heeft men al enig onderzoek gedaan naar mogelijke persoonlijkheidskenmerken die iemand mogelijk in staat stellen om toevalsprocessen naar zijn hand te zetten, bijvoorbeeld in een casino.

14.4 Resultaten van de proeven met de RNG

Significant

De resultaten van de proeven van Schmidt en zijn collega's waren significant, dat wil zeggen dat ze niet toegeschreven konden worden aan toeval.

Varianten

Een belangrijk gegeven dat daarbij optrad was dat het niet leek uit te maken hoe complex de Random Number Generator precies in elkaar stak, zolang het maar ging om toevalsprocessen. Er zijn inmiddels ook andere varianten van de RNG ontwikkeld. Daarbij krijgen proefpersonen bijvoorbeeld geen visuele informatie over hun prestaties, maar alleen geluiden te horen die aangeven of ze wel of geen succes hebben.

Doelgericht

Bovendien is psychokinese doelgericht: het gaat erom een doel te verwezenlijken en niet zozeer om hoe dat precies gebeuren moet.

Meta-analyse

De resultaten van de experimenten van Schmidt en zijn collega's tot dan toe zijn in 1989 onderzocht in een meta-analyse door twee onderzoekers van Princeton University (dr. Radin en dr. Nelson). Zij kwamen tot de conclusie dat ze zeer significant waren. Hun meta-analyse werd gepubliceerd in een toonaangevend natuurkundig tijdschrift, Foundations of Physics. Natuurlijk heeft deze meta-analyse net als die binnen het ESP-onderzoek veel protesten opgeroepen. Maar tot nu toe heeft niemand aannemelijk kunnen maken dat de resultaten anders verklaard kunnen worden dan door een daadwerkelijke psychokinetische beïnvloeding.

Verwarde presentator: Helmut Schmidt, is dat niet die Duitse Realpolitiker, wat heeft dat met parapsychologie te maken??

14.5 Experimentatoreffect

Natuurwetenschap

Sommigen die zich verdiept hebben in het onderzoek naar micro-PK vragen zich af of de beïnvloeding van toevalsprocessen door middel van psychokinese misschien niet veel vaker voorkomt dan we denken. Een van de mogelijke gebieden waarop dit plaatsvindt is het natuurwetenschappelijk onderzoek. Vooral als dit gaat om allerlei processen op microniveau zouden we ons kunnen voorstellen dat de experimentator veel vaker dan men vermoedt invloed heeft op de uitkomsten van zijn of haar eigen onderzoek. We noemen zo'n effect in het algemeen een experimentatoreffect.

Alternatieve geneeswijze

Zo zou een psychokinetisch experimentatoreffect mee kunnen spelen in onderzoek naar alternatieve geneeswijzen. Zowel de negatieve als de positieve resultaten die daarin bereikt worden, zouden wel eens meer te maken kunnen hebben met de verwachtingen van de onderzoekers dan met zelfstandige fysische, chemische of biologische processen.

14.6 Micro-PK en precognitie

Voorschouw

Dezelfde Helmut Schmidt die verantwoordelijk is voor de grootschalige toepassing van toevalsgetailengeneratoren in het psychokineseonderzoek was van tevoren betrokken geweest bij onderzoek naar voorschouw. Hierbij ging het ook al om toevalsprocessen die gegenereerd werden door een RNG maar de proefpersoon moest deze niet beïnvloeden maar voorspellen. Schmidt vergeleek de resultaten van beide soorten proeven met elkaar en komt tot de conclusie dat ze moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn. Het lijkt er daarom voor hem op dat er in beide gevallen sprake is van psychokinese.

Dit betekent dat het uitkomen van een voorspelling in ieder geval op microniveau niet altijd hoeft te berusten op het schouwen van de toekomst, maar ook te maken kan hebben met een zelf oproepen van de voorspelde resultaten door PK.

Helmut Schmidt

14.7 Psychokinese terug in de tijd

Veranderen van het verleden

De experimenten van Schmidt en de zijnen maakten het mogelijk om een heel nieuw gebied te ontsluiten binnen de parapsychologie, namelijk de studie van psychokinetische beïnvloeding van het verleden. Dit lijkt minstens zo bizar als voorschouw, en volgens sommigen kan het niet eens bestaan, omdat men het verleden niet zou kunnen veranderen.

In ieder geval is er wel bewijsmateriaal dat men, ervan uitgaand dat dit denkbaar is, als psychokinetische beïnvloeding van processen uit het verleden kan interpreteren. Het gaat om proeven waarbij de proefpersoon bijvoorbeeld een sneeuwvlokje te zien krijgt dat hij moet proberen te sturen. De bewegingen van het sneeuwvlokje zijn echter geen weergave van een toevalsproces dat zich op datzelfde moment afspeelt, maar van een proces dat

eerder heeft plaatsgevonden, op de schijf is vastgelegd en nu weer wordt afgespeeld. Merkwaardig genoeg lijkt de proefpersoon dit proces als het ware door de tijd heen te kunnen beïnvloeden mits deze proefpersoon de eerste is die het proces waarneemt.

Observationele theorieën Deze vorm van onderzoek heeft geleid tot de zogeheten observationele theorieën in de parapsychologie als geheel. Het concept van psychokinese die terugwerkt in de tijd speelt hier een centrale, algemene rol in, ook in de theorievorming rond ESP.

14.8 Micro-PK en quantummechanica

Waarschijnlijkheden In de quantumfysica werkt men met dezelfde processen op microniveau die gebruikt worden in het onderzoek naar micro-PK. Daarbij spelen heel ingewikkelde theorieën een rol die volgens sommigen niet eens goed begrepen worden door de natuurkundigen zelf. In ieder geval zouden processen binnen de materiële werkelijkheid op dit niveau niet vaststaan maar alleen maar bestaan uit waarschijnlijkheden. Pas op het moment dat mensen ze bestuderen verandert een waarschijnlijkheid in een bepaalde realiteit. De micro-PK experimenten geven aan de andere kant nou juist aan dat mensen in staat zijn de quantum-processen te beïnvloeden door middel van psychokinese. Het lijkt er dus op dat het bewustzijn van de proefpersoon een zelfde rol speelt binnen de quantummechanica als binnen het parapsychologisch onderzoek naar micro-PK.

Materiële werkelijkheid Er is echter een nog verder reikende mogelijkheid. Als psychokinese in staat is de materiële werkelijkheid op zo'n fundamenteel niveau te bepalen, dan kunnen we ons afvragen of er wel een materiële werkelijkheid bestaat die helemaal losstaat van onszelf. Zoals het onderzoek naar intrasomatische psychokinese aangeeft dat psychokinese ons hele leven doordringt, kunnen we uit het onderzoek naar micro-PK mogelijk opmaken dat psychokinese de hele fysieke werkelijkheid doordringt.

14.9 Samenvatting

Net zoals in ESP-onderzoek kent men in onderzoek naar psychokinese (PK) drie methoden: onderzoek naar spontane gevallen, experimenteel kwantitatief onderzoek en kwalitatief onderzoek. Het experimentele kwantitatieve onderzoek naar PK begon met de proeven met dobbelstenen van de Amerikaan J.B. Rhine. In de jaren '70 zette Helmut Schmidt systematisch toevalsgetallengeneratoren in waarbij proefpersonen toevalsprocessen uit de quantummechanica moeten zien te beïnvloeden. Dit leidde zoals een meta-analyse uit 1989 aantoonde tot resultaten die men heel moeilijk als toeval kan afdoen. De proeven van Schmidt werden verder uitgebouwd. Ze tonen inmiddels mogelijk ook een psychokinetische beïnvloeding van het verleden aan, hoewel het nog de vraag is of dit de juiste interpretatie vormt. Beïnvloeding van quantumprocessen door middel van PK wordt ook wel micro-PK genoemd. Het speelt los van de micro-PK experimenten mogelijk ook onbedoeld een rol in andere natuurwetenschappelijke experimenten. Ook is het denkbaar dat micro-PK soms zorgt voor slechts schijnbare gevallen van voorschouw. Wellicht geeft het bestaan van micro-PK zelfs aan dat de fysieke werkelijkheid zoals we die kennen grotendeels een kwestie is van de inwerking van onze eigen voorstellingen of keuzes op quantumniveau.

14.10 Volgende les

In de volgende les besteden we aandacht aan de makro-PK zoals die zou voorkomen bij enkele begaafde proefpersonen zoals Uri Geller.

Succes met de vragen!

14.11 Huiswerkopgaven

1. Wie is Helmut Schmidt?
2. Om wat voor processen gaat het bij een toevalsgetallengenerator?
3. Waarom spreken we van micro-PK?
4. Op wat voor manier zou micro-PK een rol kunnen spelen bij onderzoek naar de effecten van homeopathie?

14.12 Oefenopgave

Schud honderd keer een beker met een dobbelsteen, bijvoorbeeld van Mens Erger Je Niet. Probeer daarbij steeds een bepaald getal, bijvoorbeeld een 2, te gooien. De kans daarop is $1/6 \times 100 = 16,6$ keer. Kijk hoever je hierboven of juist onder zit.

14.13 Literatuurlijst

- Bierman, D.J., Dongen, H.v., e.a. (1992). Fysica en parapsychologie. Utrecht: SPR.
- Broughton, R.S. (1995). Parapsychologie: een wetenschap in beweging. Deventer: Ankh-Hermes.
- Dongen, H. v. (1994). Para? Normaal! Deventer: Ankh-Hermes.
- Murphy, G. (1963). Parapsychologie. Utrecht: Aula-boeken.
- Verslag van meta-analyse van PK-experimenten, Tijdschrift voor Parapsychologie, 1989-1,2.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 15

Kwalitatief onderzoek naar mensen met opvallende psychokinetische vermogens

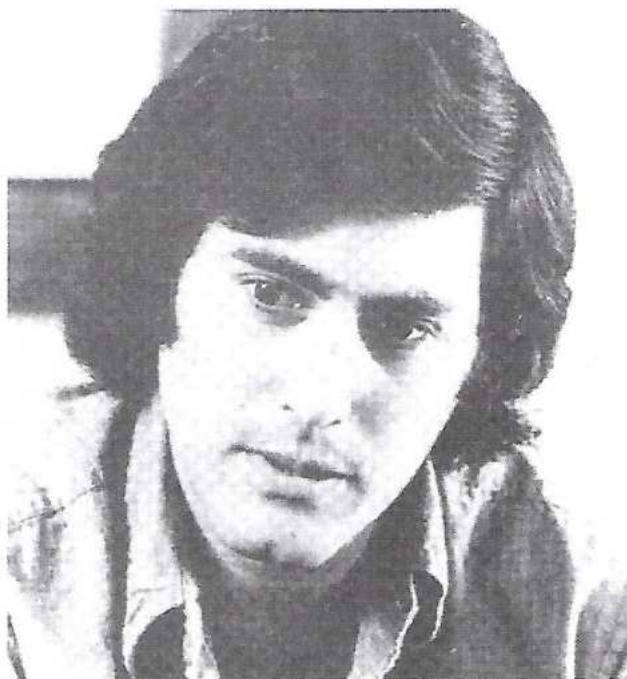
- 15.1 Inleiding
- 15.2 Bestaan er parergasten?
- 15.3 Vroege parergasten
- 15.4 Verbuigen van metalen voorwerpen
- 15.5 Parergasten en de sceptici
- 15.6 Nina Kulagina
- 15.7 Ted Serios
- 15.8 Verder onderzoek
- 15.9 Samenvatting
- 15.10 Volgende les
- 15.11 Huiswerkopgaven
- 15.12 Oefenopgave
- 15.13 Literatuurlijst

15.1 Inleiding

Mensen als Uri Geller

Parergasten

Iedereen heeft denk ik wel eens gehoord van Uri Geller. Hij is bekend geworden door demonstraties waarbij hij naar het scheen lepels en sleutels kon verbuigen alleen maar door er zich op te concentreren. In deze les gaan we dus in op mensen als Uri Geller. In het Nederlands bestaat er trouwens een aparte term voor dit soort proefpersonen die opvallende psychokinetische vermogens tentoonspreiden, namelijk "parergasten". Het woord is afgeleid van "parergie", een ander woord van de Nederlandse parapsycholoog Paul Dietz voor psychokinese. In tegenstelling tot het woord "paragnost" (eveneens van Dietz) heeft de benaming echter nauwelijks navolging gevonden. Zelfs binnen de Nederlandse parapsychologische wereld spreekt men nog maar zelden van "parergasten". Ik zelf zal het woord nog wel gebruiken, omdat dit waarschijnlijk gemakkelijker is om te lezen. Parergasten zijn dus voor de psychokinese wat paragnosten zijn voor ESP. Het zijn uitzonderlijk getalenteerde mensen die bovengemiddeld psychokinetische prestaties leveren.

Uri Geller

15.2 Bestaan er parergasten?

Makro-PK

Veel parapsychologen twijfelen niet meer aan het bestaan van makro-PK. Hieronder verstaan we dus de tegenhanger van micro-PK (psychokinese die inwerkt op deeltjesniveau) namelijk de psychokinetische beïnvloeding van met het blote oog zichtbare materie. Het gaat dus om effecten die we ook als leek kunnen waarnemen en waarvoor we geen toevalsgetallengeneratoren nodig hebben.

Zichtbare effecten

Je moet dan denken aan dingen als stigmata die op iemands huid verschijnen omdat hij of zij zich concentreert op de wonden van Christus. Of aan psychokinetische chaos die optreedt in poltergeistgevallen. Voor dit soort spontane gevallen van makro-PK bestaat inmiddels gedegen bewijsmateriaal dat veel kopstukken in de parapsychologie van het

Gelegen bewijsmateriaal

bestaan ervan heeft weten te overtuigen. Net als bij ESP is het erkennen van het voorkomen van spontane psychokinese echter nog niet hetzelfde als het erkennen van het bestaan van uitzonderlijk begaafde personen. Parapsychologen die uitgaan van het bestaan van stigmata of poltergeist gaan daarmee nog niet automatisch uit van het bestaan van parergasten.

Goocheltrucs

Van alle parapsychologische fenomenen lijkt het bestaan van parergasten op het eerste gezicht het moeilijkst te onderzoeken. Dit komt omdat de psychokinese die zij naar eigen zeggen aan de lopende band zouden kunnen produceren sterk kan lijken op goocheltrucs. Dit heeft menig parapsychologisch onderzoeker ervan weerhouden veel aandacht te besteden aan claims op dit gebied.

Jachtgebied voor sceptici Bovendien is het gebied door zijn schijnbare verwantschap aan het goochelen een dankbaar jachtgebied voor sceptici. De sceptische goochelaar James Randi is bijvoorbeeld erg bekend geworden doordat hij aantoonde dat veel van de van psychokinetische staaltjes van parergasten nagebootst konden worden door vernuftige goocheltrucs.

Trucs Ook is het zo dat net als in poltergeïstonderzoek bepaalde proefpersonen verslaafd kunnen raken aan de aandacht van onderzoekers die ze door de fenomenen krijgen. Ze kunnen daarom trachten ook "psychokinetische" effecten te veroorzaken wanneer ze daar tijdelijk niet toe in staat blijken, door hun toevlucht te nemen tot trucs. Zodra zo iemand zich hieraan schuldig maakt is hij voorgoed uit de gratie onder sceptici, ook al zijn er aanwijzingen dat hij ook authentieke psychokinese heeft vertoond.

Aannemelijk Hoe dan ook weten we al uit het kwantitatieve onderzoek dat er proefpersonen zijn die meer dan gemiddeld scoren in micro-psychokinese experimenten. En ook weten we dat er makro-PK effecten bestaan. Wanneer we deze kennis combineren, wordt het sowieso al aannemelijker dat er ook echte parergasten bestaan.

Het is daarbij net als in het poltergeïstonderzoek niet de vraag of mensen soms goocheltrucs toepassen om schijnbare psychokinetische vermogens te demonstreren. Dat staat allang vast. Het is daarentegen de vraag of er mensen bestaan die bewust makro-PK vertonen zonder dat dit verklaarbaar is door zulke trucs.

Er is maar één manier om dit doeltreffend te doen, namelijk door het uitsluiten van normale oorzaken van psychokinetische effecten, door beheersing van de proefpersonen en/of het voorwerp dat hij moet beïnvloeden.

15.3 Vroege parergasten

Magiërs Er zijn altijd mensen geweest die beweerden dat ze in staat waren om op een waarneembare manier fysieke processen paranormaal te beïnvloeden. Vroeger heetten zij tovenaars, heksen of sjamanen en ze stonden vaak in hoog aanzien. In de Renaissance vielen veel deze magiërs echter ten prooi aan de Inquisitie.

Heiligen Ook van heiligen werd in verschillende culturen beweerd dat ze grote psychokinetische gaven bezaten. Van de stigmaticus Padre Pio waar we het al eerder over hebben gehad, werd bijvoorbeeld ook gezegd dat hij mensen kon genezen van aangeboren blindheid. Sommige van deze staaltjes van psychokinese werden overigens grondig onderzocht en de betrokken onderzoekers concludeerden dat ze geen normale verklaring konden vinden voor de verschijnselen.

Fysieke mediums De specifiek parapsychologische aandacht voor parergasten kwam op in de bloeitijd van het spiritisme. Er bestonden namelijk zogeheten "fysieke mediums" die door geesten gebruikt zouden worden om mensen via indrukwekkende psychokinese te overtuigen van een leven na de dood. We zullen er hier niet uitgebreid op ingaan omdat we er nog in een later hoofdstuk apart aandacht aan zullen besteden.

Daniel Dunglas Home Sommige van de fysieke mediums, zoals Daniel Dunglas Home, Stella C. en Eusapia Paladino werden grondig onderzocht. Ze werden gefouilleerd en vastgebonden en men controleerde of er misschien helpers waren die de fenomenen veroorzaakten. Het is daarom moeilijk voorstelbaar dat alle geslaagde experimenten verklaarbaar zijn door simpel bedrog. Dat geldt met name voor de beroemde Home. Helaas vertoonde met name het Italiaanse medium Eusapia Paladino wel geregeld de neiging om onderzoekers te bedriegen met trucs als zij toevallig niet in vorm was. Maar zelfs zij presteerde ook onder gecontroleerde omstandigheden.

Eusapia Paladino

Ectoplasma

Veel van de vroege experimenten draaiden om fenomenen die de mediums zelf in verband brachten met geesten. Een merkwaardig verschijnsel wat dat betreft was het zogeheten "ectoplasma". Dit zou een soort ijle stof zijn, die tussen een geestelijke werkelijkheid en onze eigen fysieke wereld in staat. Ectoplasma zou zich richten naar de voorstellingen van geesten en zo alle vormen aan kunnen nemen. Ectoplasma werd zo volgens spiritisten met name gebruikt voor het materialiseren van lichamen van mensen of dieren. Een overledene kon zich op die manier ook vertonen aan de levenden. Hij materialiseerde domweg zijn vroegere aardse vorm in het ectoplasma. Wij allemaal zouden op de een of andere manier gebruik maken van ectoplasma voor onze levensfuncties, maar fysieke mediums zouden er in een veel hogere mate over beschikken zodat ze geschikt zouden zijn voor de experimenten van geesten.

Het fysieke mediumschap is tegenwoordig veel minder in de mode dan rond de vorige eeuwwisseling. Toch is het nog niet uitgestorven. Nog zeer kort geleden, aan het einde van de 20e eeuw, was er in Engeland een groep enthousiaste mensen die beweerden dat geesten hen gebruikten om via indrukwekkende psychokinetische verschijnselen een leven na de dood aan te tonen.

15.4 Verbuigen van metalen voorwerpen

Uri Geller

Show

Geller-effect

Na de grote bloeiperiode van het Europese spiritisme is er ook veel recenter serieus onderzoek gedaan naar parergasten. De bekendste naam in dit verband is die van de in Israël geboren en in Engeland woonachtige Uri Geller. Dit is iemand die veel publiciteit heeft gezocht en alleen al daarom extra het doelwit is geworden van sceptici. Zijn bekendste (mogelijke) psychokinetische specialiteit is het verbuigen van metalen voorwerpen zoals sleutels en lepels. Geller beweerde dat hij door concentratie plus het licht strijken over metalen voorwerpen deze al liet buigen of zelfs liet breken. Hij maakte in de jaren '70 echt een grote show van zijn gaven. Ik herinner me zelf nog als de dag van gisteren dat klasgenootjes van mij toen ik in de eerste of tweede klas zat (begin jaren '70) het opgewonden hadden over de demonstraties die Geller op de Nederlandse tv had gegeven. Daarbij verzocht de Israëlische parergast de aanwezigen maar ook de kijkers om bestek maar bijvoorbeeld ook kapotte klokken of horloges bij het scherm te houden. Volgens mijn schoolkameraden had dit inderdaad effect. Er zouden voorwerpen verbogen zijn, maar ook een paar uurwerkjes zouden weer zijn gaan lopen. Het opmerkelijke hieraan is dat deze opgewonden verhalen bevestigd worden door soortgelijke getuigenissen overal ter wereld. Jaren later vertelde een zeer sceptische vriendin van mij van achterin de zeventig me nog dat zelfs zij niet kon ontkennen dat een kapot horloge het op onverklaarbare wijze weer was gaan doen tijdens een uitzending van Geller. Men noemt dit fenomeen ook wel het "Geller-effect". Meldingen van dit effect werden verzameld door de Zuid-Afrikaanse parapsycholoog E. Alan Price die het ook bij zichzelf constateerde. Overigens zouden veel gevallen van defecte horloges die

weer gaan lopen ook verklaarbaar zijn door normale factoren, zoals schudden. Uri Geller is een intelligente, charmante en innemende persoonlijkheid die er ook nog goed uitziet en een duidelijk gevoel voor show aan de dag legt. Hij is daarbij niet bepaald erg bescheiden en volledig overtuigd van zijn gaven. Deze combinatie roept vanzelfsprekend grote ergernis op onder sceptici. Want als die het al toestaan dat er überhaupt over paranormale verschijnselen wordt gesproken, eisen ze dat dat in ieder geval op een nederige, aarzelende toon gebeurt. Hier komt nog bij dat hij en de onderzoeker Andrija Puharich ervan overtuigd raakten dat Geller zijn gaven van buitenaardse wezens had gekregen. En bovendien trachtte Geller steeds weer grote stunts met zijn psychokinetische gaven uit te halen, zoals het stopzetten van de Big Ben.

- Experimenten** Toch raakten individuele wetenschappers, zoals John Taylor, overtuigd van de psychokinetische gaven van Geller omdat hij hen persoonlijke demonstraties gaf waarbij ze meenden dat alle normale oorzaken uitgesloten geacht moesten worden. John Hasted en David Bohm deden een experiment met Geller waarbij hij een geigerteller liet uitslaan. John Hasted verdiepte zich daarna ook in het Geller-effect en bestudeerde Engelse kinderen die de prestaties van Geller leken te kunnen evenaren, de zogeheten "Gellerini" oftewel Mini-Gellers.
- Gellerini**
- ESP** Uri Geller vertoonde naast psychokinetische vermogens trouwens ook ESP en liet zich op dit punt met succes testen door Puthoff en Targ in remote-viewing experimenten.
- Trucs** Volgens sceptici zou Geller net als Eusapia Paladino vóór hem betrapt zijn op het gebruiken van trucs wanneer zijn gaven hem in de steek lieten. Er zou zelfs volgens Massimo Polidoro een videoband bestaan van een Italiaanse show waarin hij betrapt kan worden op simpele goocheltrucs. James Randi ging zijn in boek over Uri Geller zelfs zover te beweren dat hij gewoon een ordinaire goochelaar is die helemaal geen paranormale gaven bezit. Hij wist inderdaad zelf veel van de prestaties van Uri Geller te evenaren of zelfs te overtreffen met goocheltrucs.
- Yasha Katz** Geller heeft hier vergeefs een rechtszaak tegen aangespannen. De Nederlandse scepticus Rob Nanninga schrijft over Uri Geller: "Eind 1977 voerde Randi een gesprek met Gellers ex-manager, Yasha Katz, die bekende dat hij zijn werkgever verscheidene malen had geholpen bij het plegen van bedrog. Zo was hij de kamer van een producer binnengeslopen om er achter te komen welke tekening Uri tijdens een tv-uitzending moest raden. Ook zag hij verscheidene malen hoe Geller van achter zijn rug voorwerpen omhoog gooide, zodat het leek alsof ze uit het niets te voorschijn kwamen. Hoewel Katz verklaarde dat Geller naar zijn mening niet uitsluitend trucs gebruikte, kon hij daarmee diens reputatie niet redden. Al snel werd overal bekend dat Geller definitief was ontmaskerd, en vele jaren hoorde men niets meer van hem." Overigens is dit niet juist, want hij werkte gewoon door.
- Anderen** De prestaties van Uri Geller werden later in ieder geval gedeeltelijk herhaald door anderen zoals de Fransman Jean-Pierre Girard en de Zwitser Silvio.

Scepticus met zelfvoldane glimlach: "Experimenten met parergasten leren ons hoogstens nieuwe goocheltechnieken, maar het gaat nooit om echte psychokinese. Je bent van lotje getikt als je het anders ziet."

15.5 Parergasten en de sceptici

Sceptici gaan er bij voorbaat vanuit dat paranormale verschijnselen niet bestaan. Een fenomeen als Uri Geller moet dan ook verklaard worden door normale verrichtingen. Daarbij gaat het er volgens hen niet om minstens een keer echt te bewijzen dat de prestaties op gegoochel berusten. Het is voldoende om aannemelijk te maken dat dit zo is. Nanninga schrijft: "Playfair betoogde dat het feit dat goochelaars Geller kunnen imiteren, niet bewijst dat hij zich eveneens van trucs bedient. Deze stelling is juist, maar gaat voorbij aan de kern van de zaak. Sceptici hoeven niet te bewijzen dat Geller bedrog pleegt. En zo'n bewijs is zelfs niet voldoende, want Playfair schreef: 'Als hij er een paar eenvoudige trucjes bij zou halen om het allemaal echter te laten lijken, zou dat aan de waarde van het eindproduct niets afdoen' (p. 287). Neen, het is Geller die moet aantonen dat hij meer kan dan we voor mogelijk houden, meer dan een goochelaar ons kan laten zien. Zolang hij daartoe niet in staat of bereid is, hebben we geen reden te veronderstellen dat hij gebruik maakt van paranormale vermogens."

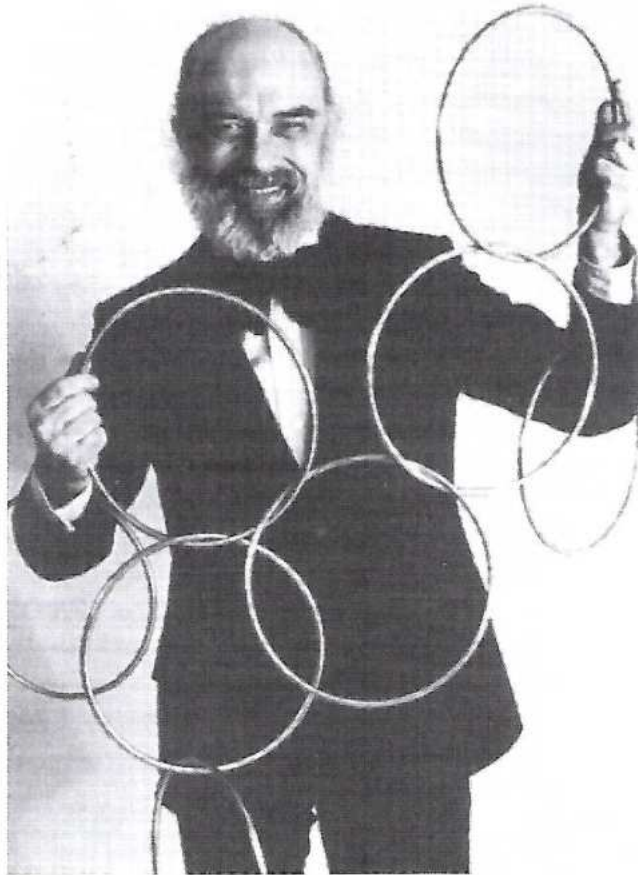
Aantonen

**Bewijs-
materiaal**

Op zich heeft Nanninga gelijk, ware het niet dat er ook los van de prestaties van Geller bewijsmateriaal voor psychokinese bestaat. Dat maakt dat we sowieso al reden hebben om aan te nemen dat er wel degelijk psychokinese in het spel zou KUNNEN zijn. Toch is het niet zo vreemd dat hij het belachelijk vindt wanneer parapsychologen beweren dat er geen strikte voorzorgsmaatregelen nodig zouden zijn om normale oorzaken uit te sluiten. Maar het betreft dan wel maar een minderheid die dit werkelijk vindt. Overigens zouden ook enkele Gellerini op bedrog zijn betrappt.

Dezelfde John Taylor die zich had laten imponeren door een demonstratie van Geller klaagde er uiteindelijk over dat deze zich nooit onder strikt gecontroleerde condities wou laten onderzoeken en daarom liet hij zijn vorige overtuiging weer los.

Project alpha In de jaren '80 maakte James Randi in het zogeheten "Project Alpha" gebruik van de diensten van twee jonge goochelaars, Steve Shaw en Mike Edwards om parapsychologen van het McDonnell Instituut met succes om de tuin te leiden. Ze deden zich voor als parergasten, maar gebruikten in werkelijkheid goocheltrucs.

James Randi

**Optimale
condities**

Het is de vraag onder welke condities sceptici ooit overtuigd zouden raken van het bestaan van makro-PK. Maar dat neemt niet weg dat juist bij makro-PK de experimentele condities optimaal moeten zijn en dat parergasten zonder meer bereid zouden moeten zijn om zich eraan te onderwerpen.

Desondanks is het bewijsmateriaal voor het bestaan van het Geller-effect aanzienlijk. Het gaat er volgens mij hoogstens om het nog beter aan te tonen, en niet om het zoals sceptici doen bij voorbaat naar het rijk der fabelen te verwijzen.

15.6 Nina Kulagina

Niet alleen in het westen, maar ook in niet-westerse landen zoals de voormalige Sovjet-Unie en China is onderzoek gedaan naar mogelijke parergasten. De bekendste van hen is ongetwijfeld de Russin Nina Kulagina. Zij was in staat om voorwerpen zonder deze aan te raken te laten bewegen, en beïnvloedde tevens biologische processen. Daarbij werd ze onderzocht door Sovjet-geleerden maar ook geobserveerd door enkele westerse parapsychologen. Kulagina werd in de jaren '60 ontdekt door Leonid K. Wassiliew. Vanaf dat moment deed ze aan meer dan 100 experimenten in een laboratorium in Leningrad mee, waarbij de meeste onder strenge condities plaatsvonden. In tegenstelling tot Uri Geller hebben sceptici nooit aannemelijk kunnen maken dat ze bedrog pleegde. Kulagina was onder meer in staat objecten onder plexiglas te bewegen. Bovendien was zij in tegenstelling tot anderen altijd bereid om haar verrichtingen onder strenge condities te laten onderzoeken.

Tijdens de experimenten leek Nina Kulagina steeds onder grote lichamelijke druk te staan en na afloop was ze volledig uitgeput.

Ook voor Kulagina's verrichtingen hebben sceptici normale verklaringen aangevoerd, dat wil zeggen goocheltrucs en het handig gebruiken van statische elektriciteit. Desondanks is er zoals gezegd nooit bewijsmateriaal aangeleverd dat Kulagina werkelijk gebruik maakte van bedrog. Veel van de normale mogelijkheden zijn wel degelijk systematisch uitgesloten bij de experimenten met haar.

Nina Kulagina

**Sovjet-
geleerden**

Geen bedrog

**Strenge
condities**

15.7 Ted Serios

Gedachte- fotografie

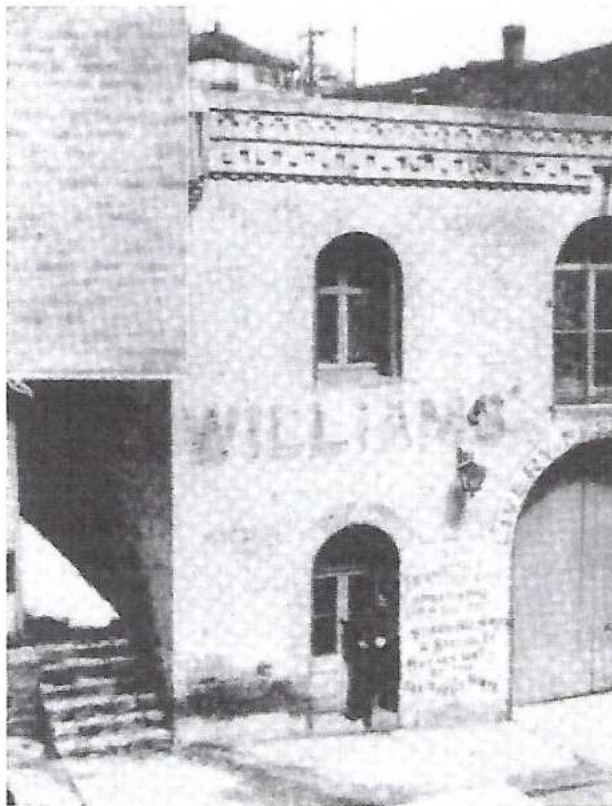
Gizmo

Een apart fenomeen binnen de wereld van de parergasten is dat van de zogeheten gedachtenfotografie. De Amerikaan Ted Serios was hierin gespecialiseerd. Hij werd met name onderzocht door Jule Eisenbud. Daarbij maakte hij gebruik van een "gizmo", d.w.z. een soort closetrolletje waar hij doorheen tuurde. Hij richtte de gizmo daarbij op de lens van een fotocamera. Na afloop bleken er vaak onverklaarbare foto's te zijn gemaakt van landschappen of personen waarop Ted zich concentreerde. De foto's waren vaak wazig, maar soms ook erg scherp. Bovendien leken ze soms meer op een symbolische weergave dan op een exacte foto van het onderwerp waarop hij zich concentreerde. Het leek erop alsof hij als het ware zijn gedachten via psychokinese op de gevoelige plaat vastlegde.

Faraday-kooi

Sceptici gingen er zoals altijd bij voorbaat vanuit dat Ted Serios simpelweg diabeeldjes in zijn gizmo had verborgen en dat hij die dus liet fotograferen. Dit wordt zelfs vaak gepresenteerd als "het laatste woord" over gedachtefotografie. Daarbij wordt voorbij gegaan aan het feit dat er experimenten zijn uitgevoerd waarbij Serios zich in een zogeheten Faraday-kooi bevond, die hem afschermd van de buitenwereld terwijl onderzoekers de camera en gizmo buiten die kooi vasthielden. Bovendien is er nooit iets in de gizmo ontdekt wat op zulke diabeeldjes wees.

Het fenomeen gedachtenfotografie staat behoorlijk sterk, met name door het onderzoek met Serios maar ook andere vergelijkbare gevallen, onder meer uit Japan.

gedachtefoto van Ted Serios

15.8 Verder onderzoek

Psychologische eigenschappen

Door het bijzonder controversiële karakter van het verschijnsel parergasten is men in het kwalitatieve onderzoek naar makro-PK nog maar nauwelijks toegekomen aan de psychologische eigenschappen van parergasten en de uitingsvormen van hun vermogens. Daar zal in de toekomst dan ook extra aandacht voor moeten komen. Daarnaast is het ook zaak eindelijk de sceptici voor zover mogelijk de mond te snoeren. Dit kan men niet doen door mogelijke parergasten die ontegenzeggelijk op bedrog zijn betrapt naïef de hand boven het hoofd te houden. Ook is het zaak parergasten te bewegen mee te doen aan experimenten onder nog strengere condities. Bij dit alles mogen we niet vergeten dat er verhoudingsgewijs weinig parergasten schijnen te zijn.

Strengere condities

15.9 Samenvatting

Net zoals in het kwalitatieve onderzoek naar ESP gewerkt wordt met paragnosten, d.w.z. uitzonderlijk begaafde proefpersonen, werkt men in het kwalitatieve onderzoek naar makro-PK met mensen die in een hoge mate psychokinetische gaven zouden vertonen, de zogeheten "parergasten". In de 19e eeuw werd er veel parapsychologisch onderzoek verricht naar de prestaties van fysieke mediums. Tenminste een van de fysieke mediums die betrapt werden op bedrog, Eusapia Paladino, leek ook over werkelijke psychokinetische gaven te beschikken. Dit patroon van psychokinese afgewisseld met bedrog door middel van goocheltrucs lijkt ook een rol te spelen bij sommige moderne parergasten, waaronder mogelijk ook de beroemde Uri Geller. Het heeft sceptici extra afkerig gemaakt van het hele onderwerp makro-PK. Sceptici hebben ook aangetoond dat de meeste verrichtingen van parergasten in ieder geval geïmiteerd kunnen worden door goocheltrucs zonder dat dit wordt opgemerkt door parapsychologen.

Toch zijn er ook minder verdachte parergasten geweest zoals de Russin Nina Kulagina en voor haar het beroemde fysieke medium Daniel Dunglas Home. Ook voor de zogeheten gedachtenfotografie van Ted Serios bestaat er belangwekkend bewijsmateriaal.

Het is zaak om de sceptici niet te volgen in hun voorbarige afwijzing van alle parergasten, maar tegelijk wel te luisteren naar hun aanbevelingen om experimenten verder te verbeteren. Het is te hopen dat ook de parergasten zelf bereid zullen zijn om daaraan mee te werken. Alleen dan kunnen parapsychologen toekomen aan het bestuderen van de psychologie en uitingsvormen van de prestaties van parergasten.

15.10 Volgende les

De volgende keer staan we stil bij het fenomeen van de fysieke wonderen en genezingen.

15.11 Huiswerkopgaven

1. Wat zijn fysieke mediums?
2. Wat betekent het woord "parergast"?
3. Waarom hechten sceptici zoveel belang aan goocheltrucs?
4. Wie was Ted Serios?

15.12 Oefenopgave

Probeer "gedachtefoto's" te maken. Concentreer je daarbij op innerlijke voorstellingen terwijl je een camera voor je ogen houdt en afdrukt.

15.13 Literatuurlijst

- Broughton, R. S. (1995). Parapsychologie: een wetenschap in beweging. Deventer: Ankh-Hermes.
- Eisenbud, J. (1966). Gedankenfotografie: Die Psi-Aufnahmen des Ted Serios. Freiburg im Breisgau: Aurum Verlag.
- Locher, Th., & Lauper, G. (1977). Schweizer Spuk und Psychokinese. Freiburg im Breisgau: Aurum Verlag.
- Rogo, D.S. (1986). Mind over matter: The case for psychokinesis. Wellingborough: The Aquarian Press.
- Zorab, G. (1980). Home: Het krachtigste medium aller tijden. Den Haag: Leopold.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 16

Fysieke wonderen

- 16.1 Inleiding
- 16.2 Wonderen bij natuurvolkere
- 16.3 Wonderen in de joods-christelijke en islamitische traditie
- 16.4 Katholieke wonderen
- 16.5 Wonderen in het oosten
- 16.6 Wonderen en hedendaagse spirituele stromingen
- 16.7 Psychische chirurgie
- 16.8 Volgende les
- 16.9 Samenvatting
- 16.10 Huiswerkopgaven
- 16.11 Oefenopgave
- 16.12 Literatuurlijst

16.1 Inleiding

Gevaarlijke natuur

De menselijke geschiedenis is begonnen in een natuurlijke wereld vol ontberingen en gevaren. Mensen kwamen er al snel achter dat ze hun handen konden gebruiken om de natuur aan te passen aan hun wensen. Bijvoorbeeld door het vervaardigen van kleding, vervoermiddelen of hutten. Hierdoor werd de natuurlijke wereld een stuk minder onvoorspelbaar en onherbergzaam. Maar mensen hebben waarschijnlijk ook al vanaf het begin geloofd in de beïnvloeding van hun omgeving door psychokinese, ook al benoemden ze dat dan niet zo. Overal ter wereld menen volkeren dat er een speciaal soort personen bestaan die beschikken over "magie". We zouden dit soort mensen tegenwoordig kunnen aanduiden als individuen met een opmerkelijk talent voor psychokinese oftewel "parergasten" (zie les 15). Vaak dacht men overigens dat een magiër, medicijnman (of met een moeilijk woord "sjamaan") niet alleen psychokinetische gaven bezat maar tegelijk ook paragnostisch begaafd was. Het is best denkbaar dat er inderdaad een verband bestaat tussen verschillende paranormale gaven, omdat combinaties van talenten voor ESP en PK ook nu nog steeds gemeld worden bij begaafde proefpersonen.

Magie

Combinaties van PSI

- Groot sjamaan** Een groot magiër of sjamaan liet zich onder meer gelden door extra grote "wonderen". We zouden tegenwoordig wat dat betreft spreken van makro-PK, oftewel psychokinese die voor iedereen waarneembaar is. Dan kun je denken aan het beïnvloeden van de elementen, zoals bij de overbekende regendansen, maar ook aan spectaculaire genezingen. Daarbij gold een groot wonder als het bewijs voor de gunst van de goden of geesten die op de magiër rustte. Het zette daarmee ook zijn (of haar) uitspraken, waaronder profetieën kracht bij en versterkte in het algemeen de macht of invloed van de sjamaan in de gemeenschap.
- Wonder**

In deze lessen kijken we naar voorbeelden van mogelijke makro-PK die door de culturen in kwestie beleefd werden als fysieke wonderen.

Medicijnman tegen uitzonderlijk angstig slachtoffer: Je zult hoe dan ook getroffen worden door mijn vloek! Daar is zelfs een cursus parapsychologie niet tegen opgewassen!

16.2 Wonderen bij natuurvolkeren

- Antropologie** Sommige antropologen melden dat bepaalde sjamanen echt in staat lijken om wonderen te veroorzaken. Ze hebben het dan bijvoorbeeld over vreemde exotische ziektes die van het ene moment op het andere genezen lijken te worden door toedoen van een medicijnman. Maar ook over het verschijnsel "voodoo death". Dit houdt in dat een medicijnman een vloek uitspreekt over een bepaalde tegenstander en deze op datzelfde moment of kort daarna overlijdt zonder dat er een oorzaak voor bestaat. Ook is het in het licht van parapsychologisch onderzoek niet vreemd als bepaalde regenbuien werkelijk veroorzaakt worden door psychokinese tijdens een regendans. Het gaat bij wolken namelijk om ijle, ongreepbare fysieke verschijnselen die waarschijnlijk gemakkelijker te beïnvloeden zijn door PK dan solide objecten.
- Voodoo death**
- Regenbuien**

Eerst andere verklaringen uitsluiten Toch is het belangrijk om eerst andere verklaringen uit te sluiten alvorens onze toevlucht te nemen tot de hypothese van extrasomatische psychokinese. Voodoo death kan bijvoorbeeld in veel gevallen berusten op een soort paniek die zich van de persoon in kwestie meester maakt zodra hij of zij zich hoort vervloeken door de medicijnman. En veel ziektes die genezen worden door sjamanen hebben misschien een psychologische of psychosomatische oorsprong. Regenbuien kunnen in bepaalde jaargetijden zo vaak voorkomen dat de kans dat ze samenvallen met een regendans bijna 100% wordt.

Aannemelijk Aan de andere kant is het onzinnig om er vanuit te gaan dat er in het westen echte parergasten bestaan en onder natuurlieken niet. Er bestaan zeer sterke aanwijzingen voor het bestaan van westerse parergasten en dat maakt de mogelijkheid dat ook sjamanen soms gebruik maken van psychokinese heel aannemelijk.

16.3 Wonderen in de joods-christelijke en islamitische traditie

Profeten Wat de sjamanen of medicijnmannen voor de natuurlieken zijn, dat zijn de profeten voor de drie grote westerse godsdiensten, dat wil zeggen het jodendom, het christendom en de islam. Net als sjamanen spuiden zij allerlei profetieën en gaven zicht op de wil van God. Maar ook wat fysieke wonderen betreft zijn ze vergelijkbaar met sjamanen. Mozes liet bijvoorbeeld water uit een rots stromen door daar met zijn staf tegen te slaan en de volgelingen van Christus zorgden voor wonderbaarlijke genezingen. Binnen de islam zijn het vooral de profeten in de sjitische-traditie die allerlei wonderen zouden hebben verricht.

Jezus van Nazareth Wat wonderen betreft spant echter Jezus van Nazareth de kroon. Hij vermenigvuldigde op wonderbaarlijke wijze het voedsel, liep over het water, zorgde voor een wonderbare visvangst, wekte mensen op uit de dood, genas blinden en lammen en -het grootste wonder- verrees uit de dood.

Vergelijking met Jezus Natuurlijk is het in veruit de meeste gevallen praktisch onmogelijk om deze wonderen na 1900 jaar of langer nog parapsychologisch naar waarde te schatten. Wel kunnen we ze vergelijken met hedendaagse meldingen van psychokinese. Hedendaagse christelijke parergasten vergelijken zich dan ook met Jezus hoewel ze hem dan meestal wel zien als een groot voorbeeld in plaats van als gelijke.

Speciale band met God Binnen de joods-christelijke en islamitische traditie zijn wonderen bewijzen van een speciale band tussen een profet of heilige en God. Modernere stromingen binnen deze godsdiensten zien beschrijvingen van wonderen echter niet meer als verslagen van

Symbolische verbanden historische gebeurtenissen maar als symbolische verhalen die uitsluitend dienen om deze band te illustreren. Daarmee staan deze stromingen verder af van parapsychologisch onderzoek dan de oorspronkelijke interpretaties waarbij men ervan uitgaat dat profeten ook letterlijk wonderdoeners waren.

16.4 Katholieke wonderen

R.K.-methoden	In de rooms-katholieke traditie benadert men wonderen al eeuwenlang met methoden die sterk lijken op die van de moderne parapsychologie. Iemands heiligheid wordt vastgesteld aan de hand van getuigenverslagen van wonderen die nauwkeurig op hun authenticiteit worden onderzocht. Ook worden er bepaalde mensen al bij hun leven soms getest op wonderbaarlijke verrichtingen. Een voorbeeld is het geval van de Italiaanse pater Padre Pio. Van hem werden al tijdens zijn leven allerlei wonderen gemeld, zoals genezing van blindheid en zelfs bilocatie, het lichamenlijk aanwezig zijn op twee plaatsen tegelijk. Maar vooral zijn stigmata werden door artsen al tijdens zijn leven onderzocht.
Authenticiteit Testen	
Uitsluiten normale verklaringen	Onderzoekers die van katholieke commissies de opdracht krijgen om wonderen te onderzoeken proberen net als parapsychologen alle normale verklaringen systematisch uit te sluiten. Het grote verschil tussen de meeste parapsychologische onderzoekers en de meeste katholieke onderzoekers zit hem dan ook niet in de methoden maar in de theorievorming. Hoewel deze elkaar natuurlijk ook kunnen overlappen.
Lourdes	Ook rond bedevaartsoorden worden soms wonderen gemeld. Het bekendste voorbeeld hiervan is het Franse Lourdes waar in de 19e eeuw Maria zou zijn verschenen aan een jong meisje, Bernadette Soubirous. Maria zou haar daarbij de opdracht gegeven hebben om bij een grot in de grond te graven zodat daar een bron zou ontspringen. Het water van de bron uit Lourdes zou nog geneeskrachtiger zijn dan water uit een gemiddeld kuuroord. Het zou namelijk zelfs zorgen voor wonderbaarlijke genezingen. Inmiddels zijn er tientallen meldingen geweest van zulke genezingen door Lourdeswater. De katholieke kerk heeft hier zelf onderzoek naar laten doen en is tot de bevinding gekomen dat de meeste gevallen verklaarbaar zijn doordat de ziektes die genezen zijn eigenlijk geen lichamelijke ziektes waren maar berustten op psychosomatische factoren. Iemand kan zich bijvoorbeeld lichamenlijk helemaal opgebrand voelen door allerlei psychologische problemen. Zijn geloof in het Lourdeswater kan zo rustgevend zijn dat hij zich psychologisch weer oplaadt en daardoor ook lichamenlijk weer beter gaat functioneren.
Psychosomatische	
John Traynor	Toch zijn er ook een paar gevallen bekend van mensen die wel degelijk lichamenlijk erg ziek waren en na behandeling met Lourdeswater op paranormale wijze genazen van hun kwalen. Bijvoorbeeld van John Traynor, een slachtoffer van de Eerste Wereldoorlog, die leed aan verlammingen, epilepsie, beschadigde zenuwen in zijn rechterarm en andere ernstige verwondingen en volledig was opgegeven door de artsen die hem behandelden. Traynor genas van dit alles en het medisch bureau te Lourdes verklaarde op 2 oktober 1926 officieel in een rapport dat "deze buitengewone genezing volledig de krachten van de natuur overstijgt en te boven gaat." Een ander bedevaartsoord waaraan wonderbaarlijke gebeurtenissen gekoppeld zijn is het Portugese Fatima. Ook hierbij gaat het om een plaats waarin Maria verschenen zou zijn, in dat geval aan drie herderskinderen. In oktober 1917 kondigde Maria een groot wonder aan. Dit bestond er uiteindelijk uit dat de zon zich los leek te maken van de hemel en daarbij danste en stralende kleuren uitzond. Er bestaan zeer veel getuigenissen van dit zogeheten zonnewonder, waaronder ook verklaringen van sceptische journalisten en dergelijke. Het is dan moeilijk te loochenen dat er in Fatima naar alle waarschijnlijkheid echt een grootschalig psychokinetisch fenomeen heeft plaatsgevonden. Het ligt aan je wereldbeeld of je dit wonder toe zult schrijven aan Maria of aan de psychokinetische vermogens die de gelovigen zelf onbewust gebruikten in de zin van een positieve parallel van poltergeistverschijnselen. In het laatste geval ga je ervan uit dat de massa gelovigen onder leiding van de herderskinderen onbewust die wonderlijke verschijnselen via psychokinese teweeg heeft gebracht.
Fatima Zonnedans	
Wereldbeeld	

afbeelding van Lourdes

16.5 Wonderen in het oosten

Net als in de joods-christelijke en islamitische traditie, worden ook in India, China en Japan allerlei verhalen verteld over fysieke wonderen van "heilige mannen" en vrouwen. Die komen zowel voor binnen de hindoe- als de boeddhistische tradities. Precies zoals in de westerse overleveringen speelt het stichtelijke karakter van deze verhalen een belangrijke rol. Toch geloven de meeste aanhangers van deze godsdiensten niet zo letterlijk in deze overleveringen als vroeger tijdens de middeleeuwen gold voor de christenen. Een van de bekendste hedendaagse wonderdoeners is de Indiër Sai Baba die ondermeer objecten uit het niets zou materialiseren, waaronder sieraden en "vibhuti" (heilige as). Maar hij zou ook allerlei andere traditionele wonderen, vergelijkbaar met die

Stichtelijke

Sai Baba

Haralddson van Jezus of Padre Pio, hebben verricht. Uniek genoeg is hij door bekende westerse parapsychologen zoals Erlendur Haralddson onderzocht. Hoewel er tot nu toe geen gecontroleerde experimenten zijn uitgevoerd met Sai Baba, heeft Haraldsson wel verschillende persoonlijke ervaringen opgedaan met mogelijke "wonderen". Hij lijkt daarom zelf overtuigd dat er bij Baba net als bij de katholieke wonderdoener Padre Pio meer aan de hand is dan boerenbedrog. Het feit dat hij zich tot nu toe niet onder

Piet Vroon gecontroleerde omstandigheden heeft laten onderzoeken werd door wijlen Piet Vroon als volgt becommentarieerd:

Baba propageert een onderwijssysteem waarin 'science' (wetenschap) wordt gecombineerd met 'spirituality' (spiritualiteit), maar wat hemzelf betreft maakt hij een scherp onderscheid. Zo weigert hij in een laboratorium onderzocht te worden. De verklaring daarvan ligt wat ons betreft voor de hand: onder die omstandigheden valt hij door de mand. Zo is ook te begrijpen waarom goochelaars, als zij zich bekend maken, de toegang wordt geweigerd.

Charlatans Indiase wonderdoeners worden door westerlingen nogal eens bij voorbaat afgedaan als charlatans. Het zijn juist inheemse wetenschappers die hen hier vaak in volgen. Daarmee zijn Indiase onderzoekers soms nog sceptischer dan hun westerse tegenhangers.

16.6 Wonderen en hedendaagse spirituele stromingen

"Wonder of paranormaal" In het westen speelt het begrip "wonder" veel minder een rol dan vroeger. Dit ligt natuurlijk grotendeels aan het materialistische en sceptische klimaat, maar daarnaast ook aan de parapsychologie. Het woord "wonder" is namelijk minder neutraal dan het woord "paranormaal", omdat het impliceert dat het verschijnsel hoe dan ook "van boven" ook komt, met andere woorden van God of een hogere wereld.

Channelingskringen Indirect of direct gaan hedendaagse spirituele stromingen toch nog steeds uit van wonderen. Bijvoorbeeld in bepaalde channelingskringen waarin men zou communiceren met hogere wezens die zich laten kennen door poltergeistachtige verschijnselen. Of onder mensen die aanhangers zijn van de genezeres Jomanda die haar verrichtingen rechtstreeks in verband brengt met een spirituele wereld. Sommige wonderbaarlijke genezingen die ze op haar naam zou hebben staan zouden zich trouwens ook lenen voor parapsychologisch onderzoek, ondermeer gevallen van verlamming zonder psychosomatische oorsprong. Helaas weten sceptici het klimaat rond Jomanda dusdanig te verpesten dat serieus onderzoek naar mogelijke psychokinetische vermogens steeds moeilijker lijkt te worden.

Jomanda

Scepticus breekt zich het hoofd: Waarom wil Jomanda nou niet meedoen? We weten toch allang dat ze een bedrieger is, dus wat heeft ze nou te verliezen?

16.7 Psychische chirurgie

Operaties

Een extra controversieel verschijnsel binnen de parapsychologie is de zogeheten "psychische chirurgie". Dit houdt in dat parergasten of fysieke mediums chirurgische operaties zouden verrichten bij ernstig zieke patiënten. Het gaat meestal om erg bloederige, ruwe sessies waarbij men bijvoorbeeld tumoren of (andere) ziektehaarden zou verwijderen uit het lichaam van een patiënt. Dit gebeurt soms met roestige messen of de blote hand onder zeer onhygiënische omstandigheden en zonder verdoving. Ook zou men naar eigen zeggen dwars door iemands huid kunnen gaan zonder dat er later een wond zou overblijven.

Roestige messen

Ze Arigó

Het verschijnsel staat in een kwade reuk omdat het voor de meeste onderzoekers nu eenmaal erg moeilijk voorstelbaar is dat mensen echt genezen zouden worden door de primitief overkomende operaties. Toch zijn er parapsychologen die menen dat ze normale verklaringen van bepaalde genezingen die op deze manier bereikt zijn genoeg uitgesloten hebben. Vooral in Brazilië is wat dat betreft enig onderzoek verricht, onder andere rond het medium Ze Arigó.

Filippijnen

Een ander land waarin de psychische chirurgie zich concentreert is de Filippijnen. Een bekende naam is Tony Agpaoa. Ik heb zelf een keer een demonstratie bijgewoond van Filippijnse psychische chirurgen tijdens een zogeheten parabeurs.

Goocheltrucs

Wat me vooral opviel was de bijna religieuze sfeer rond het geheel en het royale gebruik van watten. Het leek daarbij alsof men echt door iemands huid ging zonder hem te verwonden, maar dit kon voor mijn gevoel goed verklaarbaar zijn door goocheltrucs.

Sommige psychische chirurgen zijn trouwens wel degelijk betrupt op trucs. Ze gebruikten bijvoorbeeld slachtafval om hun publiek wijs te maken dat ze onderdelen van het menselijke lichaam zelf verwijderden.

Afschrikken

Het parapsychologische probleem rond psychische chirurgie is vergelijkbaar met dat rond menige parergast. Veel onderzoekers zijn extra sceptisch, zodat mediums of parergasten al snel afgeschrikt worden. In plaats van hen denigrerend te bejegenen is het daarom de kunst om hen gerust te stellen en te overtuigen van het belang van gedegen onderzoek.

16.8 Volgende les

De volgende keer gaan we in op een fenomeen dat van oudsher in verband is gebracht met wonderen maar daar inmiddels grotendeels los van staat: het paranormaal genezen en het parapsychologisch onderzoek dat men daar naar gedaan heeft.

16.9 Samenvatting

Wonderen zijn van alle tijden en godsdiensten. Er wordt melding van gemaakt door natuurvolkoren maar ook in de joods-christelijke en islamitische traditie en in het oosten. Moderne stromingen binnen westerse godsdiensten proberen wonderen terug te voeren tot symbolen voor een speciale band met het hogere en gaan er daarom niet meer vanuit dat die wonderen werkelijk hebben plaatsgevonden. De rooms-katholieke traditie lijkt wat dit betreft echter sterk op de parapsychologie omdat ze concrete meldingen van wonderen grondig onderzoekt en normale verklaringen zoveel mogelijk uitsluit. Dit geldt zowel voor wonderen van heiligen als voor bedevaartsoorden. Oosterse wonderdoeners waaronder met name Sai Baba zijn inmiddels geobserveerd door westerse parapsychologen.

Ook moderne spirituele stromingen zoals de beweging rond Jomanda melden nog steeds wonderen maar het sceptische maatschappelijke klimaat maakt het moeilijk om die wonderen wetenschappelijk te onderzoeken. Dit geldt ook voor een van de meest controversiële onderwerpen binnen de parapsychologie, de zogeheten psychische chirurgie.

16.10 Huiswerkopgaven

1. Wat tonen wonderen aan voor gelovigen?
2. Welk verband bestaat er tussen katholieke commissies die wonderen onderzoeken en de hedendaagse parapsychologie?
3. Wie is Sai Baba?
4. Waarom heeft overmatig scepticisme een negatief effect op onderzoek naar wonderen?

16.11 Oefenopgave

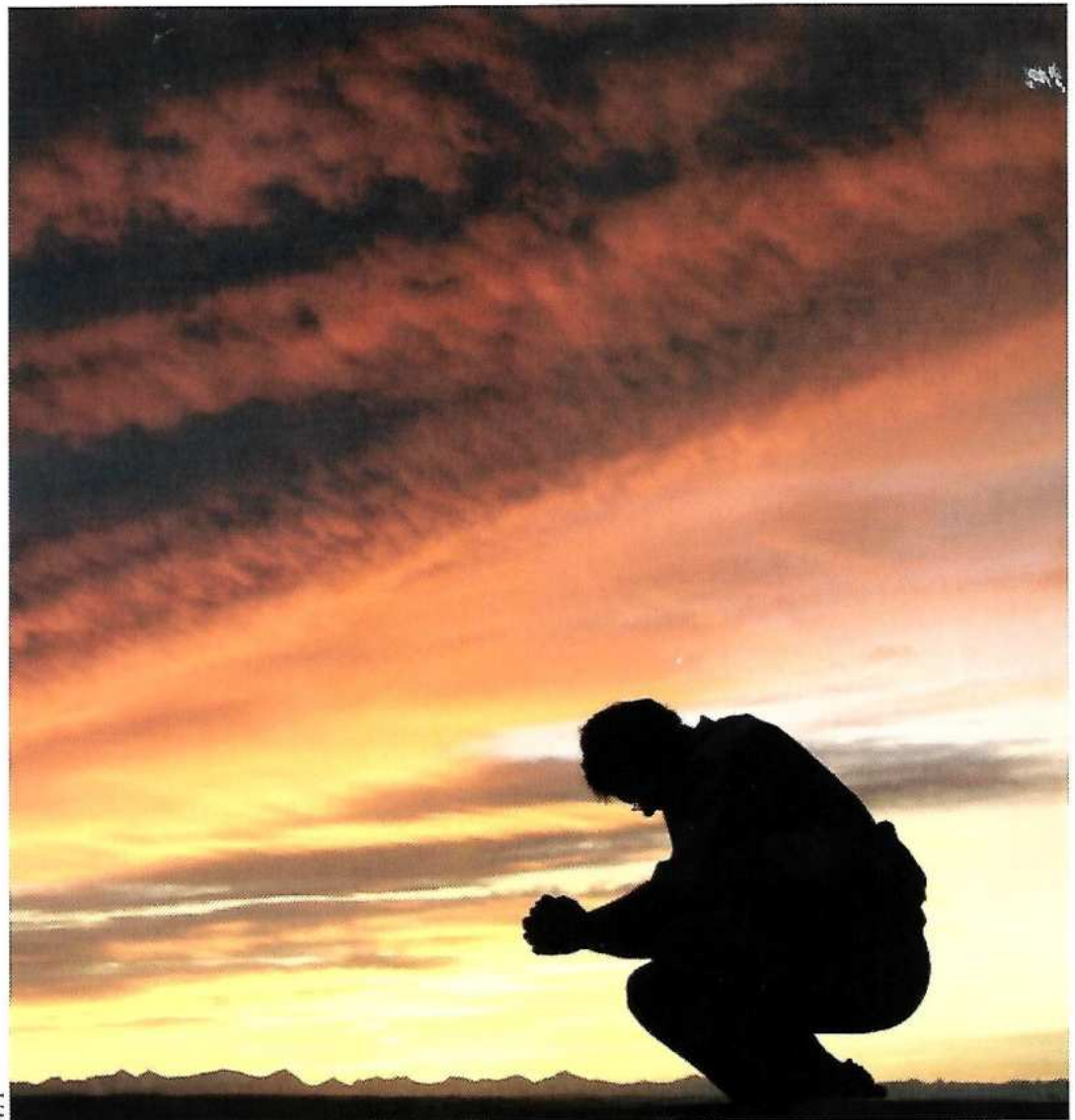
Zoek naar informatie over een mogelijk recent katholiek wonder. Wat kun je concluderen uit deze informatie over het mogelijk paranormale karakter van dit wonder?

16.12 Literatuurlijst

- De Bijbel
- De Koran
- Haraldsson, E. (1998). *Modern Miracles*. Colombo: Richmond Publishers.
- Keller, W. *Wat gisteren nog als wonder gold: Mysterieuze krachten in de mens*. Zwolle: La Rivière en Voorhoeve.
- Murphet, H. (1990). *Sai Baba, de wonderdoener*. Deventer: Ankh-Hermes.
- Rivas, T. (1996/1997). Padre Pio en het concept heiligheid. *Prana*, 98, 14-18.
- Rivas, T. (1999). Verscheen Maria in Fatima? *Prana*, 115, 45-51.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 17 T/M 20

471

PARAPSYCHOLOGIE

LES 17

Paranormaal genezen

- 17.1 Inleiding
- 17.2 Wat is paranormaal genezen?
- 17.3 Achtergronden
- 17.4 Onderzoek naar paranormaal genezen
- 17.5 Behandeling op afstand
- 17.6 Wonderbaarlijke genezingen door genezers
- 17.7 Bekende paranormale genezers
- 17.8 Organisaties van paranormale genezers
- 17.9 Adressen
- 17.10 Samenvatting
- 17.11 Volgende les
- 17.12 Huiswerkopgaven
- 17.13 Oefenopave
- 17.14 Literatuurlijst

17.1 Inleiding

Op parabeurzen staan naast verkoopkraampjes voornamelijk standjes van twee soorten hulpverleners: paragnosten en paranormale genezers. Soms presenteren deelnemers zich ook als paranormale genezers met helderziende gaven en vice versa. Als we aan paranormaal genezen denken, is er bij sommigen van ons al snel een associatie met spectaculaire genezingen van vreselijke ziektes zoals AIDS of kanker. Maar in de praktijk van alledag houden paranormale genezers zich vaak bezig met veel vagere klachten, zoals een gebrek aan energie, hoofdpijn of rugpijn. Wat overigens niet betekent dat paranormaal genezen juist daar het beste geschikt voor is, of het meest bij aansluit. Onderzoek naar paranormaal genezen kan twee heel verschillende doelstellingen hebben. Het kan zich richten op de vraag of paranormaal genezen echt iets kan bijdragen aan een behandeling van patiënten. Maar het kan ook de specifiek parapsychologische vraag stellen of we bij paranormaal genezen te maken hebben met een vorm van psychokinese.

17.2 Wat is paranormaal genezen?

Het woord paranormaal genezen geeft al direct aan dat we er een vorm van genezen mee bedoelen die te maken heeft met een invloed die uitgaat van iemands geest of bewustzijn en die niet verklaarbaar is door normale factoren. Nu kennen we uit vorige lessen al het fenomeen van de intrasomatische psychokinese, dat wil zeggen de psychokinetische beïnvloeding van je eigen lichaam.

Intrasomatische psychokinese Deze vorm van psychokinese houdt onder meer in dat iemand de fysiologische processen in zijn of haar lichaam weet te beïnvloeden. Intrasomatische psychokinese wordt zo ook ingezet door middel van biofeedback, geleide meditaties of suggestie om een ziekteproces te stuiten of zelfs om te keren.

Als je intrasomatische psychokinese op deze manier toepast is er dus letterlijk opgevat (volgens de definitie van paranormaal die we in deze cursus hanteren) sprake van "paranormaal genezen". Maar doorgaans bedoelen we dit niet als we het hebben over "paranormaal genezen". Het gaat niet om de genezing van jezelf, van je eigen lichaam, maar van het lichaam van anderen. Bij paranormaal genezen van jezelf gaat het om intrasomatische psychokinetische genezing, terwijl het bij paranormaal genezen van

Extrasomatische genezing anderen gaat om extrasomatische psychokinetische genezing. Maar als we het kortweg over paranormaal genezen hebben bedoelen we eigenlijk altijd de extrasomatische vorm.

Overigens valt het zogeheten "gebedsgenezen" parapsychologisch beschouwd onder het paranormaal genezen. Ook daarbij wordt namelijk geprobeerd om een levenskracht, meestal de kracht van de Heilige Geest genoemd, te mobiliseren voor genezing.

Levenskracht Van de patiënten die een alternatieve genezer bezoeken, gaat 20% naar een paranormaal genezer. Dit geeft aan dat paranormale genezing een belangrijk maatschappelijk fenomeen is. Vanzelfsprekend is de paranormale geneeswijze net als elke alternatieve geneeswijze een aanvullende vorm van geneeskunde die naast de reguliere geneeskunde hoort te opereren. Het kan nooit de bedoeling zijn dat mensen alle reguliere hulp afwijzen en alleen nog maar hun toevlucht nemen tot een paranormale genezer.

Twee fasen Een behandeling verloopt meestal in twee fasen: eerst het leggen van de hand of het plaatsen van de vingertoppen op de aangedane plaats, ook wel de fase van het instralen en daarna de fase van het zogeheten magnetische "passen", dat wil zeggen het strijken over en boven de zieke lichaamsstreek, waardoor levenskracht zou worden overdragen.

Daarnaast kan een paranormaal genezer zijn patiënten op afstand behandelen, bijvoorbeeld door zich te concentreren op een foto van de persoon in kwestie. Jomanda uit Tiel heeft een derde behandelmethode erg populair gemaakt: het instralen van levenloze objecten zoals water of kaartjes. De theorie hierachter luidt dat de magnetische levenskracht van de genezer zich als het ware kan hechten aan voorwerpen en ook werkzaam blijft zonder dat de magnetiseur zelf aanwezig is.

Instralen

Paranormaal genezer in actie

17.3 Achtergronden

Oeroude ideeën

Paranormaal genezen kent overal ter wereld een rijke traditie. Het is best mogelijk dat het een van de oudste praktijken is die de mensheid kent. Allerlei natuervolkeren gaan er vanuit dat er in de natuur bronnen van levenskracht of levensenergie bestaan, zowel in mensen en dieren, als in de flora en minerale wereld. Sommige mensen, de genezers, zouden in staat zijn om deze levensenergie beter aan te voelen dan anderen en haar ook door kunnen geven aan anderen. Dit zijn werkelijk oeroude ideeën die we bij allerlei volkeren tegen kunnen komen. Ze spelen een rol in de westerse occulte bewegingen, maar net zo goed bij Afrikaanse stammen, in India of Japan. Dit verklaart ook waarom er ook nu nog steeds allerlei bewegingen zijn die onder verschillende namen zoals magnetiseren en Reiki in feite sterk vergelijkbare geneeswijzen propageren.

Mesmer

Degene die het paranormale genezen in het westen opnieuw een respectabele positie heeft willen geven is Franz Anton Mesmer. Mesmer ontwikkelde, voortbouwend op voorgangers zoals Paracelsus, een theorie van dierlijk magnetisme waarbij alle dieren inclusief de mensen omgeven zouden zijn door een veld van levensenergie oftewel "fluidum". Levende wezens zouden vooral onbewust op elkaar inwerken door elkaars fluida te beïnvloeden. Maar dat zou ook bewust kunnen gebeuren. Mesmer ontwikkelde hier allerlei methoden voor. Hij gebruikte onder meer echte magneten die processen in de volgens hem magnetische levensvelden om organismen heen zouden moeten beïnvloeden. Het 'mesmerisme' werd al snel door de hoofdstroom binnen de toenmalige wetenschap belachelijk gemaakt. De beoefenaars ervan oftewel 'magnetiseurs' werden bovendien geregeld verdacht gemaakt. Ze zouden charlatans zijn die hun hocuspocus bij voorkeur opvoerden bij aantrekkelijke jongedames thuis zodat zij deze zouden kunnen verleiden. Toch erkenden minder bevooroordeelde wetenschappers al snel dat het

- Hypnose** magnetiseren wel degelijk tot opmerkelijke resultaten kon leiden. Naast het optreden van ESP ten gevolge van mesmeristische behandelingen, konden patiënten er ook wel degelijk lichamelijk op vooruitgaan. Uit deze successen ontwikkelden zich uiteindelijk zowel de hypnose als het moderne paranormale genezen. De hypnose gaat er daarbij in feite vanuit dat de resultaten verklaard moeten worden door intrasomatische psychokinese.
- Mesmerisme** De paranormale genezers gaan tegenwoordig eigenlijk nog steeds uit van een soort mesmerisme, dat dus veel meer draait om extrasomatische psychokinese en bovendien uitgaat van levensenergie. Dit kan liggen aan het feit dat de theorie van Mesmer door velen nu eenmaal mooier gevonden wordt. Maar het zou natuurlijk ook te maken kunnen hebben met hoe genezers het genezingsproces zelf ervaren. Hiervoor meer in een volgende les.
- Magnetiseren** Naast de term "magnetiseren" gebruikt men ook wel de woorden "handoplegging" en "strijken" (of dialect: "strieken") en "strijker" ("strieker"). Een gebruikelijke Engelse term is "healing".
- Reiki** Er zijn ook in het westen paranormale genezers die zich beoefenaars van Reiki of een andere Oosterse therapie zoals Qi Gong noemen. Ook al bedienen zij zich soms niet van exact dezelfde technieken, ook bij hen gaat het om het gebruiken van levenskracht die men voelt stromen en overbrengt op de patiënt. Zelfs een therapievorm als de
- Acupunctuur** acupunctuur is er in de verte nog aan verwant omdat ook zij uitgaat van banen van levensenergie in het lichaam. Maar het gaat te ver om acupunctuur als paranormaal genezen te betitelen omdat de beïnvloeding van die energiebanen puur technisch plaatsvindt, met name met naalden, en er dus geen speciale paranormale gave voor nodig is.
- Therapeutic Touch** Therapeutic Touch is een nieuwere geneeswijze die ook sterk vergelijkbaar is met paranormaal genezen. Tegenwoordig spreekt men tot slot ook geregeld over "paranormale therapie" in plaats van "paranormale geneeswijze", omdat het woord "therapie" minder sterk geassocieerd is met een wonderbaarlijke genezing.

Aanplakbiljet met daarop de tekst: Wrijven helpt niet, strijken wel!

17.4 Onderzoek naar paranormaal genezen

Paranormaal genezen kan op minstens twee manieren voorwerp zijn van wetenschappelijk onderzoek:

- Men kan onderzoeken of er überhaupt sprake is van een positieve therapeutische invloed die uitgaat van de genezer. Dit zou het paranormaal genezen legitimeren als alternatieve geneeswijze. Deze vraagstelling staat in feite los van de vraag of de genezende invloed een vorm van psychokinese behelst of niet.
- Daarnaast kan men specifiek onderzoeken hoe ver de genezende kracht kan gaan. Dit is de specifiek parapsychologische benadering van paranormaal genezen.

Het lijkt duidelijk dat paranormaal genezen in ieder geval tot op zekere hoogte "werkt". Het helpt ondermeer patiënten met psychosomatische en psychische klachten. Sceptici zien positieve effecten daarom puur als een gevolg van de eigen psychologische processen van de patiënt, bijvoorbeeld doordat hij of zij gelooft in de werking van de paranormale genezing. Echt fysieke veranderingen schrijven sceptici bijna als vanzelfsprekend toe aan een soort placeboeffect. Dat wil dus zeggen dat het niet de genezer maar de patiënt zelf degene is die het effect bewerkstelligt. Dit is onder andere de mening van de bekende Nederlandse scepticus Rob Nanninga en ook wijlen Piet Vroon onderschreef deze verklaring.

Psychologische processen

Placebo

Potentieel

Nanninga zegt wat dit betreft terecht dat het verkeerd is om het geloof van mensen in alternatieve therapieën te ondergraven, omdat men hiermee meteen de genezende werking van dat geloof ondergraaft. Mensen beschikken over een veel groter potentieel om zichzelf te genezen dan ze vaak weten en een sterk vertrouwen in een bepaalde therapie kan dat potentieel activeren.

Sinds 1993 is paranormaal genezen hoe dan ook gelegaliseerd in Nederland, dat wil zeggen bij de wet erkend als legitieme alternatieve geneeswijze.

Subjectief beter

Te hoge bloeddruk

Het is overigens opmerkelijk dat een meerderheid van de patiënten die een genezer bezoekt niet zou lijden aan klachten met een psychosomatische oorsprong. Onderzoeker Attevelt hield enquêtes met patiënten van paranormaal genezers. In het algemeen blijken zulke patiënten zich in 85% in ieder geval subjectief beter te voelen na een behandeling. We kunnen dan denken aan meer energie, minder pijn, beter functioneren in het algemeen, een toename van spieractiviteit en daarmee het terugdringen van invaliditeit, een kalmerende invloed op angstige of hyperactieve mensen. Attevelt deed in de jaren '80 ook onderzoek naar meetbare effecten zoals verlaging van een te hoge bloeddruk.

W.H.C. Tenhaeff beschrijft een geval van een patiënt die hij aanduidt als F., een meisje van 18 jaar, met vormveranderingen en krachtvermindering van beide armen tengevolge van een gewrichtsziekte:

"Einde 1946 stelde deze patiënte zich onder behandeling van de heer C. Hij behandelde haar driemaal per week. Andere behandelingen werden niet toegepast. Eind 1948 werd het aantal behandelingen teruggebracht tot tweemaal per week. Pat. maakt van dezelfde subjectieve gevoelens melding als de overige patiënten. 'De plaatsen waar ik behandeld word, worden warm en er komen trekkingen in de spieren.' Op een vraag of zij van mening was dat zij baat bij de behandeling door de heer C. had gevonden, antwoordde zij bevestigend. 'Vóór de behandeling kon ik geen 5 minuten lopen, en nu wel een half uur. Ik kan nu aardappelen schillen, brood klaarmaken, stofzuigen, breien en naaien. Tot voor acht maanden werd ik in een invalidenwagentje naar de heer C. gereden.

Verschillende ervaringen Nu kom ik per autobus of lopend. Ik werk nu op een atelier en dat gaat best."

Spierreacties Dr. Hein van Dongen schrijft dat de ervaringen van patiënten van persoon tot persoon kunnen verschillen. De meeste patiënten verklaren warmte te voelen of een prikkelende sensatie die lijkt op het gevoel van een slapend been. Bij sommige patiënten treden tijdens een behandeling heftige spierreacties op waardoor hun lichaam of een arm of been opeens hevig begint te trillen, zonder dat de patiënt dit onder controle heeft. Ik heb dit zelf een keer geobserveerd tijdens een demonstratie van Mevr. Veerman-Croiset, de dochter van Gerard Croiset. Dit soort spierreacties kunnen ook voorkomen bij mensen die hun ledematen zelf niet bewust kunnen bewegen.

Psychokinese Hoever het specifieke psychokinetische effect van paranormaal genezen kan gaan is nog minder duidelijk. Toch zijn er in ieder geval nu al sterke aanwijzingen dat paranormaal genezen echt een psychokinetisch effect kan omvatten dat verder gaat dan zelfgenezing. Zo kon de Russische parergaste Nina Kulagina processen blijkens bepaalde experimenten bij levende dieren beïnvloeden door middel van psychokinese. Overigens ging het daarbij naar mijn mening zeker om onethische proeven!

Een wild kijkende man zegt tegen vriend: "Eerst was ik een slome duikelaar, maar nu ik bij Johan in behandeling ben, ben ik hyperactief!"

Onverklaarbaar Ook zijn er overal ter wereld artsen die beweren getuige te zijn geweest van paranormale genezingen maar ook van "placebobehandelingen" die volstrekt onverklaarbaar zouden zijn door normale factoren. Hein van Dongen schrijft hierover: "Van verschillende doktoren heb ik gehoord dat ze getuige waren van plotseling optredende veranderingen aan het lichaam van patiënten, die ze vanuit hun medische kennis voor onmogelijk hielden. Jammer genoeg zijn weinig medici ertoe overgegaan zulke observaties te publiceren". Ik vind het net als Van Dongen heel belangrijk als opmerkelijke spontane gevallen beter gedocumenteerd worden en dat de verslagen van zulke gevallen zowel in parapsychologische als in medische tijdschriften verschijnen. De ellende is dat sceptici

Beter documenteren wat mogelijke spectaculairdere genezingen betreft de toon zetten zolang dit niet op grotere schaal gebeurt. Een voorbeeld daarvan is een boek van Ewald Vervaeke over

Jomanda Jomanda waarin hij aantoont dat veel van de claims over wonderbaarlijke genezingen van deze voor velen dubieuze genezers uit Tiel op niet veel meer dan los zand gebouwd zijn. Sceptici zijn door hun bevooroordeelde instelling misschien goed in staat om parapsychologisch onbruikbare gevallen op te sporen, maar niet om met een open geest bruikbare gevallen te documenteren.

Estebany Maar men heeft ook gecontroleerde proeven gedaan met paranormale genezers. Bekende onderzoekers in dit verband zijn Dr. Bernard Grad, Watkins en J. Smith. Een favoriete proefpersoon was ene Kolonel Estebany. In verschillende proeven hebben genezers getracht planten te beïnvloeden met hun helende krachten, waarbij men planten die hieraan blootgesteld werden vergeleek met onbehandelde planten. Dit leverde als resultaat op dat de behandelde planten sneller groeiden en gezonder waren dan de onbehandelde planten. Dit soort onderzoek werd overigens al in de 19e eeuw uitgevoerd, maar in de vorige eeuw werden de normale factoren die een rol konden spelen bij de geconstateerde verschillen systematisch uitgeschakeld. Ook een invloed op de ontwikkeling van schadelijke schimmels werd experimenteel aangetoond. Dr. Justa Smith stelde met een bijzonder hoge graad van zekerheid vast dat Estebany de werking van enzymen en de samenstelling van een zoutoplossing en van gedistilleerd water kon beïnvloeden.

Schandalige dierexperimenten Een van de mijns inziens schandaligste soort experimenten die de parapsychologie kent zijn onderzoeken naar de effecten van paranormaal genezen op ziekten bij dieren. Zo werden muizen verwond om te kijken hoe snel hun wonden genazen met en zonder paranormale geneeskracht. Andere werden ingespoten met kankercellen om te kijken wat de invloed van eventuele psychokinetische krachten van een genezer op de ontwikkeling van die cellen was. Hoewel het resultaat significant was, en dit type onderzoek daarmee aantoont dat paranormaal genezen waarschijnlijk ook een psychokinetisch effect op andermans lichaam kan inhouden, blijft het onderzoek voor dierenvrienden zoals ikzelf een grote schandvlek voor de parapsychologie. Men zou zich wat dit soort onderzoek betreft moreel gezien voortaan volledig moeten concentreren op onderzoeken met planten en kweekjes van cellen, of met mensen die ertoe bereid zijn dat er proefjes bij hen worden gedaan.

Mesmer

Directe beïnvloeding	Hoe dan ook lijkt het waarschijnlijk dat sommige paranormale genezers hun patiënten ook direct door psychokinese beïnvloeden. Het gaat echter te ver om automatisch te verwachten dat dit voor alle genezers zal gelden. Voor de patiënt is dit zoals gezegd ook niet de belangrijkste vraag omdat hij natuurlijk gericht is op genezing, hoe die genezing zich ook voltrekt.
Natasja Demkina	Een recent geval op dit gebied is dat van de jonge Russische genezeres Natasja Demkina uit Saransk. Haar mogelijk paranormale vermogen om ziekten te diagnosticeren werd in 2004 op een dubieuze manier getest door een team skeptici onder leiding van Richard Wiseman. Het resultaat van de test zou bij een doorsnee experiment als significant gelden, maar werd door de skeptici toch als mislukking afgedaan.

17.5 Behandeling op afstand

Naast behandelingen waar patiënten zelf bij zijn, kent men bij het paranormaal genezen ook de behandeling op afstand. Vaak gebruikt de genezer hierbij een foto of persoonlijk eigendom van de te beïnvloeden persoon. Hij concentreert zich hierop en probeert zijn kracht over te dragen op de patiënt.

Beïnvloeding van biologisch systeem	De Amerikaanse onderzoekers William Broad en Marilyn Schitz doen experimenten waarin zij nagaan of iemand een biologisch systeem op afstand kan beïnvloeden. Een voorbeeld wordt gevormd door een proef waarin de proefpersoon zijn eigen bloed moet beïnvloeden. Dit is door een verpleegkundige afgenomen en in een andere kamer geplaatst. Het afgenomen bloed is aan een zoutoplossing toegevoegd, wat een proces in gang zet waarbij vaak rode bloedcellen worden opgelost. De proefpersoon heeft als taak dit proces van oplossen te vertragen. De uitkomst van deze proef is doorgaans significant. In een ander experiment ging het om een variant op het intrasomatische fenomeen biofeedback dat we in een vorige les hebben behandeld. Bij dit experiment probeerde de proefpersoon geen eigen lichamelijk proces te beïnvloeden, maar een proces bij een ander. In meer dan 300 proeven werd zowel met genezers als met willekeurige proefpersonen gewerkt en ook hierbij werden significante resultaten behaald.
Biobeedback bij anderen	

Suggestie	Voor zover behandelingen op afstand werken kunnen ze parapsychologisch gezien in principe op verschillende manieren worden verklaard. Als de patiënt zelf op de hoogte is van de behandeling, kunnen we een placeboeffect niet uitsluiten. Als hij of zij echter niet ingelicht is kan er sprake zijn van telepathische suggesties die zelfgenezende processen op gang brengen, maar mogelijk dus ook van een directe psychokinetische beïnvloeding van andermans lichaam op afstand.
------------------	---

Inductor	In dat laatste geval zouden we te maken hebben met een interessante parallel van de paragnost die zich op afstand concentreert op de foto van een cliënt. We spreken dan zoals bekend van een "inductor" waar de paragnost zich op concentreert. Het is mogelijk dat er ook bij psychokinese op afstand gebruik gemaakt kan worden van een soort inductor.
-----------------	--

Magie	In de magische praktijken van allerlei natuurluizen maar ook in het westen kennen we wat dat betreft de "behandeling" van bezittingen, haren, nagels, kledingsstukken of poppetjes, e.d. om iemands lichamelijk welbevinden te beïnvloeden. Natuurlijk heeft dit soort praktijken vooral in negatieve zin publiciteit gekregen, namelijk in de vorm van voodoo-rituelen.
--------------	--

Daarbij steekt men bijvoorbeeld spijkers in een beeldje dat een slachtoffer moet voorstellen. We hebben dan te maken met een fenomeen dat de tegenhanger is van het paranormaal genezen op afstand: het ondergraven van iemands gezondheid op afstand.

17.6 Wonderbaarlijke genezingen door genezers

Somatische ziekten

Er worden zoals gezegd nogal eens wonderen gemeld die teweeg gebracht zouden zijn door paranormale genezers. Het zou dan niet alleen gaan om gevallen van verlamming, maagzweren en dergelijke die je eventueel nog zou kunnen verklaren met behulp van psychosomatische effecten. Maar ook om ziektes die voor zover bekend primair veroorzaakt worden door fysieke processen of aangeboren zijn, zoals kanker, spierdystrofie, Multiple Sclerose of AIDS.

“Onmogelijk”

Een probleem waar we in dit verband parapsychologisch mee te maken hebben is dat we niet weten hoeveel intrasomatische psychokinese op zich kan bewerkstelligen. We kunnen met andere woorden - zeker in de meeste gevallen - niet vaststellen of de genezer of de patiënt zelf verantwoordelijk is voor de genezing. Wat we vanuit het onderzoek naar intrasomatische psychokinese, dus naar de psychokinetische beïnvloeding van het eigen lichaam, al wel zeker kunnen weten is dat deze vorm van PK kan leiden tot vormen van genezing die zeker voor materialisten door kunnen gaan als "onmogelijk".

Opwekking van (schijn)doden

Een aparte categorie wonderbaarlijke genezingen staat bekend als het opwekken van de doden. Dit is iets wat voornamelijk Jezus van Nazareth wordt toegeschreven in het Nieuwe Testament. Zo zou hij zijn overleden vriend Lazarus weer tot leven hebben gewekt. Een voor de hand liggende verklaring van dit soort gevallen is dat het daarbij niet gaat om mensen die echt overleden zijn, maar om schijndoden. Voor een geval als dat van Lazarus mogen we daar vanuit gaan omdat men in die tijd immers geen precieze apparatuur had om vast te stellen of iemands levensfuncties gestopt waren of niet. Het is echter zeker opmerkelijk als iemand die in coma ligt weer bijkomt net op het moment dat een paranormaal genezer hem weer tot leven wil wekken. Als er al geen sprake zou zijn van extrasomatische psychokinese, dan in ieder geval van een opwekken van intrasomatische psychokinese zodat de patiënt uit zijn coma kan komen.

17.7 Bekende paranormale genezers

Er zijn een paar namen die beroemd zijn geworden als het gaat om paranormaal genezen. Op het vaste land kennen we Gerard Croiset, zijn dochter Mevrouw Veerman-Croiset, Warner Tholen, Joop van Limbeek en Georg Kornielje. In Engeland zijn namen als M.H. Tester, Harry Edwards, George Chapman en Matthew Manning bekend geworden. In de V.S. ondermeer Olga Worrall, de Indiaan Rolling Thunder, Henr A. Mendel en Rev. William C. Brown. In de voormalige Sovjet-Unie vader en zoon Alexi en Victor Krivotorov. In Brazilië de reeds in de vorige les genoemde José Pedro de Freitas, bijgenaamd Zé Arigó en tot slot in de Filippijnen Tony Agpaoa.

Harry Edwards

17.8 Organisaties van paranormale genezers

Er zijn in Nederland enkele verenigingen van paranormale genezers die over het algemeen zelfstandig ten opzichte van elkaar opereren. De bekendste daarvan zijn wel de NFPN en de NVGN.

NFPN

De NFPN, de Nederlandse Federatie van Paranormale en Natuurgenezers werd in 1960 opgericht. Ik citeer uit een verklaring van deze organisatie: "Het belangrijkste doel van deze organisatie is de maatschappelijke en wettelijke erkenning van het beroep paranormaal genezer. De NFPN stelt daarom hoge eisen aan haar leden of zij die het willen worden. Aspiranten dienen in twee jaar te bewijzen over voldoende genezende krachten te beschikken. Dit gebeurt ondermeer aan de hand van 20 - gecontroleerde - verklaringen van patiënten die genezen zijn. De NFPN beoordeelt aanstaande leden verder op hun geschiktheid om beroepsmatig te werken. Een beroepsopleiding is verplicht. De leden van de NFPN houden zich aan strenge praktijkvoorschriften en aan een erecode. Er is een klachtenprocedure en een tuchtrecht. De NFPN controleert de praktijkuitoefening van leden via een visitatiecommissie, die uit onafhankelijke personen bestaat."

Voorschriften

In het belang van de patiënten hanteert de NFPN strenge praktijkvoorschriften. De belangrijkste zijn:

Onder de naam van de NFPN mag alleen de paranormale geneeswijze worden toegepast.

Een klacht of kwaal mag alleen behandeld worden, nadat de patient verklaard heeft hiervoor een bevoegd medicus bezocht te hebben.

Behandeling of aanwijzingen van de behandelend medicus mogen niet doorkruist worden.

De genezer stelt geen medische diagnose.

De genezer mag geen resultaat garanderen.

De patiënt dient individueel en in geklede toestand te worden behandeld.

De praktijk- en/of wachtruimte dienen aangepast ingericht te zijn.

De genezer mag geen hoger honorarium hanteren dan het door de NFPN vastgestelde bedrag.

De NFPN-genezer dient de privacy van de patiënten altijd te waarborgen.

De volledige voorschriften liggen ter inzage bij de aangesloten genezers. Zij zijn tevens in het bezit van een lidmaatschapsbewijs. De maximumtarieven voor een bij de NFPN aangesloten genezer bedragen in 2001 per consult fl40,- voor een behandeling op de praktijk en fl 51,- (plus evt.reiskosten) voor een behandeling bij de patiënt thuis. Voor een behandeling op afstand mag men maximaal fl40,- in rekening brengen.

De belangrijkste organisatie naast de NFPN die daar overigens al in 1966 uit voortgekomen is, is de Nederlandse Vereniging van Geestelijke Genezers, afgekort als NVGN. De leden van de NVGN konden zich niet langer verenigen met de doelstellingen en het beleid van de NFPN. Ze kiezen uitdrukkelijk voor een religieuze interpretatie van paranormaal genezen en noemen zichzelf daarom bij voorkeur "geestelijk genezer".

NVGN

Johan Bergman College Er is in Nederland ook een opleiding voor genezers bij het Johan Bergman College te Utrecht.

De specifieke werkwijzen die afzonderlijke genezers toepassen kunnen onderling sterk verschillen.

Verschillende werkwijze

Dr. Hein van Dongen schrijft hierover: "Sommigen stellen helemaal geen diagnose: zij behandelen alleen maar. Anderen stellen dat het voor hun behandeling op zich niet zoveel uitmaakt met welke klachten de patiënt komt. Ze behandelen naar hun zeggen de 'hele mens'. Sommige paranormale therapeuten stellen op helderziende wijze diagnoses. Hiernaar is niet veel onderzoek gedaan. Parapsychologen zouden van psi kunnen spreken als de diagnoses gecontroleerd kunnen worden en juist zijn. (...) Er zijn enkele artsen die kennelijk zoveel vertrouwen hebben in de diagnoses van enkele genezers, dat zij er af en toe gebruik van maken."

17.9 Adressen

Er staat een adressenlijst op internet van paranormale genezers die aangesloten zijn bij de NFPN. Men kan deze raadplegen op [http:// www.nfpn.nl](http://www.nfpn.nl)

17.10 Samenvatting

Paranormaal genezen is een alternatieve geneeswijze die zo oud lijkt als de mensheid. Genezers gaan meestal uit van een soort kracht of (levens)energie die ze door zouden geven aan hun patiënten via handoplegging of strijken. De westerse varianten van het paranormaal genezen zijn grotendeels geworteld in de theorie van Mesmer over het zogeheten dierlijk magnetisme. Paranormaal genezen heeft zeker invloed op het subjectieve welbevinden van patiënten. Dit kan echter toegeschreven worden aan diverse factoren, waaronder een psychokinetische beïnvloeding van het eigen lichaam die doorgaans wordt aangeduid als een "placeboeffect".

Experimenten met planten, celculturen en dieren wijzen uit dat er ook een objectiveerbare psychokinetische invloed uit kan gaan van paranormaal genezers. Een belangrijke prioriteit van het parapsychologisch onderzoek naar paranormaal genezen is het documenteren van mogelijke spectaculaire gevallen.

Er zijn enkele beroepsverenigingen voor paranormale genezers, waarvan de NFPN de bekendste is.

17.11 Volgende les

In de volgende les staan we stil bij de mogelijkheid dat psychokinese ook voorkomt onder andere diersoorten.

17.12 Huiswerkopgaven

1. Waarom noemen paranormaal genezers zich vaak "magnetiseurs"?
2. Waarom staat het aantonen van subjectieve effecten van paranormaal genezen niet gelijk aan een bewijs dat de genezende kracht van de genezer uitgaat?
3. Wie is Kolonel Estebany?
4. Waarvoor staat de afkorting NFPN?

17.13 Oefenopgave

Koop twee zo identiek mogelijke planten in een zelfde bloempot, zet ze in dezelfde mate in de zon en geef ze allebei evenveel water. Hou je handen gedurende enkele minuten boven een plant en stel je voor dat je deze plant kunt beïnvloeden met een levenskracht die uit je vingertoppen stroomt. Herhaal dit een weeklang en stel een week later vast of er een duidelijk verschil in gezondheid en vitaliteit te constateren valt tussen de behandelde en de onbehandelde plant.

17.14 Literatuurlijst

- Busch, M., Blank, J, e.a. (1993). Paranormale therapie: een inventariserend onderzoek in drie praktijken. Utrecht: Parapsychologisch Instituut.
- Dongen, H. (1994). Para? Normaal! Deventer: Ankh-Hermes.
- Dijk, P. van (1993). Geneeswijzen in Nederland. Deventer: Ankh-Hermes.
- Edwards, H. (1976). Praxis der Geisheilung. Freiburg im Breisgau: Hermann Bauer Verlag.
- Heinis, C., Heinis, F., Hogervorst, E., & Honigh, F. (1982). Paranormale geneeswijze en de gezondheidszorg in Nederland. Amsterdam: NFPN.
- Meek, G.W. (1977). Healers and the healing process. Wheaton: The Theosophical Publishing House.
- Prana 84, Themanummer over Paranormale Therapie. Deventer, augustus 1994.
- Randall, J.L. Biologische aspecten van psi in: Beloff, J. (1975). Parapsychologie vandaag: Nieuwe vormen van onderzoek. Rotterdam: Lemniscaat.
- Snel, F.W.J.J., Sijde, P.C. van der Sijde (1991). Paranormale geneeswijze. Overzicht van onderzoeken naar de subjectieve en objectieve effecten van behandelingen door paranormale genezers bij patiënten. Nederlands Tijdschrift voor Integrale Therapie, 7, 9/10, 385-393.
- Tenhaeff, W.H.C. (1980). Magnetiseurs, Somnambules en Gebedsgenezers. Den Haag: Leopold.
- Vervaet, E. (1997). Het verschijnsel Jomanda. Amsterdam: Babylon-De Geus.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 18

Dieren en psychokinese

- 18.1 Inleiding
- 18.2 Experimenten met dierlijke PK
- 18.3 Spontane gevallen van dierlijke psychokinese
- 18.4 Theoretische beschouwing
- 18.5 Ethische voorwaarden van onderzoek
- 18.6 Dierlijke PK, psychosomatiek en psychomotoriek
- 18.7 Samenvatting
- 18.8 Volgende les
- 18.9 Huiswerkopgaven
- 18.10 Oefenopgave
- 18.11 Literatuurlijst

18.1 Inleiding

Totemisme

Een van de onderdelen van het geloofssysteem van veel natuurlvolkeren is het zogeheten totemisme. Dit betekent dat een stam of een deel daarvan zich identificeert met een bepaalde diersoort. Leden van de totemgroep zouden een speciale spirituele band hebben met het totemdier en daar soms zelfs vanaf stammen. Het dier zou hen beschermen tegen gevaren en hen speciale, magische krachten schenken. Het beeld van dieren als wezens begiftigd met bewustzijn en magische vermogens is in het algemeen kenmerkend voor natuurlvolkeren.

Natuurlijke machines

Het wetenschappelijke dierbeeld stond nog maar decennia geleden mijlenver af van de magische opvattingen van dieren. Wetenschappers zagen dieren als niets meer dan natuurlijke machines die geen geest of bewustzijn kenden, laat staan paranormale vermogens.

Het onderzoek naar psychokinese bij dieren staat daarom nog volledig in de kinderschoenen. Er is nog bijna geen onderzoek naar gedaan. Bovendien kleven er aan sommige experimenten die men op dit gebied wel heeft gedaan ethische bezwaren.

18.2 Experimenten met dierlijke PK

Dezelfde Helmut Schmidt die de toevalsgetallengeneratoren ontwikkelde voor kwantitatieve experimenten met psychokinese was ook geïnteresseerd in het bestaan van dierlijke PK.

Methodisch probleem

Vanaf het begin had hij daarbij door dat we in dit soort onderzoek een groot methodisch probleem hebben. Het is namelijk denkbaar dat eventuele psychokinetische effecten niet aan het dier maar aan de menselijke proefnemer zelf toegeschreven moeten worden. In kwantitatieve onderzoeken is de experimentator namelijk heel bewust uit op het aantonen van psychokinese bij dieren.

Negatieve gevoelens

Desondanks is er toch een handjevol experimenten uitgevoerd. Enkele series maakten daarbij gebruik van negatieve gevoelens van de dieren in kwestie, verbonden aan kou en elektrische schokken. Helmut Schmidt ontwierp een procedure waarbij een belangrijk deel van de omgeving van het dier wordt bepaald door processen in een toevalsgetallengenerator. We moeten dan denken aan dingen als de warmte van een lamp of elektrische schokken die een dier via een rooster oploopt. Schmidt ontdekte hierbij dat de lamp in een koude omgeving vaker aan bleef dan men puur op basis van toeval mag verwachten.

Bij een vergelijkbaar experiment ontdekte Walter Levy dat lampen die kuikentjes en levende bevruchte kippeneieren verwarmden, in een koude omgeving vaker aan bleven dan men op basis van toeval zou verwachten.

Positief gevoel

Daarnaast is er echter ook wat onderzoek verricht waarbij men juist gebruik maakte van een positief gevoel. G. Braud voerde vier experimenten uit waarbij 34 agressieve tropische vissen gedurende 20 seconden lang een spiegel te zien kregen, iets wat deze vissen positief opwindt, voor treffers bij een toevalsgetallengenerator van Helmut Schmidt. De score van deze vissen werd vergeleken met die van 34 niet-agressieve vissen (die niet opgewonden raken van een spiegel) en met de score die je op basis van alleen toeval kunt verwachten. In de eerste twee experimenten werden gedurende vier opeenvolgende dagen 100 proeven uitgevoerd met een tussenperiode van 20 seconde tussen de afzonderlijke proeven. In het derde en vierde experiment werden de vissen slechts gedurende 1 dag getest. De agressieve vissen uit experiment 4 vertoonden een significante score. De agressieve vissen uit experiment 3 scoorden echter op toevalsniveau. De controlevissen scoorden echter nooit.

P.K. van proefnemers

Deze experimenten zouden kunnen wijzen op psychokinese van de betrokken dieren, hoewel ze in alle gevallen ook toegeschreven zouden kunnen worden aan PK van de proefnemers zelf. De vraag wordt dan welke mogelijkheid het meest aannemelijk is. Daar ga ik hieronder nog nader op in.

18.3 Spontane gevallen van dierlijke psychokinese

Paranormaal genezen

De literatuur rond spontane gevallen op dit gebied is helaas nog veel schaarser dan de literatuur over experimenten. Meestal gaat het om tamelijk vage meldingen van een soort paranormaal genezen van mensen door dieren.

Zo vertelde Beatrice Lydecker, iemand die in staat zou zijn telepathisch met dieren te communiceren, me dat ze elke avond omringd door haar honden in slaap viel. Haar huisdieren zouden hieraan meewerken omdat ze wisten dat ze 's nachts levenskracht met haar uitwisselden.

Poltergeist

Dieren spelen verder wel een rol in gevallen van poltergeist maar voor zover ik weet dan alleen als waarnemers van psychokinetische verschijnselen, niet als veroorzakers daarvan.

Standje op een Para-beurs met de tekst "Boa constrictor geeft paranormale behandelingen. € 20,- per half uur."

18.4 Theoretische beschouwing

Motivatie van onderzoekers

We hebben al gezien dat het onderzoek naar dierlijke psychokinese te kampen heeft met een methodisch probleem. Naast normale factoren zouden we eigenlijk ook psychokinese die uitgaat van de onderzoekers zelf systematisch moeten uitsluiten. Dat is bijna onmogelijk omdat de proefnemer natuurlijk steeds gemotiveerd zal zijn om positieve resultaten te boeken met zijn of haar experiment. Daardoor kan men onbewust de eigen psychokinetische vermogens mobiliseren om verschijnselen op te wekken die dan ten onrechte aan de dieren in kwestie worden toegeschreven. In principe kunnen we deze menselijke bron van psychokinese nooit keihard uitsluiten ook al heeft men dit wel

proberen te ondervangen door proeven 's nachts uit te voeren terwijl de proefleiders sliepen. Dit probleem heeft er hoe dan ook voor gezorgd dat veel onderzoekers niet geïnteresseerd zijn in het experimentele onderzoek naar dierlijke psychokinese.

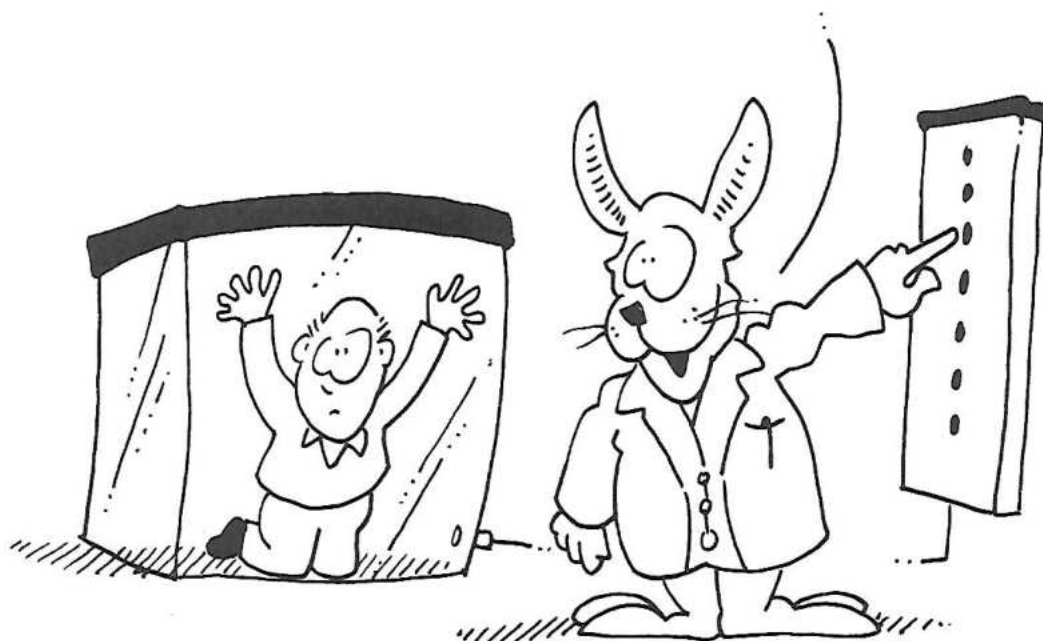
Toch is het merkwaardig om erbij voorbaat uit te gaan dat in elk geval dat een proefnemer de bron van de geconstateerde psychokinese zou kunnen zijn, hij dat ook meteen is. Gewervelde dieren en mensen zijn naar alle waarschijnlijkheid immers allemaal wezens met een innerlijk, geestelijk leven hoe primitief dat misschien ook is. We mogen, aangezien menselijke psychokinese voortkomt uit onze geest, aannemen dat ook andere diersoorten met een geest in staat zijn tot psychokinese. Er is daarom geen reden om bij voorbaat te stellen dat significante resultaten bij proeven met dierlijke psychokinese alleen maar te maken hebben met PK van de onderzoeker en niet van de dieren zelf. Natuurlijk is het wel moeilijk om keihard aan te tonen dat dierlijke PK bestaat, maar het gaat in de wetenschap niet alleen maar om keiharde gegevens. Er zijn ook een heleboel dingen die niet vaststaan maar desondanks wetenschappelijk gezien toch erg aannemelijk zijn. Dierlijke PK is er daar een van. Bovendien is het merkwaardig om er wel vanuit te gaan dat positieve resultaten bij PK-experimenten met dieren zonder uitzondering geproduceerd zouden zijn door de onderzoeker, maar dat dit niet geldt voor positieve resultaten bij PK-experimenten met menselijke proefpersonen. Als we aannemen dat positieve resultaten bij menselijke deelnemers door henzelf veroorzaakt worden mogen we dat gerust ook aannemen voor zulke resultaten bij proefdieren.

**Niet alleen
keiharde
gegevens
van belang**

18.5 Ethische voorwaarden van onderzoek

Er zijn zwaarwegende morele argumenten tegen het doen van dierexperimenten in het algemeen. Bij veel dieren in dierproeven wordt angst, ongemak en pijn opgewekt en bovendien worden de meeste proefdieren vroegtijdig afgemaakt. Daarbij komt dat laboratoriumdieren vanaf hun geboorte tot hun dood in gevangenschap doorbrengen en dan nog meestal niet onder acceptabele omstandigheden. Al deze bezwaren gelden ook voor bepaalde vormen van parapsychologische dierproeven.

Men zou in ieder geval moeten zorgen voor experimentele condities waar dieren niet onder lijden. Dieren zouden ook niet onnodig afgemaakt moeten worden en zoveel mogelijk vrijheid moeten kennen. Een mooie oplossing voor dit alles is het inzetten van huisdieren voor dierexperimenteel onderzoek alsof het gaat om een training of spelletje.

Proefdier in witte jas: "Misschien dat als ik Helmut Schmidt blootstel aan vrieskou, hij eindelijk wat beter gaat presteren bij mijn PK-experimenten!"

18.6 Dierlijke PK, psychosomatiek en psychomotoriek

Cognitieve processen

In de gangbare dierpsychologie en ethologie (de biologische studie van het gedrag van dieren) gaat men er tegenwoordig meestal niet vanuit dat dieren met hun bewustzijn invloed hebben op hun lichamelijke gezondheid of motorisch gedrag. Tegenwoordig gaan wel steeds meer onderzoekers uit van het bestaan van zogeheten 'cognitieve' processen zoals denken en herinneringen bij dieren. Een heleboel diergedrag is namelijk heel moeilijk anders te interpreteren. Materialistische dierpsychologen en ethologen geven zich daarom steeds meer gewonnen op dit punt. Daarbij denken ze echter vaak niet aan een bewuste geest die net zoals bij mensen invloed zou hebben op het lichaam. In plaats daarvan trekken ze vaak eerder de vergelijking met een computer. Net zoals in een computer allerlei "berekeningen" worden gemaakt en we in die abstracte zin kunnen zeggen dat zo'n computer kan denken, voert ook een dierlijk brein allerlei cognitieve processen uit. Een dierlijk innerlijk, geest of bewustzijn zou daarbij best kunnen ontbreken volgens deze figuren.

Computer-model

Dierlijk brein

Als je dit zo ziet, dan is er ook geen reden om aan te nemen dat dieren met hun geest invloed hebben op hun lichaam en gedrag. Alle "intelligente" gedragingen komen volgens deze visie voort uit de commando's van een dierlijk brein en niet uit een dierlijke geest.

Dierlijke geest

Maar deze kijk op diergedrag is volkomen ongefundeerd. We moeten er vanuit gaan dat dieren in de meeste gevallen net als wijzelf innerlijke, subjectieve gedachten en gevoelens hebben. Als wij zelf invloed hebben met zulke gedachten en gevoelens op ons gedrag en lichamen, dan is het aanmatigend om er vanuit te gaan dat dit niet zal gelden voor andere diersoorten. De intrasomatische psychokinese in de ruime zin van psychomotoriek en ongerichte psychosomatische verschijnselen is daarmee naar alle waarschijnlijkheid een oeroud verschijnsel binnen de evolutie van soorten. Zodra er

Introsomatische psychokinese namelijk sprake was van een dierlijke geest (en dus niet alleen maar van een brein) was er ook sprake van dierlijk gedrag en lichamelijke reacties op emoties. De psychokinese is met andere woorden iets wat er vanaf het begin van de psychologische evolutie van de geest in het dierenrijk bijhoorde.

Emotionele expressie en psychokinese Overigens hebben lichamelijke reacties op emoties volgens veel dierpsychologen en ethologen een duidelijke functie voor dieren: andere dieren zouden daaraan kunnen afleiden hoe het met een dier gesteld is. Om dit te bewerkstelligen zouden de verschillende diersoorten beschikken over specifieke aangeboren motorische programma's in de hersenen die worden geactiveerd als het dier een bepaalde emotie ondergaat. Men miskent echter meestal dat dieren (waaronder trouwens ook de mens) onbewust via psychokinese zo'n programma moeten opstarten in hun brein. Het is uiterst mysterieus hoe de geest kan weten welk programma moeten worden geactiveerd, of hoe andersom het brein kan reageren op een bepaalde, specifieke emotie. Het lijkt net alsof er -in weerwil van de materialistische opvattingen- een soort schepper achter zit die een en ander wetmatig aan elkaar gekoppeld heeft.

18.7 Samenvatting

Er is nog maar nauwelijks parapsychologisch onderzoek gedaan naar psychokinese bij dieren.

Dit ligt aan het feit dat men de mogelijkheid van een menselijke bron van de geconstateerde PK nooit keihard lijkt te kunnen uitsluiten. We kunnen er namelijk zeker van zijn dat proefnemers gemotiveerd zijn om positieve resultaten te bereiken en daardoor onbewuste psychokinese zouden kunnen activeren. Een vergelijkbaar probleem geldt echter in feite ook voor PK-onderzoek met mensen. De geestelijke verwantschap tussen mensen en andere gewervelde dieren maakt het bovendien bij voorbaat al aannemelijk dat er dierlijke psychokinese bestaat.

Het handjevol experimenten dat men nog wel heeft uitgevoerd rond psychokinese bij dieren maakte gebruik van de toevalsgetallengenerator van Helmut Schmidt. De toevalsgetallengenerator zorgt ervoor dat een bepaald apparaat wordt in- of uitgeschakeld. Het kan daarbij zowel gaan om ervaringen die dieren aangenaam vinden zoals warmte door het aangaan van een lamp als om negatieve ervaringen zoals elektrische schokken. Tegen deze tweede categorie kunnen we morele bezwaren aantekenen.

Intrasomatische psychokinese in de ruime zin zoals we het in vorige lessen definieerden omvat ook psychomotoriek en psychosomatische verschijnselen. Intrasomatische parergie is daarom iets waar we bij dieren we vanuit gaan zodra er sprake is van bewustzijn bij dieren. Het is daarmee waarschijnlijk een oeroud verschijnsel dat nog teveel miskend wordt door de gangbare dierpsychologie en ethologie.

Op het gebied van spontane psychokinese bij dieren is nog zeer weinig werk verricht.

18.8 Volgende les

In de volgende les gaan we in op de implicaties van het onderzoek naar psychokinese.

Succes met de vragen!

18.9 Huiswerkopgaven

1. Wat is het voornaamste methodische probleem bij experimenten met dierlijke PK?
2. Hoe kan men voorkomen dat PK-experimenten met proefdieren deze dieren leed berokkenen?
3. Waarom mogen we hoe dan ook uitgaan van het bestaan van psychokinese bij dieren?

18.10 Oefening

Probeer in een bibliotheek of via internet informatie te verzamelen over onderzoek naar psychokinese bij dieren. Welke indruk hou je daaraan over?

18.11 Literatuurlijst

- Broughton, R.S. (1995). Parapsychologie: een wetenschap in beweging. Deventer: Ankh-Hermes.
- Rivas, T. (1999). A question of parsimony: Animals and Psi. The Paranormal Review, 9, 9-10.
- Schul, B. (1977). The psychic power of animals. Londen: Coronet Books.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 19

Implicaties van psychokinese

- 19.1 Inleiding
- 19.2 De verhouding tot ons lichaam
- 19.3 De verhouding tot de fysieke wereld
- 19.4 Schepping
- 19.5 Samenvatting
- 19.6 Volgende les
- 19.7 Huiswerkopgaven
- 19.8 Oefenopgave
- 19.9 Literatuurlijst

19.1 Inleiding

John Beloff

De Schotse denker John Beloff verdedigt al jaren de stelling dat het onderzoek naar psychokinese van groot belang is voor het beeld dat we van onszelf en van de wereld hebben. Hij ziet dit als volgt. De gevestigde wetenschap, en dan vooral de natuurwetenschap gaat er van oudsher vanuit dat de fysieke werkelijkheid volledig bepaald wordt door fysieke natuurwetten. Dat geldt dan niet alleen voor natuurkundige en chemische processen, maar ook voor biologische systemen,

Fysieke wetten

waaronder de lichamen van dieren en mensen. Die lichamen zouden volledig bepaald zijn door fysieke wetten en daarbij zou er geen ruimte zijn voor een inbreng van geestelijke of psychische processen. Daarmee zouden mensen en dieren dus een soort ingewikkelde robots zijn. We zouden altijd strikt fysieke programma's in de hersenen uitvoeren en dat zou ons hele gedrag verklaren. We kunnen misschien denken dat we zelf iets doen vanuit een gevoel of gedachte, maar dat is maar schijn volgens deze heersende theorie. In feite houden onze hersenen geen rekening met gevoelens, wensen of gedachten. Binnen de gebruikelijke natuurwetenschappelijke theorieën doen psychische dingen zoals gevoelens er inderdaad helemaal niet toe. Ze worden opgevat als eindproduct dat zelf niets meer in gang kan zetten. Met een geleerd woord heet deze positie "epifenomenalisme", afgeleid van "epifeneen": bijverschijnsel. De geest zou volgens deze theorie een bijverschijnsel zijn van de hersenen dat zelf geen enkele invloed heeft op die hersenen en dus ook niet op het gedrag.

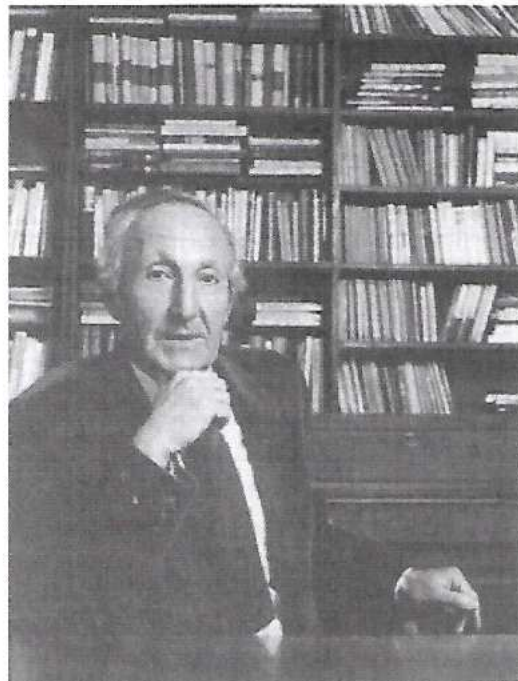
"Epifenomenalisme"

"Fysicalisme"

De zojuist genoemde positie voert tot een griezelig mensbeeld waarin we als het ware opgesloten zitten in ons brein en zelf geen enkele inbreng hebben in ons gedrag. Posities als het epifenomenalisme worden door Beloff samen aangeduid als "fysicalisme". Dit moet niet verward worden met materialisme. Onder materialisme verstaan we de stelling dat alles wat er bestaat, bestaat uit materie. Maar met fysicalisme bedoelt Beloff de positie dat alles wat er bestaat het gevolg is van materiële processen, ongeacht of het gaat om iets fysieks of iets geestelijks. Iets geestelijks is volgens het fysicalisme dus altijd het product van iets fysieks en iets fysieks is nooit het product van iets geestelijks.

Nachtmerrie-achtig

John Beloff geeft terecht aan dat we, nu psychokinese grondig is aangetoond door parapsychologen, dit nachtmerrieachtige mensbeeld achter ons moeten laten. De invloed van de geest op het lichaam gaat zelfs veel verder dan we doorgaans denken, zoals we kunnen zien aan het verschijnsel introsomatische psychokinese. En er kan zelfs een duidelijke invloed uitgaan van de geest op de fysieke werkelijkheid buiten het eigen lichaam. Zoals Beloff zegt verlost parapsychologisch onderzoek naar psychokinese ons van een foutief, vernederend wereldbeeld en herstelt zo onze menselijke waardigheid.

Menselijke waardigheid

John Beloff

19.2 De verhouding tot ons lichaam

Lichaam ingesteld op geest

Mensen kunnen leren om een controle over hun eigen lichaam te krijgen die niet langs de normale theorieën verklaarbaar is. Dit zien we aan de intrasomatische psychokinese. Het betekent dat het lichaam duidelijk veel meer ingesteld is op de geest dan men doorgaans aanneemt. Niet dat het lichaam zelf geen invloed kan hebben op de geest, zoals we bijvoorbeeld weten uit gevallen van bepaalde psychiatrische stoornissen. Maar tegenwoordig wordt er waarschijnlijk nog steeds te weinig nadruk op gelegd dat ook het omgekeerde van toepassing is. Er wordt weliswaar veel stilgestaan bij psychosomatische verschijnselen en in de zogeheten gezondheidspsychologie legt men onder meer

Gezondheidspsychologie

Specifieker en algemener

verbanden tussen gedrag en psychisch welbevinden aan de ene kant en lichamelijke gezondheid aan de andere kant. Intrasomatische psychokinese laat zien dat de beïnvloeding van ons lichaam nog veel specifiek en algemener kan zijn dan men nu nog doorgaans aanneemt.

Het lichaam is daarmee iets wat ons nog veel meer kan dienen dan de meesten van ons beseffen.

19.3 De verhouding tot de fysieke wereld

Creëren van de fysieke wereld

Zoals we al hebben gezien in een voorgaand hoofdstuk, is het denkbaar dat de geest voor een deel (of misschien zelfs helemaal) verantwoordelijk is voor het creëren van de fysieke wereld op microniveau. Ook op makroniveau zouden er best veel

**Natuurkundige verschijnselen
Schaal**

psychokinetische verschijnselen kunnen zijn die we ten onrechte aanzien voor zuiver natuurkundige verschijnselen, zoals bijvoorbeeld regenbuien en dergelijke.

In het algemeen mogen we aannemen dat er een schaal bestaat van de waarneembaarheid van psychokinetische verschijnselen. Deze zou moeten lopen van beïnvloeding van submicroscopische processen tot het veroorzaken van met het blote oog waarneembare fysieke processen.

19.4 Schepping

Schepping door de geest

Het bestaan van psychokinese maakt het niet alleen gemakkelijker om te geloven in het bestaan van fysieke wonderen. Het laat ook zien dat schepping van fysieke verschijnselen door de geest hoe dan ook een realiteit is. Daardoor wordt het idee van een godheid die de fysieke wereld heeft geschapen aannemelijker. Een bekende tegenwerping is dan dat je bij psychokinese alleen maar de vorm van de materie verandert. De materie zelf blijft in kwantiteit hetzelfde: er gaat niets vanaf en er komt niets bij. Bij schepping door een godheid wordt de materie zelf ook geschapen. Toch houdt dit bezwaar geen steek omdat er ook bij psychokinese soms sprake lijkt van schepping van de materie zelf.

**Geschapen materie
Materialisme**

Bijvoorbeeld bij het materialiseren van voorwerpen, dat wil zeggen het verschijnen van dingen vanuit het niets. Men probeert dit wel te ondervangen door te veronderstellen dat die voorwerpen elders gedematerialiseerd worden, d.w.z. dat de materie ervan verdwijnt op die plaats, maar het is de vraag hoe je dit ooit zou kunnen bewijzen. Hoe dan ook gaat het hier om een zeer complexe discussie.

Schepping binnen de materie

In ieder geval is het idee van schepping door een godheid BINNEN een reeds bestaande materie volledig verenigbaar met het bewijsmateriaal rond psychokinese. Sommigen merken dan ook op dat we in die zin naar alle waarschijnlijkheid allemaal al scheppers zijn. Dat we alleen in die zin van godheden verschillen dat we ons nog te weinig bewust zijn van onze psychokinetische potentieel. Wanneer we leerden hier bewust gebruik van

"Gode gelijk"

te maken zouden we echt "gode gelijk" worden volgens deze visie.

Profeet: Ik heb toch altijd al beweerd dat God deze wereld geschapen heeft! Hadden jullie nou echt de parapsychologie nodig om dat te kunnen geloven?

19.5 Samenvatting

De Schotse denker John Beloff wijst erop dat de heersende natuurwetenschappelijke opvattingen over de rol van het bewustzijn in de materiële wereld neerkomen op epifenomenalisme. Deze positie houdt dat het bewustzijn slechts een eindproduct of bijverschijnsel is van de hersenen en zelf geen enkele invloed heeft. Het levert een nachtmerrieachtig beeld op van de bewuste mens als gevangene van zijn hersenen die alleen maar ervaart hoe zijn lichaam zich gedraagt zonder daar invloed op te hebben. Volgens het epifenomenalisme wordt alles in de fysieke wereld veroorzaakt door zuiver fysieke processen. Psychokinese laat zien dat dit onjuist is. De geest heeft een enorme invloed op zijn eigen lichaam en op de buitenwereld. Het is mogelijk dat de fysieke wereld grotendeels het gevolg is van psychokinese. Dit maakt ook het idee van een scheppende godheid aannemelijker, zeker als men schepping opvat als beïnvloeding van de materie.

19.6 Volgende les

In de volgende les gaan we in op de vraag of paranormale vermogens ook een rol spelen bij planten.

19.7 Huiswerkopgaven

1. Waarom vindt John Beloff psychokinese belangrijk voor ons zelfbeeld?
2. Wat is de heersende wetenschappelijke opvatting over de rol van het bewustzijn of de geest in de materiële wereld?
3. Waarom kan psychokinese van belang zijn voor de aannemelijkheid van het bestaan van een scheppende godheid?

19.8 Oefenopgave

Probeer informatie te vinden in een bibliotheek over het doorsnee wetenschappelijke beeld van de invloed van de geest op de fysieke wereld. Zoek hiervoor boeken over neurologie of biologie. Stel vast in hoeverre dit beeld verschilt van de visie die we over kunnen houden aan het parapsychologische onderzoek naar psychokinese.

19.9 Literatuurlijst

- Beloff, J. (1987). 'Parapsychology and the mind-body problem'. *Inquiry*, 30, 215.
- Beloff, J. (1988). *The importance of psychical research*. London: Society for Psychical Research.
- Rivas, T. (1999a). Intrasomatische parergie: theoretische beschouwingen. *Spiegel der Parapsychologie*, 37, 1, 25-35.
- Rivas, T. (1999b). Analytical argumentation and the theoretical foundation of psychical research I: Arguments for the causal efficacy of mind. *The Paranormal Review*, 10, 33-55.
- Smythies, J.R., & Beloff, J. (1989). *The case for dualism*. Charlottesville: University Press of Virginia.

PARAPSYCHOLOGIE

LES 20

Planten en paranormale vermogens

- 20.1 Inleiding
- 20.2 Planten en dieren
- 20.3 Cleve Backster
- 20.4 Evaluatie van de resultaten van Backster
- 20.5 Natuurgeesten
- 20.6 Samenvatting
- 20.7 Huiswerkopgaven
- 20.8 Oefenopgave
- 20.9 Volgende les
- 20.10 Literatuurlijst

20.1 Inleiding

Planten en dieren

Leven zonder ziel

The Secret Life of Plants

Vegetariërs (waaronder ook de schrijver van deze cursus) gaan er doorgaans vanuit dat dieren en planten fundamenteel van elkaar verschillen. Ze doelen daarbij niet op de uiterlijke, fysieke kenmerken maar juist op het innerlijk van dieren en planten. Ze verwachten dat dieren over het algemeen pijn en ongemak kunnen ervaren en dat dit niet geldt voor planten. Dieren zouden met andere woorden net als de mens geestelijke wezens zijn die als het ware wonen in een lichamelijk omhulsel, terwijl planten helemaal zouden bestaan uit het omhulsel zonder dat ze een psychisch leven kennen. Ze zouden levende bouwsels zonder ziel zijn. Sommige vegetariërs willen trouwens best geloven dat er een plantaardige ziel bestaat maar niet dat die op eenzelfde manier pijn en verdriet kan ervaren als een dierlijke ziel.

Dit soort kwesties zijn natuurlijk ook interessant voor de parapsychologie. Van dieren neemt men gelukkig steeds meer aan dat ze net als de mens paranormale vermogens (ESP en PK) kunnen vertonen. Maar omdat de meeste mensen de gedachte van een plantaardige ziel niet onderschrijven gaan ook de meeste parapsychologen er niet vanuit dat planten buitenzintuiglijke waarneming of psychokinese kunnen vertonen. Toch zijn er onderzoeken uitgevoerd die enig licht op dit vraagstuk lijken te kunnen werpen. Hier is uitvoerig over geschreven in "The Secret Life of Plants" van Peter Tompkins en Christopher Bird uit 1973. De beroemde zanger Stevie Wonder maakte naar aanleiding van dit boek een indrukwekkend album. The Secret Life of Plants beschrijft voornamelijk

experimenten waarbij effecten zijn waargenomen die volgens sommige onderzoekers zouden wijzen op paranormale vermogens bij planten. Daarbij werden effecten gemeten met een soort leugendetectors die bevestigd waren aan de bladeren van de planten in kwestie. Deze effecten zouden aangeven dat de planten weet hebben van gedachten en gevoelens van wezens in hun omgeving.

Het boek heeft ook in Nederland invloed gehad op de alternatieve kringen.

Dierenbeschermers kregen opeens te horen dat "planten ook gevoel hebben", zodat er volgens hun critici niets meer te zeggen zou zijn voor een vegetarisch menu vanuit de wens andere wezens zoveel mogelijk te sparen. Als aangetoond zou kunnen worden dat planten paranormale vermogens hebben dan hoort hun status zeker te veranderen, omdat het onherroepelijk zou wijzen op een bewuste plantaardige ziel. Dat er iets interessants gebeurd is bij sommige van de experimenten die Tompkins en Bird beschrijven is duidelijk. Maar betekent dat ook dat planten echt gevoel hebben?

Vegetarisch menu

Echt gevoel

Twee vleesetende planten zeggen tegen elkaar: "Zou zo 'n lekker insectje gevoel hebben? Ik denk het niet hoor, wat moet zo 'n dier nou met gevoelens?"

20.2 Planten en dieren

Scheidslijn

Biologisch gezien is de scheidslijn tussen planten en dieren moeilijk scherp te trekken. Hoe primitiever het leven des te minder eenduidig kunnen we spreken van een onderscheid tussen flora en fauna. Sommige diersoorten lijken bovendien sterk op planten, zoals de dierlijke zeeanemonen die vernoemd zijn naar de plantaardige anemonen.

Biologie en psychologie

De biologische onderverdeling die men globaal maakt is ook niet zomaar over te planten op de psychologie. Het is met andere woorden niet zomaar vanzelfsprekend dat een organisme (een ander woord voor levend wezen) dat biologisch gecategoriseerd is als dier ook een innerlijk, psychisch leven kent, met andere woorden dat het een ziel heeft of is. Puur het gegeven dat een spons een dier is, wil nog niet zeggen dat ze bewustzijn heeft.

Andersom is puur het gegeven dat een organisme biologisch onder de plantenwereld valt nog geen reden om er bij voorbaat vanuit te gaan dat het geen psychologisch wezen is.

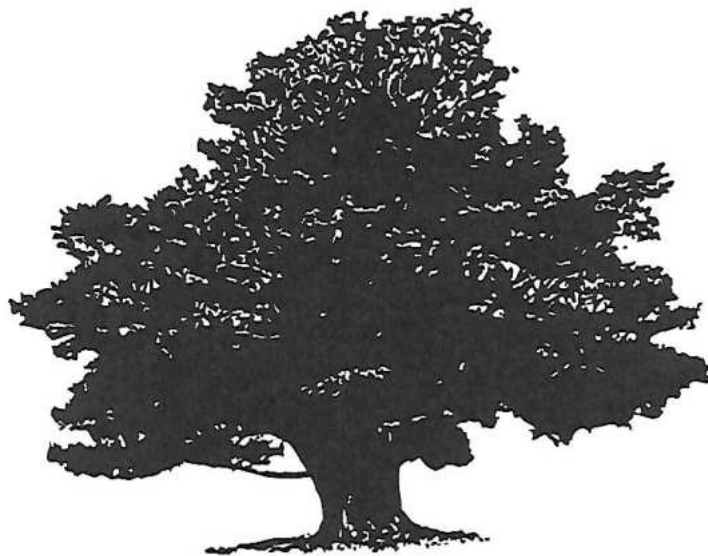
Toch zijn er goede redenen om er globaal genomen wel vanuit te gaan dat de meeste complexe plantensoorten (zoals planten, struiken en bomen) geen ziel hebben en de meeste complexe diersoorten (zoals vissen, reptielen en zoogdieren) wel. Die redenen kunnen als volgt samengevat worden:

Geen brein

- Er is bij plantensoorten geen tegenhanger van het centrale zenuwstelsel. Dit systeem dat hersenen en ruggenmerg omvat maakt het bij mensen en andere diersoorten mogelijk om zintuiglijke prikkels op te vangen en te coördineren en om opdrachten vanuit de geest om te zetten in motorische handelingen.
- Planten hebben naar alle waarschijnlijkheid biologisch gezien niets aan een geest en geesten hebben psychologisch gezien waarschijnlijk ook niets aan planten. Dat wil zeggen dat planten niets hebben aan de geestelijke verwerking van prikkels, omdat ze zich in veruit de meeste gevallen niet kunnen bewegen en dus ook geen handelingen kunnen verrichten. Het is biologisch gezien voldoende als planten fysiologisch reageren op hun omgeving, een geest is nutteloos. Uitgaande van de belangen van geesten zie je dat het plantenleven geen interessante of zinvolle ervaringen op kan leveren omdat prikkels niet gecoördineerd verwerkt worden in een zenuwstelsel. Ook zijn er geen interessante of zinvolle handelingen mogelijk.

Fysiologische reacties

Dit alles maakt dat we extra kritisch zullen staan tegenover beweringen over een plantaardige ziel.

20.3 Cleve Backster

Fechner	<p>Een van de bekendste namen op het gebied van de plantaardige ziel is ongetwijfeld Cleve Backster. Overigens was hij niet de eerste die het idee promootte dat planten bezielde wezens zijn. Eén van de pioniers van de wetenschappelijke psychologie, Gustav Theodor Fechner, stond deze gedachte al voor in zijn "Nanna oder über das Seelenleben der Pflanzen", wat zijn reputatie overigens niet ten goede kwam. Backster begon zijn carrière als expert op het gebied van de polygraaf oftewel de leugendetector. Door elektrodes te bevestigen op verschillende punten van de huid kunnen we lichamelijke veranderingen registreren die samenhangen met emoties ten gevolge van bepaalde vragen die aan iemand worden gesteld. Zo is het volgens sommigen mogelijk om vast te stellen of iemand liegt of de waarheid spreekt.</p>
Primaire waarneming	<p>Cleve Backster gaat er vanuit dat planten wel degelijk bezielde wezens zijn. Ze hebben weliswaar geen gespecialiseerde zintuigen maar ze beschikken toch over een soort algemene, primaire waarneming die onafhankelijk van zulke zintuigen is. Op basis van deze gedachte sloot hij de bladeren van planten aan op polygrafen en legde hun reacties vast op verschillende situaties. Daarbij testte hij allerlei soorten planten. Volgens</p>
Reacties op gedachten	<p>Backster reageerden planten hevig op geuite dreigementen zoals "Ik ga die planten vermoorden" maar ook op de aanwezigheid van honden in de kamer en zelfs op negatieve gedachten. Ze zouden met andere woorden via hun algemene waarnemingsvermogen in staat zijn telepathisch toegang te krijgen tot wat iemand denkt. Volgens Backster zouden planten ook op elkaar reageren, maar toch op de eerste plaats op dieren omdat die hen eerder zouden kunnen beschadigen. Het wordt echter niet duidelijk wat die planten aan zo'n reactie hebben, zeker als ze daardoor geen giftige stoffen of andere wapens mobiliseren. Bovendien zouden planten volgens de onderzoeker bij heel groot gevaar weer helemaal niet reageren, wat vergelijkbaar zou zijn met</p>
Welke functie	<p>flauwvallen bij dieren en mensen. Zo was er een demonstratie in Canada waarbij een plantfysioloog opmerkte: "Ja, ik maak de planten dood, stop ze in een oven en rooster ze om hun droge gewicht te verkrijgen voor mijn analyse." Bij deze demonstratie reageerden de planten niet, hetgeen Backster toeschreef aan de intentie van de fysioloog. De planten pikten die telepathisch op en vielen als het ware flauw bij deze gedachte. Planten zouden volgens Backster ook reageren op de gedachten van mensen als ze fysiek afgeschermd waren van die mensen door middel van een Faraday-kooi. Dit is een kooi die afscherming biedt tegen straling en daarom ook gebruikt is om ESP bij mensen aan te tonen.</p>
Flauwvallen	<p>Andere onderzoekers hebben getracht al deze resultaten te herhalen maar slechts een deel van hen slaagde daarin. Cleve Backster schreef dit toe aan een onbewuste invloed die van de experimentator uitging maar ook aan een persoonlijke band tussen mensen en hun planten. Hij dacht deze factoren uit te kunnen sluiten door experimentele opzetten waarbij gebruik werd gemaakt van geautomatiseerde procedures.</p>
Faraday-kooi	<p>Overigens was Backster met al zijn sympathie voor het plantenrijk niet bepaald zo diervriendelijk in bepaalde experimenten. Zo doodde hij een soort garnalen om te kijken hoe planten hierop zou reageren.</p>
Herhaling van resultaten	<p>Cleve Backster ging uiteindelijk nog verder in zijn gewaagde hypothese: niet alleen planten zouden ESP bezitten, maar dit zou zelfs gelden voor alle levende cellen. Daarom deed hij vergelijkbare proeven met individuele cellen zoals van amoebes, gist, bloed en zaad. Ook hierin zou hij succesvol zijn geweest.</p>
Cellen	

Verbaasde kassière bij bioscoop: "Dat is nou al de honderdste keer dat die Cleve Backster naar de horrorfilm "The Thing" gaat."

20.4 Evaluatie van de proeven van Backster

PK van proefnemers

De positieve resultaten bij proeven rond ESP met dieren zijn door tegenstanders afgedaan als het gevolg van psychokinetische invloeden van de menselijke proefnemers. Dit is niet terecht omdat er alle redenen bestaan om uit te gaan van dierlijk bewustzijn en ook omdat er spontane gevallen bekend zijn die sterk wijzen op het bestaan van ESP bij dieren.

De hypothese van een psychokinetisch effect uitgaande van de experimentator bij het soort proeven dat Cleve Backster met planten deed is echter veel plausibeler. We hebben namelijk -los van de proeven zelf- geen redenen om uit te gaan van plantaardig bewustzijn. Ook zijn er geen spontane gevallen bekend rond planten die lijken op zulke ervaringen bij dieren of mensen.

PK op planten

Een psychokinetisch effect op planten kennen we al uit deze cursus. Het effect is voldoende experimenteel aangetoond. We hoeven dit verschijnsel dus alleen maar toe te passen op de gegevens van Backster. Dan zien we dat de hypothese zowel de positieve resultaten kan verklaren als het uitblijven van effecten bij andere experimentatoren. Het is kennelijk vooral een kwestie van instelling of planten reageren op je gemoedstoestand of gedachten. Het effect lijkt daarmee niet te maken te hebben met een telepathisch vermogen bij planten, maar alleen maar met een psychokinetisch effect dat uitgaat van de mens zelf. Ook de resultaten van proeven die Backster uitvoerde met individuele cellen zijn zo te verklaren. Er zullen weinig mensen zijn die werkelijk geloven dat individuele cellen bewustzijn en zelfs ESP bezitten. Het is voldoende om te erkennen dat mensen zeker op het niveau van individuele cellen een psychokinetische invloed kunnen uitoefenen. Iets wat we allang wisten uit onderzoek naar PK.

Boodschappers van geliefden

Overigens zijn er wel spontane gevallen bekend van planten die als het ware fungeerden als boodschappers van geliefden die op grote afstand van elkaar verkeren. Ze reageren op

de gezondheid en op de dood van de afwezige persoon. Dit gegeven is ook verwerkt in sprookjes en zelfs in de science fiction film E.T. van Spielberg. Terwijl dit buitenaardse wezen op sterven ligt verwelkt tegelijkertijd een plant die kort daarvoor onderhevig was aan zijn psychokinetische invloeden. Als E.T. door zijn menselijk vriendje Elliot weer in het leven wordt teruggeroepen gaat ook de verwelkte plant weer bloeien!

20.5 Natuurgeesten

De parapsychologie probeert steeds zoveel mogelijk normale bronnen van verschijnselen uit te sluiten alvorens te concluderen dat we te maken hebben met iets paranormals. Daarbij komt dat parapsychologen (als er eenmaal een paranormaal verschijnsel is vastgesteld) trachten dit paranormale verschijnsel te verbinden aan de geest van een levende mens of dier. Alleen als dit niet aannemelijk is, gaan ze er vanuit dat er waarschijnlijk een geest van een overledene in het spel is. Het komt nog minder vaak voor dat parapsychologen hun toevlucht nemen tot een verklaring in termen van onbekende soorten geesten. Een voorbeeld van zulke geesten zijn de zogeheten "natuurgeesten" of elementalen (een woord afgeleid van de vier elementen: vuur, aarde, lucht, water). In het Sanskriet heten deze ook wel deva's. Natuurgeesten zouden volgens allerlei overleveringen ondermeer zorgen voor de harmonie en levenskracht van de planten en bomen. Voorbeelden van natuurgeesten zoals die nog in de sprookjes voorkomen zijn elfen, trollen en kabouters. Een Nederlander die hier prachtige tekeningen van heeft gemaakt is Rien Poortvliet. Er zijn allerlei overleveringen bekend over natuurgeesten, uit allerlei culturen. De gedachte van een natuurgeest is direct verbonden aan een voorwetenschappelijk wereldbeeld waarin men niet uitgaat van onpersoonlijke natuurwetten en krachten, maar alle indrukwekkende natuurverschijnselen in verband brengt met een geestelijk wezen.

**Onbekende
soorten
geesten**

**Harmonie en
levenskracht**

Betere oogst	Zo'n wereldbeeld omvat meestal ook allerlei goden en engelen. Nu zijn er verschillende denkers en bewegingen geweest die beweren dat je contact kunt krijgen met natuurgeesten en hen kunt bewegen je te helpen met een betere oogst van bloemen of gewassen. Door met natuurgeesten zoals elfen te communiceren, voor hen te zingen en dergelijke zouden zij zorgen voor een prachtige flora. Dit is bijvoorbeeld het
Finhorn	uitgangspunt van een Schotse leefgemeenschap, Findhorn genaamd. Hierbij boekt men opmerkelijke successen in de vorm van schitterende bloemen en een overvloedige oogst van gewassen. Parapsychologisch gezien is er weinig tot niets te zeggen voor natuurgeesten. Als ze er zijn kunnen ze namelijk meestal niet bewijzen dat ze bestaan los van de belevingswereld van de mensen die hen waarnemen. Positieve effecten van aandacht voor natuurgeesten zijn volledig te verklaren door psychokinese. Experimenten met psychokinese op planten draaiden zelfs vaak om invloeden op groei en gezondheid van die planten.
Fairies	Foto's van elfen ("fairies") die volgens Arthur Conan Doyle in de jaren 1920 gemaakt werden door jonge meisjes bleken te berusten op boerenbedrog. Alleen als we te maken zouden krijgen met gelijklopende verklaringen over natuurgeesten die overal ter wereld steeds weer zouden opduiken, zouden we reden hebben om te veronderstellen dat die geesten meer zijn dan uitingen van ons eigen onbewuste. Ik heb daar zelf nog nooit van gehoord in ieder geval.
Biologische redenen	Natuurlijk is het los daarvan nog wel denkbaar dat er bijvoorbeeld ooit biologische redenen gevonden worden om uit te gaan van natuurgeesten als noodzakelijk onderdeel van natuurlijke processen. Maar ook daar is vooralsnog geen sprake van voor zover ik weet. Aanhangers van stromingen als die van Findhorn weten meestal weinig tot niets af van gangbare biologische theorieën en zijn daarom vatbaarder voor merkwaardige verhalen over elfen, trollen en kabouters. Niet dat dat trouwens zo kwalijk is volgens mij.
Romantiek	Ideeën over natuurgeesten maken het leven kleurrijker, romantischer en interessanter, ook als ze niet overeen zouden komen met de externe werkelijkheid.

20.6 Samenvatting

Er is biologisch geen scherpe scheidslijn te trekken tussen planten en dieren. Misschien zijn er planten met bewustzijn en dieren zonder bewustzijn. Toch zijn er goede redenen om in de meeste gevallen niet te geloven in plantaardige zielen. Onderzoeker Cleve Backster ging uit van een algemeen plantaardig waarnemingsvermogen dat losstaat van afzonderlijke zintuigen. Hij deed allerlei proeven met planten met leugendetectors die hij vastmaakte aan hun bladeren. Daarmee zou hij reacties van planten hebben vastgelegd op gebeurtenissen en gedachten van mensen. In feite zou hij daarmee ESP bij planten hebben aangetoond. Zijn resultaten werden echter niet algemeen bevestigd door andere onderzoekers. Er is echter een aannemelijke alternatieve theorie voor deze resultaten. Menselijke proefnemers zouden ze onbewust veroorzaakt kunnen hebben door middel van psychokinese. Iets dergelijks geldt voor contacten met natuurgeesten die de gezondheid en groei van planten zouden bepalen. Ook de effecten van communicatie met dergelijke geesten op planten in gemeenschappen als het Schotse Findhorn kunnen verklaard worden door psychokinese van mensen die in hen geloven. Dit wil op zichzelf niet zeggen dat er geen natuurgeesten bestaan en al helemaal niet dat het kwaad kan om in zulke wezens te geloven.

Succes met de vragen!

20.7 Huiswerkopgaven

1. Waarom is het op zichzelf weinig aannemelijk dat (de meeste) planten gevoel hebben?
2. Waaruit bestaan volgens mensen als Cleve Backster de aanwijzingen voor ESP bij planten?
3. Hoe kunnen we de resultaten van Backster echter ook verklaren?
4. Zijn spectaculaire oogsten bij gemeenschappen als het Schotse Findhorn harde bewijzen voor communicatie met natuurgeesten zoals elfen?

20.8 Oefenopgave

Stel je voor dat je een bijzondere band met een kamerplant hebt. Kijk vervolgens gedurende een paar dagen of de gezondheid van de plant verband lijkt te houden met je eigen gemoedstoestand en stemming.

20.9 Volgende les

De volgende keer gaan we in op onderzoek naar aura's.

20.10 Literatuurlijst

- Fechner, G. Th. (1921). Nanna oder über das Seelenleben der Pflanzen. Leipzig: Verlag von Leopold Voss (eerste editie uit 1848).
- Findhorn News. Uitgave van Findhorn Bay, Forres, Moray, Schotland: Findhorn Foundation.
- Grad, B. (1963). A Telekinetic Effect on Plant Growth. International Journal of Parapsychology, vol. 5, no.2, 117-133.
- Tompkins, P., & Bird, Chr. (1984). The Secret Life of Plants. New York: Harper Colophon Books.